דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מיסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

יום שישי, ז' בשבט תשמ"ז, 6 בפברואר 1987 ● גליון 19036

היום 64 עמודים ● המחיר 1.35 ש"ח, באילת 1.17 ש"ח

היום בדבר

השבוע / חני אשד, עליזה ולך, אמיר אורן, מירי פז. צה"ל, מינויים / פלי וליגנר. הכזב והתפארת / חיים גורי. אמריקה, אמריקה / אמנון דנקנר. בישורי המנהל / יעל פישביין. השכלה / יהודה גוטהלף. צבעי מאכל תחקיר / שושנה רשף. חלוצים מסוג אחר / יוסי ביילין. תקשורת / יורם פרי, מנחם יודמן. בימות / דני רובינשטיין, אהוד מנור. „משא" לתרבות ולאמנות / „דבר השבוע".

מזג האויר

(ע). – תחזית מזג האוויר להיום:
ירושלים: 12–5; רמת־הגולן: 11–5; נהריה: 18–8; צפת: 11–4;
חיפה: 17–9; טבריה: 18–7; נצרת: 13–7; עפולה: 17–6;
השומרון: 13–6; תל־אביב: 18–10; לוד: 18–7; ירדן: 21–9;
עזה: 18–11; באר־שבע: 18–8; אילת: 22–12.

ברעם מעריך – סיכויים שקולים למשבר ממשלתי ולהשגת הסדר

סך כל התביעות מסתכם במיליארד ש"ח ● המערך תומך בסיוע לערי פיתוח, אך לא להתנחלויות

מאת שלמה גינוסר, אמנון אבור ואוריאל בן עמי – סופרי „דבר"

המערך תומך בסיוע לעיירות הפיתוח במקביל להלוואה לקיבוצים אך איננו מוכן בשום אופן להצמיד הסדר זה להתנחלויות ולישיבות. מזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם העריך אמש, בשיחה עם „דבר", שבשלב זה ההסתברויות למשבר ממשלתי שווה לזו של השגת הסדר.

במשך יום אתמול לא היתה כל התפתחות לקראת פתרון. אדרבא, מועצת יש"ע הגישה תביעותיה ויו"ר ועדת הכספים עמד על דעתו שלא יעלה את ענייני התקציב לדיון עד שלא תוסדר הקצבה לישיבות – דבר שיו"ר הכנסת רואה בו חריגה מסמכות. ח"כ רפי אדרי יו"ר סיעת המערך אמר כי המערך לא ייכנס לשום עיסקאות.

בשיחה עם שאול עמור, יו"ר הפורום של עיירות הפיתוח הודיע אתמול מזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם רשמית, כי סיעתו תומכת במתן סיוע לעיירות הפיתוח, ושאול עמור אף הספיק להודיע על כך אתמול לעמיתיו. עם זאת דוחה המערך „טרמפ" של ההתנחלויות ושל הישיבות על הסיוע הברוק והמוזר לקיבוצים וסיוע לעיירות הפיתוח.

דיעתו של ח"כ עוזי ברעם בדבר משמעות הסכנה של משבר ממשלתי „כ־50 אחוז" נובעת מן העובדה כי המצב הפנימי בליכוד מעורר חשש כיבד חוסר סמכות. המלצתו של שר האוצר נדחתה ובקשותיו של ראש הממשלה לקדם הסדר לא נענו עד כה.

שחל: ללכת לבחור

שר האנרגיה והתשתית משה שחל אמר אתמול כי „אם ראש הממשלה לא יבין, שאירועי הימים האחרונים בקשר לדיונים על התקציב משמשים תקדים הראשון לא יהיה לדעתי מנוס, אלא לומר שהממשלה גמרה היה ולהתייצב לפני הבוחר". שחל אמר דברים אלה לחברי המרכז הישראלי לניהול בחיפה.

אדרי: אין עיסקה

יו"ר סיעת המערך בכנסת ח"כ רפי אדרי הבהיר אמש, שהמערך איננו מתכוון לעשות עיסקה של „תן וקח" עם הליכוד בעניין תביעת הליכוד להקצות כספים להתנחלויות, ללא פיקוח ותוך נגיסה בתקציב המדינה. ח"כ אדרי אמר בין השאר: „על ראש הממשלה לעשות סדר בביתו ולשים קץ לאנרכיה המתמשכת, שמסכנת לא רק את התקציב, אלא את עצם קיומה של הממשלה".

בחוגי הנהלת סיעת המערך הבהירו אמש, כי לליכוד אין כל בעיה עם המערך, אלא עם משרד האוצר עצמו, שכבר דחה את התביעה לנגוס ברזרבות של התקציב, כדי להזרים כספים להתנחלויות. גם הלחצים להזרים כספים לישיבות היא לא בעיה שבין המערך לליכוד, אלא בעיה פנימית של גוש הליכוד בקואליציה, נאמר בחוגי המערך. חוגים אלה הבהירו כי, בניגוד לרושם שהליכוד מנסה ליצור, כי קרוב סיכומה של „עסקת חבילה" בין הליכוד למערך על חלוקת כספים לסקטורים שונים ששני הגושים חפצים ביקרם, המשבר עדיין בעיצומו.

סך התביעות – מיליארד ש"ח

היענות לכל הדרישות לסיוע מכספי התקציב תעלה לקופת המדינה למעלה ממיליארד שקלים. כך עולה מסיכומים שנערכו אתמול במשרד האוצר.

באוצר דחו את ההצעה שהועלתה אמש על־ידי חברי ועדת הכספים מסיעת הליכוד, לפיה יילקחו כספי הסיוע לישובים ביהודה ושומרון ולעיירות הפיתוח מהרזרבה הכללית בתקציב. באוצר הובעה אתמול גם תרעומת על הדרישות החדשות שנוספו לרשימה בימים האחרונים: כדרישת סיוע בסך 80 מיליון שקלים לישיבות וכ־50 מיליון שקלים לישובי יהודה ושומרון.

לדברי האוצר פרשת הסיוע להתיישבות איננה „סיפור חדש". עיירות הפיתוח זכו למשאבים בתקציב. באוצר אומרים שדרישות אלה באות על רקע של הרגשה שיש אווירה „שמחלקים" וכדאי להצטרף למבקשים.

יושב־ראש ועדת הכספים, ח"כ אברהם שפירא הודיע אתמול, כי אם לא יאושר הסיוע לישיבות ולמוסדות תורה לא תקיים ועדת הכספים ישיבה על שום נושא אחר.

אמוראי: אחריה

סגן־שר האוצר עדי אמוראי הזהיר אתמול מפני חזרה למדיניות של משטר חלוקה הנובעת משיקולים צדדיים. אמוראי, שדיבר בכנס של מבקרים פנימיים בהרצליה אמר, כי לדעתו יש לסייע לכל סקטור יצרני, המגלה נכונות להתייעל.

יש"ע: 47.5 מיליון

מועצת יש"ע דרשה השבוע משר האוצר משה נסים 47.5 מיליון דולר, עבור ההתנחלויות. את הדרישה לכך הציגו שדולת יש"ע בכנסת ועומדים מאחוריה חברי־הכנסת של הליכוד. אלה מתנים את הסיוע לקיבוצים בהעברת סכום זה להתנחלויות.

בתגובה להתארגנות חברי הוועדה מסיעת הליכוד להפניית

(המשך בעמ' 2)

שלושה מבקרי מדינה בבית הנשיא: נבנצאל (מימין) מלץ וטוניק (צילום: הררי)

בטקס חגיגי בבית הנשיא מונה מבקר המדינה החדש

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

בטקס מרגש שהתקיים אתמול בבית הנשיא, מונה השופט יעקב מלץ למבקר המדינה.

את הטקס כיבדו בנוכחותם הנשיא חיים הרצוג, נשיא בית־המשפט העליון מאיר שמגר והמבקרים לשעבר, יצחק טוניק וד"ר יצחק נבנצאל. ראש הממשלה יצחק שמיר לא הגיע לטקס אף שלא הודיע על כך מראש.

לאחר שהצהיר אמונים לתפקיד וחתם על ההצהרה, פרש מלץ את „האני מאמין" שלו. „אני ציוני ללא תקנה", העיד על עצמו, „ואני מתרגש בכל אירוע ממלכתי, שבו מונף הדגל ומנוגן המנון המדינה".

מלץ אמר, כי הוא מעדיף דרכי נועם על מלים קשות. הוא סבור, כי דרכי נועם אינן גורעות מתוכן הדברים ואפילו הם קשים. יחד עם זאת אמר, כי נועם דרכיו לא מנע ממנו פסקי־דין ומשפטים קשים. „כך אנהג בתפקידי החדש וכך אבקש מאנשי משרדי לנהוג. תהיה ביקורת חסרת פניות ואם צריך קשה ונוקבת".

לדבריו, בשנים האחרונות נדחקו במדינה נושאים חשובים לקרן זווית. „המשאלה שנהיה אור לגויים הוחלפה במשאלה שנהיה מינהל תקין, שאינו נופל ממדינות הים המתוקנות. מצפה לי מלאכה קשה, אך זו מעולם לא הרתיעה אותי", סיים את דבריו. בתחילת דבריו הודה מלץ לוועדת הכנסת שבחרה בו, „אפילו אם היתה אפשרות לעשות זאת אחרת".

נשיא המדינה חיים הרצוג הפליג בשבחיו של השופט מלץ. „בקרב כל שדרות הציבור ללא הבדל קיימת תמימות־דעים באשר למינוי הזה, והכל שותפים לתחושה, כי יעקב מלץ ראוי לכהונה והכהונה ראויה לו".

הרצוג אמר עוד, כי ביקורת המדינה איננה יכולה להיות הגוף שתהיה בבחינת „מס שפתיים" של המערכת הממלכתית.

ארבלי: „כל עוד לא נסגר התקציב – יהיה ויכוח"

דוחה את הביקורת על מאבקה לא לקצץ בבריאות

מאת יצחק פרידור, סופר „דבר" בעמק

שר הבריאות, שהיתה אורחת מועצת פועלי עפולה, דוחה בתוקף את ההתקפות החריפות עליה ועל שר האוצר התערבות על פנייתה לוועדת הכספים ולכנסת בקשר לקיצוצים הנדרשים מהם על־ידי משרד האוצר: „כל זמן שהתקציב לא אושר בכנסת, הכל עדיין פתוח, ובמיוחד בכל הנוגע לתקציב משרד הבריאות", קובעת אלמוזלינו. „יש לנו ויכוח עם שר האוצר, בשתי נקודות עיקריות: א. על סכום של 35 מיליון, ש"ח הוצאה המותנית בהכנסה שאין לנו מקורות הכנסה מאין לגבות אותם. ב. עניין הקיצוץ הנדרש בתקנים, שאינו מתקבל כלל על־הדעת בזמן שאנו חייבים להוסיף תקנים, על פי הסכמי עבודה שנחתמו כדין עם האחיות והרופאים".

„אסור לממשלה להתחמק מאחריותה לבריאות העם והציבור", אמרה אלמוזלינו. „התמיכה הממשלתית בקופת החולים של ההסתדרות, שהיתה בעבר על רמה של 30 אחוז, ירדה בשנה האחרונה לאפס. מאין מצפה שר האוצר שקופת חולים תיקח את הכסף הדרוש לה?" שאלה שרת הבריאות.

„כל יום, כמעט, אני נפגשת עם נציגי סקטור אחר של עובדים במערכת הבריאות, המאיימים להכריז על סכסוך עבודה. ישנה תסיסה גדולה במערכת. בולם יתחיל להפעיל סנקציות, תהיה מערכת הבריאות בארץ נתונה לזעזועים יום־יומיים, כשהסובלים יהיו שוב החולים".

הדו־שיח המדיני עם ברה"מ יתחדש בקרוב

מאת יוסי מלמן, מדווח המדיני של „דבר"

ישראל וברית המועצות החליטו לחדש את הדו־שיח המדיני ביניהם ובקרוב צפויה פגישה בין משלחות של שתי המדינות.

נודע כי שגריר ישראל בארה"ב מאיר רוזן העביר השבוע מברק ברוח זו לירושלים. תוכן המברק שהגיע לידיעת „דבר" מבוסס על שורה של שיחות שהיו לאחרונה בוושינגטון לשגריר רוזן עם עמיתו הסובייטי השגריר דוברינין. בשיחות הודיע השגריר הסובייטי, כי ארצו מעוניינת לחדש את ההידברות עם ישראל, וסוכם כי נציגים של שתי המדינות יפתחו במגעים כדי להביא למיפגש רשמי של משלחות משתי המדינות.

הכוונה היא לפגישה בנוסח זו שהיתה לפני כחצי שנה בהלסינקי בירת פינלנד. אם כי הפגישה אז שנמשכה רק תשעים דקות הסתיימה בלא תוצאות.

הפעם, מעוניינים במוסקבה ובירושלים להכין היטב את המיפגש כדי שלא יסתיים בכישלון דומה.

לא מן הנמנע כי משלחת סובייטית עשויה גם לבקר בישראל. שר החוץ שמעון פרס אמר כי ישראל לא תערים מכשולים ותעניק אשרות כניסה למשלחת סובייטית.

כוונת השיחות היא להביא לכינון קשרים קונסולאריים בין שתי המדינות, קשרים שנותקו לאחר מלחמת ששת הימים.

כוח צה"ל הרג שני מחבלים

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

כוח צה"ל הרג אתמול בצהריים שני מחבלים באזור הכפר תיבנית על גבול רצועת הבטחון, מצפון למרג'־עיון. לכוחותינו לא היו נפגעים.

חיילי צה"ל הבחינו בשני המחבלים בעת שעמדו לחצות את גבול הרצועה ולחדור לתוכה, ככל הנראה, למשימות מוריעיניות. הכוח פתח באש וכתוצאה ממנה, נפגעו שני המחבלים. ליד גופותיהם נתגלו רובי קלצ'ניקוב, אפודי מגן ותחמושת.

בדיקה העלתה כי נראה שמדובר במחבלים שיעים. יצויין כי אלוף פיקוד הצפון, יוסי פלד, שהה אותה שעה באזור והגיע למקום האירוע סמוך לסיומו. פלד שיבח את חיילי צה"ל על פעולתם המהירה.

מכות, צעקות ודחיפות בכינוס הליבראלים (צילום: י.פ.פ.א.)

הליבראלים התכנסו בלי סדר־יום אך עם מהומה, סערות ומהלומות

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

המועצה הארצית של המפלגה הליברלית התכנסה אתמול אחרי־הצהריים לישיבה שלא היה לה סדר־יום, אך לעומת זאת היו בה מהומה וסערה ה„מצדיקות" את רצונה להתאחד עם „חירות".

שש שעות אחרי שהתכנסו התפזרה המועצה הליברלית בלי שקיבלה החלטה כלשהי. קדמה לנעילת הישיבה סערת רוחות שעלתה על כל מה שהתחולל באולם במשך כל שעות הדיון כיוון שהשר מודעי השמיע הקלטה של הודעה ששודרה שלשום במהדורת הערב של הטלוויזיה, על־פיה העיד השר ויצמן כי קיבל פתק מהשר פת להתמיד בהתנגדות להחזרת מודעי לממשלה אחרי הרוטציה.

בשעות הבוקר פסל בית־המשפט המחוזי, על־פי פניית באי־כוח גוש שריר, פת ונסים, את הסעיפים בסדר־היום שהציע מודעי, והם הסעיפים המדברים על שינויי תקנון המפלגה ועל תוספת חברים למוסדות המפלגה.

הדרזו אישא נציגי מחנה מודעי ואיגוד העובדים הליברלים אל אותו

(המשך בעמ' 2)

מרדכי וענונו הפסיק את שביתת הרעב

(ע). – ביום ה־33 לשביתת הרעב שלו הפסיק מרדכי וענונו את שביתתו, ובכך נענה להפצרות פרקליטו עו"ד אמנון זכרוני.

עו"ד זכרוני אמר בשיחה עם עתונאים בבית־המשפט המחוזי בירושלים, לאחר הדיון בעתירותיו של וענונו, כי מרשו הפסיק את השביתה מאחר והוא רואה לנגד עיניו את התנהגותו של שליט הודו המנוח מהטמה גאנדי, שהיה מכריז מעת לעת על שביתות רעב במחאה לעוולות שנגרמו לו ולעמו.

עו"ד זכרוני ציין, כי וענונו הודיע לו שיאמץ את הדרך שבה נהג גאנדי, ויפתח בשביתות רעב כל אימת שייגרם לו עוול.

וענונו נימק את הסיבה להפסקת שביתת הרעב גם בכך, שעליו לאגור כוחות ולהתכונן למשפטו שייפתח בתוך זמן קצר.

בית המשפט המחוזי בירושלים דחה את כל עתירותיו של וענונו, וקבע, כי הוא לא יורשה להיפגש עם כומר אנגליקני, לא יועבר מהבידוד שהוא מצוי בו, לא יורשה להיפגש פנים אל פנים עם חברתו ג'ודי זימט ואף לא יורשה ליצור עמה קשר טלפוני.

ארה"ב מצמצמת הצי מול לבנון אך שומרת על האופציה הצבאית

מאת אמנון דנקנר
סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – ארה"ב שומרת אופציות לפעולה צבאית נגד ריבוי טרוריסטים בלבנון, אולם עם זאת עשתה אתמול צעדים לשכך את הציפיות לפעולה מיידית.

נושאת המטוסים „קנדי" קיבלה הוראה להפליג לנמל חיפה בסוף השבוע, ולהוריד את אנשי צוותה לחופשת חוף. קבוצת אניות, הנושאות בין השאר 1,100 נחתים, החלה נעה מערבה מחופי לבנון. עם זאת נמסר, שאניות אלה יוחלפו בכוח אחר, שיגיע מנמלים בספרד ושמונה 1,900 נחתים.

האמריקאים ממתינים לראות, אם יגשימו החוטפים את איומם להוציא להורג בני ערובה ביום שני בשבוע הבא, כדי להחליט על מהות הפעולה, אם תהיה כזאת. מכל מקום, אין צופים צעדים צבאיים לפני מועד זה.

במזרח הים התיכון שוהות נושאות המטוסים „נימיץ" ו„קנדי" בצירוף כוח של ספינות נלוות. על סיפוניהן של שתי נושאות המטוסים נמצאים תיקי מבצע חתומים, המכילים הוראות ומידע לקראת הפצצה של עשרות מטרות בלבנון.

„קנדי" היא נושאת המטוסים, שממנה המריאו מטוסים אמריקאים להפציץ סוללות טילים סוריות בלבנון ב־1983. בפעולה זו נישבו שני טייסים אמריקאים, שבגללם לאחר שמטוסיהם נפגעו. בעקבות אירוע זה מתנהל ויכוח בחוגים צבאיים בארה"ב, האם יש לשגר, במקרה של פעולה צבאית, מטוסי הפצצה או טילים.

כך או כך, ארה"ב איננה זוכה לעידוד לפעולה תקיפה מצד בעלות בריתה באירופה. השבוע סירבו ממשלות מערב אירופה לבקשת ארה"ב לכנס ועידה לדיון במלחמה בטרור בסוף השבוע ברומא.

האירופאים חוששים, כי כינוס כזה עשוי להחריף את המתיחות ולהניע את החוטפים וקבוצות טרור נוספות לפעול נגד מטרות אירופאיות ולהוציא להורג שני בני ערובה מערב גרמניים ושישה בני ערובה צרפתיים המוחזקים בלבנון.

איינהורן עשוי להתפטר מהנהלת בל"ל ראוך וצדיק מועמדים אפשריים להחליפו

המאבקים הפנימיים בבנק לקראת אפשרות של מינויים חדשים הולכים ומחריפים

מאת מריה אבנימלך

מנכ"ל בנק לאומי מרדכי איינהורן עשוי להודיע היום או ביום ראשון על התפטרותו מתפקיד מנכ"ל בנק לאומי בעיקבות דרישה תקיפה של הוועד הארצי של עובדי הבנק כי איינהורן עצמו ושני חברי הנהלה נוספים ראש חטיבת הכספים חיים בוקסבאום והמבקר הפנימי יעקב הריש – יתפטרו.

הגורם הפעיל בוועד היום הינו ועד מורשי החתימה בראשות יהושע גנרין וכן קבוצה של כמאה מנהלים בכירים בדרגת עוזר מנכ"ל, עוזר מנכ"ל בכיר ומנהלי סניפים בכירים.

בקרב הנהלת הבנק יש תחושה, כי מאחורי הוועדים עומדים מנהלים בכירים בבנק הסבורים שיש להם סיכוי להחליף את איינהורן כמנכ"ל, או סיכוי להתקדם לתפקידים אחרים שהתפנו אם יהיו התפטרויות נוספות. בין מנהלי הבנק שרואים את עצמם בעלי סיכויים – ראש החטיבה הבנקאית ידידיה גרינברג וראש חטיבת המינהלה זלמן סגל.

נידאה כי הסיכויים שיתמנה איש פנימי לתפקיד מנכ"ל – קלושים ביותר.

חוגים בכירים בבנק לאומי ובדירקטוריון החלו להעלות שמות של מועמדים להחלפת איינהורן.

המועמד האחד הוא ישראל ראוך שהיה מנכ"ל משותף ופרש מהבנק ב־1982, בעיקבות הארגון מחדש שערך יפת.

מועמד אחר ששמו עלה הוא בינו צדיק, יושב ראש הבנק הבין לאומי. להערכת חוגים בכירים יש לבינו צדיק סיכוי טוב לזכות בתפקיד מאחר והוא מקובל על המפקחת על הבנקים, גליה מאור.

ההסתדרות תפעל ליישם את כל ההבטחות שניתנו לאחיות

קיסר סמוך ובטוח שההסכם יבוצע על כל פרטיו וסעיפיו

„אין להעלות על הדעת שההסתדרות מתעלמת מההסכם שנחתם בין אחיות בתי־החולים והממשלה. ההסתדרות תתן כל תמיכה כדי לבצע הסכם זה. הנני סמוך ובטוח שההסכם יושם הלכה למעשה על כל פרטיו וסעיפיו, מה גם שבמגעים עם האוצר על הסכם יציבות המשק הובטחה על ידי הנהגת ההסתדרות השגת המשאבים הממשלתיים הדרושים לתשלומים המגיעים לאחיות בבתי־החולים בכפיפות להסכם עצמו".

כך אמר היום מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בריון עם מועצת העובדים ונציגות האחיות במרכז הרפואי בילינסון בפתח־תקוה.

קיסר קרא, לכן, לנציגות האחיות בבתי־החולים מכל בתי החולים הממשלתיים ושל קופ"ח, להימנע מקבלת החלטות ארגוניות חפוזות בטרם בוצעו החלופות, שההסתדרות שותפה להם, לביצוע ההסכם עמן הלכה למעשה.

כמו כן הוסיף קיסר כי החלטת הוועדה המרכזת והאגף לאיגוד מקצועי כבר בדבר הקמת חטיבה בבחירות־אוטונומית של האחיות בבתי־החולים, במסגרת הסתדרות האחיות, בעינה עומדת וביצועה יוזרז ככל האפשר בהתאם למוסכם עם נציגות האחיות בבתי־החולים.

המזכ"ל קיסר, שנועד בהמשך סיורו במרכז הרפואי בילינסון עם ועד הרופאים. במקום, שמייצג למעלה מ־500 רופאים, לרבות מנהלי מחלקות בבית־החולים, הודיע לרופאים שההסתדרות פועלת עתה למתן יתר עצמאות ליחידות רפואיות של קופ"ח.

המרכז הרפואי בבילינסון יהיה הראשון שבהם.

„יש לעשות במשותף כדי לייעל את המערכת היחידתית תוך שמירת הרמה הרפואית, כאשר החסכון שיושג ביחידה רפואית זו או אחרת נשאר בידיה ובאמצעות חסכון זה ניתן יהיה לשפר כהנה וכהנה את מעמדם המקצועי ושכרם של כל העובדים באותה יחידה", אמר קיסר.

האזינו השבת
7 בפברואר 87
אחרי החדשות של השעה 13.00
ב„גלי צה"ל"
לראיון עם
נחום פסה
יו"ר המרכז לתרבות ולחינוך
ויו"ר היחידה לתכנון כלכלי־חברתי בהסתדרות
בתכנית „שאלות אישיות"
המראיין: יעקב אגמון.

חריש הורה לפעול נגד רבנים מחיפה

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש יפנה לשר הדתות זבולון המר כדי שינקוט אמצעים נגד 30 רבנים מחיפה שחתמו על עצומה הקוראת שלא לכבד את החלטת הבג"ץ בעניין שושנה מילר.

בתום התייעצות שנערכה אתמול בלשכת היועץ המשפטי לממשלה הוחלט, שלא להורות למשטרה לפתוח בחקירה בעניין זה ולא להגיש כתבי־אישום, אלא להסתפק בפניה לשר הדתות שכן הוא ממונה על חוק הדיינים.

אלי עמר לא יפוטר כל עוד דנים בענייננו

עובד מינהל מקרקעי ישראל אלי עמר לא יפוטר ולא יינקטו נגדו כל צעדים העלולים לפגוע במעמדו הנוכחי, כל עוד נבדקים ענייניו במוסדות שונים.

דובר מינהל מקרקעי ישראל הבהיר כי כל עוד דן בית המשפט המחוזי בתל־אביב בעתירתו של עמר כנגד ועד העובדים וכל עוד דן בית הדין האזורי לעבודה בירושלים בתביעתו של עמר לקבלת מעמד עובד קבוע במינהל לא יעשו כל צעדים לפיטוריו או לשינוי מעמדו הנוכחי במינהל.

דו"ח חקירת הפיגוע בשדה־התעופה ברומא מגלה:

ארבעת המחבלים התכוונו לחטוף את מטוס „אל־על" ולפוצצו מעל תל־אביב

הבדיקות הבאליסטיות מוכיחות: כל המחבלים נפגעו מכדורי אנשי הבטחון הישראליים

רומא (הויסר־עתי"ם). – הטרוריסטים הערבים, שביצעו את התקפת־הדמים בשדה התעופה של רומא בסוף 1985, התכוונו לתפוס מטוס נוסעים של „אל־על" ולפוצץ אותו מעל תל־אביב – נאמר בדו"ח חקירה של התביעה האיטלקית על הפיגוע.

התובע הציבורי דומניקו סיקה אומר בדו"ח, כי ארגון המחבלים של אבו־נידאל היה האחראי להתקפת הדמים הזאת, שבוצעה ברומא בעת ובעונה אחת עם התקפה דומה על נמל התעופה של וינה, בה נהרגו שלושה בני אדם.

התובע האיטלקי אומר, כי בסיס ארגון הטרור הזה נמצא בסוריה, ויש לו קשרים עם השירות החשאי של חיל האוויר הסורי.

בדו"ח שהוגש לפני שבוע והגיע לידי „רויטר" אתמול ממליץ סיקה להעמיד לדין את אבו־נידאל, מחבל נוסף באותו ארגון, ואת המחבל היחיד שנותר בחיים מארבעת התוקפים. הוא אמר, כי יש להאשים את השלושה בביצוע מעשי טבח.

בינתיים מצוי בידי שלטונות החוק של איטליה רק המחבל ששרד מן ההתקפה איברהים מחמוד חאלד, 19, שנפצע קשה ונתפס בנמל התעופה. חלק ניכר מן הדו"ח מבוסס על הודאותיו של חאלד. סיקה אומר, כי הוא מאמין לדבריו של חאלד, שרבות מהן קיבלו אישור מבירור ממקורות אחרים.

המחבל אמר לשופטים החוקרים, כי היחידה שלו התכוונה לתפוס את מטוס „אל־על", להביא להמראתו ולפוצץ אותו בשמי תל־אביב. כל המחבלים ציפו למות בהתקפה הזאת.

החקירה, שהסתמכה גם על בדיקות באליסטיות וניתוחים לאחר המוות, הראתה שכל המחבלים ההרוגים נהרגו בידי אנשי בטחון ישראלים, שפגעו בהם לפחות ארבע פעמים בירית אקדח.

סיקה אומר בדו"ח, כי מיד לאחר שחזר להכרתו, שאל המחבל חאלד, אם הצליחה ההתקפה בנמל התעופה של אתונה.

סיקה אמר, כי טרוריסט שלישי, ראשיד אל חמאיידה, הוא אחד מבכירי הארגון של אבו־נידאל והוא נטל חלק בהתקפה על נמלי התעופה. הוא הכיר את רומא היטב וביקר בעיר לצורך הכנת ההתקפה הרצחנית ב־1982 על בית הכנסת הראשי של רומא, בה נהרג ילד בן שנתיים.

סיקה אומר בדו"ח, כי מחבל זה נכח לבטח בעת ההתקפה על נמל התעופה פיומיצ'ינו והוא שנתן את האות לפתוח בהתקפה.

עוד אומר התובע סיקה, כי אל־חמאיידה היה מצטרף אל המבצע אילו הצליח, אולם הסידורים שעשו הטרוריסטים בנמל התעופה נכשלו בכך שהם לא השגיחו באנשי הבטחון הישראליים.

עוד נאמר בדו"ח, כי חאלד, התקשר כמה פעמים בטלפון בימים שלפני ההתקפה עם איש בהנהגת ארגון אבו־נידאל בדמשק. כמו כן הוא הודה, כי קיים קשר עם השירות החשאי של חיל האוויר הסורי על מנת לקבל דרכים שיחה עם אבו־נידאל.

هكذا من الاصل

חוסיין וג'ומאייל – מפגש בנסיון לפיוס בין־ערבי (אי.פי.)

נשיא לבנון מבקש מהמלך חוסיין לפעול אצל סוריה

השניים נועדו לשיחות של יומיים בעקבה

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

הנשיא ג'ומייל ביקש מהמלך חוסיין להתערב אצל הנשיא אסד כדי להסיר את המכשולים האחרונים המעכבים עדיין עריכת מיפגש פיוס פורמלי בין הנשיא הסורי לנשיא הלבנוני.

ג'ומייל נועד אתמול עם חוסיין לשיחה ראשונה בפתח ביקור בירדן שיימשך עד מחר. מקור לבנוני מסר כי המכשול העיקרי המעכב לפי שעה עריכת מיפגש פיוס בדמשק בין אסד לג'ומייל, הוא חוסר נכונותו של הנשיא הסורי לאמץ את הצעותיו של ג'ומייל להנהגת רפורמה במיבנה הממשל הלבנוני, לצורך הגדלת חלקן של העדות המוסלמיות בשלטון.

להצעות אלה מתנגדים כנראה ראשי המימסד המוסלמי הלבנוני שעימם מתאם הנשיא הסורי את מגעיו עם ג'ומייל.

אסד וג'ומייל נפגשו לאחרונה בשולי הוועידה האיסלאמית בכווית והיום אמורה להתקיים פגישה נוספת בין נציגי שני המנהיגים בדמשק.

מרבת עמון נמסר, כי ג'ומייל וחוסיין דנו במצב בלבנון בכלל ובפרשת חטיפת בני הערובה הזרים בפרט, וכן בתיגבור מערך הצי האמריקאי מול חופי לבנון.

נשות אסירי ציון מסרבות לבקש עבור בעליהן חנינה

„הבעלים לא ביצעו כל פשע ולכן אין מקום לבקשה"

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

נשותיהם של אסירי ציון בברה"מ אינן מוכנות לחתום על בקשות חנינה לשחרור בעליהן. במכתב שהיפנו לנשיא בית־המשפט העליון במוסקווה אומרות נשות אסירי ציון, כי בעליהן לא ביצעו כל פשע ולפיכך אינם צריכים לבקש חנינה.

„היינו רוצות להסב את תשומת לבך למקרים של בעלינו, שלא ביצעו שום פשע ואף־על־פי־כן נאסרו בגלל רצונם לשמור על זהותם הלאומית ולעסוק בתרבות יהודית ובהוראת השפה העברית ובגלל שאיפתם לחיות בישראל", כותבות הנשים.

פנייתן של נשות אסירי־ציון נעשתה לאחר שהגיעו ידיעות שונות מפקידי ממשל סובייטים, לפיהן יוכלו אסירי־ציון, המרצים עונשי מאסר על עבירות פוליטיות, להשתחרר ממאסר אם יגישו בקשות חנינה. מידע זה נמסר לקבוצה של חברי פרלמנט בלונדון, על־ידי מזכיר ועדת החוץ של הסובייט העליון, ואדים זגלאדין.

לאחרונה הועברו חמישה אסירי־ציון מבתי־סוהר מרוחקים – שלושה בציסטופול ושניים מפרקב, לבית־הסוהר „לפורטובו" של הק.ג.ב. באיזור מוסקווה, עובדה המעידה על כוונת השלטונות לשחררם בקרוב או להקל בעונשם.

פקידים סובייטים מסרו בשיחות עם גורמים ישראלים, כי אם יוגשו בקשות חנינה אפשר יהיה לשחרר חלק מהאסירים עד לחג הפסח.

בארץ נשמעו תגובות שונות, לגבי ההצעה בדבר החנינות. פעילי העלייה המיליטאנטים מחזקים את ידיהן של הנשים, המתנגדות לחנינה ולעומתם ישנם כאלה הסבורים שיש לנצל את ההזדמנות.

שר הקליטה יעקב צור אמר אתמול, כי אסירי ציון הם החיילים בקו הראשון. „אם הם סבורים שבבקשת החנינה יש משום הודאה באשמה, אנחנו רק יכולים ללוות אותם בהערצה ובתקווה. אם שלטונות ברה"מ אכן רוצים לשחרר את אסירי ציון, יש [illegible] לעשות זאת", אמר השר צור.

„אל־אהראם": דברי אבו־רזאלה על המלחמה בישראל – סולפו

קאהיר (רויטר, עתי"ם וקייב). – העיתון „אל אהראם" מסר אתמול, כי הדברים שיוחסו לשר ההגנה עבד־אל־חלים אבו־רזאלה על הצורך להביס את ישראל – סולפו.

הכתב הצבאי של העיתון מסר, כי הדו"ח על נאומו של שר ההגנה לפני ועדה פרלמנטארית „סולף ועורר סערה בישראל".

בעקבות הנאום הזה האשים ראש הממשלה יצחק שמיר את אבו־רזאלה בנקיטת קו אנטי־ישראלי, על אף חוזה השלום בין מצרים לישראל.

„שום דבר מסוג זה לא אירע. אני רוצה לשאול את ישראל, מדוע תהיה מצרים מעוניינת בצעד כזה, אם מדיה מותחת ביקורת על מצרים וקוראת למדינות ערב ולמדינות המוסלמיות להטיל חרם כלכלי עליה?" – שאל הכתב הצבאי של העיתון, מוחמד עבדול מנעם, בכתבה שהתפרסמה אתמול בבוקר.

נאומו של רזאלה, שאושר לפרסום בידי הביון הצבאי המצרי, פורסם ב„אל־אהראם" בחודש שעבר ובו חוזר ומאשר רזאלה את מחוייבותה של מצרים להסכם השלום עם ישראל.

ברעם מעריך – סיכויים שקולים

(המשך מעמ' 1)

כספים לישובי יהודה ושומרון ולעיירות הפיתוח, קרא אתמול ח"כ יאיר צבן (מפ"ם) לחברי הכנסת של מפלגת העבודה, לא להכנע לסחטנות הליכוד.

צבן הדגיש, כי אם שר האוצר לא ייסוג מכוונתו לבצע אונס פרלמנטרי בנושאים עקרוניים כמו הרפורמה במס ואגרת החינוך, תיזום סיעת מפ"ם מאות הסתייגויות ותשבש את עבודתה של ועדת הכספים.

מועצת שינוי החליטה, שיש לדחות על הסף כל העברת כספים להתנחלויות ולישיבות העסקה, תמורת העברתם לקיבוצים. מועצת שינוי החליטה גם, כי היא שוללת כל הוספת תקציב להרחבת התנחלויות לביסוסם או להקמת התנחלויות חדשות הגורמות לנזק מדיני וכלכלי גם יחד.

פגם קונסטיטוציוני בבחירת מלץ – טוען עו"ד מיתר

מאת סופר „דבר" בכנסת

עו"ד צבי מיתר, יו"ר מחוז תל אביב של לשכת עורכי הדין, מציע לשנות את החוק הקיים, כך ששופט לא יוכל להיות מועמד או להיבחר לכהונה כלשהי כאשר רוב חברי הגוף הבוחר או הממליץ הם נציגי מפלגות. במכתב ששלח לח"כ אלי קולס, יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט טוען מיתר, כי יש פגם בבחירתו של השופט מלץ למבקר המדינה למרות שהוא ניחן בכל התכונות הראויות למשרה זו.

יש פגם קונסטיטוציוני בעובדה שהמפלגות בוחרות בשופט המכהן עדיין בתפקידו, כאשר המפלגות חלוקות בדעתם לגבי המועמדות. „במקרה של השופט מלץ, הליכוד תמך והמערך התנגד ואילו במקרה של השופט מנחם אילון, שהיה מועמד לכהונת נשיא המדינה, הליכוד תמך והמערך התנגד. יש, איפוא, לתקן את חוק יסוד השפיטה, כך ששופט יצטרך להתפטר לפני שמתקיימות בחירות לכהונה כלשהי על ידי גוף שרוב חבריו הם נציגי מפלגות", כותב עו"ד מיתר.

זכו בפיס

בסך 180,000 ש"ח זכה המספר 662371.

הפרס המצטבר בסך 400,000 ש"ח יתחלק בהגרלה הקרובה.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 280,000 ש"ח (כולל צבירה). (מינימום פרס ראשון 180,000 ש"ח).

בסך 12,000 ש"ח זכה המספר: 578525.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 407550; 853900.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים: 029409; 046374; 056479; 084064; 102554; 110188; 127592; 130677; 132780; 135324; 186350; 219467; 256143; 268369; 338703; 343577; 390626; 423826; 465994; 509683; 571294; 628255; 628638; 664198; 712178; 719427; 827134; 861802; 888239; 888248; 888546; 889337.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 2329; 5026.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 684; 908.

בסך 16 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 692; 759; 789.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 4 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 067; 099; 104; 228; 261; 305; 306; 354; 361; 364; 365; 411; 415; 416; 440; 534; 589; 615; 706; 737; 741; 790; 823; 857; 910; 994.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 04; 05; 06; 08; 12; 18; 19; 32; 36; 37; 38; 39; 44; 47; 48; 51; 57; 59; 62; 65; 67; 69; 74; 88; 91.

דבר DAVAR دافار
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מנהל מערכת מרדכי ברקאי
עורך „דבר השבוע" טוביה מנדלסון
מנהל כללי אהרון קראוס
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים 298032, 281860, 286156
מנויים: ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים: המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאוריה קומה ב' טלפון 242203 ת.ד 94229
חיפה: רח' הנביאים 27 טלפונים 3־642111, ת.ד 33104

קולומביה לא מעסיקה את רפי איתן

מאת יוסי מלמן סופרו המדיני של „דבר"

ממשלת קולומביה מכחישה את הידיעות, כאילו מינתה את רפי איתן ליועצה לענייני בטחון. דוברים רשמיים בבוגוטה בירת קולומביה אמרו השבוע, כי אין כל שחר לידיעות האלה.

לפי כמה פרסומים בארץ, שכרה ממשלת קולומביה את שירותיו של רפי איתן, המשמש היום יו"ר מועצת המנהלים של קונצרן כימיקלים לישראל, לאחר שפוטר מניהול הלשכה לקשרי מדע, שהיתה אחראית על הפעלתו של המרגל ג'ונתן פולארד בוואשינגטון.

המחזה אבדון לא יוצג בדאבלין

דאבלין (רויטר, עתי"ם). – תיאטרון בדאבלין ויתר על תוכנית להעלות להצגה את המחזה „אבדון", הבא להראות כי מנהיגי התנועה הציונית שיתפו פעולה עם הנאצים ברצח יהודי אירופה.

התיאטרון „אולימפיה" בדאבלין הלך אתמול בעקבות התיאטרון הלונדוני וזנח תוכניות להעלות את המחזה בשבוע הבא. התיאטרון הודיע, כי „הוא מביא בחשבון", שיתכן והמחזה הזה יגרום צער לחלקים באוכלוסיה.

המחזה מתאר משפט דיבה דימיוני בבריטניה, אולם הוא מבוסס על משפט קסטנר, שהתנהל בישראל ב־1954.

האפשרות שהמחזה יועלה בדאבלין עוררה את רוגז מנהיגי הקהילה היהודית באירלנד, ואחד ממנהיגיה אמר, כי זהו מחזה מכאיב לכל היהודים ו„מלא בשקרים".

נושאת המטוסים „קנדי" מגיעה לנמל חיפה

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

נושאת המטוסים האמריקאית „ג'ון קנדי", אחת משתי נושאות המטוסים, שנכללו בכוח הימי, אשר רוכז מול חופי לבנון, תגיע הבוקר לנמל חיפה בליווי אוניית תחמושת.

האוניות יעגנו במפרץ חיפה במשך שבוע ימים. בימים הקרובים צפוי בואן של אניות מלחמה אמריקאיות נוספות לחיפה.

הביקור מוגדר כביקור נופש לצוותי האוניות. במסגרתו ייערכו לצוותים אירועים רבים, ספורטיביים ואחרים, במקובל.

כתב אישום נגד חברי המשלחת לרומניה

(ע). – כתב אישום נגד 4 מבין חברי משלחת השמאל לרומניה יוגש ביום א' לבית־משפט־השלום ברמלה, כך הודיעה אמש דוברת מחוז המרכז של משטרת ישראל.

כתב האישום נגד לטיף דורי, ראובן קמינר, יעל לוטן ואליעזר פיילר מאשים את חברי המשלחת בקשירת קשר לביצוע עוון, כדי לעבור על החוק האוסר קיום מיפגשים עם נציגי ארגוני טרור.

כזכור, נפגשה המשלחת עם נציגי אש"ף, בכנס שנערך בחסות הרומנים. את התביעות נגד הארבעה ינהל רב־פקד רענן בן־יוסף, ראש לשכת התביעות במרחב השפלה. משטרת נמל בן־גוריון ערכה את החקירה בפרשה.

התנגדות רופאים ב„בילינסון" למינויו של פרופ' שפירא

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

פרופ' יאיר שפירא, שהתמנה על ידי ההנהלה המרכזית של קופת חולים למנהל המרכז הרפואי „בילינסון" ונכנס אתמול לתפקידו, נתקל בהתנגדות של ועד הרופאים. יו"ר הוועד, ד"ר אליאס ויליקובסקי, אמר לעתונאים, כי הרופאים לא ישתפו פעולה עם המנהל החדש, אם כי אין להם שום דבר נגד פרופ' שפירא, אבל יש להם מועמד מצוין לתפקיד מקרב הרופאים הבכירים של בית החולים.

בתגובה להודעה זו מסר דובר קופת חולים דוד תגר, כי „זכותה של הנהלת קופת חולים למנות מנהלי בתי החולים של המוסד". הדובר ציין, כי המינוי נעשה „כדת וכדין ובהודעה מוקדמת, כולל התייעצויות מוקדמות עם כל הגורמים, ביניהם גם ועד רופאי בילינסון".

„אנחנו מקווים, כי כל ההכרזות על אי שיתוף הפעולה עם פרופ' שפירא הן איומי סרק" – אמר דובר קופת חולים בציינו: „אנו מסרבים להאמין שינוהל מאבק פרסונלי על גבם של החולים". הנהלת קופת חולים מינתה שילשום את פרופ' יאיר שפירא למנהל „בילינסון" במקום פרופ' יהודה דנון שהתמנה כקצין רפואה ראשי בצה"ל.

זעם על רישום חב' צרפתיות בחרם הערבי

מאת גדעון קוץ – פאריס

חוגים מדיניים בפאריס הביעו זעם על החלטת לשכת החרם הערבי בדמשק לרשום ברשימה השחורה שתי חברות צרפתיות ואת השר לשעבר ליונל סטולרו, מייסד לשכת המסחר האירופית־ישראלית. החוגים אמרו, כי מדובר בהתגרות מדינית ובהתערבות בענייניה הפנימיים של צרפת.

סטולרו הוא מדינאי בכיר במפלגת השלטון הגוליסטית. אחת החברות הצרפתיות המוחרמות, „סיאקי", היא בעלת זכיון על המצאה ישראלית של קרן לייזר, המשמשת לריתוך בתנאים מיוחדים. טכניקה זו מיושמת, בין השאר, בספינות חלל.

קלאסי

ביצוע אידיאלי

מאת יהודה כהן

הסימפוניה התשיעית של גוסטאב מאהלר היא אתגר למנצח וגם לתזמורת. בצד החומר המוסיקלי מלא הרעיונות היא גם תובענית מבחינה טכנית – התיזמור הוא במידה רבה סולני וחטיבות שלמות משולות לקונצ'רטו לתזמורת.

אבאדו הפיק אמש מן התזמורת מצלול אידיאלי – כל קבוצה, לרבות כלי הנשיפה, היו על רמה גבוהה. הוא שמר בקפדנות על כל הוראה מהוראותיו הרבות של מאהלר, כשבגבולות אלה עיצב את הסימפוניה תוך כדי ניצוח חסכוני באורח מלהיב, והוליך את המאזין אל עומק המוסיקה.

רוק

„אליל הבנות" ניק קרשו להופעות בארץ

מאת אמיר רותם

„אליל הבנות" ניק קרשו עומד להגיע לישראל באפריל הקרוב לארבע הופעות בשלוש הערים הראשיות.

קרשו, שפרץ כמטאור זהוב סובב בשמי המוסיקה המסחרית לפני כשלוש שנים, יגיע לכאן מלווה בתשעה נגנים ובתשע טונות של ציוד נגינה והגברה.

לאחרונה משתדל קרשו להשתחרר מתדמית של גיבור בנות הטיפש־עשרה, בעזרת תקליט חדש וסיבוב הופעות עולמי שהחל בסוף השנה שעברה ובמסגרתו ינחת גם כאן.

על מעריצותיו אמר לאחרונה בראיון: „הלוואי ואפשר היה להחליף כל אחת מהן במישהו המעוניין במוסיקה ולא באופן בו אני מניע את ירכי".

קרשו יופיע פעמיים בסינרמה בתל־אביב, אחר כך בבריכת הסולטן בירושלים ובאודיטוריום בחיפה.

יוזמי הביקור וממנניו הם שוקי וייס וזאב איידק.

עדי ראייה בביירות ראו את וייט ברחובות העיר

ביירות (א.ב.). – שליח הכנסיה האנגליקנית טרי וייט נראה אתמול הולך ברחובות בדרום ביירות, כשהוא מלווה ב־10 שומרים חמושים ובארבעה בחורים שיעים רעולי פנים – כך מסרו עדי ראייה בביירות.

קודם לכן מסר העיתון המערב גרמני „בילד", כי וייט נורה ונפצע אנושות, כשעה שניסה לברוח מחוטפיו בביירות. מקורות במליציות השיעיות בלבנון הכחישו ידיעה זאת.

עדי הראייה סיפרו, כי ראו את וייט עם מלוויו ברחוב הסמוך לשדה התעופה של בירת לבנון. „ראיתי אותו מחייך ומנופף בידו לעוברים ושבים", סיפר עד ראייה, שסירב להזדהות בשמו. „ניסיתי לעצור, אבל שומרי ראשו הורו לי להסתלק".

נהג מונית, שגם הוא סירב להזדהות בשם, אמר כי גם כן ראה את וייט באותה שעה, כשהוא מנופף בידו לצופים בצדו האחר של הרחוב.

שני עדי הראייה פועלים בסמוך לבית מלון הסמוך לבית המלון „ריביירה", שם שהה וייט לפני שנעלם ב־20 בינואר במהלך המו"מ לשחרור בני ערובה מערבים בלבנון.

השניים ציינו, כי ראו בעבר את וייט ואין להם כל ספק לגבי זיהויו אתמול.

עובדי הדפוס בבריטניה הכריזו על סיום השביתה בת השנה נגד מרדוק

העובדים שבתו במחאה על הכנסת טכנולוגיות מודרניות ברשת עיתוניו

מאת דויד שריבים, סופר „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – אחד מסכסוכי העבודה הארוכים והאלימים ביותר בתולדות בריטניה הגיע אתמול לסיומו, לאחר שהאיגוד הארצי של עובדי הדפוס החליט לסיים את הסכסוך עם „ניוז אינטרנשונל" ולהסיר את משמרות המחאה שהוצבו לפני שנה בוופינג – מקום המושב החדש של החברה.

הרקע לסכסוך הממושך בין עובדי הדפוס ל„ניוז אינטרנשונל", האחראית להוצאתם לאור של כמה מהעיתונים הבולטים בבריטניה כמו ה„טיימס" וה„סאן", היתה החלטת רופרט מרדוק, מנהל הקבוצה ובעליה העיקריים, להעביר את מערכות העיתונים לוופינג, במזרח לונדון, תוך הפעלת שיטות טכנולוגיות חדישות, הצורכות פחות כוח־אדם.

לפני כשבועיים, במלאות שנה לסכסוך, נערכה הפגנה רבת משתתפים בוופינג, ובמהלכה נפצעו עשרות שוטרים ומפגינים. ההפגנה הזכירה באלימותה את האירועים הסוערים בזמן שביתת כורי הפחם.

אחת הסיבות להחלטה להפסיק את הסכסוך קשורה באיום הפיננסי על קיום האיגוד, לאחר שנתבע בבית־משפט לשלם פיצויים בסך של 2.5 מיליון ליש"ט, בגין נזקים שנגרמו לחברה בעת ההפגנה האחרונה.

מזכירת האיגוד ברנדה דין הסבירה אתמול, כי מאז החל הסכסוך נשארו רק 630 חברים באיגוד, מכלל 4,000 חברים בתחילת הסכסוך. יתר חברי האיגוד פוטרו ומצאו עבודות חדשות.

בבריטניה יש הרואים בסיום השביתה הממושכת של איגוד פועלי הדפוס סימן לשינוי ביחסי העבודה והחלשת מעמדם של האיגודים המקצועיים. נתונים שפורסמו אתמול מראים, כי מאז 1979 פחת מספר החברים הרשומים של האיגודים המקצועיים ב־19 אחוז, ל־10.7 מיליון חברים.

„ניוז אינטרנשונל" מציעה למפוטרים פיצויים על בסיס אישי, ונראה שהעובדים שעדיין לא נענו לכך, יקבלו את הצעת החברה עכשיו. איגוד הגראפיקאים עדיין ממשיך בסכסוך וטרם ידוע אם יצטרף להחלטת איגוד עובדי הדפוס להפסיק את השביתה.

ליבראצ'ה בימיו הטובים. המלך הזוהר של הבמה האמריקאית, פסנתרן ובדרן שהיה מפורסם בבגדי המחלצות שלו ובטבעות היהלומים שעל אצבעותיו – מת בביתו בפאלם ספרינגס־קליפורניה, אתמול. בתמונה – הופעתו בלאס וגאס ב־1981. (אי.פי.)

סאחרוב: שלטונות ברה"מ מקלים תנאי המעצר של 7 מתנגדי משטר

מוסקווה (א.פ.). – מתנגד המשטר אנדריי סאחרוב, אמר אתמול כי לפחות שבעה מתנגדי משטר נוספים הועברו מבתי כלא מרוחקים למתקני כליאה הקרובים יותר לבתיהם, אולם לא היה יכול לאמר אם הדבר נעשה כהכנה לקראת שחרורם.

„הדבר מתאים לרוח הדברים הנוכחית בברה"מ, אבל אינני יודע אם כך הדבר", אמר סאחרוב בראיון טלפוני עם כתב „א.פ.". כזכור סאחרוב עצמו חזר מגלות בת שבע שנים בעיר גורקי בחודש דצמבר שעבר.

סאחרוב, סיפר כי מתנגדי המשטר אנטולי קוריאגין וסרגיי חודורוביץ', הועברו לבתי סוהר קרובים לבתיהם, וכי משפחותיהם נתבקשו להגיש בקשות הגירה. בנוסף לכך הועברו למתקני כליאה קרובים יותר גם מתנגדי המשטר אלכסיי סימנוב, מיכאיל ריבקין, ואלרי סנדרוב, גנדיד אלקוניאן, ייבגני אנצופוב, ושני האחים סגניי ואודוארד גודאבה.

סאחרוב מסר, כי לחלק מהעצורים הורשה להיפגש עם משפחותיהם. לעומת זאת אמרה אימם של האחים גודאבה, ראיסה, כי השלטונות התעלמו מבקשותיה להיפגש עם בנה סגניי. באותה עת לא ידעה האם כי גם בנה השני הועבר לכלא בעיר בגוריה טבליסי שבגרוזיה.

קוריאגין בן ה־48, נדון לשבע שנות מאסר וחמש שנות גלות פנימית על שדיווח למערב כי ממשלת ברה"מ שולחת מתנגדי משטר לבתי חולים לחולי נפש בתורת אמצעי ענישה.

חודורוביץ' בן 45 היה האחראי על קרן אלכסנדר סולז'ניצין למען משפחות מתנגדי המשטר עד שנעצר ב־1983 והורשע בהשמצות אנטי סובייטיות. הוא ריצה שלוש שנות מאסר במחנה עבודה בסיביר ואחר כך נידון לשלוש שנים נוספות על הפרה כביכול של תקנות מחנה העבודה.

[illegible]

(המשך מעמ' 1)

שופט, צבי כהן, ותבעו לבטל גם את הסעיפים שהציע גוש שריר־פת־נסים. כך יצא שהמועצה הארצית התכנסה בכפר המכביה לישיבה נטולת סדר־יום.

מאמץ של השרים שריר, פת ונסים להגיע להסכמה עם השר מודעי על הצעות לסדר־היום שאין להן נגיעה לסעיפים שנפסלו עלה בתוהו, וחברי המועצה התיישבו באולם וחיכו בעצם לעילה לפיצוץ הישיבה.

ראשון הדוברים היה יצחק מודעי שהכריז אמנם שהצעתו „לא באה להקניט איש ולפגוע באיש, לא באה להעכיר את האווירה ולהחריפה", אך דיבר על הידרדרותה של המפלגה. „אנחנו כבר איננו נחשבים למפלגה לא־יוצלחית", אמר מודעי. „אנחנו נהפכנו, לדאבון הלב, לנושאים של בדיחה וזה מצב שאין מאחוריו כלום".

את דבריו של מודעי קטע מנחם סבידור, יו"ר הכנסת לשעבר, באשמה ישירה על אחריותו במשך שבע שנים להידרדרות. המאבטחים ששכרה המפלגה, ושקיבלו כנראה תדרוך לא נכון על מהות תפקידם, הושיבו את סבידור בכוח ומנעו בעדו את המשך דבריו.

קמה באולם מהומה, ששככה אחרי דקות ארוכות אבל התעוררה מחדש בכל פעם שאחד הדוברים אמר דברים שלא נשאו חן בעיני ידידי הדובר.

בסוף דבריו הציע מודעי שהמועצה תסמיך אותו, כיו"ר הנשיאות של המפלגה, להביא בפניה הצעה לשיקום המפלגה ולארגונה מחדש עד לאיחוד עם „חירות" או עד כינוס ועידה חדשה. הצעתו זו של מודעי נדחתה על־ידי ח"כ פסח גרופר, עד לא מזמן מנאמניו, שהציע לתפקיד המשקם והמנהל את משה נסים.

גרופר שוסע על־ידי מתנגדי גוש שריר, פת ונסים וקבל על שלא נותנים לו לדבר וסוגרים לו את המיקרופון. אחר־כך חשד בנו, חבר מועצה בזכות עצמו, באחד מאנשי מודעי כאילו יש בכיסו מכשיר אלחוטי שנועד לשבש את תקינות המיקרופונים.

ח"כ פנחס גולדשטיין חימם אף הוא את האווירה באזכורו את ההתנכלויות של השרים הליברלים לתפקודו של מודעי בתוך המפלגה וכשר האוצר ואחר־כך חזר על האשמה שעמיתיו של מודעי הם שביקשו למנוע את חזרתו לממשלה אחרי הרוטציה.

לחברנו חסקי דוד
אתך באבלך במות עליך
אביך ז"ל
בנק אמריקאי ישראלי בע"מ
ההנהלה והעובדים

לאליהו וחמיק משגב
והמשפחות
אבלים אתכם במות
האב ז"ל
מבית חפציבה

במלאת שנה למותו של
בננו חברנו
שי סילברמן ז"ל
נעלה לקברו ביום ראשון 8.2.87 בשעה 15.00
המשפחה
וקיבוץ מרחביה

לחברנו משה כהן
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים
סניף בלפור
ההנהלה והעובדים

חוג צובר תנופה

חריקות ובעיות במפעלים ומוסדות השייכים להסתדרות הביאו לפני כשנה וחצי להתארגנות עובדים מבנק הפועלים, סו"ב, כור ואחרים בכוונה להגיע ליותר מעורבות והשפעה של העובדים על המהלכים במשק. זה הרקע להקמתו של חוג „תנופה" הצובר עתה תאוצה ע"י הצטרפות עובדים צעירים ומדור הביניים. מטרת החוג היא „לא להחליף את הדרג הניהולי אלא להשפיע על החלטותיו כדי להשפיע על המשק הציבורי". לאחרונה הוקמה במסגרת החוג סדנה רעיונית לליבון בעיות בתחום הניהולי הכלכלי והחברתי. בפגישה הראשונה של הסדנה בהנחייתו של „רענן כהן' ראש אגף הבחירות במפלגת העבודה הציג ריצ'ארד עדמון מבנק הפועלים עקרונות ודרכים לפעילותה של הסדנה. לעתיד נקבעה סידרה של סדנאות לדיון בנושא „הניהול של משק ציבורי" והראשונה תתקיים ביום ב' בהנחייתו של עמירם סיוון (בתמונה) יו"ר הנהלת בנק הפועלים וישא בו דברים י. קיסר מזכיר ההסתדרות.

א. גזית מרכז החוג הודיע כי יתקיימו מפגשים רצופים נוספים בנושאים אקטואליים הנוגעים לחברת העובדים ולמוסדות ההסתדרות.

הקו המרכזי

בהופעה בפני „נאמני הקו המרכזי" במפלגת העבודה, תבע שלמה הלל (בתמונה) ממפלגת העבודה כי תגלה נאמנות לאמור במצע המפלגה בכל הקשור לסעיפיו המדיניים והבטחוניים. „ביטוי של חוסר נאמנות למצע גם מחליש את המפלגה וגם אינו תורם לחתירה לשלום. אם המפלגה תחזור להאמין בעצמה, גם אחרים יאמינו בה". הופעה זו התקיימה אתמול בפני אולם מלא בבית המרכז החקלאי ובו כשש־מאות איש, פעילים מרכזיים במפלגת העבודה, ראשי מחוזות, ראשי מועצות פועלים, ראשי ערים ומועצות מקומיות. דוברי הכנס תבעו להתלכד סביב מצע המפלגה, ובמיוחד לדבוק בסעיפים הקובעים את קיומה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית שבה רוב יהודי ועיצוב גבולותיה כגבולות בני־הגנה שאינם גבולות 4.6.67. את הכנס הנחה ח"כ שמחה דיניץ.

רצון טוב

הפתעה זומנה לשגריר ישראל באתונה משה גלבוע. שר החקלאות של יוון ביקר שלא רצפוי בביתן ישראל ביריד החקלאי המתקיים באתונה. ישראל היא אחת מתשע מדינות המשתתפות ביריד והיחידה מהמזרח התיכון. הביקור מתפרש כעוד סימן לרצון יוון להדק את קשריה עם ישראל.

יוסי מלמן

הנצחה

השר יוסף שפירא (בתמונה) מבקש מיצחק ארצי יו"ר יד־ושם להנציח את זכרו של תעשיין גרמני שחשף בפני ארגונים יהודיים במלחמת העולם השניה את תכנית הפתרון הסופי של הנאצים. הוא מסתמך בפנייתו זו על סדרה של כתבות שפורסמו ב„דבר השבוע". „אחרי קריאת הכתבות השתכנעתי שאכן צודק הכתב יוסי מלמן שיש מקום לעשות למען זכרו של אדוארד שולטה". המאמרים שפורסמו לפני יותר מחצי שנה הסתמכו על ספר חדש של ההיסטוריונים זאב לקויר וריצ'ארד בריימן. הם מגוללים את סיפורו של התעשיין הגרמני שסיכן את חייו ובאחת מנסיעותיו לשווייץ סיפר בקיץ 1942 לנציגים של הקונגרס היהודי העולמי על התוכנית להשמיד את היהודים. כבר לפני יותר משנתיים הבטיח ח"כ יצחק ארצי מל"ע, כי יעשה מאמץ לקרוא רחוב על שמו של שולטה בת"א אך לא יצא מזה דבר.

בלי אופירה

שר החינוך והתרבות יצחק נבון החליט להראות דוגמא אישית והוא מסתפק בליווי של יועצו ודובר משרדו ישראל בהן במסעו הרשמי בשבוע [illegible] אף שהמארחים הזמינו גם [illegible] רעייתו אופירה (בתמונה) וצוות של עוזרים, החליט נבון לנסוע רק עם ליווי בודד. הוא יחתום במהלך הביקור על הסכם לשיתוף פעולה בתחומי התרבות והחינוך בין שתי המדינות.

מינויים חדשים

גל חדש של מינויים צפוי בשבוע הבא במשרד החוץ. ועדת המינויים אמורה לאשר שורה של תפקידים בנציגויות ישראל בחו"ל המיועדים ברובם לאנשי המשרד. נראה כי תפקיד הקונסול בסדפאולו, ברזיל יימסר לידי צבי חזן יו"ר המועצה המקומית של שער הנגב.

קתדרה לכדורגל

חובבי הכדורגל יוכלו מעתה להעמיק את השכלתם בתחום באמצעות תכנית רדיו חדשה שתשודר אחת לחודש ב„קתדרה לכדורגל". יתארחו אנשי אקדמיה השרופים על המשחק אשר ינתחו מהלכים, יעשו צחוק משדרי הספורט המקצועיים ויוכיחו כי בדורגל זה עניין רציני. התכנית תשודר בשעה 14.30 ברשת ב' לפני „שירים ושערים". ינחה אותה מדי פרוים ובתכנית הראשונה שתשודר בשבת ישתתפו פרופ' דוד לבדי, פרופ' מנחם אביבי, ד"ר אבי דיסקין וד"ר יעקב ארנון. עוד לפני שיצאה התכנית לאור קיבלו יוזמיה פניות מפרופסורים רבים שהביעו רצונם להשתתף בה. אם הכל ילך כשורה תשודר התכנית אחת לשבוע.

יעל אדמוני

מלים על מנגינות

הספרייה למוסיקה מי־סודם של „מפעלי תר־בות וחינוך" של ההס־תדרות הוציאה לאור השבוע את ספרו האו־טוביוגרפי של הזמר אבי טולדנו (בתמו־נה). הספר כולל, בין היתר, את התווים של כל שיריו שחוברו מאז עלייתו ממרוקו ב־1961. את ההקדמה לספר כתב דודו דותן. בימים הקרובים תצ־א לאור הספרייה למוסיקה ספר דומה על הזמרת יפה ירקוני.

חיים ביאור

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות מר יצחק נבון ערך אתמול בלשכתו בירושלים קבלת־פנים חגיגית לחברי משלחת נוער רשמית ראשונה מפולין שהגיעה לביקור בישראל כאורחת אגף הנוער במשרד החינוך והאגודה ע"ש יאנוש קורצ'אק. המשלחת כוללת 16 צעירים ומתנכים. בפגישה סיפרו הנערים הפולנים על פעילותם הלימודית והחינוכית בארצם, ובמיוחד על מורשת קורצ'אק, והתעניינו לדעת כיצד מלמדים בישראל ברוח תורתו החינוכית של קורצ'אק. במהלך הפגישה פצחו הפולנים בשירת „הבאנו שלום עליכם" בעברית ובפולנית. בתום האירוע הצטלמו למזכרת השר ואורחיו הפולנים, שלבשו את מדי תנועת „הצופים" בארצם (בתמונה). משלחת נוער רשמית ראשונה מישראל תבקר בפולין בחודש מאי.

צילום: רוני מעטן

המדור נערך ע"י אורה זרניצקי

יצחק שמיר סייר בירידו וביקר בגשר אלנבי. (צילום: י.פ.פ.א.)

מסעו של ראש הממשלה שמיר עם אנשי פמלייתו בבקעת הירדן

או – גירסה של הימים האלה ל„בגדי המלך החדשים"

מאת אוריאל בן־עמי

זה התחיל בבוקר, בממשל הצבאי בירדו. ראש הממשלה יצחק שמיר, מלווה בפמלייה נכבדה יצא אל גשר אלנבי כדי להצטלם על אמצע הגשר. הוא מחייך. הוא ימשיך לחייך ללא סיבה נראית לעין משך היום כולו – עד לסיומו, בשעות אחר־הצהריים.

איש נמוך בחליפה ועניבה, קצינים רצים אחריו ופקידים בכירים מרפדים אותו משני צדדיו. לא פעם נדמה שהוא בכלל לא מבין את המהומה סביבו. הוא אינו ער למצלמות הטלוויזיה שעטות עליו במעט בפראות.

בירידו הוא נפגש עם ראש העיר הערבי ג'אפר סאברי חאלף. „לא" הוא אומר, „הוא עדיין אינו רואה בכך פתח לשלום, אבל לקראת ביקורו בארה"ב הוא החליט לבקר כאן". הוא לא עושה את זה לבדו. מנכ"ל משרד רוה"מ, דוברים, מתאם הפעולות בשטחים וצבא עתונאים רצים אחרי האיש הזה מתחנה לתחנה, מבלי שאפשר לראות לכל העניין תכלית כל שהיא.

הוא לא אומר שום דבר מזיק, הוא לא אומר גם שום דבר מועיל. הוא אינו מתווה דעה שאפשר להתייחס אליה.

בארגמן, מושב של תנועת החרות־בית"ר, הוא מתקבל בדגלוני ישראל. הוא מחבק ילדה מקומית ונושק לה על הלחי (חיקוי מוזהר של דויד לוי?).

אחר־כך, במושב נעמה, הוא שומע על מצוקת המתיישבים בבקעה. חמש שנים יושבים המושבניקים במקום. הם מספרים לו שעדיין אין להם חשמל. „זה הכל?" שואל שמיר משתאה. קשה שלא להרגיש שהוא תוהה על מה בעצם מטריחים אותו.

בזה אחר זה מתנים המושבניקים מהבקעה את מצוקתם. שמיר, מהורהר, מרוחק, בלתי קשוב. כשמגיע תורו לסכם הוא מבשר למושבניקים המיואשים „אינני יכול לומר שמחר־מחרתיים תקבלו את הצ'קים הדרושים, אבל אנחנו הולכים לקראת תקופה יותר קלה מבחינת המעמסה על הישובים".

המושבניקים בבקעה מנסים להבין את המסר. שום דבר מעשי? איזו אמירה אחת מחייבת?

שמיר רק מהנהן בראשו בחיוכו התמידי טוב־הלב.

לקראת סוף הביקור הוא אומר: „אנשי הישובים עצמם אינם צריכים לאבד את המרץ והאמונה. הם צריכים להתגבר בכוחות עצמם בסיוע זולתם".

ורק חסר היה, שבסוף, אחרי ככלות הכל, ילד אחד קטן ירים קולו: „ראו את המלך... ראו את המלך..."

„חבל, לפעמים המדינה שוכחת שהיא המדינה – בושה שכך היא טוענת"

כך הגיב השופט אלוני על טיעוני המדינה במשפט אלי עמר

מאת נתן רועי,
סופר „דבר" לענייני משטרה

שופט בית המשפט המחוזי בתל־אביב, שאול אלוני, מתח אתמול ביקורת קשה על חלק מטיעוני נציגות המדינה, עו"ד רחל זכאי, במהלך דיון משפטי בבקשתו של אלי עמר, הרשף השחיתויות במינהל מקרקעי ישראל בצפון, להורות על הפסקת הדרם שהוטלו עליו עובדים במחוז המרכז לאחר שסירב ליטול חלק במעשי שחיתות.

באמצעות עו"ד מיכי מוזר פנה עמר אל בית המשפט המחוזי כדי לקבל ממנו סעד להסרת החרם. בקשתו מתייחסת ל־12 מנהלי מחלקות ונושאי תפקידים במינהל במחוז המרכז המסרבים להעביר לידיו תיקי עבודה או לקבל ממנו חומר במסגרת עבודתו במינהל.

נציגת המדינה, שייצגה את מנהל מחוז המרכז במינהל, מיכאל ורדי, טענה בתחילת הדיון כי יש לראות את החלטת העובדים להחרים את עמר כ„שביתה על־פי הפסיקה המורחבת". בתגובה אמר השופט אלוני: „בושה שכך המדינה טוענת. שמעתי אומנם אבסורדים גדולים יותר מפי המדינה, אך חבל לפעמים שהמדינה שוכחת שהיא המדינה. זה טיעון שאין לי שם בשבילו, אבל יהיה לי שם בשבילו בהחלטה".

עו"ד זכאי טענה, כי אין לאלי עמר זכות קנויה בעבודה וניתן לאכוף רק את זכותו לקבל שכר, אך לא לעבוד. בתגובה אמר השופט: „פסקדין זה, לצערי, שאיננו מחייב לתת עבודה ואשר עליו אתם מנסים להתבסס, אכן נקלט יפה במדינת ישראל כיוון שאנשים אינם עובדים ומקבלים שכר".

בשלב זה של הדיון, אחרי שבא כוח המדינה טענה כי נגד מנהל המחוז אין טענה שאיננו משתף פעולה עם עמר, הצהירה זכאי כי מיכאל ורדי, מנהל מחוז המרכז, „לא הפריע ולא יפריע בעתיד לעבודתו של עמר". בעקבות הצהרה זו סוכם שהתביעה נגד ורדי תוסר.

השופט שמע את טיעוניו של עו"ד דב ויסגלס, בא־כוחם של 12 המנהלים במינהל וקבע, כי ב־18 במארס ייערך דיון גם לגופו של דבר ואז יחליט בבקשה זו.

ורדי הודיע אתמול בבית המשפט כי יתאם עם מנהל מחוז תל־אביב, נחמיה שקף, את המשך העסקתו של עמר כעורך סקרים במחוז תל־אביב של המינהל.

„זה הקטן גדול יהיה" אמר קיסר ופרופ' דורון השיב „יש לנו מאות כאלה והטיפול בכל אחד מהם עולה מאות דולרים ביום". מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר ופרופ' חיים דורון יו"ר קופ"ח סיירו אמש בבית חולים „השרון" של קופ"ח. בצילום: קיסר ודורון מביטים בפג שנולד אמש במחלקת הפגים בבית־חולים „השרון". (צילם: שאול רחמים י.פ.פ.א.)

עליה של ממש במספר הנכשלים בבחינות הבגרות בשפה האנגלית

שיעור הנכשלים ברמות הנמוכות גבוה משיעורם ברמות הגבוהות

מאת יעל פישביין,
סופרת „דבר" לענייני חינוך

מספר הנכשלים באנגלית בבחינות הבגרות השנה הוא מהגבוהים שהיו בשנים האחרונות. העליה במספר הנכשלים תחייב את משרד החינוך להשקעה נוספת של עשרות אלפי שעות הוראה באנגלית.

מנתונים שנמסרו בימים אלה ליו"ר ארגון המנהלים שמואל שמעוני ע"י המפקח המרכזי במקצוע האנגלית עולה כי מתוך 5000 תלמידים שנגשו בסוף שנת הלימודים הקודמת לבחינות בגרות באנגלית ברמת המינימום של שלוש יחידות נכשלו 54 אחוזים.

הציון הממוצע שהשיגו אלה שהצליחו בבחינה הוא 53 (מספיק בקושי).

מתוך 13 אלף שנגשו לבחינה ברמה של ארבע יחידות, שהיא הרמה הבינונית, נכשלו 32 אחוז והציון הממוצע הוא 62 (מספיק).

דווקא ברמות הגבוהות היתה ההצלחה בבחינה משביעת רצון. מתוך 12 אלף שנגשו לבחינה ברמה הגבוהה של חמש יחידות נכשלו רק שמונה אחוזים והציון הממוצע הוא 74 (טוב).

המפקח המרכזי על הוראת האנגלית בארץ רפאל גפן מסר ליו"ר ארגון המנהלים כי העלאת מספר המצליחים ברמת המינימום תחייב את משרד החינוך להשקעה נוספת של 100 שעות הוראה בכל תלמיד.

השקעה דומה נדרשת כדי להעלות את רמת המינימום משלוש יחידות לימוד לארבע יחידות לימוד כפי שדורשות האוניברסיטאות ברפורמה המתוכננת על ידי משרד הבריאות.

כיום אין למשרד החינוך תקציב ומורים העשויים לעמוד במשימה.

הממונה על החינוך העל־יסודי בנימין אמיר מסר בתגובה כי הכישלון ברמות הנמוכות והבינוניות מוסבר על־ידי כך שגדל מספר הלומדים בחינוך העל־יסודי וככל שגדל מספר התלמידים סביר להניח שיגדל גם מספר הנכשלים.

אמיר מסר עוד כי בימים אלה בודקת הנהלת משרד החינוך השגת מקורות תקציביים להעלאת רמת לימודי האנגלית והגדלת מספר השעות למרותה קיצוץ התקציבי הצפוי.

(ראה גם עמ' 18)

משבר כספי חמור באונ' תל־אביב

מאת יעל פישביין

אוניברסיטת תל־אביב נקלעה למשבר כספי חמור. אתמול והיום היו אספות חרום של עובדי הסגל האקדמי והניהולי כדי לדון בתוכניות הבראה. לאוניברסיטה גרעון תיפעולי של 7 מיליון דולאר לשנה זו, העתיד להצטרף לגרעון מצטבר של 30 מיליון דולאר.

יושב ראש המועצה להשכלה גבוהה פרופסור יעקב זיו מסר שאם לא תייעל האוניברסיטה את עבודתה היא לא תוכל להדביק את הקצב מבחינה אקדמית בשנים הקרובות.

פרופסור מני, נשיא האונ' הגיב ואמר: „שלא יבלבלו את המוח ולא יערבבו את היוצרות. אנחנו יעילים והמשבר לא היה בירידת הקצבות הממשלתיות".

פרופ' מני הכחיש שמועות עקשניות שנפוצו כי יתפטר על רקע המשבר הכספי הפוקד את האוניברסיטה.

לידסקי פונה לפרס לבקש על טחן בשיחתו עם מובארק

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

צבי לידסקי, פרקליטו הישראלי של יוסף טחן, הממתין בקהיר לגזר דינו על הבריחת הרואין למצרים, שלח אתמול מברק לראש הממשלה לשעבר, שמעון פרס, ובו ביקש ממנו לשוחח בעניינו של טחן בעת פגישתו עם נשיא מצרים, חוסני מובארק, בעוד שבועות אחדים. לידסקי מציין במכתבו בין השאר: „אנו העם היהודי חסים על כל נפש ישראלי. ישראל אף שחטא, ישראל הוא". הוא הטעים כי אין זו התערבות במערכת המשפט המצרית, כיוון שההליכים המשפטיים נגד טחן הסתיימו כבר.

למרות ההבטחות להיפגש עם פרקליטו של טחן, עוד לא נפגשו נציגי „אמנסטי" עם עורך הדין. גם אייבי נתן, שפורסם כי הבטיח לפעול למען טחן, לא פנה ללידסקי.

בג"צ התיר הצגת „אפרים חוזר לצבא"

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

התיאטרון העירוני של חיפה יעלה ככל הנראה עוד השנה את המחזה „אפרים חוזר לצבא" של יצחק לאור לאחר שבג"צ פסק אתמול כי יש להתיר את העלאת המחזה אשר נפסל בזמנו, על־ידי המועצה לביקורת סרטים ומחזות.

מנכ"ל התיאטרון, נעם סמל, אמר אמש לסופרת „דבר" כי התיאטרון שתכנן להעלות את המחזה עוד בנובמבר 1985, יעשה הכל כדי להעלותו בעונה זו, אולם לפי שעה אינו יכול לקבוע תאריך, שכן עונת התיאטרון נמצאת בעיצומה ואין אפשרות להפר הסכמים קודמים.

נעם הוסיף, כי בפסק הדין של בג"צ יש תשובה מוחצת לגופים ולבודדים התוקפים את התיאטרון העירוני בחיפה על העלאת מחזות אנטי־ישראליים ואנטי־ציוניים כביכול, בלי שקראו כלל את המחזות. המחזה „אפרים חוזר לצבא" מגולל מערכת יחסים מורכבת בין מושל צבאי ואנשי ממשל בגדה לבין ערביה.

הרבנות התבקשה לסייע בפרשת הקברות הלא מזוהים

מאת אריאלה ראובני סופרת „דבר"

ועד העדה הספרדית בחיפה עומד לבקש מהרבנות הראשית לסייע לו במציאת פתרון לבעיות שהתעוררו בבית העלמין הישן בחיפה בעקבות הגילויים האחרונים על הימצאות קברים לא מזוהים מתחת לחלקות קבר. מזכיר חברת קדישא של העדה הספרדית, יצחק עקיבא, אמר כי החברה מתנצלת על התקלה החמורה שנגרמה, לדבריו, „מכוח עליון" והיא תעשה כל שביכולתה כדי לפצות את המשפחות שניזוקו.

בינתיים החליטה חברת קדישא על עריכת מיפוי ורישום מחודש של כ־1000 חלקות קבר בבית העלמין הישן שהיו עד כה בחזקת „שמורות" או „פנויות". עד כה נבדקו כ־400 חלקות קבר ומתוכן ל־60 אחוז מהן נתגלו קברים ישנים בעומק של 1.9 מטרים שכוסו בפלאטות מטיח ולא צויינו עליהן שמות או תאריכי מיתה.

בחברת קדישא סבורים כי מרבית הקברים הישנים הם של עולים שהתגוררו בשנות ה־50 וה־60 במעברות של מוצא דוד ושער העליה והובאו לקבורה על ידי חברות קדישא של העדות. חיזוק להשערה זו רואים בחברה קדישא בפניות שהיו אליה באחרונה של קרובי משפחות שביקשו לסייע להן לאתר קברים ישנים כדי להציב עליהם מצבות.

(ע). – ראש מועצת ראש העין, יגאל יוסף, אמר אתמול כי הפרשה מחייבת הקמת ועדת חקירה ממלכתית כדי לברר אם יש בכך כדי לסייע בפתרון תעלומת העלמם של 500 ילדי תימן. מר יוסף אמר כי שלח אתמול בקשה בנוסח זה לשמיר, פרס, שריר, בר־לב, מילוא וחריש.

קרן היסוד תמשיך לפעול בתנופה מלאה

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

„קרן היסוד בשווייץ תמשיך במאמציה לגייס תרומות למוכנות היהודית בהיקף מלא, אף־על־פי שפרשת יפת יצרה כמה בעיות לגבי כמה תורמים", כך הודיע נשיא קרן היסוד בציריך, רוני בלום, לד"ר אברהם אביחי, היו"ר העולמי של קרן היסוד, בפגישה שהתקיימה באמצע השבוע בציריך.

בפגישה השמיע בלום ביקורת חריפה על השימוש שנעשה בארץ בתוכנו של מברק פנימי, שנשלח על־ידי כמה מגביות של קרן היסוד באירופה להנהגה העולמית של קרן היסוד בירושלים, לקראת הפגישה הקרובה של מועצת הנגידים של קרן היסוד, שתתקיים ב־23 לחודש זה.

במברק, שתוכנו פורסם בלעדית ב„דבר", נקראת המועצה לדרוש את התפטרותו של אריה דולצ'ין וכמו כן מובעת בו ביקורת, כדבר ההשפעה השלילית של הפרשה, על העבודה הנעשית בחו"ל למען העם בישראל. בלום הביע את מחאתו, על כך שתוכנו של המברק הפנימי נדון על־ידי ההנהלה הציונית ללא הסכמה מצידו ובהתבסס על מידע לא מדויק באשר לתוכנו.

ד"ר אביחי אמור לשוב היום ארצה, לאחר שהייה של שבוע ימים בפאריס ובציריך ושיחות עם ראשי קרן היסוד באירופה. בראיונות שהעניק ד"ר אביחי לעתונים יהודיים בשווייץ הביע אביחי את בטחונו, שחבר הנאמנים של הסוכנות ידון בבעיות שנוצרו, הדרך פתוחה ודמוקרטית בכינוס שייערך בירושלים

ניתוחי בקע וערמונית באילת – לצמצום תורים

מאת שמואל תגר, סופר „דבר" באילת

בית החולים „יוספטל" באילת יתחיל בשבוע הבא בניתוחי בקע וערמונית לתושבי הנגב. זאת, במסגרת התוכנית לצמצם תורים לניתוחים אלה. כל שבוע יבוצעו 10 ניתוחים.

בשעתו נהג פרופ' סידי מבית החולים „סורוקה" להביא קבוצות ילדים לאילת לניתוחי אף אוזן וגרון כדי לצמצם התור בבאר שבע.

„מקורות" מפסיקה היום אספקת מים לצפת

מאת דוד מרשיוב, סופר „דבר" לענייני חקלאות

„מקורות" מפסיקה מהבוקר את רוב אספקת המים לצפת פרט לכמויות קטנות במשך שעתיים עד שלוש ביום לצרכים ביתיים בלבד. דובר „מקורות" שמסר על כך אתמול בסיור עתונאים בתחנת השאיבה של המוביל הארצי אמר, כי העירייה חבה ל„מקורות" מיליון שקל, וכל הבקשות והאזהרות של החברה שהעירייה תסדיר את החוב לא הועילו.

דובר מרכז השלטון המקומי אמר, כי המעשה של „מקורות" בלתי נסבל וכי האוצר חב כסף לעירייה ולכן אין ביכולתה לפרוע את החוב. הוא הציע ל„מקורות" לסגור את ברזי המים של משרד האוצר.

קולונל מצבא הפיליפינים מקבל אקדח ממנהיג המורדים הקומוניסטים בעיר דאוואו כאות כניעה של המורדים באיזור. אתמול הזהירה ממשלת הפיליפינים, כי אם הקומוניסטים לא יחזרו לשולחן הדיונים, תכפה הממשלה פתרון צבאי לסכסוך. (צילום: א.פ.)

„נתתי לבתי את חייה ואני יכולה לקחתם" – מאיימת „האם להשכיר"

האקנסאק, ניו־ג'רסי (רויטר־עתי"ם). – אשה, שילדה תינוקת למען זוג חשוך־ילדים, על פי חוזה של „רחם להשכיר" איימה לשים קץ לחייה ולחיי התינוקת, אם לא תימסר לה האפוטרופסות על הילדה.

האיום כלול בשיחה טלפונית מוקלטת, שהושמעה אתמול בפני בית־משפט בניו־ג'רסי, הדן בשאלת האפוטרופסות.

„אני נתתי לה את החיים ואני יכולה לקחתם ממנה", אמרה האם מרי ווייטהד, בשיחה טלפונית עם אבי הילדה, ויליאם שטרן. השיחה התקיימה והוקלטה ב־15 ביולי 1986, ואתמול הושמעה באולם בית־המשפט.

התינוקת נולדה עלפי הסכם בין בני הזוג ויליאם ואליזבת שטרן, שניהם רופאים, לבין מרי ווייטהד, שהסכימה ללדת למענם תמורת תשלום.

אבל לאחר הלידה סירבה ווייטהד לעמוד בתנאים המוסכמים ודרשה שהתינוקת תימסר לה ולבעלה, בטענה שהיא האם הטבעית. התינוקת עכשיו בת 10 חודשים וחצי והיא נמצאת בידי בני הזוג שטרן עלפי צו־ביניים שנתן בית־המשפט עד לסיום ההליכים.

בעת השמעת השיחה הטלפונית המוקלטת בין שטרן לבין היולדת הושלך הס באולם בית־המשפט, והנוכחים הקשיבו בדומייה דרוכה לחילופי הדברים הנרגשים.

באחד משלבי השיחה נשמע שטרן אומר: „אני רוצה את התינוקת שלי בחזרה".

„גם אני רוצה אותה", השיבה ווייטהד, „אז מה עלינו לעשות – לגזור אותה לשניים?"

„לא, לא נגזור אותה לשניים", אמר שטרן.

„אתה רוצה שאהרוג את עצמי ואת התינוקת?" שאלה ווייטהד.

„לא, וזהי הסיבה שנתתי לך אותה מלכתחילה, משום שלא רציתי שתהרגי את עצמך", אמר שטרן.

דבריו אלה של שטרן התייחסו לעובדה, שבשלב מסויים של הסכסוך הסכימו הוא ואשתו למסור את התינוקת לידי ווייטהד למשך שבוע ימים, לאחר שאיימה להתאבד אם הדבר לא יינתן לה. אולם בתוך השבוע לא החזירה את הילדה וכך התגלגלה הפרשה לערכאות.

המשפט סביב האפוטרופסות על התינוקת הוא בגדר ציון־דרך במשפט האמריקאי, ויש לצפות, כי יימשך כארבעה שבועות לפחות.

רופאת אליל תועמד לדין משמעתי בגין מסירת סודות המקצוע למערב

בולאוואיו, זימבבואה (א.פ.). – רופאת אליל מזימבבואה נתבעה להתייצב בפני ועדת משמעת של רופאי אלילים בגין השדות שמכרה את סודות מקצועה לחברות זרות – כך מוסרת סוכנות הידיעות של זימבבואה.

פרופסור גורדון צ'ה אונדוקה אמר ל־500 חברי האיגוד הארצי של המרפאים המסורתיים, איגוד המוכר על ידי הממשלה, כי הצעד ננקט לאחר, שראש הממשלה רוברט מוגאבה התלונן על „שימוש לרעה" מצד רופאי אלילים.

הפרופסור סיפר לרופאי האלילים, המכונים „אינגאנגאס" בלשון המקום, כי רופאת אליל בשם ברברה סיבאנדה מכרה תרופות ודרכי טיפול השמורים בסוד, לחוקרים ממדינות מערביות, כדוגמת בריטניה, שוודיה וארה"ב.

„היא גרמה לנו נזק בשווי מליוני דולארים ולאובדן לקוחות רבים", אמר צ'ה אונדוקה, המרצה על סוציולוגיה רפואית באוניברסיטת זימבבואה. הוא סיפר, כי מרפאתה של רופאת האליל שמכרה את הסודות, נסגרה.

המרפאה של ברברה סיבאנדה, שהגישה עזרה רפואית באמצעי רפואת אלילים ובאמצעים רפואיים מערביים, פעלה בעיר בולאוואיו, העיר השניה בגודלה במדינה. צ'ה אונדוקה מסר, כי הרופאים במרפאה זו, העובדים לפי שיטות מערביות, יורשו להמשיך בעבודתם כרגיל.

ראש הממשלה מוגאבה גינה לעיתים קרובות את רופאי האלילים במדינה, בטענה שהונו לקוחות ודרשו מהם דמי טיפול מופרזים. הוא גם תקף את חברי איגוד המרפאים האליליים, על שמכרו את רפואותיהם לחוקרים מערבים, ובכך חשפו את זימבבואה לניצול מצד יצרני תרופות במערב.

צ'ה אונדוקה, העומד גם בראש מועצה ממשלתית המפקחת על רופאי האליל, אמר, כי התרופות שנמכרו באורח בלתי חוקי, משמשות לריפוי מחלות שאין בכוחם של האירופאים לרפא. הוא לא ציין באילו מחלות מדובר.

„הודות לסיבאנדה ולחבריה, הצליחו חברות מערביות לגנוב את המצאותינו והן מרוויחות מיליונים מזכויות היוצרים השייכות לנו", אמר המפקח על רופאי האליל. הוא הזהיר, כי בקרוב תיאלץ זימבבואה לרכוש את התרופות המתוצרת לה ממדינות המערב, „במחירים גבוהים מאוד".

סיבאנדה עצמה, המייצגת את זימבבואה בוועידה הבין־לאומית לרפואה מסורתית, סירבה להגיב על האשמות. בהרצאה שנשאה לפני זמן מה אמרה, כי ארבעה חמישיות מהאפריקאים מסתמכים על רפואה מסורתית.

ראש עיריית מוסקווה קורא לעריכת בחירות

מוסקווה (רויטר). – ראש עיריית מוסקווה ואלרי סאיקין קרא לרענן את נהלי הבחירות המקומית, המאפשרות כיום לחברי מועצת העיר להיות אדישים לתפקידם.

„אנו זקוקים לשיטה חדשה, לא־פורמאלית, לשם מינוי נציגים הראויים לתפקיד", אמר סאיקין בראיון לעיתון „סובייצקה רוסיה". „מועצות עירוניות נועדו לאנשים, הרוצים ויודעים כיצד לעבוד המכבדים את הבוחרים", אמר ראש העיר.

סאיקין הביע את תמיכתו בהצעותיו של מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב לדמוקראטיזציה בחיים הסובייטים, בכלל זאת הצגת כמה מועמדים למשרות במפלגה ובשירות המדינה.

לדבריו, השיטה הנוכחית מעודדת אדישות ופקידים רבים אינם עושים דבר בתפקידיהם כחברי מועצה עירוניים. סאיקין הוסיף, כי כבר ננקטו צעדים לצמצום מספר חברי מועצת העיר מוסקווה.

מרבית האמריקאים עדיין מאמינים ב„חלום האמריקאי"

ניו־יורק (א.פ.). – מרבית האמריקאים מאמינים, כי „החלום האמריקאי" עדיין תקף וביכולתם להשיגו, אולם הם חושבים כי יהיה קשה יותר להשיגו בדור הבא – כך נמסר בסקר חדש שהתפרסם בניו־יורק לאחרונה.

32 אחוז מהנשאלים אמרו, כי „החלום האמריקאי" עדיין חי וקיים, ואילו 54 אחוז אמרו, כי הוא קיים „במידת מה". 11 אחוז חשבו, כי החלום איננו קיים עוד.

את הסקר ערכה חברת „רופר" והשתתפו בו יותר מ־1650 אמריקאים. לפי הסקר, אחוז הגברים המאמין בשרירות „החלום האמריקאי" עולה על אחוז הנשים – 37 אחוז בקרב הגברים לעומת 28 בקרב הנשים.

הלבנים הביעו עמדות אופטימיות יותר מאשר השחורים לגבי החיים ב„ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות", כאשר רק 21 אחוז מהשחורים העריכו, כי החלום האמריקאי עדיין חי וקיים.

תכשיר חדש לעצירת הקרחת ולצמיחת שיער

בריסל (א.פ.). – חברה אמריקאית הציגה אתמול תכשיר, שלדבריה עוצר את תהליך ההתקרחות אצל מרבית הגברים ומחדש את צמיחת השיער במחצית המקרים.

דוקטור רישאר דה וייה מחברת התרופות „אפג'ון" אמר, כי החברה מתכוונת לרשום את התרופה החדשה כתרופה נגד „תהליך התקרחות אצל גברים". התכשיר ייוצר במפעל בבריסל ויהיה אפשר להשיגו רק על פי מרשם.

חברת „אפג'ון" אומרת, כי התכשיר יימכר בבקבוקים קטנים והטיפול יעלה כ־50 דולר לחודש. כדי להשיג טיפול מוצלח, אין להפסיק את השימוש בתכשיר והוא יעיל רק לגבי גברים.

בדיקות מעבדה הוכיחו, כי ב־90 אחוז מהמקרים התקדמות הקרחת נעצרה, ובכ־40 אחוז מהמקרים הושגה „צמיחת שיער סבירה" בנקודות ההתקרחות.

יוון מבטלת מצב המלחמה עם אלבניה

אתונה (רויטר). – יוון נמצאת עדיין במצב מלחמה רשמי עם אלבניה, תדרוש החלטת פרלמנט או קבינט כדי לשנות מצב זה – כך מסר דובר ממשלת יוון.

הדובר אנטוניס קורטיס אמר לכתבים, כי מומחים משפטיים מסרו לממשלה, כי כל אחת משתי הדרכים קבילה מבחינה משפטית. קורטיס הגיב על ידיעה בעיתונות, שלפיה מתנגד הנשיא כריסטוס סארצטקיס לחתום על צו־נשיאותי המבטל את מצב המלחמה.

אתונה הכריזה ב־1985, כי בכוונתה לבטל את מצב המלחמה עם אלבניה, אולם לא נקבע מועד לצעד זה.

אף שיוון כוננה יחסים דיפלומאטיים מלאים עם טיראנה ב־1970, שתי המדינות נמצאות במצב מלחמה רשמי מאז 1945. לאחרונה חלה מתיחות ביחסים בין שתי המדינות, עקב טענות היוונים על התעללות במיעוט היווני באלבניה.

לחיילים הודים בצבא דרא"פ אין זכות ליסוע באוטובוסים

פרטוריה (א.פ.). – חייל ממוצא הודי בצבא הדרום אפריקאי הורד מאוטובוס עירוני, שאליו עלה יחד עם שני חברים לבנים, בגלל גזעו – כך מסרו כתבים בפרטוריה בירת דרום אפריקה.

הכתבים סיפרו, כי נוסעת לבנה ובתה היו הנוסעים היחידים באוטובוס.

„ידעתי שיש אפרטהייד בפרטוריה, אבל לא העליתי על דעתי שהוא חל גם על חיילי צבא", אמר ניקולאס מראיאנסקי, בן 19, בראיון עיתונאי לאחר המקרה ב־28 בינואר.

אביו של החייל, פראנק, אמר לאחר ששב לעיר הולדתו דרבן: „אירע דבר מבהיל. האנשים הצעירים האלה נלחמים למען מולדתם, אבל אינם יכולים ליסוע באוטובוס ביחד".

חברו הלבן של ניקולאס, מארק מלון, סיפר, כי השלושה הגיעו ברכבת מבסיס האוויר בוטורלוף, אך איחרו את הרכבת לדרבן. לכן הם עלו על אוטובוס, שיביא אותם לסוכנות נסיעות, כדי לקנות שם כרטיס טיסה לדרבן.

„כשהגיע האוטובוס, גארי (החבר הלבן הנוסף) עלה ראשון ושילם וכך עשיתי גם אני", סיפר מלון לעיתונאים. כשעה שמראיאנסקי ניסה לעלות בעקבותיהם, נאמר לו כי אינו יכול לעשות כן בגלל גזעו. „אמרתי לנהג הלבן, כי נוסענו על פי אותו כרטיס ואי אפשר להפריד בינינו, אבל הוא הוסיף להתעקש".

שני מבקרים עלו על האוטובוס כדי לברר את סיבת המהומה וגם הם חזרו על הטענה, שעל מראיאנסקי לרדת מהאוטובוס. „גארי ואני לקחנו חזרה את כספנו וצעדנו לסוכנות הנסיעות. הצעידה ארכה רבע שעה", סיפר מלון.

הצבא הדרום האפריקאי הוא בעיקרו לבן, אך בצבא בן 110,000 החיילים יש כמה אלפי שחורים, הודים ו„צבעונים". גיוס החובה, האורך שנתיים, חל רק על בני הגזע הלבן.

דובר עיריית פרטוריה מסר, כי מדיניות העירייה היא, שרק ללבנים מותר ליסוע באוטובוסים העירוניים ולפיכך פעל הנהג על פי סמכותו.

קווי האוטובוס בדרבן, קייפטאון, פורט אליזבת וכמה ערים נוספות הם מעורבים, בעוד קווי האוטובוס בפרטוריה, בלומפונטיין וערים שמרניות אחרות הם על טהרת הלבנים. ביוהנסבורג הותר לאחרונה לצבעונים להשתמש בחלק מהקווים.

סדרת התפטרויות מאיימת על המפלגה הקומוניסטית בצרפת

פאריס (א.פ.). – אחד מבכירי המפלגה הקומוניסטית הצרפתית פרש מהוועד המרכזי של המפלגה – הבכיר השני הפורש ביומיים האחרונים – על רקע ויכוח גובר עם הרפורמיסטים במפלגה, הנחשבת ל„סטאליניסטית" ביותר באירופה המערבית.

בהודעה שפורסמה בידי מרכז המפלגה בעיר לימוז' נאמר על התפטרותו של מרסל ריגו, לשעבר שר בממשלת צרפת וכיום ציר באספה הלאומית. ההתפטרות באה יום לאחר שהוועד המרכזי הגן על דבריו של מזכיר המפלגה ג'ורג' מארשה בגנות „הרוצחים השכירים" מתוך המפלגה, כפי הגדירם.

ריגו הגיב לדבריו אלה של מארשה במכתב חריף לוועד המרכזי בו טען כי הדברים הם „מהלומה פומבית לאחדות המפלגה". לאחר שהוועד המרכזי דחה את התביעה, התפטר קלוד פופרן, חבר הוועד, מכל תפקידיו הפוליטיים במפלגה.

השערוריה קמה בעקבות ראיון טלוויזיה של מארשה, בו אמר כי הרפורמיסטים במפלגה הם „רוצחים שכירים", המבקשים לחסלה. בתגובת המפלגה נאמר, כי לאנשים המבקשים להפוך את המפלגה הקומוניסטית למפלגה סוציאל־דמוקראטית „יש מסורת, שיביאו לחיסול הדבר המהותי ביותר למפלגה קומוניסטית – היותה מפלגה מהפכנית".

שתי ההתפטרויות האחרונות נחשבות בעיני משקיפים כסימן מובהק לפילוג הגובר במפלגה בנוגע לכיוונה בעתיד זאת לאחר התבוסה הקשה בבחירות הכלליות האחרונות, בהן זכתה המפלגה, שהיתה בעבר הכוח הגדול ביותר בשמאל הצרפתי, ל־9.8 אחוז בלבד מהמצביעים.

הבנקים היפאנים לקחו המקום הראשון מהבנקים האמריקאים

באזל (א.פ.). – הבנקים היפאנים תפסו את מקומם של הבנקים האמריקאים בקבוצה החשובה ביותר במערכת הבנקאות העולמית, ההולכת ומתרחבת במהירות – כך נמסר במחקר שהתפרסם בבאזל שבשוויץ בימים האחרונים.

לפי המחקר, שנערך בין יוני־אוגוסט 1986, התרחבו גם הבנקים המערב־גרמניים, בעוד הבנקים האמריקאים והבריטים רשמו ירידה חריפה. הבנקים היפאנים הכפילו באותה עת את נכסיהם הכלליים מ־520 מיליארד דולאר ל־1,019 מיליארד וחלקם בשוק העולמי עלה מ־23.2 אחוז ברבע האחרון של 1985 ל־31.6 באוגוסט 1986.

באותה תקופה התרחבו נכסי הבנקים האמריקאים מ־587 ל־601 מיליארד דולאר בלבד וחלקם בשוק ירד מ־26.3 ל־18.6 אחוז. הבנקים הבריטיים התרחבו אף הם בשיעור מצומצם של כ־30 מיליארד דולאר וחלקם בשוק עומד עתה על 6.6 אחוז בלבד.

את המקום השלישי תופסים עדיין הצרפתים שחלקם בשוק עומד על 8.2 אחוז. צמיחה גדולה נרשמה בבנקים המערב־גרמניים, שהכפילו את נכסיהם עד ל־251 מיליארד דולאר ונתח השוק שלהם עלה מ־6.2 ל־7.8 אחוז.

לפי הסקר, הכולל 16 מדינות תעשייתיות כולל יפאן, צמחו הנכסים של כלל הבנקים בעולם [illegible] בתקופה הנ"ל והם עומדים עתה על 3,229 מיליארד דולאר. ההתרחבות הגדולה ביותר באה בתחום הפעילות הבין־בנקאית, בה מצטיינים במיוחד היפאנים.

איזה עיתון קורא ילדך בבית?

כולנו

30,000 ילדים בגילאי 8–13 קוראים מדי שבוע את שבועון הילדים "כולנו", אשר הוקם ע"י איחוד של "דבר לילדים", "הארץ שלנו" ו"משמר לילדים".

ב"כולנו" תמצאו שפע של כתבות, סיפורים ומדורים, פרי עטם של מיטב הסופרים והכותבים לילדים.

"כולנו" מומלץ על ידי משרד החינוך והתרבות והסתדרות המורים בישראל.

גש עוד היום למזכירות ובקש להזמין עבור ילדך את שבועון הילדים "כולנו"

הנחה מיוחדת לחברי קיבוצים בסך 15%; 59.5 שקל דמי מנוי לשנה, במקום 70 שקל. זה פחות מ-5 שקל לחודש...

גם לילדך מגיע עיתון פעם בשבוע
תן לו את "כולנו"

נא לשלוח את השבועון לפי הפרטים הבאים:
שם הקורא ______ שם משפחה ______
כתובת למשלוח השבועון ______
מספר טלפון ______
תאריך לידה של הילד ______
כתובתנו: "כולנו", רחוב חומה ומגדל 2, תל-אביב, שק"ן 61999
לקבלת פרטים נוספים צלצל: 03/378833

עליה חדה לדולאר באירופה

לונדון (רויטר־עתי"ם). – עליה חדה של הדולאר נרשמה אתמול בשוקי הכספים של אירופה, ככל הנראה בעקבות שיפור התחזיות לגבי המשק האמריקאי ב־1987 וסימנים שונים, כי מדינות התעשייה הגדולות יפעלו במשותף לעצירת הידרדרותו של הדולאר.

הדולאר עלה באחד השלבים במסחר של שעות הבוקר בשני פניג בקירוב והגיע ל־1.836 מארק.

שמועה, כי צפויה פעולה צבאית מיידית בלבנון לשחרור בני הערובה, הרימה אף היא ביקושים פתאומיים לדולאר, שדחפו אותו כלפי מעלה.

טרוריסטים ביוון ירו ברופא

אתונה (רויטר, עתי"ם). – שני טרוריסטים ירו ברופא נודע באתונה ליד המרפאה שלו, וארגון טרור הודיע, כי זאת אזהרה לפקידי משרד הבריאות ולרופאים העשירים ביוון.

ארגון טרור, שקיבל האחריות למעשה, מתח ביקורת על השירות הרפואי הציבורי ביוון וטען, כי כמעט בלתי אפשרי לאנשים רגילים למצוא מקום אשפוז בבית־חולים ולקבל טיפול רפואי ראוי.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	-2	-2	מעונן
אמסטרדם	4	7	מעונן
בואנוס איירס	22	34	בהיר
הלסינקי	-1	1	מעונן
הונג קונג	13	17	בהיר
וינה	-12	3	מעונן
ז'נבה	-1	3	מעונן
טוקיו	3	13	בהיר
טורונטו	–	-1	שלג
יוהנסבורג	16	29	בהיר
לונדון	7	0	מעונן
ליסבון	9	16	בהיר
מדריד	3	12	בהיר
מונטריאול	-10	-0	מעונן
ניו יורק	2	7	מעונן
סאן פאולו	19	28	מעונן
פאריס	0	5	מעונן
פרנקפורט	1	2	מעונן
ציריך	-7	-4	בהיר
ריו דה ז'נרו	20	32	מעונן
שטוקהולם	-1	4	מעונן
שיקאגו	-6	5	בהיר

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל. 5102620
ירושלים: רח' יפו 30, טל. 231373
חיפה: דרך הים 2, טל. 384655
באר שבע: רח' האבות, טל. 35282

swissair

תורנות בתי־מרקחת

ליום ששי 6.2.87

תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
זיוה – אצ"ל 42 שכונת התקוה – 378403
ירושלים
מרפאת רוממה – המג' 28 – 523191
חיפה
ב. שאנן – התיכון 37 – 235530
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
פינצ'י – חיבת ציון 43 רמת־גן – 782821
בת־ים – חולון
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
אסותא – טרומפלדור 4 חולון – 5058197
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
סמיאלוב – בר־אילן – רעננה
רחובות
כללית – בני משה – 452381

ליום שבת 7.2.87

תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
זיוה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510 – מוצ"ש
זיוה – אצ"ל 52 שכ' התקוה – 378403 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרפאת רוממה – המג' 28 – 523191 – מוצ"ש
חיפה
מזור – המגינים 97 – 524113
פתח־תקוה
קופת חולים הכללית – חיים עוזר – 905271

בני־ברק – רמת־גן
רמת יצחק – ירושלים 96 רמת־גן – 777506
בת־ים – חולון
מזור – חביבה רייך 20 בת־ים – 583360
ד"ר חורי – סוקולוב 70 חולון – 842453
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
הבנים 12, בית רסקו, הוד השרון
קופת חולים, בן־גוריון 45 כפר־סבא – מוצ"ש
רחובות
מאוחדת – בנימין 23 – 457991

מידען
מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.
בתל־אביב
בימים א' – עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' ובערב חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא 49 – 03־284649
בימים א' – ה' מ־21.00 עד 23.00
בימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
חיפה:
הגפן 26 קומה ב' 04־523566
כל יום מלבד ערבי חג, שבת ושבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

ער"ן – עזרה ראשונה נפשית
תל־אביב
קו למבוגרים 03־261111
קו לילדים ונוער 03־261113
בירושלים – 02־227171
בחיפה 04־672222/3

אוניברסיטת בר־אילן
המכון ליהדות ולמחשבה בת־זמננו ע"ש קוטלר
זה עתה הופיע הספר
מחצית האומה
עיונים בתרבות ובמעמד של יוצאי המזרח בישראל
בעריכת שלמה דשן
הספר מבוסס על סמינר שהוקדש לנושא „מזרח ומערב בישראל". המאמרים עוסקים בהיבטים של מעמד חברתי ודתי, בבעיות של חינוך ממלכתי וממלכתי־דתי, ביצירה ספרותית ותרבותית, ובהיבטים הלכתיים ושל שיטות לימוד תורה.
מחיר הספר –.18 ש"ח
מחיר הנחה לרגל ההופעה, למזמינים ישירות מהמכון: –.15 ש"ח. יש להוסיף –.2 ש"ח לספר דמי אריזה ומשלוח.
הכתובת להזמנות: המכון ליהדות ולמחשבה בת־זמננו ע"ש קוטלר ת.ד. 1544, אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן 52115 טל: 03־352113.

במלאת שלושים לפטירת יקירנו.
חיים ליפשין ז"ל
תתקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום שני י' בשבט 9.2.87 בשעה 15.15 בבית העלמין החדש בחדרה
אוטובוס ייצא מבית המנוח בשעה 15.00 בגבעת־חיים, חדרה
תודתנו נתונה לכל מנחמינו
המשפחה

למשפחת אליאב
ולמושבי השרון ועמק־חפר
אתכם באבלכם הכבד
על מותה ללא עת של
בתיה ז"ל
קואופרטיב עמק־חפר

משתתפים באבל
המשפחות מזור ובר־און
וקבוץ רביבים
על פטירתו של
יריב ז"ל
תלמידי מורי ועובדי
מעלה הבשור

מסע הבחירות של דוד לוי ופח השמן של חנוכה

מכתב ששיגר מיכאל קליינר לילדי העובדים ב„עמידר" מעודד הרמת־גבות בקרב הקוראים

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

מכתב ששוגר על־ידי מיכאל קליינר, מאנשי דוד לוי, יו"ר מועצת המנהלים של חברת „עמידר", בחג החנוכה לילדי העובדים ב„עמידר" מחולק, בימים אלה, „במהדורה שניה" בין התורים והפך לבדיחה מקובלת.

המכתב, שיש בו סממנים של „מסע בחירות לטובת דוד לוי בין ילדים ובני נוער", הודפס וצורף למעות החנוכה ששוגרו לילדים, וכך נאמר בו:

„מתן דמי חנוכה הוא מנהג יהודי עתיק־יומין ויפה. חברת 'עמידר' שמחה להעניק לך דמי חנוכה כהוקרה לעבודתו המסורה של אבא בחברתנו. חברת 'עמידר' היא חברה המונה כ־1,000 עובדים ומטפלת בלמעלה מ־100,000 דירות בישראל. ייעודה העיקרי הוא לסייע בנושא הדיור לשכבות החלשות בעם".

„בהנחיתו ובהדרכתו של משרד השיכון והבינוי, משגרת 'עמידר' קרני אור לחייהם של עשרות ריבוא דיירות ודיירים. 'עמידר' עושה זאת לא רק 8 ימים אלא כל ימות השנה, בשם מדינת ישראל ולתפארתה. לכן זכאי אתה להיות גאה באבא על כך שהוא נוטל חלק בעשייה לאומית שהיא בבחינת פך (מעות הכתיב – במקור) שמן שמאיר את דרכה של החברה היהודית בארץ־ישראל ומלכדש את כולנו להיות עם אחד מלוכד ומגובש.

„בשם הנהלת חברת עמידר ובשם משרד הבינוי והשיכון בראשות סגן ראש הממשלה דוד לוי הריני לאחל לך חג אורים שמח – מיכאל קליינר – יו"ר מועצת המנהלים של חברת 'עמידר'".

בעת האחרונה נפוצו בקרב עובדי „עמידר" שמועות, כי מטה צה"ל (צבא דוד לוי – בעגת מתנגדיו של לוי בתנועת החירות) יועבר ממרכז הבניה בתל־אביב לחברת „עמידר", קומת ההנהלה, בבניין הדר דפנה בתל־אביב, וזאת בגלל האווירה הטובה והשיפוצים הנאים שנערכו בלשכתו של יו"ר מועצת המנהלים של חברת „עמידר". מיכאל קליינר אמר לנו כי השיפוצים שנערכו אינם מבקרי־עיניים ולא נעשו כדי להפוך את המקום למרכז פעילותו של השר לוי. „אם הוא ירצה לבוא לכאן, נקבל אותו בברכה, אבל לא יהיה זה מטהו של סגן ראש הממשלה".

לדברי קליינר, אין הוא עורך שינויים פוליטיים במבנה „עמידר" ומנסה אפילו לקדם אנשי „מערך". דבר אחד קרה, לדבריו, ב„עמידר" מאז הגיע: יש יחסים טובים ביותר בינו ובין העובדים והוא המגן של הוועד.

במסדרון שבו ניצבת לשכתו של מיכאל קליינר הורדו התמונות מהקיר, כדבריו, ונתלו תמונותיו של... זאב ז'בוטינסקי ז"ל.

מקדש כנעני בנהריה – ישוקם

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

מקדש כנעני שנמצא על חוף ימה של נהריה, סמוך למלון פאלם עמורה בעיר הוזנח בשנים האחרונות על־ידי המוסדות – ישוקם במהלך החודש מבוראר.

המקדש העתיק, שלהערכת מומחי אגף העתיקות הוקם לפני 3600 שנה בערך, נחשף לפני יותר מ־10 שנים ונגדר. בזמנו נמצאו בו ממצאים רבים [illegible] שחלקם נלקחו על־ידי אגף העתיקות וחלקם נמצא עד היום במוזיאון העירוני בנהריה.

כבר שנה

„המודיעין המצרי תיכנן את רצח אטי טלאור!"

– טוען אביה של אטי, שמואל רבינוביץ, המשוכנע כי לא מחבלים ירו למוות בבתו • „אנו שולחים פרחים למצרים ומחזירים לנו ארונות מתים"

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר" בנגב

בשגרירות ישראל במצרים ובבית־משפחת רבינוביץ בבאר־שבע יתקיימו היום טקסי אזכרה צנועים לזכרה של אטי טל־אור (24) עובדת השגרירות שנרצחה לפני 11 חודשים בהתקפת מחבלים על הביתן הישראלי ביריד המסחרי בקהיר.

בבית הוריה של אטי, ירדנה ושמואל רבינוביץ בשכונה ה' בבאר־שבע, שורה השבוע מועקה כבדה. טקסי האזכרה מחזירים אותם, בעל כורחם, לאירוע הטראגי בקהיר, בו מצאה בתם את מותה. שמואל רבינוביץ (55), מוותיקי העיר ובעל סוכנות לשיווק סיגריות, מפנה אצבע מאשימה כלפי השלטונות המצריים. כאז, כן עתה, שולל שמואל את הקביעה

גם הסבר לוגי, הסותר את הסברה כי מחבלים היו אחראים לביצוע ההתקפה על הביתן הישראלי: „ביום הרצח", הוא אומר, „ביקר ביריד שר התיירות הישראלי, אברהם שריר. אם אכן ביצעו המחבלים את ההתקפה, כפי שהמצרים מנסים להציג זאת, קרוב לוודאי שהם היו בוחרים להתנקש בחייו של שגריר או באישיות רשמית אחרת וזאת, כדי ליצור הד ציבורי חזק יותר לעניינם. המצרים פשוט אינם רוצים בשלום עימנו וזו אחת הדרכים לזרוע פחד ולגרום לנו להתקפל מקהיר".

את הדברים הללו הטיח שמואל, ללא כחל ושרק, גם בפניו של מוחמד בסיוני, שגריר מצרים בישראל, שביקר בבית־משפחת רבינוביץ לניחום אבלים: לדבריו, בסיוני הביע

אסרקב"י, תשעה חודשים לפני רצח בתו, מאששים את דבריו.

גם הרעיה ירדנה, אומרת דברים דומים. „השלום עם מצרים יהיה אמיתי. רק ברגע שהם יגיעו למסקנה כי הוא טוב בעבורם באותה מידה שהוא טוב בעבורנו. נכון לעכשיו, המצרים חושבים שהם עושים לנו טובה, כל זמן שהעניין לא יהיה הדדי, השלום הזה יישאר מאולץ", היא אומרת.

אטי, ילידת באר־שבע, נישאה לגיל טל־אור, עובד־בטחון בשגרירות ישראל בקהיר, כשנה לפני שנרצחה. זמן קצר לאחר נישואיה, הצטרפה לבעלה במצרים ומאז הם התגוררו בקהיר. הנסיעה למצרים לוותה בחששות, אך גם באמונה בחשיבות מעשיהם במצרים. אטי התעקשה שגם היא תועסק בשגרירות, כדי שגם היא

אטי טל־אור (ראשונה משמאל) משוחחת עם שגריר ישראל במצרים משה ששון ביריד המסחרי בקהיר, לפני הרצח.

הפסקנית המוצגת על־ידי הגורמים הרשמיים בממשלת מצרים, כאילו הרצח בוצע על־ידי ארגון המחבלים „המהפיכה המצרית".

„שטויות", אומר רבינוביץ בזעם, „זו היתה התנקשות שיטתית ומתוכננת לפרטי־פרטים על־ידי אנשי המוסד המודיעין המצריים, תוך גיבוי מלא של הממשל: המצרים אימצו את הדוקטרינה הסובייטית. הם עוקבים מעקב תמידי וצמוד אחרי כל עובדי השגרירות... ברגע כניסתם למצרים". לשמואל רבינוביץ יש

דברי השתתפות בצער השיב לו בצורה דיפלומטית כי זו היתה יוזמה של גורמים אופוזיציוניים במצרים, וכי בכל מדינה אחרת היה עלול להתרחש מקרה דומה.

שמואל רבינוביץ לא השתכנע מדברי בסיוני. הוא ממשיך לטעון כי ההתנקשות בחיי בתו הוא מעשה המשקף את הקור והבעייתיות ביחסים בין ישראל למצרים. „אנו שולחים פרחים למצרים ומחזירים לנו ארונות מתים", הוא אומר בקול חנוק מבכי, ומוסיף כי גם רצח הילדים בראס־בורקה וכן רצח עובד השגרירות בקהיר, אלברט

תוכל לתרום את חלקה. כמזכירתו של היועץ המדיני בשגרירות, נימרוד ברקן, התבלטה אטי בפעלתנותה חסרת הפחד ובתום ליבה. כחודש לפני שנרצחה, בעת המהומות של משטרת הבטחון בקהיר, כתבה אטי מכתב להוריה, בו היא מביעה את השקפותיה על האירועים הללו. במכתב שנכתב ב־22 בפברואר 1986 (והיה האחרון שקיבלו ממנה ההורים), כתבה אטי, בין היתר: „הם כל־כך מסכנים, האנשים. הם חיים במדינה מסואבת כזאת. קרוב לוודאי, שבתקופה הקרובה

אף אדם זר לא יתקרב לפה. מסוגע מי שיבוא לכאן. למרות ששרה התקופה פתוח ויוצאים, זה ממש חוסר מחשבה וחוסר זהירות. להגיע לכאן עכשיו, בייחוד לתיירים. מילא אנחנו, אנחנו פה מוגנים ומכירים מה קורה, אבל אדם זר זה ממש טיפשות".

חייה של אטי נקטעו באיבם, בעשותה את הדבר האהוב עליה ביותר – ייצוג ישראל ביריד המסחר בקהיר. ב־19 במארס 1986 נערכה התקפת מחבלים על רכב אנשי השגרירות הישראלית שעבדו ביריד המסחר. ברכב היו אטי טל־אור שנהרגה במקום וחבריה לעבודה – אתי יפת, אורי זיו ודוד צדוק, שנפצעו.

האב, שמואל, מספר כי לאחר ההתנקשות בחיי בתו, כתב אחד מעיתוני מצרים, כי היא היתה מרגלת ציונית. הוא אומר בכאב כי עד היום הוא לא קיבל שום מכתב רשמי או הודעה מממשלת מצרים האם נתפסו רוצחיה של אטי או מה נעשה כדי למצות עימם את הדין. שמואל רבינוביץ אף אינו מאמין שיקבל עידכונים כלשהם בנושא זה. „הם רואים בזה עניין פנימי שלהם, ולפיכך אין שום סיכוי לקבל מידע כלשהו על המקרה". הוא מביע תקווה כי אמצעי הבטיחות ביריד המסחרי שיתקיימו בקהיר בחודש הבא, יהיו טובים יותר ולפחות נלמד הלקחים בעקבות רצח בתו.

חדרה של אטי בדירת ההורים נשאר מסודר כפי שהיה בטרם מותה. הכל קפא כאן על מקומו. על הקירות תלויים דברי יד ותכשיטים, מעשה ידיה. ליד המיטה המיותמת צרור מכתבים שהתקבלו בבית לאחר מותה. אחד היפים שבהם שייך לנמרוד ברקן, „הבוס" של אטי בשגרירות, שכתב:

„זכור לי שבימי השיחות על טאבה נתקלנו במקביל לשיחות בבעיות הכרוכות בתחומי הטיפול השוטף של משרדנו. אטי לקחה על עצמה לטפל בהן בהיעדרי מהמשרד עקב השיחות. רק בזכות מסירותה וחריצותה הצלחנו למלא באותם ימים את כל משימותינו. דבר זה נכון, כמובן, גם לימי העוצב שבהם שהתה בנציגות, וסייעה באמנות משימות שהוטלו עליה באמנות ובמקצועיות [illegible]

חן המקום

צבי אילן

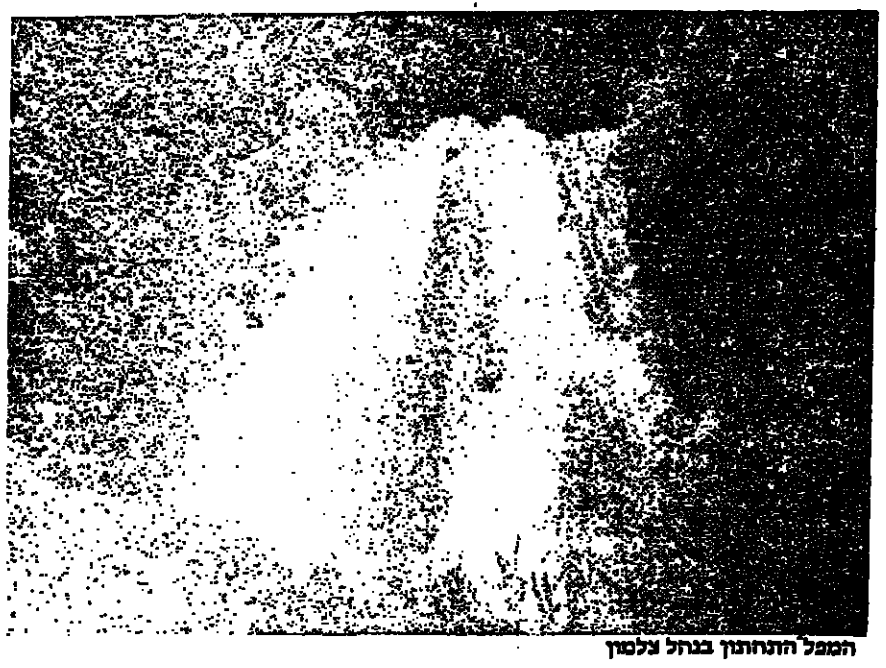

המפל התחתון בנחל צלמון

לרדת אל קצף המים

פעם יבשו מימי הצלמון ומצבם של המתגוננים מפני הרומאים היה קשה. מאז הספיקו מים רבים לשטוף את הערוץ והיום נעים להלך לאורכו

על־פי דיווח שקיבלתי, זורם נחל צלמון במלוא עוזו ומפליו „עובדים" במלוא המרץ. לפיכך, לשם נפנה את שוחרי הטיולים. מדובר בקטע העליון של נחל צלמון, שראשיתו במעיין שליד מושב שזור ושפכו לכינרת, בבקעת גינוסר. כבר לפני כמה שנים יתגלו לציבור הרחב המפלים הקטנים של הנחל, שניתן לצרף אליהם גם טיול בנוף שליד פלג הדרי, בתוך יער נטוע, קרוב לכביש ראשי.

נקודת־מוצא טובה לטיול זה היא בחניון שהקימה הקרן הקיימת ליד הנחל, סמוך לעיקול החזק בכביש עכו־צפת, שליד קיבוץ פרוד. כאן אפשר להחנות את הרכב ולסעוד. אפשרות ראשונה לטיול היא כלפי צפון, בהליכה במעלה הנחל הזורם, שבצידו מסומן השביל בצבע כחול. הנחל אינו רחב, ויש בו מפלונים לאורכו. הולכים חצי־שעה – שעה, כמה שמתחשק, אפשר עד המושב, בנוף שאינו שכיח במקומותינו; משהו שמזכיר נופים בחו"ל.

אפשרות שניה, שאין להחמיצה, היא לרדת במורד הנחל, תוך חציית הכביש (כמובן, בזהירות מירבית). מי שרוצה לקצר מעט את אורך הקטע הרגלי, יכול לקרב את הרכב לאיזור מעיין פרוד, המתוקן כחניון של מי־שתיה, ומשם לגשת לפלג. לאורך השביל מסם יש שרידי טחנות, שהונעו במי המעיין. בהמשך יש עוד טחנות, המסודרות בשני אשדים, והיינו, המים שירדו מהטחנה העליונה הניעו את גלגלי הטחנה שמתחתיה. [illegible]

בעבר היה בפרוד־פרדיה קברו של נחום איש גמזו, או תנחום דמן פרוד, אך מקומו נעלם.

מאיזור הקבר ממשיכים עוד כמאה וחמישים מטרים בצד הנחל, ואז לפתע, שומעים ורואים את הראשון במפלים הגדולים של הנחל. יורדים אליהם (עשוי להיות חלקלק, זהירות) ועוברים בצידם, וממשיכים הלאה, כדי לצפות בהם מלמעלה, מאיזור מערת הרועים שבצלע הסלעית. השביל ממשיך לאורך גדת הנחל, עד לטחנה נוספת. כאן שוב יש שתי אפשרויות. האחת: לעלות בחזרה דרך הטחנות ששרידיהן נראות על צלע הגבעה שבסמוך, מעט מערבה. אפשרות אחרת היא לרדת אל הנחל, היוצא באיזור זה מהשטח הסלעי אל המישור, להמשיך (אם נעולים מנעלים מתאימים) וללכת לאורכו, מהצד המזרחי, עד לחורבת כפר חנניה, לאורך שרידי אמת־מים עתיקה. אם עושים זאת ולא רוצים לחזור באותה דרך, צריך לסדר שרכב ימתין סמוך לכפר חנניה.

ואם כבר נמצאים באיזור ורוצים להספיק עוד משהו, אפשר לבקר בנחל צלמון התיכון, באיזור היישוב צלמון. הגישה לשם היא בכביש המסתעף מול הכביש לכביש רמה, מספר קילומטרים מערבה בכביש עכו־צפת. גם כאן יש טחנות ותל־צלמון. במישנה נאמר: „יורדת הצלמון אסורה, מפני שכזבה בשעת פולמוס". נראה שהכוונה למעיין שמימיו נפסקו בעת המלחמה ברומאים, ותמו המים שעמדו לרשות המתגוננים. בשנה הגשומה הזו המצב הפוך לחלוטין: המים בצלמון יורדים בשפע־שפע, [illegible]

בואו לתפוס מציאה

בזאר המציאות

עודפי העונה ויצוא
עודפי יצואות
עודפי מצמים
ועוד מחירים
נמוכים תקדים
בלא

פתוח מ-9 בבוקר עד 5 אחה"צ

בית המשביר לצרכן

רחוב סלמה 58 פינת הרצל
אוטובוסים 18, 26, 41, 2, 1, 83, 85

מקדש הגלילית עד קדש בסיני

מאת אלוף (מיל') רחבעם זאבי

בקיבוץ תל־יוסף הועלה שלשום זכרו של האלוף אסף שמחוני ז"ל, במלאות שלושים שנה למותו לאחר תום מלחמת סיני

שלושים שנה עברו ממבצע „קדש" ומאז שאסף עזב אותנו. בשלושת העשורים האלה עברו עלינו מאורעות רבים – מלחמות ושלום, עוד פעם בסיני הפסיה משם, החזקה בגולן – ביהודה ובשומרון, שלום אך לא שלום מהפך פוליטי, מלחמות וטרור, משברים כלכליים. בכל אלה כמה רציתי לשמוע את אסף, את מחשבתו, את ניתוחיו החדים, את מסקנותיו. אבל הוא לא היה איתנו בכל אלה.

זכיתי לשרת עם אסף בגדוד הראשון של הפלמ"ח, ב„גולני" ובפיקוד הדרום, להיות שכנו בבית אחד, להיות מג"ד אצלו ב„גולני", להיות סגנו ב„מבצע קדש". היינו חברים לנשק ולדרך. היו לנו חוויות משותפות רבות בנתיב הקרבות הארוך, ואני רואה בעיני רוחי תמונות רבות:

אני רואה את אסף נוהג עם שארית לוחמי מקדש הגלילית בסופו של יום קרבות ארוך ומר, אני רואה אותו הולך זקוף בשדה הקמה של עמק קדש ואחריו נצמדים אנשיו כשהם נושאים אלונקות ובהן חבריהם גנוחים, אני רואה את אסף עוצר את השיירה הבוחרה הזו של פליטי קרב ניגש אלי ושואל על מה שהתחולל בקטע שלנו.

אני זוכר את אסף יוצא מאל־קובאב שבשפלת יהודה כדי לכבוש בחזרה את קיבוץ גזר, שנפל שעה לפני־כן בהסתערות שריוני הליגיון הערבי; אני זוכר אותו שב מגזר ומספר שאנשיה הלכו בשבי; אני זוכר אותו ב„מבצע דני" בבית המוחתר בכפר שילתא, מציב מקלע בינתי כדי להפות על נסיגת פלוגתו של סיקו (שהייתה פעם פלוגתו של אסף).

אני רואה את אסף מתכנן פשיטות על האויב בנגב הנצור של תש"ח, ורואה אותו מכין את הגדוד ל„מבצע יואב".

אני זוכר את אסף בא אלי לתכנן במשותף כיצד ניתן ביסוד מבצעי להאזנה שקיימנו בחטיבה לרשתות האויב וכיצד ניצל זאת בתבונה בקרבות חרבת מחאז – והיה זה השימוש הראשון והמושכל של האזנה קרבית בצה"ל, אשר השיג יתרון על אויב עדיף; אני זוכר את חרבת מחאז עוברת מיד ליד, אבל בשל עקשנותו של אסף היא נשארת בידינו.

אני רואה את אסף לומד את תצלומי האוויר של הגשרים, שנרדו אמור לפוצצם ב„מבצע יואב", אני זוכר אותו רוכן על התצלומים לאורה של עששית נפט באוהל המטה במשמר הנגב; אני רואה את אסף ב„מבצע יואב" מקפץ בין הפלוגות שלו, בודק ומאשר, מקשיב ופוקד.

אני זוכר את אסף בא למפקדת החטיבה באחד הלילות ומצרף אותי למסע משונה בג'יפ מקולקל אל מוצבי גבעות חוליקאת, שחטיבת גבעתי תקפה באותו לילה; אני זוכר את הנסיעה בלילה ההוא בלי אורות ובלי מעצורים, עם הרבה מהמורות והעלות וגדרות אש, אבל עם נהג אגדי – הלא הוא אסף.

אני רואה את אסף מקבל את הפיקוד על חטיבת „גולני" ויוצא איתה לתמרון דו־צדדי גדול: גולני נגד 3 חטיבות אחרות, והוא בטוח ש„גולני" תנצח.

אני זוכר אותו נוסע לקורס קצינים בכירים באנגליה והוא מגמגם אנגלית ושב משם עם אנגלית שוטפת.

אני רואה אותו מספר על ילדותו – על הילד החלש כנהלל, על נעוריו – בתל־יוסף ובמשמר העמק ובגבע; אני מקשיב להערצתו אל אמו ולאהבתו את אביו, והוא מרחיב ומדבר על האמא העסקנית והאבא העניו: אני שומע אותו כואב את המשבר בחיי המשפחה שלו.

אני רואה אותו מתייצב במפקדת פיקוד הדרום כאלוף הפיקוד ומיד מתחיל לנצח על ההכנות והתכנונים לקראת „מבצע קדש".

אני זוכר אותו שב מחזית ומהעימות עם משה דיין ז"ל באשר להפעלת חטיבה 7; אני זוכר אותו אומר לי: „אין מה לעשות במשרדים, אני יוצא לציר המרכזי, ואתה – לציר הצפוני, לשים עין על פעולת הגייסות, עלינו להיות בנקודות ההכרעה".

אני רואה אותו בישיבות המטה, במועדון הקצינים בבאר־שבע, בשיכון במעוז־אביב, בתצפית על הרצועה, בסיור בהר הנגב, באימונים של טייס, בזחילה מתחת לקומנדקר מקולקל, בפריצת־דרך במדבר, בתיקון מקלע מקולקל, בעיון במפות, בלימוד תצלומי אוויר, בשיחה עם מתיישבים.

אני רואה אותו מעבר למנהרת הזמן כשהוא תמיד גדול מאיתנו ומנוסה מכולנו. אמנם הוא היה מבוגר רק ב־3 שנים מאיתנו, אבל הוא נראה לנו תמיד כזקן וסמכותי יותר מכפי גילו, אולי בשל שערות השיבה שזרקו בו, אולי בשל אישיותו, ובוודאי בשל שניהם.

אסף היה איש של ניגודים: היתה לו מחשבה בהירה, אבל היו לו קשיים בהבעה; אסף היה איש המימסד ונתן כבוד לאבות התנועה, אבל מרד בממסד; אסף היה אמיץ־לב ועשוי ללא חת, אבל נקט תמיד אמצעי זהירות וביטחון; אסף היה קר־רוח, אבל בחזהו פיעם לב חם ורגשני; אסף היה אופטימיסט מובהק, אבל חזה וראה את הסכנות והצרות; אסף היה איש משק ועבודה; אבל הלך לשירות בצבא הקבע; אסף ראה את הדברים „בגדול", אבל התעסק בפרטים; אסף היה אתאיסט, אבל דווקא הוא קיבל את הפלוגה הדתית בגדוד ומצא מסילות לליבם; אסף היה קיצוני בהחלטותיו, אבל סובלני לזולתו; אסף סלד מאדמיניסטרציה ומניירות, אבל ייסד פקודות־קבע לקרב ומק"לים; אסף היה מפא"יניק צרוף, אבל השתייך למשפחת הפלמ"ח; אסף היה עקשן, אבל גם ותרן; אסף היה חסר השכלה פורמאלית, אבל הכי מלומד; אסף היה חייל, אבל עסק בפוליטיקה; אסף היה איש רגלים, אבל למד טיס; אסף סלד מטקסים, אבל הקפיד לקיים טקס כביעה של מושל רצועת עזה; אסף היה תקיף, אבל היתה בו רגישות לכבודו של האדם והיה אנושי; אסף היה איש המסגרת והמשמעת, אבל נטל את ההחלטה לידיו במלחמה בניגוד לפקודות שנצטווה עליהן; אסף היה שיכור ניצחון בתום „מבצע קדש", אבל הקפיד לקיים שיחות נפש עם מפקדים ואפילו ביקש מהם סליחה.

איש הפכים היה אסף. לא הפכפך, אלא איש ניגודים. בקרבו התרוצצו כל הזמן דבר והיפוכו. הצירוף של שניהם נתן את האישיות המיוחדת הזו, המקרינה אלינו עוצמה ותבונה גם אחרי 30 שנה. אסף רצה להיות טייס, אולי כדי לראות את הכל מלמעלה, להקיף את כל היקום. בעצם, הוא עשה זאת גם בלי קורס הטיס. אסף היה פשוט־הליכות במגעיו עם הבריות, אפילו כגנראל הוא דיבר אל החיילים כחבר. אסף היה חבר וארם; לוחם ומפקד שהלך בשדות ישראל מקדש עד קדש – מקדש הגלילית ועד קדש בסיני, מנהיג לצבא שהלך אחריו. אסף לחם בכל החזיתות – בצפון, במרכז ובדרום. הוא לחם נגד כל האויבים – קאוקג'י והכנופיות, הסורים, העיראקים, הירדנים והמצרים. רבים מחבריו נפלו במסעות המלחמה ואסף המשיך המסיך, עד שנפל כאלוף וניצחון.

האלוף שמחוני ז"ל, לשמאלו של הרמטכ"ל דאז, משה דיין

هكذا من الاصل

מגמה מעורבת בכל הענפים

שבוע המסחר במניות החופשיות הסתיים אתמול בבורסה תוך מגמה מעורבת עם נטיה קלה לעליות שערים. במהלך המסחר נרשמו עליות שערים ל־132 מניות וניירות ערך הביריים כנגד 121 שירדו או 116 אחרות שנסחרו ללא שינוי בשער. מדד המניות החופשיות עלה אתמול ב־0.95% ובסיכום שבוע התברר כי המניות החופשיות עלו במשבוע ב־6.85% אחוזים. מחזור העסקות במניות החופשיות הגיע אתמול ל־19.8 מיליון שקל.

המסחר במניות החופשיות הושפע אתמול מנטיה למימוש רווחים מצד כמה משקיעים והמשך התנצחות בין המפלגות הגדולות, דבר שעשוי לגרום למשבר ממשלתי עמוק. לעומת זאת משקיעים אחרים ומנהלי קרנות נאמנות ביניהם שים אבלן גדולות גבוהה הזרימו ביקושים לשורה של מניות. הדבר בלט בעיקר בכמה מניות המזוהות עם קבוצת לאומי־פיא. כך למשל נרשמו ביקושים למניות הכשרת הישוב (+2%) אפריקה ישראל (+2.5%, +3.3%, +4.7%) ימהמלה (+0.7%), אלרון (+3.1%) ואחרות. הדבר בלט במניות דיבק (+8.4%, +6.8%) וזאת לאור שמועות כי מקורבי החברה מנסים להגדיל את החזקתם במניות לקראת האסיפה הכללית של החברה.

גולת הכותרת של המסחר היתה במניות כלל ישראל שעלו ב־9.5% וזאת לאחר שעודף הביקוש למניות הללו הסתכם ב־0.66 מיליון שקל. למניות כלל ישראל 10 נרשם עודף ביקוש גדול בתגובה לעליה החדה שהיתה במניות כלל תעשיות ביום מסחר קודם.

עודפי ביקוש גדולים (שלא סופקו) נרשמו גם אתמול למניות בנק כרמל (ק ב). עליה חדה עד 10% נרשמו למניות סקודיטכס, מלונות דן 1, קינג 1, קינג 5, אולם במסחר עד ביותר העליות חדות היו במניות אינטרגמא 1, אינטרגמא 5, נכסי הדרים וצפון אמריקה 1.

יצויין כי במסחר במניות צפון אמריקה 1 ניצל מנהל תיקים את עודף הביקוש הגדול שנרשם למניות וסיפק חלק ניכר ביקוש בעליית שער של 9.9%. בבורסה התהלכו שמועות, כי עקב הפעילות החריגה במניות עלולה הנהלת הבורסה להעביר את המסחר במניות צפון אמריקה למסחר המכוון.

במניות „אדית" (+3.7%) נמשכה מגמת העליות המתונה, לאחר שפורסמו ידיעות כי חברת הברוקרים ניסודה רכשה חבילת מניות של החברה. המשך עליות מתונות נרשם אתמול למניות סנהר (+5.3%) יאה (+4.5%), בנק לפיתוח ומשכנתאות (+2.2%), הנביקס 01 (+2.4%) עלית (+5%) יצהר (+3.5%, +2.8%, +5.7%) ואחרות.

בענף מניות ההסדר היתה אתמול פעילות נמוכה. מחזור העסקות ירד ל־1.6 מיליון שקל כאשר היה איזון בין עודפי הביקוש או ההיצע בענף. המניות נסחרו ביציבות או בתנודות עד 0.4% לשני הכיוונים כי תשואת המניות הללו נעה אתמול בין 17.04% (פועלים ע"ש) ל־16.80% (בנק לאומי).

ירידה בהיקף הפעילות היתה גם בשוק איגרות החוב. מחזור העסקות הסתכם ב־7.4 מיליון שקל. לאיגרות החוב הצמודות למדד נרשמו עודפי היצע גם בהיקף 1.3 מיליון שקל. איגרות „סגיא" עלו ב־0.1%, אך כמה מהן ירדו עד 1%. יציבות ועליות מתונות עד 0.3 היו באיגרות „גליל" וכמו כן עליות מתונות של 0.1% היו בדרך כלל באיגרות הצמודות חלקית למדד, וכמה מהן ירדו עד 1.5 אחוז.

מגמת עליות מתונה היה באיגרות החוב הצמודות לדולר. לאיגרות הללו נרשמו עודפי ביקוש (נמה) בהיקף 5 מיליון שקל. איגרות הארמון עלו עד 0.5% הנלבוע – עד כאמו אחד, ובאיגרות הרמון היו עליות עד 1.5 אחוז.

בנק ישראל הנפיק אתמול בהצלחה ובמחירים הגבוהים ממחירי הבורסה שתי סדרות של איגרות חוב להנפקות נרשמו הזמנות גדולות. להנפקת „סגיא" בהיקף 35 מיליון שקל התקבלו הזמנות בהיקף 202.6 מיליון שקל והסידרה נמכרה לפי 99.5% (לעומת מחיר מינימום של 94%). להנפקת „גליל" שהיקפה היה 95 מיליון שקל התקבלו הזמנות בהיקף 100 מיליון שקל, והסידרה נמכרה לפי 97.5% לעומת מחיר מינימום של 90 אחוז.

הודעות בורסה

• אמיסר – המליץ לחלק מניות הטבה בשיעור 1000 אחוז.

• אליאנס – נזקי העיצומים והשבתת המפעל בתקופת אוקטובר־נובמבר 1986 נאמדים ב־0.8 מיליון דולר וזאת בנוסף לנזקים לגבי התקופה שהסתיימה ב־30.9.86 בסך 1.5 מיליון דולר.

• חמישה יוד – החברה פירסמה תשקיף להנפקת 4.4 מיליון שקל ע.נ. איגרות חוב צמודות למחיר הזהב.

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר הצמדה

אגוד.ת.ש	25050	8.0	+300	+1.2	+8.0
המסנות 0.1	1767	4128			-1901
המסנות א 0.5	960 תב	6111	-77	-7.4	-7871
המסנות אפ 2	1361	1782	-60	-4.2	-3297
כללי לא בהסדר	28200	1579			+1531
בנק צפ' אמריק 1.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אמריק 5.	— הפסקת מסחר —				
הבינלאומי 5.0	5280	4987	-72	-1.4	-6558
פ.י.ב.י 0.5	6367	2852	-3	-.1	-284

כלולים בהסדר הצמדה

אידיבי רג 100.0	89300	109	-310	-4	-185
אידיבי ב 100.0	89200	3.0	-500	-6	-12.0
[illegible]					
אגוד ושח	66650	166	+300	+5	+298
דיסקונט ב	113900	34.0	-600	-5	-36.0
דיסקונט א	114260	165	+400	+4	+370
דיסקונט שה ב	13550	6530			-65.0
המזרחי ש	36800	724	-120	-3	-784
המזרחי מ	37100	43.0	+530	+1.5	+353
המזרחי שה 9	16740	15.0	+90	+5	+90.0
הפועלים מבב	105790	3.3	-3210	-5.0	-2.8
הפועלים ש	60500	576	-100	-2	-647
הפועלים ב	60630	111	+100	+.2	+324
כללי א 1.0	154500	21.0	-1500	-1.0	-21.0
כללי שה 7	7600	213	+79	+1.1	+213
כלל טסור 100.0	58650	915			-384
כלל כה 11	14650	260	-150	-1.0	-269
מימון ומסר 1.0	51300	2.0	+400	+.8	+8.0
מימון ומסר 5.0	26103				

בנקים למשכנתאות

אדנים 0.1	41895 תב	100	-4655	-10.0	-110
לאומי משכנתא ש	11200	418			+95.0
לאומי משכנתא ב	11200	92.0	+50	+.5	+81.0
כרמל ש	4961 קב		+236	+5.0	+4487
כרמל שה 1	4100	358	+162	+4.1	+504
בנין ב 5.0	13400	173	+150	+1.1	+28.9
פת משכב ש	3680	1024	+80	+2.2	+1199
משכן ב ש	4050	1093			-212
עצמאות 0.1	16750	20.0	-250	-1.5	-84.0
טפחות מבכב ש	21900	21.0	-100	-.5	-21.0
טפחות רג ש	20380	416			-124
טפחות שה 1	9450	13.0	-60	-.6	-13.0
טפחות שה 2	5009	45.0	+33	+.7	+40.0
יעסוד 1.0	1849	95.0	-50	-2.6	-317
יעסוד 5.0	1071	1605			-130
מירב 1.0	6930	138	-244	-2.7	-367

מוסדות מימון

שלמן א ש	750	17470			-16172
הקלאות מבכב א	— לא נסחר —				
הקלאות מבכב ב	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	11450	440			+174
פתוח תעשיה מבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב ג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גגג	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	1410 תב	3567	-110	-7.2	-7180
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	• 23000	36.0	+350	+1.6	+27.0
• ביצוע חלקי 68.40%					
כלל ליסינג 0.5ב	17623	292	-178	-1.0	-398
כלל ליסינג אג"ח1	• 14800	113	-150	-1.0	-42.0
• ביצוע חלקי 55.70%					

ביטוח

איתן ביטוח ושח	282	13712	-13	-4.4	-13360
ארדים 0.1	1883	1166	-20	-1.1	-1146
ארדים א 0.5	1015	2205	-40	-3.8	-3085
בטוח מקפה 0.1	• 595	654	-5	-.8	-476
• ביצוע חלקי 94.50%					
בטוח משנה 0.5	235	27531	-7	-2.9	-10968
הדר ושח	381	4221	-4	-1.0	-3139
הדר 5שח	230	8493	-8	-3.4	-6603
הדר אופ' סד' 2	199.0	32723			+20158
הסנה ש	442	70189			-13744
הפניקס 0.1	942	4095	+22	+2.4	+36606
הפניקס 0.5	850	1831			-338
המשמר־הראל 1.0	7090				
המשמר־הראל 5.0	5930	198			-60.0
מנורה 1.0	2760	273			-123
מנורה 5.0	1420 תב	3460	+121	+9.3	+3220
סהר ביטוח ב	7724	2105			+386
סקוריטס ושח	1210 תב	1916	+110	+10.0	+3663
צור ש	407	24085	+17	+4.4	+20070
ציון החזקות 1.0	10400	61.0	-100	-1.0	-61.0
ציון החזקות 5.0	3610	606	+109	+3.1	+111

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרגמא 1.0	• 7535	2028	+712	+10.0	+4748
• ביצוע חלקי 72.00%					
אינטרגמא 5.0	4650 תב	4928	+390	+9.1	+10876
מאיר עזרא 1.0	1560	4959	+10	+.7	+6261
כלל סחר ושח	349	51349			-32831
כלל סחר אופ ד	267	61250			-60237
כלל סחר אג"ח 2	123.0	30273	-5	-.4	-43371
קריסטל 1.0	765	4093	-35	-4.3	-3412
רפק 0.1	36200				
רפק 0.5	11164	30.0	+500	+4.6	+71.0
שופרסל א 2.0	11300	1450	+240	+2.2	+2900
שופרסל ב 10.0	8820	1035			-251

שרותים

דלק ג 0.1שח	4525	3449			+10.0
הראל 1.0	3500 תב	244	-280	-7.8	-486
הראל 5.0	• 2620	100	-26	-1.0	-152
• ביצוע חלקי 84.60%					
סוכנות הספקה 0.1	19500 תב	120	-1710	-8.1	-141
סוכנות הספ' 0.5א	8969	530	+89	+1.0	+584
קרור 0.1	1230	3094	-26	-2.1	-4016
קרור 1.0	230 תב	46823	-16	-6.5	-11240
חברת החשמל 0.1	— הפסקת מסחר —				
מוסכי ערוכה 0.1	3600	1716			+281
מוסכי ערוכה 0.5	1450 תב	6381	-125	-7.9	-11500
קונטרסיום 0.1	3401 תב	418	-309	-8.3	-837
קונטרסיום 0.5	2608 תב	1150	-180	-6.5	-917
קפל 1.0	4143	142	+195	+4.9	+595
קפל אופ 1	2499	90.0			-60.0

מלונות ושרותי תיירות

גלי זהר 1.0	7600	56.8	+177	+2.4	+45.1
גלי זהר 5.0	4752 תב	100	+52	+1.1	+2.0
מלונות דן 1.0	2126 תב	1622	+193	+10.0	+1966
מלונות דן 5.0	1700	573	+80	+4.9	+548
תה"מ־מלונות 0.1	3800	129			-109
כנס 1.0	2350				
מלונות ירדן 1.0	2650	615	-138	-5.0	-347

מחשבים ושרותי מחשב

איכות ושח	1645	2696			+199
רמה מיכון 1.0	7700 תב	468	-700	-8.3	-674
ת.י.ל.ק 1.0	— הפסקת מסחר —				
יעבא 1.0	13100	28.0			-31.0
כלל מחשבים 1.0	• 14200	117	-400	-2.7	-278
• ביצוע חלקי 96.00%					
מ.ל.ל. 1.0	11100 תב	249	+600	+5.7	+178
מ.ל.ל. 5.0	4752 תב	584	+432	+10.0	+1388
משוב 1.0	691	1386	-8	-1.1	-613
משוב אופ 1	545	1410	-4	-.7	-565
ניקוב ושח	• 13410	53.0	-1490	-10.0	-75.0
• ביצוע חלקי 64.20%					
ניקוב 5שח	7699	208	-1		-391
ניקוב אופ' סד' 2	6200	311			-151
תים מחשבים 1.0	1020	3274	-22	-2.1	-4216

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אברהם גינדי 1.0	— הפסקת מסחר —				
אברהם גינדי 5.0	— הפסקת מסחר —				
אזרן מבנים 1.0	778	824	-12	-1.5	-1440
אזרן מבנים 5.0	354 תב	8925	-40	-10.2	-25330
אזורים ושח	1130	14236			-9987
אזורים אופ 1	786	3015	+26	+3.4	+1315
אזורים אגח 3	138.0	62108	+4.0	+3.0	+46954
אילנו 1.0	562	22889	-10	-1.8	-24238
אל-רוב 1.0	1520	1551	-30	-1.9	-1590
אמנונים 1 ש"ח	3570	397			+159
אפריקה 0.1שח	50250	567	+1200	+2.5	+592
אפריקה ושח	44380	931	+1400	+3.3	+1076
אפריקה אופ 5	25450	222	+1150	+4.7	+327
ארדים 1.0	2320	418			+414
אילרן ושח	2860	1182			-62.0
אילרן 5שח	1849	1998	-50	-2.6	-1972
בן-יקר גת 1.0	6500	264			+473
ברנוביץ ושח	3409	470	-70	-2.0	-130
ברנוביץ 5שח	2828	1230	+40	+1.4	+1033
דנקנר 1.0	5705	500	+200	+3.6	+136
רדקנר 1.0	622	1205			+1498
רדוקר 5.0	460 תב	623	+50	+7.0	+393
ודאי 0.1	13230	684	-70	-.5	-463
ודאי 0.5	10700	746			+114
המשלול 1.0	1551	216	+30	+2.0	+400
המשלול 5	1230	646	+40	+5.4	+1731
תלב 0.1	— הפסקת מסחר —				
תלב 0.5	— הפסקת מסחר —				
נכסים ובנין 1.0	4990	661	+60	+1.2	+186
גב-ים 0.1	5618	1043	+20	+.4	+369
גב-ים 0.5	4890	2421			-2601
הכשרת הישוב 1.0	83400	415	+1600	+2.0	+338
ישפרו ושח	3530	1524	+10	+.3	+1232
ישראלום 1.0	1554 תב	2232	-171	-10.0	-2232
ישרס 10.0	16500	226	-450	-2.7	-221
כתן פיתוח 1.0	11666	555	+116	+1.0	+317
כלל נדלן 0.1	743	15877	+28	+3.9	+17790
לומיר 1.0	• 5051	149	+70	+1.4	+119
• ביצוע חלקי 40%					
לומיר 5.0	2547	433	+100	+4.1	+236
מ.ת.מ. 1.0	425	14533	-2	-.5	-5610
מ.ת.מ. אפ 2	275	13838	-5	-1.8	-6088
מ.ת.מ. אגח א	111.5	56810			-4536
מאגורי בניה 1.0	826	9474	+8	+1.0	+3975
מיבנאל 5 ש"ח	461	13657			+1124
מגרב 5.0	2315	1080			-681
מי-לו 1.0	860	2288	-4	-.5	-1431
לידנסקין 1.0	• 601	2196	+14	+2.4	+1657
• ביצוע חלקי 98.20%					
לידנסקין 5.0	185.0	44841			-36935
ליפשיץ 1.0	1757	915	-1	-.1	-35.0
ליפשיץ 5.0	1090	3993	-10	-.9	-4623
נאות אביב 0.5	12000	419	-100	-.8	-390
נכסי אחרים 1.0	1250	2332			-2164
סהר החזקות 1.0	19400	76.0	+740	+4.0	+166
סהר החזקות 5.0	13260	213			+27.0
כתף 1.0	7700	66.0	+150	+2.0	+41.0
מוף 5.0	3800	86.0			+14.0
עמר ופלש 1.0	685	3968	-35	-4.9	-3522
עדי 3.0	— הפסקת מסחר —				
קיסריה 0.1	3150	1011			-51.0
קיסריה 0.5	1640	508	+10	+.6	+384
רומנבין ושח	405	10561	-19	-4.5	-18396
רומנבין 5שח	318	15086	-2	-.9	-2711
רומנבין אופ 2	1005	1197	-60	-5.6	-2221
רומנבין אגח א	117.0	4115	-4.5	-3.5	-11706
רסקו מבוב	6650	133			+49.0
רסקו רג	5850	502	-300	-4.9	-422

חקלאות

בבעלי הדר 0.1	3789	711	-2	-.1	-319
בבעלי הדר 0.5	3000	884			-1003
מהדרין 1 ש"ח	12100	564			-482
מבכי הדרים 1.0	2068 תב	28589	+188	+10.0	+48347
פריאור 5 ש"ח	4546	385	+216	+5.0	+159
פנגור 0.1 ש"ח	12050 תב	445	+604	+5.3	+731

תעשייה

מזון וטבק

אסמב 1.0	2140	2491	-26	-1.2	-11409
גולדפרוסט 1 ש"ח	3210	88.0			-58.0
גולדפרוסט 5 ש"ח	2240 תב	791	+120	+5.7	+680
גולדפרוסט אפ 1	1288 תב		+91	+7.6	+1117
דובק בב ש	6480 תב	2184	+500	+8.4	+3703
דובק מב מ	6320 תב	1585	+400	+6.8	+2031
הכלכל 1.0	1260	450	-5	-.4	-191
הכלכל 5.0	955	758	+35	+3.8	+476
פרי-זה 1.0	— הפסקת מסחר —				
פרי-זה 5.0	— הפסקת מסחר —				
כמבו בירה 1.0	29000	169	+800	+2.8	+166
כמבו בירה 5.0	22250	219	+700	+3.3	+261
יצהר ושח	1760	1907	+60	+3.5	+1719
יצהר א 5שח	958	8420	+26	+2.8	+7152
יצהר אופציה 2	740	6466	+40	+5.7	+8266
מן ושח	821	2402	-39	-4.5	-3259
מן 5שח	402	3031	-13	-3.1	-3156
הנפרסט 1.0	15500 תב	236	+1200	+8.4	+505
עלית 0.1	22050	1210	+1050	+5.0	+1163
עסיס 5 ש"ח	392	17875	+2	+.5	+7893
שלמה אבגל 1.0	3346	416	+128	+4.0	+429
שמן בבוב ש	6000	560	+100	+1.7	+592

טקסטיל והלבשה

ארגר 1.0	738	8010	+18	+2.5	+2844
אופים 1.0	1610	4709			+353
אופנת ברוך 1 שח	695	4871			+1651
אופנת ברוך 5 שח	460	2180			-1239
אופנת ברוך אופ'	459	3290			-4340
ארגמן רג ש	17800	72.0	+350	+2.0	+91.0
דלתא-גליל 1.0	4110	1674	-20	-.5	-1611
דלתא-גליל א 3.0	3400	1454	-30	-.9	-2181
מטוויות מאוחד 1.	1687	134	-65	-3.6	-139
מטוויות מאוחד 5.	965	200			-203
ויסלגו 1.0	1630	431	-70	-4.1	-821
ויסלגו 5.0	1050	1290	-40	-3.7	-1381
ורדינון 1.0	8500	428	+400	+4.9	+782
זיקית 1.0	2450	352	-10	-.4	-251
זיקית 5.0	1680	2223			+2170
לודזיה 0.1	3190	289	-50	-1.5	-189
לודזיה 0.4	2160	1781	-5	-.2	-6201
ליגת 1 ש"ח	955	4332			-2074
מיפ גליקו 1.0	850	1696			+1055
סקס 0.1	4640	681	-180	-3.7	-1413
סקס 0.5	2790	2802	-60	-2.1	-1357
עיט 1.0	21790	13.0	-100	-.5	-27.0
עיט 5.0	10150	82.0			-50.0
עמק 1.0	493	5932	+6	+1.2	+7501
פולגת 0.1 א	5165	566	+20	+.4	+482
פולגת 0.4 ב	3790	1644			-261
פוליגון א 0.5	9509 תב	237	+500	+5.6	+397
פרגוד 1.0	4500	921	+100	+2.3	+1222
גיבור סבירינה	15700	268	-100	-.6	-96.0
תעש רוגוזין 1.0	2770	782			-27.0

מתכת ומוצריה

אוקטגון 5.0	3000	691	-55	-1.8	-723
אורדן 10.0	9000	331			-157
אורדן 50.0	8250	51.0	-50	-.6	-2.0
אלומית 1.0	7050	50.0	-40	-.6	-50.0
אלומית 5.0	5135	40.0	+60	+1.2	+40.0
כבלים ש	25200				
התבוף 1.0	7428	81.0			-8.0
התבוף 5.0	5300	159			-31.0
התבוף אופציה	4560	638	-70	-1.5	-494
זיקה 1.0	5500	61.5	+40	+.7	+246
זיקה 5.0	2350	1040	+110	+4.9	+811
קומפאוט פה 1.0	3650	4076	-30	-.8	-4454
קומפאוט פה 5.0	3470	1036	-20	-.6	-1224
מתכת מרום 1.0	3445	1508	+45	+1.5	+1225
כבלי ציון 1.0	2771	960			-210
כבלי ציון 5.0	1680	3249			-357
כבלי ציון אפ 3	740	3269	+21	+2.9	+2893
מודגן 1.0	— הפסקת מסחר —				
מודגן אופ א	— הפסקת מסחר —				
מתכת קרמני 1 שח	315	17209	+12	+4.0	+4002
מתכת קרמני 5 שח	170.0	24011	+1.0	+.6	+20089
נחושתן 0.1	40300	27.0	+199	+.5	+32.0
נחושתן 0.5	14600 תב	212	+900	+6.6	+605
פפר פלדה 1.0	19591 תב	70.0	-1100	-5.3	-491
קינג 1.0	1250 תב	4226	+100	+8.7	+8150
קינג 5.0	670 תב	9146	+50	+8.1	+10833
קליל 1.0	8200	272	-1		-239
קליל 5.0	5800	235			-46.0
שלדות 5.0	7800	346	-100	-1.3	-463
תעשיות לכיש 1.0	1240	425			+27.0
תעשיות לכיש 5.0	709	1970	-9	-1.3	-1653

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	549000	41.0	+8000	+1.5	+60.0
אלקו 0.1	8330	102			-31.0
אלקו 0.25 ש	4650	1274	-151	-3.2	-883
אלקו 0.25 מ	4599 תב	89.0	-511	-10.0	-209
אלקטרה 0.1שח	2400	1776			-228
אלקטרה א 0.5שח	1410	756	+61	+4.5	+3069
אלקטרה אופ' 5	1273	9067	+48	+3.9	+14984
אלקטרה אג"ח 3	128.0	62980	+4.0	+3.2	+61657
אלרון 3.0	499000	13.0	+15000	+3.1	+32.0
ארית 0.02שח	33650	244	+1200	+3.7	+357
כלל תעש אלקטרו	2600	1563	+30	+1.2	+486
ספקטרוניקס 1.0	2780	3908	-5	-.2	-4983
ספקטרוניקס 5.0	1925	2177	-20	-1.0	-1209
[illegible]	644	6885			-1132
[illegible] 5שח	484	6069			+818
ציקלון ושח	2450 תב	337	-150	-5.8	-153
ציקלון 5שח	1090 תב	519	-90	-7.6	-1026
קבוצסין אולד 1.	• 5460	20.0	-203	-3.6	-28.0
• ביצוע חלקי 71.40%					
קבוצסין אולד 5.	4060 תב	765	-440	-9.8	-943
ת.א.ת. 1.0	5450 תב	473	-350	-6.0	-629
ת.א.ת. 5.0	2340	5948	-80	-3.3	-6703
ת.א.ת. אופ 1	21260	125			+34.0
תדיאה 1.0	7700 תב	879	+530	+7.4	+801

מוצרי בניה

א.ת.בלל בנין 1	1235	3850	+30	+2.5	+1710
א.ת.בנין אופ א	673	9675	+10	+1.5	+2700
א.ת.בנין אגח א	124.5	8525	-3.0	-2.4	-37595
אלקיל 5.0	6630	284	+30	+.5	+92.0
אקרשטיין ושח	1045	4118	-5	-.5	-1481
אקרשטיין 5שח	785	2659	-24	-3.0	-10157
אקרשטיין אופ א	414	10109	-9	-2.1	-11451
אקרשטיין אג"ח 1	116.5	80225	-1.0	-.9	-60541
בטון תדיר 1.0	— הפסקת מסחר —				
בטון תדיר 5.0	— הפסקת מסחר —				
בר-כהן 1.0	1470	1109	-30	-2.0	-872
בר-כהן 5.0	627	4447	-24	-3.7	-4556
טרומאבסט 1.0	8300	74.0	+200	+2.5	+107
טרומאבסט 5.0	4400 תב	826	+446	+11.3	+2106
כ.ל.ס. 1.0	905	577			-48.0
כ.ל.ס. 5.0	636	85.0	-33	-4.9	-185
הסקק מהדל 1 ש"ח	9000	574	-450	-4.8	-1016
מתאיקה ולפטן 1	— לא נסחר —				
מתאיקה ולפטן 5	14500				

כימיה, גומי ופלסטיק

אבן 5.0	18200	170			-130
אליאנס ב 200.0	2498	655	+18	+.7	+30.0
גל תעשיות 1.0	15900	19.0			+5.0
גל תעשיות 5.0	10500	79.0	+30	+.3	+26.0
דקסטר 1.0	• 3333	81.0	+55	+1.0	+17.0
• ביצוע חלקי 94.80%					
דשנים 0.1	5100	95.0			-23.0
דשנים 0.5	1510	2453	-10	-.7	-1481
חיפה כימיקל 10.0	726	17201			+868
מבע 0.01 ש"ח	12700	3782	-180	-1.4	-4579
ליבסקף 1.0	2940	1830	+140	+5.0	+954
ים המלח 1 ש"ח	3700	10914	+25	+.7	+9560
מכרוכימים 10.0	660	42693			-18945
מקסימה 1.0	8050	94.0	-50	-.6	-6.0
מקסימה 5.0	4600	737	-210	-4.2	-1432
נקה ושח	6990	491			-246
סבו 1.0	19990	286			-7.0
סבו 5.0	15800	249	+500	+3.3	+297
פריקלאס 1 ש"ח	657	30487	+6	+.9	+23972
פריקלאס אופ 1	277	24780			+8009
קים כימיקל 1.0	12600	271	+335	+2.7	+182
ת.ג.ל. 1.0	4120	119	+70	+1.7	+312
ת.ג.ל. 5.0	3500	315	+9	+.3	+451
תיא 5.0	12500	62.0			-62.0
פרוכארום 10.0	15151	130			-6.0
תרז א 5.0	10100 תב	16.0	-600	-5.6	-181

עץ ומוצרי נייר ודפוס

כתר 1 ש"ח	265	29762			-270
דפרון 1.0	8200	79.0			-8.0
דפרון 5.0	5150 תב		+300	+6.2	+100
ת.מ.ג. 1.0	6530	462			+183
יאה 1.0	3753	261	+250	+4.5	+901
לבידי אשקלון 1.	645	9124			-1982
לבידאשקלון אופ1	1180	468	-20	-1.7	-855
מולט ב 0.5	62000	78.0			-38.0
מפעלי ניר 10.0	406000	78.0			-3.0
סקאנדיה 1.0	4100	525			-9.0
רים 0.1	2875	903			+152
רים 8.4	2239	1860	-12	-.5	-2222
תעל ב 0.2	20500	359	-100	-.5	-161

תעשיות שונות

אבוין 1.0	8819	97.0			-69.0
אבוין 5.0	4284	773			-557
חמישה יוד 1.0	11300	120	+100	+.9	+38.0
ה.ג.פולק ושח	2050	489	-61	-2.9	-1070
ה.ג.פולק 5שח	1378	1209			-759

השקעות תעשייה

מרכזית ב 0.1	11800	657	+100	+.9	+281
כור בב 1.0	9840000	1.6	+90000	+2.0	+7
כלל תעשיות 1.0	2650	19208			-2062
מאגרי טכנולוגיה	565	9881			-5638

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אמניק ש	7930	285			-103
אידיבי פתוח 2.0	7648	1336			-79.0
אינקוכה ושח	217.0	67769			+13959
אלגר ש	• 15454	218	+153	+1.0	+38.0
• ביצוע חלקי 86.80%					
אלגרים	• 16208	48.0	+480	+1.1	+23.0
• ביצוע חלקי 96.00%					
אלדן ש	4879	2272	-1		-4837
אלדן מ	5000	219			+169
אמיסר בב 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפיק 1.0	299 תב	9323	-19	-6.0	-12408
אפיק 5.0	271	3048	-1	-.4	-580
בזלות השקעות ושח	• 1485	463	+15	+1.0	+137
• ביצוע חלקי 86.30%					
חברה לישראל ושח	16200	1332			-109
חברה לישראל 5שח	14355	1261			-1550
ולפסון 0.1	132000				+3.5
ולפסון 1.0 ש	28000	215			+43.0
אמבא א 0.5	20000	165	+200	+1.0	+190
פועלים השק ש	9701	1522	+100	+1.0	+842
דיסקונט השק ש	4510	2892	+62	+1.4	+1178
מזרחי השק ש	31920	45.0			-7.0
מגר השק אגח 124	13900	5.0	+505	+3.8	+45.0
חירון 1.0	4086	1439			+1238
חירון 5.0	1700	3626			-1232
ישום החזקות 1שח	262	14680	+5	+2.0	+13783
יצוא ש	12900	280			+94.0
ירדן א 0.1	3610	362			-240
כלל ישראל 10.0	1493 תב	28601	+130	+9.5	+48490
כלל ישראל 50.0	1281	757	+1	+.1	+320
לנדקו ושח	3199	485	+9	+.3	+7.0
לנדקו 5שח	1150	1448	+14	+1.2	+1226
מנור ושח	739	2194	-30	-3.9	-4577
מנור א 5שח	483	2102	-2	-.4	-4462
מנור אופ ב	363	3334	-3	-.8	-3399
מנור אג"ח 1	118.0	4657			+4168
עוז השק ב 0.1	3750	196	-150	-3.9	-224
עוז השק ב 0.5	2400	221	-24	-1.0	-245
פז השק ש	3455	2400	-5	-.1	-2261
פמה א 0.1	12800	23.0	+180	+1.4	+9.0
פמה 0.5	7720	552			+46.0
פריון ב 0.2שח	6939	548			-98.0
צפון נפט 1 ש"ח	531 תב	17111	+48	+9.9	+20386
צפון נפט 5 ש"ח	425	6349	+20	+4.9	+5535
קידן ושח	228	65080	+2	+.9	+38523
קידן 5שח	189.0	60796	+2.5	+1.3	+25889

מחקר ופיתוח

גליל טכנולוגיות	— הפסקת מסחר —				

דלק ונפט

דלק חיפושיםנפט1.	4099	461			-366
דלק חיפושיםנפט5.	2977 תב	1245	+271	+10.0	+639
דלק נפט אפ 2	1840	2216			+1342
פז חיפושי נפט	27700	221			-186
יו.א.ל. 5.0	4900	2120	+100	+2.1	+832
מ.ב.ן. 1.0	11500	190			-56.0
מ.ב.ן. 5.0	3282	973	+22	+.7	+1603
פראיל ב 0.05שח	8810	186			-128
נפטא ש	2200000	3.0			-2.0

נסחרות במט"ח

גזית מ	206 תב		-23	-10.0	-1600

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5319.81	5242.90
אבוקה	492.28	483.53
אגת	231.25	226.75
אג"ד	1557.77	1527.13
אדום	2607.90	2557.95
אומר	1805.94	1791.03
אור	416.62	407.94
אורין	155.35	152.28
אורלי	251.57	249.77
אורן	754.65	740.09
אייל	3726.26	3654.36
אידים	5068.98	5044.35
איתן	699.15	685.07
אלון	563.50	551.82
אלמוג	677.87	664.68
ארד	682.13	669.08
אש	168.95	168.13
אשל	181.63	177.90
אתגרה	224.42	222.24
בולוה	2545.78	2497.51
בדש	515.07	505.37
בוק	522.77	512.62
ברקת	854.51	818.20
גבים	1413.52	1405.60
גבע	1016.37	1001.39
גורן	726.00	712.09
גיא	9256.06	9119.07
גיל	3101.67	3044.17
גלית	584.94	582.10
דובדבן	395.36	391.71
דוכיפת	698.42	684.88
דולב	214.69	210.16
דורון	1450.98	1403.77
דוכן	245.97	241.19
דליה	518.03	508.47
דרור	413.68	406.07
דקל	421.53	413.42
הדס	398.09	394.27
הוד	498.70	489.44
זהבית	2769.14	2713.05
זהר	19442.21	19156.49
זיו	17855.44	17590.95
זמיר	1054.59	1015.16
זוהית	142.59	139.26
חליפין	128.76	128.2
חלמיש	641.84	629.29
חן	134.54	134.00
חצב	1304.33	1274.53
טל	5238.58	5165.96
יובל	822.35	806.82
יהלום	2373.45	2328.47
יהודה	418.28	414.44
יונה	663.09	648.74
ידיב?	1184.03	1161.37
כחל	129.78	127.23
כלנית	572.15	561.55
כספית	701.54	694.57
כרמל	143.67	140.80
כתר	1099.13	1078.05
להב	4449.46	4365.85
לפסקיק	111478.2	109405.06
לפיד	408.03	400.20
לטס?	1721.63	1686.89
לשם	990.16	971.42
מגור	1204.28	1181.22
מגשה	3481.54	3450.34
מגן	225.24	221.95
מוקד	3581.99	3549.90
מבול?	743.98	730.10
מור	1880.12	1853.92
מורן	918.32	909.90
מגל?	26998.27	26521.26
מנוף?	902.35	884.62
מעוז	4240.92	4159.35
מעין	751.21	736.85
מקסה?	1016.92	999.94
מרגלית	1397.81	1371.06
נורה?	111.36	110.98
נחשון?	1178.92	1156.06
נובה	26631.06	26243.08
נורית	980.95	962.25
נפט?	501.81	496.15
ניליל?	6434.72	6343.18
סביון	602.98	591.51
סגולה	132.04	129.46
סליק?	990.92	972.02
סנונית	706.43	692.81
סער	805.87	791.02
ספיר	530.53	527.90
עדית	889.07	872.69
עדן?	2471.89	2424.78
עינב?	7280.79	7174.69
עבור?	1183.49	1158.34
עגת?	2512.30	2489.43
עופרני	658.09	645.86
עירון?	143.09	140.35
פיא?	1566.70	1554.91
צבר	544.53	535.70
פנינה?	683.34	678.04
צוק	118.07	117.60
צבר	994.40	973.76
צבעוני?	8166.47	8047.49
צמרת	1705.69	1671.89
קלע	2192.83	2161.88
רוזנית?	17949.32	17783.56
ריטה?	117.91	117.67
רקפת	694.23	681.91
רשף	729.55	714.06
שביט	796.25	780.84
שהם	909.11	887.27
שירה	415.43	412.46
שמיר	359.59	357.05
שנהב	903.75	891.26
שקד	874.88	854.41
סקד?	181.06	177.50
תאנה	241.59	239.48
תבור	550.50	547.76
תדירים?	504.76	498.67
תמר	217.94	213.81
תפוח	198.15	196.81
תרשיש	1449.70	1439.97
תשרי	482.32	475.47

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בבנק
4% מלוות (100% הצמדה)		
4001	735362.0	
4002	620727.0	
4003	640151.0	
4004	610101.0	
4.25% מלוות מדינה (שגיא)		
ק־331 תשואה 0.73%		
4101	362.9	+.9
ק־332 תשואה 1.35%		
4102	145.2	+.1
4103	139.7	+.1
4104	135.5	+.1
4301	135.5	+.1
ק־333 תשואה 1.63%		
4302	128.0	+.8
4303	127.3	+.9
4304	125.4	+.8
ק־335 תשואה 2.02%		
4305	114.0	-.4
7%		
ק־338 תשואה 2.29%		
4105	110.4	-.9
4106	107.6	-.9
4107	104.4	-.9
4108	102.7	-.8
ק־351 תשואה 2.33%		
4201	124.1	-1.1
4202	121.9	-1.2
4203	123.0	-1.0
4204	118.8	-1.1
4205	116.7	-1.1
ק־352 תשואה 2.23%		
4206	115.2	+.1
4207	114.9	
4208	113.5	+.1
4209	111.2	+.1
4210	108.4	+.1
4211	105.2	+.1
ק־353 תשואה 2.05%		
4212	104.4	+1.2
3% מלוות מדינה (גליל)		
ק־2016 א תשואה -1.64%		
3601	43127.0	+1280.0
ק־2201 ב תשואה 0.60%		
3602	36852.0	-353.0
ק־3201 תשואה 0.85%		
3603	34044.0	-993.0
2025 א תשואה -3.99%		
3604	36459.0	+1076.0
ק־2202 תשואה 1.20%		
3605	27636.0	+16.0
ק־3202 תשואה 0.90%		
3606	26354.0	-278.0
ק־A203 תשואה 1.00%		
3607	24435.0	-23.0
ק־3203 תשואה 1.55%		
3608	22671.0	-73.0
ק־3203 תשואה 1.46%		
3609	21683.0	-31.0
ק־A204 תשואה 1.55%		
3610	19877.0	+11.0
ק־3204 תשואה 1.53%		
3611	19232.0	-12.0
ק־3204 תשואה 1.00%		
3612	19096.0	-68.0
ק־A205 תשואה 1.02%		
3613	17975.0	-80.0
ק־205 תשואה 1.00%		
3614	17290.0	+9.0
3615	15984.0	+9.0
3616	14650.0	+8.0
ק־206 תשואה 1.16%		
3617	13735.0	-167.0
3618	13049.0	-161.0
3619	12021.0	-152.0
ק־207 תשואה 1.09%		
3620	11413.0	+12.0
3621	10854.0	+11.0
3622	9983.0	+10.0
ק־208 תשואה 1.08%		
3623	9389.0	+15.0
3624	8852.0	+14.0
ק־209 תשואה 1.10%		
3625	8090.0	+5.0
3626	7493.0	+4.0
3627	6958.0	+4.0
ק־210 תשואה 1.02%		
3628	6440.0	+13.0
3629	6043.0	+13.0
3630	5720.0	+12.0
ק־211 תשואה 0.90%		
3631	5298.0	+15.0
3632	4997.0	+15.0
3633	4726.0	+13.0
ק־212 תשואה 0.80%		
3634	4271.0	-59.0
3635	4045.0	-57.0
3636	3901.0	-56.0
ק־213 תשואה 1.00%		
3637	3626.0	+2.0
3638	3381.0	+2.0
3639	3099.0	+2.0
ק־214 תשואה 0.91%		
3640	2571.0	+8.0
3641	2232.0	+7.0
ק־215 תשואה 1.00%		
3642	1987.8	-30.0
3643	1726.0	-27.0
ק־216 תשואה 0.30%		
3644	1614.0	-46.0
3645	1458.0	-42.0
4.25% מלווה מדינה (גליל)		
ק־231 תשואה 1.77%		
3701	1185.0	-5.0
ק־232 תשואה 1.83%		
3702	906.6	+16.4
ק־233 תשואה 1.65%		
3703	814.1	-1.1
3704	698.4	-1.0
ק־251 תשואה 2.33%		
3751	353.6	+.3
ק־252 תשואה 2.44%		
3752	142.0	+.1
3753	136.5	+.1
ק־253 תשואה 2.50%		
3901	131.7	-.2
3902	125.5	-.2
3903	124.7	-.2
3904	122.8	-.2
ק־254 תשואה 2.54%		
3754	123.8	-1.1
3755	122.6	-1.1
3756	118.5	-1.0
3757	116.3	-1.1
ק־255 תשואה 2.51%		
3758	114.5	
3759	114.3	
3760	112.8	
3761	110.5	
3762	107.7	
3763	104.5	
ק־256 תשואה 2.57%		
3764	102.2	-2.9
ק־271 תשואה 2.47%		
3791	104.6	-.2
3792	102.8	-.3
ק־291 תשואה 2.49%		
3826	121.5	-.1
3827	122.6	
3828	118.5	
3829	116.3	
ק־292 תשואה 2.46%		
3830	114.4	-.1
3831	114.2	-.1
3832	112.7	-.1
3833	110.4	-.1
3834	107.6	-.1
ק־311 תשואה 2.55%		
3861	106.8	-.6
7%-6%-4% מלווה פיתוח המדינה		

הסידרה	השער	השינוי בבנק
(80% הצמדה)		
3204	212800.0	
3205	211500.0	
3206	207750.0	
3210	209000.0	+2599.0
3211	200000.0	-5863.0
3212	195000.0	-2000.0
3213	195400.0	
3214	191000.0	
6%		
3501	183370.0	
3502	184400.0	+3400.0
3503	181416.0	
3504	157075.0	
3505	151000.0	-1500.0
7%		
3521	154500.0	
3522	143000.0	-1500.0
3523	144200.0	+4200.0
3524	141000.0	
3525	141280.0	
3526	140625.0	
3527	136000.0	-2000.0
3528	133600.0	
3529	137160.0	
3530	130200.0	-2000.0
3531	130400.0	-1700.0
3532	130000.0	+2500.0
3533	128000.0	+2000.0
3534	119200.0	
3535	119600.0	
3536	118500.0	
3537	118100.0	-1000.0
3538	111500.0	-2000.0
3539	112800.0	
3540	111300.0	
3541	107600.0	
3542	107500.0	
3543	102400.0	-1000.0
3544	104303.0	-1100.0
ק־701 תשואה -0.15%		
3545	101347.0	+53.0
3549	95968.0	+50.0
3552	91996.0	+48.0
3554	92057.0	+49.0
3555	92057.0	+49.0
3546	101786.0	-437.0
3547	101569.0	-440.0
3548	101461.0	-440.0
3550	100392.0	-433.0
3551	100018.0	-436.0
ק־703 תשואה 0.60%		
3553	90477.0	-1456.0
ק־704 תשואה 0.48%		
3556	86569.0	-2339.0
3558	86630.0	-2428.0
3559	83573.0	-2352.0
3560	79264.0	-2311.0
ק־705 תשואה 0.00%		
3557	88205.0	-1302.0
3572	80609.0	-1290.0
ק־706 תשואה -0.23%		
3561	88344.0	+41.0
3571	80132.0	+42.0
ק־707 תשואה -0.30%		
3573	80748.0	+42.0
3574	74466.0	+38.0
3577	74603.0	+39.0
3578	68934.0	+35.0
ק־708 תשואה 0.00%		
3575	73702.0	+39.0
3576	73504.0	+38.0
3579	68025.0	+36.0
ק־709 תשואה -0.25%		
3580	63870.0	+53.0
3581	58249.0	+31.0
3582	53866.0	+28.0
ק־710 תשואה -1.29%		
3583	51690.0	+1445.0
3584	49340.0	+1418.0
3585	46943.0	+1387.0
ק־711 תשואה -0.35%		
3586	43100.0	+23.0
3588	43157.0	+22.0
3589	39405.0	+20.0
ק־712 תשואה -0.50%		
3587	43512.0	+152.0
3591	39766.0	+142.0
3592	39725.0	+143.0
3593	39662.0	+142.0
ק־713 תשואה -0.40%		
3590	39320.0	+28.0
3595	37577.0	+19.0
ק־714 תשואה 0.19%		
3594	37053.0	-675.0
3596	35494.0	-664.0
3597	35379.0	-666.0
5% מלווה פיתוח המדינה (בריבית צמודה)		
2001	148900.0	
2002	148339.0	
2003	142900.0	+1000.0
2004	149500.0	+1408.0
2005	141700.0	
2006	138300.0	
2007	136700.0	
2008	134400.0	
2009	136800.0	
2010	137300.0	
2011	132900.0	
2012	133100.0	
2013	135600.0	+3000.0
2014	129800.0	
2015	130000.0	
2016	130400.0	-600.0
2017	128700.0	
2018	126800.0	-1000.0
2019	125900.0	
2020	124700.0	-500.0
2021	125500.0	
2022	115559.0	-2000.0
2023	116600.0	
2024	112785.0	
2025	109300.0	
2026	108900.0	
2027	103600.0	-2000.0
2028	109798.0	
2029	99900.0	
2030	104200.0	-600.0
2031	99704.0	
ק־101 תשואה -0.40%		
2032	100240.0	+53.0
2034	97814.0	+51.0
ק־102 תשואה -0.50%		
2033	93969.0	+49.0
2035	89117.0	+46.0
ק־103 תשואה -0.40%		
2036	90039.0	-144.0
2038	85975.0	-144.0
2040	83018.0	-147.0
ק־104 תשואה -2.98%		
2037	90130.0	+48.0
2039	87271.0	+39.0
ק־105 תשואה 0.35%		
2041	76761.0	-1759.0
2052	70806.0	-1684.0
ק־106 תשואה -1.00%		
2051	79877.0	+40.0
ק־107 תשואה -2.20%		
2053	75992.0	+2173.0
2055	70498.0	+2064.0
ק־108 תשואה -1.20%		
2054	68892.0	+33.0
2056	63216.0	+31.0
ק־109 תשואה -1.44%		
2057	64196.0	+201.0
2059	58575.0	+188.0
ק־110 תשואה -3.79%		
2058	61908.0	+26.0
2060	57426.0	+24.0

הסידרה	השער	השינוי בבנק
ק־111 תשואה 8.00%		
2061	40827.0	-462.0
2062	37337.0	-453.0
2063	35670.0	-445.0
דולרים		
מ 18	103.4	
מ 19	100.5	
מ 20	99.9	+.7
מ 21	100.0	-.9
מ 22	98.4	+2.4
מ 23	90.0	-1.0
ש24	84.8	04/02/87
ש25	84.3	+.5
ש26	85.9	04/02/87
ש27	83.0	+1.3
ש28	87.0	+.3
ש29	83.0	-.9
ש30	85.0	-.5
ש31	90.0	04/02/87
חית 15	89.5	11/12/86
32	84.0	+1.0
33	87.8	04/02/87
מימון 12	91.5	
ד' 1	81.7	01/02/87
2	84.3	
מ"ג 34	101.0	-.5
מ"ג 35	103.5	
מ"ס 36	106.9	04/02/87
איגרות חוב בלתי סחירות בסם		
אמפל מ	98.0	26/01/87
ישראל 11	98.4	11/12/86
ישראל 12	98.4	11/12/86
ישראל 13	96.3	11/12/86
ישראל 14	95.8	28/12/86
מניב 24 ש	86.1	28/12/86
מניב 25 ש	85.1	26/01/87
מניב 26 ש	85.1	26/01/87
מניב 28 ש	88.8	12/01/87
מניב 30 ש	83.8	19/01/87
ה מימון 1	85.5	03/02/87
איגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)		
סד' 2501	169.0	
סד' 2502	166.1	+.8
סד' 2503	160.1	+.2
סד' 2504	158.8	+.2
סד' 2505	152.5	+.3
סד' 2506	147.3	+.1
סד' 2507	140.7	-2.8
ק־ תשואה 8.70%		
סד' 2508	106.9	+1.1
"ישנות" צמוד דולר ריבית קבועה		
ק־901 תשואה 11.05%		
7001	237.4	-2.3
7002	229.9	-2.3
ק־902 תשואה 11.45%		
7003	217.5	+2.3
7004	199.9	+2.2
ק־903 תשואה 10.41%		
7005	191.6	+6.2
ק־904 תשואה 11.00%		
7006	184.2	+1.1
ק־905 תשואה 11.30%		
7007	170.2	+.6
7008	161.6	+.6
ק־906 תשואה 9.98%		
7009	161.8	+5.2
ק־907 תשואה 11.36%		
7010	147.5	+.7
ק־908 תשואה 11.20%		
7011	139.9	+2.2
7012	154.8	+2.1
ק־909 תשואה 11.25%		
7013	127.0	+1.8
ק־910 תשואה 11.45%		
7014	109.8	+1.1
ק־911 תשואה 11.38%		
7015	94.2	+.4
7016	93.1	+.4
7017	92.0	+.3
7018	91.8	+.3
7019	92.2	+.4
7020	92.8	+.4
7021	91.1	+.4
7022	90.7	+.3
ק־951 תשואה 10.92%		
7201	89.2	+.8
7202	90.5	+.8
7203	90.1	+.8
7204	90.5	+.8
7205	90.6	+.8
"חדשות" צמוד דולר ריבית משתנה		
ק־801 תשואה 3.50%		
6101	12778.0	+120.0
ק־802 תשואה 3.85%		
6102	7631.0	+153.0
ק־803 תשואה 4.15%		
6103	6749.0	+22.0
ק־804 תשואה 4.15%		
6104	6214.0	+20.0
6105	5885.0	+19.0
ק־805 תשואה 4.00%		
6106	5750.0	+76.0
6107	5557.0	+73.0
ק־806 תשואה 4.40%		
6108	3892.0	+55.0
6109	3699.0	+53.0
6110	3626.0	+53.0
ק־807 תשואה 4.78%		
6111	2967.0	+9.0
6112	2875.0	+9.0
ק־808 תשואה 4.90%		
6113	1935.0	+29.0
ק־821 תשואה 5.82%		
6151	741.8	+6.3
6152	710.1	+5.9
ק־822 תשואה 5.90%		
6153	613.4	+2.0
6154	602.0	+2.0
ק־823 תשואה 5.95%		
6155	385.5	-2.5
ק־824 תשואה 5.88%		
6156	315.7	+1.0
ק־825 תשואה 5.88%		
6157	234.4	+.9
6158	221.9	+.8
ק־826 תשואה 5.80%		
6159	188.1	+3.3
ק־827 תשואה 5.90%		
6160	175.1	+1.1
6161	169.1	+1.1
ק־828 תשואה 5.77%		
6162	153.6	+1.7
ק־829 תשואה 5.85%		
6163	143.1	+.5
6164	137.5	+.4
ק־830 תשואה 5.64%		
6165	131.2	+2.9
ק־831 תשואה 5.89%		
6166	121.8	+1.0
6167	119.0	+.9
6168	117.1	+.9
ק־832 תשואה 5.85%		
סד' 6169	110.4	+1.2
ק־833 תשואה 5.89%		
6170	103.5	+1.8
ק־834 תשואה 5.90%		
6171	73.3	+.5
6172	72.0	+.2
ק־851 תשואה 5.84%		
6801	83.0	+.5
אל־אוס 86	1029.0	+11.0
אלביט 85	185.5	+1.0
אלרון 85	1080.0	+4.0
אלטינט 85	— הפסקת מסחר —	
מאיטקס 85	722.0	-3.0
תדיראן 84	116.4	
תדיראן 85	420.0	

שערי מטבע חוץ ביום 5.2.87 דולר יציג 1.6163 ש"ח סל מטבעות 1.6729 ש"ח

המטבע	השינוי	בנקנוטים: לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות: לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	+0.005	1.57	1.64	1.57	1.65	1.57	1.64	1.6060	1.6260	1.6070	1.6270	1.6060	1.6262	1.6163
1 מארק גרמני	-0.008	0.86	0.90	0.86	0.90	0.86	0.90	0.8776	0.8885	0.8750	0.8959	0.8751	0.8862	0.8813
1 לירש"ט	-0.001	2.38	2.48	2.39	2.51	2.39	2.51	2.4363	2.4666	2.4357	2.4661	2.4394	2.4701	2.4503
1 פרנק צרפתי	-0.002	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2628	0.2686	0.2624	0.2656	0.2623	0.2656	0.2643
100 ינים יפאניים	-0.001	1.03	1.07	1.03	1.08	1.03	1.08	1.0490	1.0621	1.0469	1.0600	1.0486	1.0618	1.0541
1 גולדן הולנדי	-0.007	0.76	0.79	0.76	0.80	0.76	0.80	0.7770	0.7866	0.7756	0.7852	0.7758	0.7855	0.7812
1 פרנק שוויצרי	-0.009	1.02	1.06	1.02	1.07	1.02	1.07	1.0385	1.0514	1.0381	1.0510	1.0408	1.0539	1.0453
1 כתר שוודי	-0.001	0.24	0.25	0.24	0.25	0.24	0.25	0.2459	0.2490	0.2460	0.2491	0.2459	0.2490	0.2473
1 כתר נורבגי	-0.001	0.22	0.23	0.22	0.23	0.22	0.23	0.2283	0.2311	0.2280	0.2309	0.2281	0.2310	0.2295
1 כתר דני	-0.002	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2318	0.2347	0.2318	0.2347	0.2318	0.2347	0.2331
1 מארק פיני	-0.002	0.34	0.36	0.34	0.36	0.34	0.36	0.3505	0.3549	0.3506	0.3550	0.3504	0.3548	0.3526
1 דולר קנדי	+0.011	1.18	1.24	1.19	1.25	1.18	1.24	1.2102	1.2253	1.2116	1.2267	1.2088	1.2240	1.2179
1 דולר אוסטרלי	+0.001	1.01	1.11	1.04	1.11	1.04	1.12	1.0725	1.0858	1.0735	1.0869	1.0731	1.0866	1.0794
1 ראנד דרא"פ	—	0.50	0.60	0.53	0.78	0.49	0.68	0.7717	0.7813	0.7727	0.7824	0.7740	0.7636	0.7769
10 פרנקים בלגיים	-0.003	0.41	0.43	0.41	0.45	0.41	0.43	0.4182	0.4234	0.4240	0.4293	0.4229	0.4282	0.4257
10 שילינגים אוסטריים	-0.011	1.22	1.27	1.23	1.28	1.22	1.28	1.2459	1.2614	1.2471	1.2627	1.2449	1.2606	1.2520
1000 לירטות איטלקיות	-0.010	1.20	1.27	1.21	1.29	1.20	1.28	1.2325	1.2479	1.2339	1.2493	1.2304	1.2458	1.2385
1 סלי (ECU)	-0.014	—	—	—	—	—	—	1.8076	1.8301	1.2462	1.8312	—	—	1.8170
1 דינר ירדני	+0.014	4.64	4.93	4.38	4.66	4.43	4.69	—	—	—	—	—	—	4.6711
1 לירה לבנונית	+0.001	—	—	0.17	0.18	0.14	0.20	—	—	—	—	—	—	0.1936
1 לירה מצרית	+0.003	0.80	0.85	0.78	0.83	0.82	0.89	—	—	—	—	—	—	0.8647

הפועל חולון הבטיחה את הסגנות
איתן/גבת חוזרת לליגה הארצית

מאת משה כהן

בגמרנה הדראמטי של הפועל ירושלים בגבת, בנצחונם המפתיע של כדורסלני מכבי ר"ג בעיר הכרמל ובנצחון הדחוק של הפועל חולון בבסר גלעדי עמוד אמש במוקד משחקי המחזור הי"21 בליגה הלאומית בכדורסל.

שום מיפנה לא יציל כעת את הפועל איתן/גבת מירידה לליגה הארצית. שחקני העמק, שכמעט הבטיחו סופית את השארותם בלאומית, סבלו מחולשה בלתי מובנת במחזורים האחרונים ומצאו את עצמם מועמדים בטוחים לירידה מהלאומית.

לפני שני מחזורים הפסידו שחקני העמק לקבוצת מכבי ר"ג. אמש במשחקם החשוב ביותר העונה הם מעדו שוב, הפעם מול הפועל ירושלים, שלא נבהלה מיתרון הביתיות של יריבתה וזכתה בנצחון נאה.

הירושלמים ראויים למירב המחמאות, שכן מצבם נראה עד לפני שבוע נואש, אך חניכיו של רני כהנא לא נשברו ובסדרת משחקים מוצלחים הם הבטיחו כמעט סופית את השארותם בליגה הלאומית.

את הפתעת המחזור סיפקה לנו קבוצת מכבי ר"ג, שזכתה בנצחון חוץ מול מכבי חיפה. החיפאים לאחר חמישה נצחונות רצופים, לא התיחסו כנראה ברצינות הדרושה ליריבתם מהתחתית. בסיום הדבר עלה להם בהפסד ביתי מפתיע.

כדורסלני הפועל חולון הבטיחו לעצמם את המקום השני בטבלה, לאחר שגברו במשחק שקול על הפועל גליל עליון באולמה סופג הנקודות. החולונים, שגילו התאוששות נאה מאז סיום הפגרה הצליחו להפתיע את כולם ולסיים את משחקי הליגה בצורה מרשימה.

אליצור נתניה זכתה כצפוי בנצחון קל מול קבוצתה השבורה של הפועל ת"א. כדורסלני האלופה, מכבי ת"א, טיילו בהיכל הספורט ביד אליהו מול קבוצת מרכז הטבלה של בית"ר ת"א.

כצפוי, הבטיחו כדורסלני הפועל חיפה את השארותם בליגה הלאומית, לאחר שזכו בנצחון קל ביותר מול קבוצתה המפורדת של הפועל ר"ג.

מכבי ת"א 135 / בית"ר ת"א 100

כדורסלני מכבי ת"א לא התקשו אמש להביס את קבוצתה המאכזבת של בית"ר ת"א בתוצאה 100:135 (47:71).

המכבים בראשותם של קוין מגי ולי ג'ונסון נטלו את היוזמה כבר בפתיחת המשחק ועלו ליתרון, שלא הוטל בספק בכל מהלך המשחק.

דווקא שחקני החוץ של מכבי, ג'מצ'י וברקוביץ, איכזבו שוב. הם הירבו להחטיא ולא הצליחו להשתלב במשחק המהיר של קבוצתם.

הביתרים שיחקו ללא יומרות. הם הפקירו את הגנתם והרכזו במשחק התקפה בלבד. גם אמש היה השחקן הבולט בשורותיהם, רון דייוויס, שכרגיל קלע מכל מרחק. הפתעה נעימה היווה ביורן ג'ונס, שקלע נקודות רבות מתחת לסלים.

המשחק החד צדדי גרם לשתי הקבוצות לשחק כדורסל מהנה, שלעיתים לווה בכמה מבצעים יפים, אך הדבר לא היווה תחליף הולם לחוסר המתח, ששרר במגרש.

שפטו עובדיה הילברברג לעיני 150 צופים בהיכל הספורט ביד אליהו.

נקודות למכבי ת"א: מאגי (28), ג'ונסון (24), ג'מצ'י (15), ליפין ואיזאסטי 14 כ"א, ברקוביץ (113), קורנליוס (11), אדידי (8), שילד (6), לאמף (2).

נקודות לבית"ר ת"א: דייוויס (30), ג'ונס (29), חוזז (16), קולאס (12), שטיין (6), מוסקוביץ (5), הוארד (2).

יוסי משורר

הפועל חיפה 106 / הפועל ר"ג 87

כדורסלני הפועל חיפה הבטיחו אמש סופית את השארותם בליגה הלאומית, לאחר שהביסו בקלות את קבוצת הפועל ר"ג בתוצאה 87:106 (44:58).

שחקני עיר הכרמל לא נאלצו לגלות את מלוא יכולתם כדי לזכות בנצחון המיוחל. הם הניעו את הכדור במהירות, שלטו ללא עוררין מתחת לסלים ואף קלעו ללא דופי ממרחק.

כוכב המשחק היה ללא ספק יונתן דלזל, שקלע מכל מרחק וסחף את חבריו למשחק מהיר ומדויק. גם לדונלד יוסטון מתחת לסלים היו דקות טובות.

להקתו של אברהם חמו לא הצליחה להוות יריב שקול לחיפאים. אומנם הרמת־גנים שיחקו בשאפתנות רבה, אך יכולתם העלובה לא הותירה להם שום סיכוי. השחקן היחיד בשורותיהם שגילה יכולת לאומית היה ללא ספק, קית בנס, שצלף מכל מרחק, אך לבדו הוא לא הצליח לחולל ניסים ונפלאות.

המשחק היה חד צדדי בכל שלביו. כל ניסיונות הרמת־גנים לצמק את היתרון החיפאי נכשלו כליל.

שפטו נוימן וגורנשטיין לעיני 50 צופים ביהוד.

נקודות להפועל חיפה: דלזל (35), יוסטון (21), כסקי ויליס ואפיר 12 כ"א, שם טוב (8), ברנע (6).

נקודות להפועל ר"ג: בנס (31), זולדין (20), ג'ונס (17), ברנר (15), אסף כהן (4).

שמעון קדורי

הפועל י־ם 89 / איתן/גבת 85

כדורסלני הפועל ירושלים הצליחו אמש להשלים את מבצע השארותם בליגה הלאומית, בשגברו על קבוצתה המאכזבת של הפועל איתן/גבת בתוצאה 85:89 (38:42).

הירושלמים, בעידודם של 200 מאוהדיהם, שלוו אותם למשחקם החשוב ביותר העונה, שיחקו בהתלהבות רבה. הם נלחמו של כל כדור ולא איפשרו ליריבתם לפתח את משחקה הרגיל.

כוכב המשחק היה ללא ספק, עדי בן ארי, שצלף מכל מרחק וקלע נקודות חשובות לקבוצתו בדקות הקריטיות. גם להאמר הארד, גל קנז ודיקי בראון היו דקות טובות.

שחקני גבת איכזבו שוב. הם סבלו מעצבנות רבה, שבאה לידי ביטוי בהחטאות הרבות של כוכביהם. אומנם הם שיחקו בשאפתנות הראויה להערכה, אך יכולתם הפושרת עלתה להם בסיום ביוקר רב.

ברוב דקות המשחק היו אלה הירושלמים, ששלטו במשחק הם הוליכו ביתרון שנע בין 4 ל־8 נקודות. המתח במגרש עלה בדקה הי"29, לאחר ששחקני העמק הצליחו להשוות את התוצאה – 60:60.

כשנדמה היה, כי התנופה של שחקני גבת תמשך, נכנס עדי בן ארי לפעולה ובכמה סלים ממרחק, הוא הצליח להשיב את קבוצתו ליתרון. בדקות הסיום. ניסו שחקני העמק במשחק הקרבה לחולל מהפך, אך היו אלה פרפורי גסיסה בלבד.

מנהלי ושחקני הקבוצה ראויים למירב המחמאות על התנהגותם ההוגנת בסיום המשחק. הם ברכו את הירושלמים המנצחים על נצחונם ופלטו כמיאה לספורטאים אמיתים: "זה רק ספורט".

שפטו דגן ופישר לעיני 1800 צופים בגבת.

נקודות להפועל ירושלים: בן ארי (26), הארד (23), קנז (14), בראון (13), מילר (110), בלאס (3).

נקודות לאיתן/גבת: האריד (24), ינאי (19), מאר (16), אלון שמר (111), שמואלי (8), אורן שמר (5), כהני (2).

צבי אבישל

הפועל חולון 75 / גליל עליון 72

כדורסלני הפועל חולון זכו אמש בנצחון נאה בבסר גלעדי מול קבוצתה הלא יציבה של הפועל גליל עליון – 72:75 (37:42).

החולונים זכו בנצחונם בזכות משחקם הקבוצתי. בשורותיהם לא בלט אף שחקן, אך הדבר לא הפריע להם לזכות בנצחון המיוחל. בדקות הסיום, כשיתרונם הועמד בסכנה נכנס לפעולה "הזהיר", קני באגיסטר, שהפחיד את שומריו ובכמה סלים מרשימים הוא הבטיח לקבוצתו את הנצחון.

שחקני הגליל איכזבו קשות את אוהדיהם הרבים. הם הירבו לאבד כדורים ולא הצליחו לנצל את יתרונם הביתי. הטוב בשורותיהם היה קרטיס ברי, שלחם כארי מתחת לסלים, אך חבריו לא סייעו לו מספיק.

גליל עליון גם סבלה מחוסר מזל, כששמואל דיסמן נאלץ לנטוש את המגרש כבר בפתיחת המשחק בגלל פציעה. עד הדקה הי"30 היו אלה שחקני הגליל שהוליכו בהפרש שנע בין 4 ל־7 נקודות, אך התעוררות של "הזהיר" ולהקתו היקנו בסיום נצחון לחולונים.

שפטו וידובניק וקמינר לעיני 1500 צופים באולם בית צישרי.

נקודות להפועל חולון: באגיסטר (18), סרי (113), בוגין הבדמור 12 כ"א, אלימלך (110), יעקובי (4), באאד (6).

נקודות לגליל עליון: ברי (27), ליף (16), ווייס (14), חזן (9), הנפלד (4), בן עטר (2).

תחיה שרייבר

מכבי ר"ג 110 / מכבי חיפה 102

כדורסלני מכבי ר"ג הבטיחו אמש סופית את השארותם בליגה הלאומית, לאחר שזכו בנצחון חוץ מרשים על מכבי חיפה – 102:110 (63:60).

שחקני עיר הגנים ניצלו עד תום את שאננות יריבתם. הם נלחמו על כל כדור, שמרו ללא דופי בהגנה ובהתקפה היה זה אור גורן שהוציא את התקפותיהם לפועל.

מכבי ר"ג קבעה שיא מיוחד, בכך שרק חמישה שחקנים שותפו במשחק. הם לא התעיפו מהמאמץ הרב ושיחקו באחריות רבה עד לסיום המשחק. כוכב המשחק היה ללא ספק, אור גורן, שקלע שישה סלים של שלוש נקודות והיה הגורם הראשי לנצחון קבוצתו.

שחקני עיר הכרמל גילו אדישות בלתי מובנת. לאחר חמישה נצחונות רצופים הם נאלצו להפסיד דווקא לקבוצה חלשה כמו מכבי ר"ג. רק ארי רוזנברג בקליעותיו המרשימות ממרחק גילה יכולת מרשימה בחיפה.

המשחק היה מהיר ושקול ברוב שלביו. שתי הקבוצות הירבו לקלוע ממרחק וגרמו להנאה רבה לצופים הרבים שחזו במשחק.

המשחק היה שקול עד הדקה הי"35. אז הצליחו הרמת־גנים בסדרת התקפות מהירות לברוח ליריבתם ולהבטיח בכך את השארותם בליגה הלאומית עונה נוספת.

שפטו וידובניק והגל לעיני 1500 צופים ברוממה.

נקודות למכבי ר"ג: תומאס (29), ג'ינבסן (27), גורן (24), נאווה (20), בינו (10).

נקודות למכבי חיפה: רוזנברג (31), פלוארס (26), ג'ונסון (16), גורדין (11), שפע (11), שלכטר (4), גבירלמן (3).

יצחק צירבין

אליצור נתניה 110 / הפועל ת"א 89

כדורסלני אליצור נתניה הצליחו אמש להתאושש מסדרת משחקיהם הכושלים בעת האחרונה, לאחר שזכו בנצחון ביתי מול הפועל ת"א – 89:110 (46:57).

הנתניתים שיחקו בהתלהבות רבה. הם גילו משחק הגנתי נוקשה, משחק התקפה מהיר וקליעות וירטואוזיות. הבולט בשורותיהם היה קיל גברסון, שלאחר תקופת שפל ארוכה הצליח להציג את יכולתו הטובה.

בת"א אין חדש. ללא שחקני החוץ המצטיינים של הקבוצה, נראים חניכיו של משה ויינקרנץ כשבר כלי. אומנם שחקני הפנים מרסר ורובינזון שיחקו היטב מתחת לסלים, אך ללא שחקני חוץ קשה לזכות בנצחונות.

היתרון הנתנייתי לא הוטל בספק ברוב שלבי המשחק. רק בפתיחת המחצית השניה הצליחו ה"אדומים" לצמק את הפער, אך הדבר רק הרגיז את "להטוטני" נתניה, שכסיום מוחץ הביסו את יריבתם.

שפטו הרמן וולינגר לעיני 800 צופים בנתניה.

נקודות לאליצור נתניה: גברסון (31), סימס (21), מאלוביק וברוכה 115 כ"א, גידנס (12), ג'ונסטון (9), פייר (7).

נקודות להפועל ת"א: מרסר (34), רובינזון (24), פרישמן ווליס 112 כ"א, דייקמן (3), אמסלם וגרובייס (2 כ"א).

יעקב הוראס

הטבלה הלאומית

(לאחר 21 מחזורים)

.1	מכבי ת"א	1705:2338	41
.2	הפועל חולון	1737:1928	37
.3	גליל עליון	1859:1912	35
.4	אליצור נתניה	1933:2021	35
.5	מכבי חיפה	1928:1999	33
.6	הפועל ת"א	1869:1871	32
.7	הפועל חיפה	1903:1846	29
.8	בית"ר ת"א	1943:1824	29
9	מכבי ר"ג	2048:1904	28
.10	הפועל י־ם	1992:1653	28
.11	איתן/גבת	1962:1793	27
.12	הפועל ר"ג	2237:1854	23

חמישיית המחזור

עדי בן ארי (הפועל י־ם)
אור גורן (מכבי ר"ג)
קיל גברסון (אל' נתניה)
קני באגיסטר (הפועל חולון)
יונתן דלזל (הפועל חיפה)

כוכב המחזור

עדי בן ארי, שחקן הפועל ירושלים, שביכולתו המעולה מול הפועל איתן/גבת השאיר למעשה את קבוצתו עונה נוספת בליגה הלאומית. בן ארי הוכיח אמש שוב, כי לשחקנים הישראלים יש הרבה מה לאמר במשחקי הליגה, בתנאי שהם מקבלים את ההזדמנות הנאותה. בן ארי קלע היטב מכל מרחק ובמו ידיו הוא העניק את הנצחון לחבריו המאושרים.

מלך הסלים

1. רון דייוויס (בית"ר ת"א) 654
2. קוין מגי (מכבי ת"א) 548
3. רונלד יוסטון (הפועל חיפה) 511
4. אור גורן (מכבי ר"ג) 494

במחזור הבא

מכבי ת"א – אליצור נתניה
בית"ר ת"א – הפועל ר"ג
הפועל חיפה – איתן/גבת
הפועל י־ם – גליל עליון
הפועל חולון – מכבי חיפה
מכבי ר"ג – הפועל ת"א

ישראל תובעת להוציא טניס־שולחן מסיאול 88

[illegible]

– אמר אופק.

המדורגים העפילו לשמינית הגמר

המדורגים ראשונים בסבב ישראל בטניס העפילו אמש לשלב שמינית הגמר, שיערך היום ביפו.

המדורג מספר שנים, רביב ויידנפלד, הסובל מפציעה בגבו, לא יטול חלק במשחקים. המדורג מספר אחד, חיים ציון, גבר על מיקי זאלדרי בתוצאה 1:6 2:6. אורן מוטאוסל גבר על עופר גולן 0:6 6:7.

היום יתחילו גם משחקי הנשים. במשחקים אלה מדורגת אילנה ברגר ראשונה.

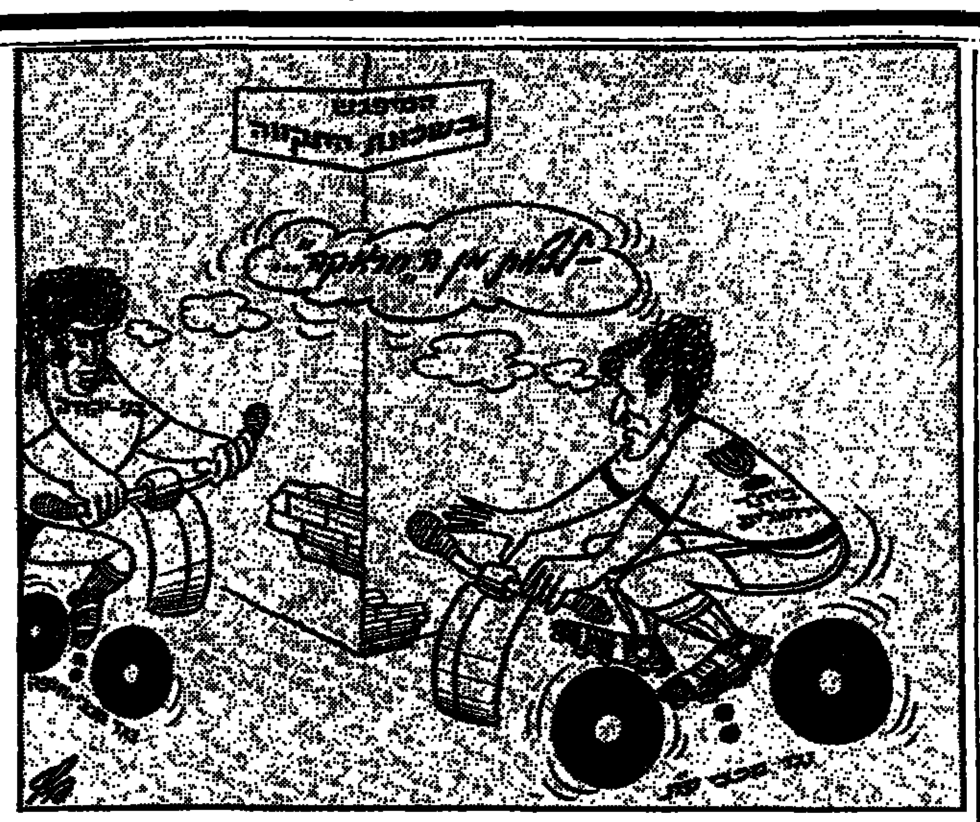

השכונה מאמינה ביכולתה לנצח ולפתוח מחדש מירוץ האליפות

מאת ברוך הגון

אם נותרה תקוה כלשהי להירדש מאבק האליפות, היא שייכת, רובה ככולה, לשחקני בני־יהודה. "הזהובים" יארחו את מוליכת הטבלה, בית"ר ירושלים, תוך שאיפה לזכות בנצחון, שפירושו צמצום היתרון הירושלמי לשש נקודות והחזרת אנשי השכונה למירוץ אחר הכתר.

העימות בין שתי הראשונות לא יהיה, אולי, בבחינת "קרב הענק" משום שהוא יערך במועד מוקדם למדי, אולם יהיה זה מאבק בעל משמעויות רחבות. אם נקבל בסופו נצחון בית"רי נוסף, ניתן יהיה לסתום את הגולל על התרעננות הצמרת ולצפות בדהירת מלמיליאן אל האליפות הראשונה שלה. כך או כך, השכונה תהיה אחוזת התלהבות ותקבל סיוע קולני ממציגי הבירה כדי ליצור תפאורה ססגונית לקרב המוקד.

פתיחת הסיבוב השני תעמיד את מכבי ת"א בפני מבחן ביתי קשה מול הקבוצה המתעוררת מלוד. גם מכבי חיפה, שנדמה נואשה, תשאף לפתיחה נאותה על חשבונה של מארחתה, מכבי יבנה.

ה"דרבי" הנתנייתי, שעורר סקרנות במחזור הראשון, יתגמד מאוד לאור הנסיגה של שתי היריבות העירוניות. מכבי תשוב ותהיה הפייבוריטית כדי להשלים נצחון כפול מול הבית"רים, סוגרי הטבלה.

שמשון תנסה לשחזר את נצחון החוץ שלה בפ"ת, כשהפעם תתארח ע"י מכבי. בכפ"ס חולמים על נצחון לאחר יובש ארוך מבלי להתחשב במצבה הקשה של הפועל באר־שבע. גם הפועל פ"ת "חייבת" לעצמה קופה שמנה מבלי להתייחס לשאיפת המבוגרות של בית"ר ת"א.

הפועל ת"א, המגלה שיפור מסויים, תשחק ללא מכסימנסים מול היריבה המושבעת, מכבי יפו.

מכבי יבנה – מכבי חיפה

השלישיה הארגנטינית של חיפה תחפש, אולי, השראה אצל מארדונה כדי להעלות את "הירוקים" מחדש על המסלול הנכון. יבנה תהנה מביתיות חשובה, אולם מעמדה יקבע יותר על־פי יכולת יריביה מאשר לפי רמתה. המפתח סמוך, איפוא, אצל בריאלובסקי וחבריו.

התחזית: נצחון לחיפה.

בני־יהודה – בית"ר י־ם

המאזן המרשים של בני־יהודה – 15 משחקים ללא הפסד – מהווה עבור בית"ר תזכורת סטטיסטית יותר מאשר בעיה מקצועית. עם יתרון של תשע נקודות יכולים הירושלמים לשחק ללא מורא כדי לנער מעליהם את היריבה העיקרית שלהם. "הזהובים" מאמינים באפשרות לחולל מהפך הליגה, אולם יצטרכו להיות במיטבם כדי להגשים את החלום. קרב פתוח, מעניין, צבעוני – חגיגת כדורגל.

התחזית: תיקו.

מכבי פ"ת – שמשון

התיקו בשבת שעברה עם המוליכים בראש העניק למכבים בטחון עצמי מחודש. פ"ת תוכל, לפיכך, להיות רגועה ונועזת יותר ולא להסתפק בנקודה אחת. השמשונים, המצויים בכושר טוב; יהיו שותפים מצויינים למאבק פתוח, אולי גם מהנה.

התחזית: תיקו.

הפועל פ"ת – בית"ר ת"א

צעירי פ"ת חייבים להקיץ מתרדמת החורף שלהם לפני שימצאו את עצמם בשכנות לבית"רים בתחתית. הפתח־תקוואים יגרו, איפוא, על ההזדמנות הביתית ויקחו בחשבון את הקרב החזק, שמכינים יריביהם. בהנחה שהקרח בפ"ת צריך להשבר, יש להעניק מיקדמה לביתיות.

התחזית: נצחון לפ"ת.

מכבי נתניה – בית"ר נתניה

ההתפרקות הטוטאלית של הקבוצה הבית"רית מעמידה את המכבים עם שני צעדים קדימה. יתכן, כי מעמדו המיוחד של ה"דרבי" ימריץ את הבית"רים לגלות לפחות סימנים של קבוצה. בכל מקרה, מכבי תאכזב את כל מנושי הסוסו אם לא תזכה במלוא הנקודות.

התחזית: נצחון למכבי.

מכבי ת"א – הפועל לוד

לוד תשוב לבלומפילד כדי לתקן את הרושם מהשבת שעברה. מכבי, לאחר נצחון משכנע, תשאף לצעוד שוב בדרך הנצחונות. התגבשות האינטרסים עשויה להוליד קרב טוב עם אפשרות הכרעה לכל צד. נראה, כי לוד מכינה מוקש רב־עוצמה למארחת.

התחזית: תיקו.

הפועל ת"א – מכבי יפו

במחזור הראשון השכילה יפו להפוך פיגור של שני שערים לנצחון מרשים. מאז הדרדרה הקבוצה והיא נאבקת על חייה. ספק אם "האדומים" יאפשרו ליריביהם להיבנות על חשבונם פעם נוספת. סביר להניח, כי יתרון הפועל יתבטא גם בסל הנקודות.

התחזית: נצחון להפועל.

הפועל כפ"ס – באר־שבע

אלי יאני הכניע במפגש הראשון את יריביו בדקת הנעילה. הפעם הוא יהיה מרוצה גם משער בפתיחה. ביכולתה הנוכחית זקוקה כפ"ס ליותר מיד המקרה על־מנת להכניע יריבה עיקשת כבאר־שבע. כדאי להמר על מאבק שקול.

התחזית: תיקו.

בארצית יופנו מחר העיניים למשחק הפועל חיפה – עכו

מאת שמואל טל

הארציות חוזרות למאבקי הליגה. בפתיחת הסיבוב השני יופנו העיניים לחיפה שם תארח הפועל חיפה, אלופת החורף, את שכנתה הצפונית הפועל עכו במשחק המרכזי של המחזור.

הדולקות בעקבות חיפה יוצאות למשחקי חוץ. השניה בדירוג, הפועל חדרה תתארח ברמלה אצל בית"ר המקומית. צפרירים חולון תשחק באיצטדיון וינגייט עם הכח ר"ג. הפועל יהוד תנדוד צפונה לנהריה כדי להתארח אצל בית"ר המקומית.

מאבק מעניין עשוי להתפתח ברמת־עמידר שם תארח הקבוצה המקומית את מכבי שעריים הצמודה אליה בטבלה. הפועל ירושלים תארח בימק"א את הפועל טבריה.

הרביעיה הסוגרת את הטבלה תשחק בבית. בנוסף לנהריה הכח תארח הפועל מרמורק את הפועל ר"ג ואילו הפועל דימונה את הפועל בית־שאן.

בית"ר נהריה – יהוד

למרות פער המיקום בין שתי הקבוצות לא צפויים לאורחים מיהוד חיים קלים. נהריה יודעת שמשחקי הבית, הם ההזדמנות שלה לצבור נקודות ולכן תעשה מאמץ לנצל עובדה זו. יהוד זקוקה לנקודות כדי להשאר בתמונת הצמרת. צפוי משחק שקול עם יתרון קל לאורחים.

התחזית: תיקו ומעלה ליהוד

דימונה – בית־שאן

סוגרת הטבלה עדיין לא הרימה ידיים. נגד בית־שאן במגרשה הביתי יש לה סיכויים טובים להקטין את הפער בינה לבין המקדימות אותה. האורחים אינם מצטיינים במשחקי החוץ שלהם ותיקו יספק אותם.

התחזית: נצחון לדימונה

מרמורק – הפועל ר"ג

הבדלי הרמות בין שתי הקבוצות אינו גדול. מרמורק תנסה לנצל את יתרון הביתיות שלה כדי להתקרב לרמת־גנים. ר"ג שהודחה באמצע השבוע בגביע תטיל מעתה את יהבה על הליגה. מהר יספק אותה תיקו אם כי גם נצחון אינו בלתי נמנע.

התחזית: תיקו

בית"ר רמלה – הפ' חדרה

עודד מכנס וחבריו החדשים מחדרה יוצאים למשחק חוץ לא קל ברמלה. על הנייר סיכויי הנצחון לחדרה, אולם רמלה במצב עדיין בחלק התחתון של הטבלה ולכן תאבק כדי להפתיע. מכל מקום, אם חדרה תפגין את כושרה הרגיל היא תחזור הביתה עם מלוא הנקודות.

התחזית: נצחון לחדרה

הכח – צפרירים

עוד מאבק קצוות בין קבוצה הלוטשת עין לפיסגה לבין קבוצה הנאבקת נגד הירידה. חולון המעודדת מהשיגה בגביע, טובה יותר. הכח תנסה לגנוב נקודה אולם סיכוייה לכך קלושים, למרות ביתיותה.

התחזית: נצחון לחולון

רמת־עמידר – שעריים

מאבק מעניין בין שתי קבוצות שטרם איבדו את תקוותיהן בצמרת. עמידר תהנה מיתרון הביתיות אולם שעריים עשויה להפתיע ולחזור עם נקודות, אם תצליח כמובן להתעלות על עצמה. צפוי מאבק שקול בו כל תוצאה לא תפתיע.

התחזית: תיקו

הפועל י־ם – טבריה

בירושלים לא שכחו עדיין את הפתיחה הצולעת של העונה. מחר תנתן לחניכיו של פיינברים הזדמנות לנקום בטבריינים שניצחו אותם בסיבוב הראשון. ירושלים טובה יותר והיא תהנה גם מביתיותה. סביר להניח שבתום תשעים דקות ישארו הנקודות בבירה.

התחזית: נצחון לירושלים

הפועל חיפה – עכו

המשחק של המחזור. אלופת החורף נחלה מפח נפש בגביע, אולם זה הותיר לה ראש נקי לקראת המשימה העיקרית – שמירה על המקום הראשון. עכו בוודאי לא תקל את המלאכה על מארחיה, מה עוד שהעכואים עצמם עדיין בעמדת זינוק טובה בצמרת. מכל מקום צפוי משחק מעניין וכל תוצאה תתקבל בטבעיות.

התחזית: תיקו ומעלה לחיפה

● אישים רמי דרג מעולם הספורט, שיבואו למשחקי הפועל, יהיו אורחי הועד האולמפי. האישים הבולטים הם: וילי דאומה מגרמניה, ראול מולה מבלגיה, צ'רלס פלמר מאנגליה, ג'ורג'ה אלקסה מרומניה ותומס איאן מהונגריה.

● 300 רצים מכל רחבי הארץ ישלו חלק במרוץ נס ציונה השני, שיערך מחר. הרצים יזנקו במסלול, שאורכו 13 ק"מ. מסלול הריצה מקיף את המושבה. המרוץ נערך בראשות ראש מועצת נס ציונה, ניסן קרופסקי.

אנגלס קרא "יהיה השנה" / לעבר דניאל בריינצ'ק / ואז שלחה אותו הביתה

[illegible]

הליגה הארצית

הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
.1 הפועל חיפה	15	8	5	2	9–21	29
.2 הפועל חדרה	15	7	5	3	15–22	26
.3 צפרירים חולון	15	6	6	3	8–15	24
.4 הפועל עכו	15	6	6	3	14–19	24
.5 הפועל יהוד	15	7	3	5	15–18	24
.6 הפועל ירושלים	14	7	1	6	17–17	22
.7 מכבי רמת־עמידר	15	6	3	6	15–12	21
.8 מכבי שעריים	14	5	5	4	8–13	20
.9 הפועל טבריה	15	5	3	7	20–20	18
.10 הפועל בית־שאן	14	4	6	4	17–14	18
.11 בית"ר רמלה	15	3	9	3	16–13	18
.12 הפועל רמת־גן	15	4	6	5	10–6	18
.13 הכח רמת־גן	15	4	4	7	16–9	16
.14 בית"ר נהריה	15	3	5	7	14–10	14
.15 הפועל מרמורק	14	4	2	8	22–16	14
.16 הפועל דימונה	15	2	5	8	19–10	11

סטיאווה ומינשנגלדבך הרשימו בתצוגת כדורגל מרהיבה – 2:2

מאת ניסן פרידמן

חבל שרק 1500 צופים חזו אתמול במפגש המהנה בין קבוצת סטיאווה בוקרשט ובורוסיה מינשנגלדבך – 2:2 (2:2).

המשחק המהיר והמרתק הוכיח שוב עד כמה רחוק הכדורגל הישראלי מהאירופאי. שתי הקבוצות שיחקו במערכים פתוחים במטרה להבקיע כמה שיותר שערים.

האלופה הרומנית, שבשורותיה מופיעים עשרה משחקני נבחרת רומניה, הוכיחה שוב, כי בצדק היא ממוקמת בצמרת הכדורגל האירופי.

גם שחקני בורוסיה היו שותפים לתצוגת הכדורגל המרשימה. הם הניעו את הכדור במהירות וגרמו סיפוק רב לחובבי הכדורגל המעריב גרמני.

פתיחת המשחק היתה מרתקת. תוך 12 דקות הובקעו כל ארבעת השערים. לאחר החמצה רומנית בדקה הראשונה, הצליחו הגרמנים בהתקפה נגדית לעלות ליתרון ראשון.

המגן הגמרני, ברנר קראוס בעט בעיטה אדירה מ־16 מ' לעבר השער הרומני. הכדור החזק ניתז בקורת השער ומשם לרשת – 0:1.

שחקני אלופת אירופה לא נבהלו וכעבור חמש דקות הם הצליחו לאזן את התוצאה. החלוץ המסוכן, פיצורקה, ניצל עירבוביה בתוך הרחבה הגרמנית לאחר הרמת כדור קרן ובנגיחה מקרוב הוא קבע – 1:1.

שני שערי הבזק המריצו את השחקנים למשחק פתוח ומהיר. ואכן, השערים המשיכו ליפול. בדקה הי"9 הוכשל החלוץ הגרמני, ראן 20 מ' אלכסונית מהשער הרומני. כדור העונשין הוגבה לעבר ראן, שבנגיחה נאה קבע – 1:2.

שמחת שחקני בורוסיה נמשכה רק שלוש דקות. הרומנים יצאו להתקפה משולבת, שבסיומה דחק המגן הגרמני, פרונציג את הכדור לשערו הוא – 2:2.

עד לסיום המחצית המשיכו שתי הקבוצות לסכן את השערים, אך החמצות מסמרות שיער של החלוצים הותירו את התוצאה בעינה.

בפתיחת המחצית השניה שלטו הרומנים במרכז המגרש, בזכות יכולתו המרשימה של גיורגי האג'י בן הי"22, הנחשב לתקוה הגדולה של הכדורגל הרומני.

בדקות הסיום ניצלו שחקני גלדבאך את כושרם הגופני העדיף והחלו ליצור לחץ רצוף על השער הרומני, אך משווק הקרבה של ההגנה הרומנית החסונה הותירה את התוצאה בעינה.

שפטם משה אשכנזי באיצטדיון רמת גן.

בורוסיה מינשנגלדבאך: טוסטפן; קראוס, ברונס, בורוסקה, פרונצג; בקלו, יונג, ברנס, הכשסאלה; ראן מפילה. כן שותפו: לינן, גרייגנס, קרינף והאלוסן

סטיאווה בוקרשט: סטאנגנצ'ה; יוחן, בלודיס, קמבסקו, ברבולסקו; בלינק, סטאייקה, באלוני, האג'י; לקאטוש, פיצורקה.

סיכויים קלושים לטניסאי השולחן להשתתף בהודו

הנהלת האיגוד הישראלי בטניס־שולחן קיימה ישיבת חירום, בעקבות החלטת הודו שלא לתת אשרות כניסה לנבחרת הישראלית, האמורה להשתתף באליפות העולם שתפתח בעוד שבועיים בניו־דלהי.

בישיבה הוחלט, כי האיגוד יפנה ל"פתנ"ף" את אליפות העולם, אולם יחד עם זאת אמר מזכיר האיגוד, יוסף ישועה, כי אין לכך סיכויים רבים. ישועה הוסיף, כי האיגוד יפנה פעם נוספת למשרד החוץ כדי שיעשה מאמצים נוספים למנוע את החרמה של ישראל.

דובר משרד החוץ מסר לכתב עתי"ם, כי האיגודים הלאומיים בטניס שולחן הם גופים אוטונומיים ולממשלות של איתן מדינות אין סמכות לכפות עליהם פרישה מאליפות העולם.

בישיבת החירום של האיגוד שררה אוירה פסימית, מכיוון שנותרו רק שבועיים עד לפתיחת האליפות ואין סימנים שהודו תחזור בה מהחלטתה לתת אשרות כניסה לחברי המשלחת הישראלית, המתאמנים בבודפשט.

ארסנל – ליברפול בליגה האנגלית

מפגש הענקים שיערך מחר ב"הייבורי" ובו תארח בעלת הבית ארסנל, המוליכה, את האלופה ליברפול, המדורגת שלישית, יעמוד במוקד משחקי המחזור בליגה האנגלית, המתחדשים לאחר מחזור גביע.

הנהנית העיקרית ממפגש זה עשויה להיות אברטון שתארח את קובנטרי. אברטון תצפה לסיוע מצד בת־עירה כדי להעפיל לפיסגה. כל זאת כמובן אם תזכה בנצחון.

נוטינגהאם שאף היא טרם זנחה את רעיון האליפות יוצאת למשחק חוץ נגד ווטפורד. משחקי חוץ צפויים גם ללוטון שתופיע בניוקאסל ולטוטנהאם, המצויה בכושר מעולה, שתתארח במנצ'סטר אצל הסיטי.

יתר המשחקים: אסטון־וילה – ק.פ.ר; צ'רלטון – מנצ'סטר יונייטד; צ'לסי – שפילד וונסדיי; לסטר – וימבלדון; סאותהמפטון – נוריץ'; ווסטהאם – אוקספורד.

● 450 הספורטאים, שייצגו את ישראל במשחקי הפועל יהיו תחת חסות הועד האולימפי באירוחן, הסעות והלבשה. בראש המשלחת הישראלית יעמוד מנכ"ל הועד האולימפי, אורי אפק. לראשונה בתולדות המשחקים תכלול המשלחת הישראלית ספורטאים נכים בכדורסל, כדורעף וספורט אישי.

ארגובאנטורס
בשיתוף
אגוד הטניס בישראל
מציעה:
נסיעה מיוחדת
לישראלים לצ'כיה
לגביע דייויס
מ־10.3.87 – 17.3.87
החל מ־$1,199*
כולל: טיסות הלוך־חזור, העברות, בתי מלון וסיורים.
ההרשמה לצורך טיפול בויזות נסגרת בתאריך 15.2.87
לפרטים: ארגובאנטורס, רח' בוגרשוב 5 תל־אביב טל. 03־243378, 03־235234
* לא כולל היטלים.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בכמות

לחברה ותיקה ומבוססת בתחום פרוייקטים פרסומיים יחודיים
דרושים
1. **אחראי/ת לגיוס והדרכת אנשי מכירה** - נסיון מוכח הכרחי
2. **מנהלי/ות סניפים בכל הארץ**
א. ידע ונסיון בפרסום וברכש
ב. יכולת גבוהה בניהול מו"מ
3. **נציגי/ות רכש בכל הארץ**
א. נסיון הכרחי
ב. בעלי/ות תעודת בגרות והופעה ייצוגית
העונים על הדרישות יתקשרו 03-5483912
סודיות מובטחת

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אין לפרסם הודעה על התפקיד שיש בה כדי להפלות בין המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לבית ספר תיכון ברמת-גן
דרושה
מורה/מדריכה
למזכירות וכתבנות
להתקשר טל: 03-731459 03-723466

דרוש
איש מכירות
מנוסה בתחום הטקסטיל
עם עדיפות לבעל נסיון
בתחום כלי מיטה
נא לפנות בטל: 03-234976

חוות הנוער הציוני ע"ש ד"ר ישראל גולדשטיין
The Israel Goldstein Youth Village of Hanoar Hatzioni
דרוש/ה
מדריך/ה חברתי/ת
מגורים במקום
פרטים במשרד הראשי
02-630221-2-3

לסאבי מלכירה
*דינמית ואחראית
*ידע בהדפסה
*ידע באנגלית
*בעלת נסיון
751085/6

למוסד בנקאי בתל-אביב
מתמחה
ליועץ המשפטי
נא לפנות טלפונית ל-03-645344/5

לדהזי 4 נערים
דרוש
איש מכירה
רצוי ידע בשרטוט
ליום עבודה מפצל
טל: 03-443822.

לרנטל שירותי מיזוג אויר
דרושים
טכנאים + עוזרים
לעבודות שירות מיזוג אויר
לפנות לרני 446662 – 03-443530

לסקופטק מערכות בע"מ
דרושים
טכנאי התקנות
● נסיון בהתקנת מערכות אלקטרוניות
● בעל רשיון נהיגה
● 5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בצרוף תולדות חיים ונסיון לסקופטק רח' אהליאב 6 רמת גן 52522

לחברת יבוא בפ"ת
דרוש
מנהל חשבונות עצמאי
תנאים מצוינים לאדם המתאים.
אמריס ל. חסון בע"מ, פ"ת קרית-אריה
טל. 03-9230339

למוסד חינוכי ציבורי בתל-אביב
מזכירה מנוסה
● נסיון מוכח שנתיים בעבודות משרד
● הדפסה שוטפת בעברית
● גיל מעל 24
● יכולת עבודה עם קהל
● ידע בעבוד תמלילים – יתרון
● מקום מגורים בת"א – יתרון
295977 – 03-290775

למפעלנו בנתניה
דרוש
מנהל-עבודה
כישורים: 10 שנות ותק, גיל עד 40.
ת.ד. 20267 תל-אביב.

מאיר חברה למכוניות ומשאיות
יבואני VOLVO בישראל
לאגף ציוד מכני כבד,
טרקטורים ומנועים
למוסך המרכזי
דרושים
מכונאי צ.מ.ה.
בעלי נסיון ויכולת עבודה בצוות
מקום עבודה: קרית אריה, פתח-תקוה
לפרטים: טלפון – 03-9230123-4-5.

לחברת אלקטרוניקה בתחום התקשורת
דרוש
איש מכירות
לשווק מוצר מיוחד וחדשני
● מנוסה ● בעל מרץ והתמדה ● רכב הכרחי ● מגורים בגוש דן
שכר קבוע ובונוסים
תנאים טובים למתאים
נא לטלפן 705011

לחברה חקלאית באזור חיפה
דרוש
איש שרות שדה לטרקטורים וציוד חקלאי
נא לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 10139 מפרץ חיפה 33084.

לחברה ארצית לשווק ופרסום בשיטה יחודית
דרושים/ות
מנהלי/ות סניפים
בירושלים – באר שבע – הרצליה – נתניה – פתח-תקוה – טבריה – עפולה – עכו – ראשון לציון
הכישורים: בעלי משרדים + רכב + כושר לנהול רשת סוכנים + מו"מ + יוזמה.
ת.ד. א/44575 חיפה.

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות סוג 3
עם נסיון של 3 שנים, וידע בעבודה עם מחשב
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 20234 (מיקוד 61200)
עבור מנה"ח
סודיות מובטחת

אורגניקס בע"מ
ת.ד. 360 יבנה 70650
חברה לפיתוח ויצור ביוטכנולוגיים
לרגל הרחבת הפעילות
דרושים
1) **מנהל יצור** (רצוי בעל נסיון בתעשיה הדיאגנוסטית)
2) **אימונולוג(ית)** PhD או MSc עם נסיון בפיתוח שיטות אנליטיות אימונולוגיות
3) **עובדי יצור ואחזקה**
4) **פקידה/כתבנית** עברית – רצוי ידע באנגלית
נא לפנות בכתב אל: ת.ד. 360 יבנה, 70650

למשרד רואי חשבון דרושים
למשרה מלאה – 5 ימי עבודה
1. **בוחנים לאחר שנה שלישית של לימודים** ובשלבי התמחות
רצוי נסיון בעבודת ביקורת
התמחות אפשרית
2. **כתבנית אנגלית/עברית**
נסיון במעבד תמלילים (א"ב) ובהדפסת דו"חות כספיים.
התנאים בהתאם לכישורים.
פניות לטלפון 03-662027
בין השעות 09.00–15.00

TEDEA Ltd
להדאה דרושים
1) **עובדים למחלקת ביולים**
למוצרים בתחום השקילה האלקטרונית.
2) **עובד למחלקת אריזה.**
★ אחרי שרות צבאי עד גיל 25.
★ הכשרה תנתן במקום.
5 ימי עבודה 7.30 – 17.00.
★ תושבי רעננה הרצליה וכפר סבא הסעה מאורגנת 052-557039.
Excellence in Load Cells

לאלכס אוריגינל
בעידן החדש
של אקלים אלקטרוני במכוניות האירופאיות והיפניות
דרושה דילה
לעבודה עם קהל
במפעל החדיש והגדול מסוגו
על המועמדות להיות בעלות השכלה תיכונית, לפחות, רצוי סטודנטיות, הופעה נאה ותקשורת בינאישית טובה. רשיון נהיגה ונסיון בנהיגה – חובה
העבודה בשתי משמרות
נא לפנות לטלפון 03-491112

דרושים
טכנאי קירור
מקררים מסחריים עם נסיון ושרות
"מקפיאנד".
אחד העם 4, נתניה.
053-36813
053-33649
(בערב בלבן).

המוכשרים להצליח
אם אתה בוטח בעצמך ויכול להוכיח שאתה מסוגל להצליח ולעבור את המיון הקפדני, יש לך הזדמנות להצטרף לקורס המקצועי של מגדל
ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי
לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר. להתמחות כסוכן ביטוח במגדל ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.
טלפן ללבנה: 03-647240
מגדל – חברה לביטוח בע"מ
דבר אחד בטוח.

למאכליה – שירותי קייטרינג
דרושים
1. **טבחים/יות** מכל הסוגים.
2. **נהגים** בעלי רשיון ג'
3. **מנהלי ארועים.**
● אפשרות לעבודה עונתית או קבועה
● אפשרות לעבודה במשמרות
נא להתקשר טלפונית
03-497295

לחברת "רם שרותי טלקס" בת"א
דרושים
בחור/ה
לעבודה במשמרות בוקר ואחה"צ
בעלי שליטה מוחלטת באנגלית + הדפסה באנגלית, שפות נוספות (צרפתית וגרמנית) יתרון.
העבודה באוירה נעימה
למתאימים תנאים טובים.
לקבלת פרטים נוספים
נא להתקשר לטל. 03-233558

למפעל עסיס בנתניה
דרוש/ה
פקיד/ת יצוא
המשרה הינה מלאה
ודורשת אחריות ועצמאות בעבודה.
יועדפו מועמדים בעלי נסיון בעבודת יצוא.
ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
לתאום ראיון נא לפנות
לרבקה טל. 03-7511227

לחברה תעשייתית ברעננה
דרוש
מנהל חשבונות סוג 3
בעל מספר שנות נסיון.
בדבר פרטים נא להתקשר טלפון:
03-297111 מיום א'.

למשרד יועצי מס
דרושים
1. **יועץ/ת – מס מוסמך**
2. **רואה/ת – חשבון**
5 ימי עבודה בשבוע
לפנות בציון קורות חיים
ת.ד. 2561 תל-אביב
מיקוד 61025

לחברה המשווקת מוצרי קוסמטיקה והיגיינה
דרושות
דיילות/ מקדמות מכירות
הופעה נאה ונסיון במכירות הכרחיים
אפשרי משרה חלקית.
להתקשר | לייטל טוויג פרסומאים 03-289821

טבע
למשרדם בפתח-תקוה
דרוש/ה
פקיד/ה למחלקת יבוא/יצוא
הכישורים הדרושים:
• שליטה בשפה האנגלית (רצוי שפת אם).
• הדפסה טובה בעברית ואנגלית. (נסיון במעבד תמלילים)
• רצוי ידע בנוהלי רישום יבוא/יצוא.
העבודה במשרה מלאה.
5 ימי עבודה בשבוע.
המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת כח-אדם ת.ד. 3190 פ"ת, 49131.

למוסד ציבורי גדול
דרושות
עובדות נקיון
לשעות אחה"צ.
נא לפנות: 03-431796

יחידת האבטחה במסופים בגבול ישראל-מצרים
דרושים
בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני
שכר: עד 1,000 ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.
הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי). ★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחוייבו בעדשות מגע רכות) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (ערבית-יתרון).
הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.
ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן-יהודה 77, תל-אביב, קומה ג', בימים שלישי ורביעי, 10-11.2.87, בין השעות 09.00-13.00.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ר"3 תמונות.

אהספרטים
משאבי אנוש לטכנולוגיה בע"מ
מיסודה של משאבי אנוש גיוס והערכת מנהלים בע"מ
למפעל העוסק בתחום חומרים המיועדים לתעשיית האלקטרוניקה
דרוש
מנהל מפעל
התפקיד: □ ניהול מיפעל לייצור
□ קליטת טכנולוגיות חדשות מתברה אמריקאית.
כישורים: □ רצוי מהנדס כימי, פולימרים.
□ נסיון מוכח בניהול ושווק.
מקום מגורים: צפון הארץ.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101. סודיות מובטחת.

אופטיקה אונו
דרושים שותפים להצלחה
■ אופטומטריסט
■ אופטיקאי
■ מוכרות
תנאים מעולים ואפשרויות קידום למועמדים המתאימים
טל: 03-233180

דרושות
אחיות וכוחות-עזר
לפנות למשרד אחות ראשית
טל. 240185 – קו פנימי 217
אסותא חב"ס

"פרי תנובה"
דרושים
עובד מחלקת יצוא
הכישורים:
★ נסיון בעבודה עם ניירת יצוא
★ נסיון בעבודה עם מערכות ממוחשבות
★ אנגלית ברמה גבוהה
★ ידע בהפעלת טלקס ממוחשב
★ יכולת תכונות לעבודה מעבר לשעות המקובלות.
פקידה כתבנית
עברית-אנגלית
(רצוי אנגלית ברמת שפת אם).
נא לפנות בכתב, בציון קורות חיים,
לת.ד. 161 רחובות 76101.

לחברת עיט בע"מ
למפעלנו באשקלון דרוש
מכונאי/מכשירן למכונות תפירה
בעל נסיון מוכח בעבודה במפעל
לפנות בשעות העבודה 051-24122-2-3 לבקש את חיים או במכתב לת.ד. 3372 מיקוד 41377 תל"א

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדים בכירים
כיאת 12 ת"א 65241 טל. 680728 .03 ת.ד. 4665 ת"א 61048
לקונצרן תעשייתי
דרוש
מנהל מצבעה
ניהול אגף יצרני המבצע צביעה, אשפרה והדפסה של בדים. האגף מורכב מיחידות יצרניות רבות, שונות זו מזו בטכנולוגיה ובתהליכים.
ביצוע התפקיד דורש הבנה טכנית גבוהה בנושאים מגוונים (רצויה השכלה בנושאי מכונות או כימיה), ראית התהליך כולו ושילוב פעילות האגף בפעילות של סה"כ המפעל.
התכונה המרכזית הנדרשת לתפקיד – כושר ניהול גבוה, מעל למקובל של אנשים ומערכות.
***מקום העבודה** – הגליל המערבי.*
מגורים באזור – חובה.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665, תל-אביב 61046
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

מוסד ממלכתי באזור תל אביב מחפש:-
מנתח אותות
לנתוח מדעי של אותות פיסיקליים תוך שמוש בציוד מדידה חדשני מגוון וממוחשב ובשיטות מתמטיות והנדסיות מתקדמות.
★ העבודה נעשית במעבדה משוכללת, והתפקיד כולל שימוש בציוד מדידה אנאלוגי וסיפרתי מתקדם ובמערכות עיבוד ותצוגה ממוחשבות.
★ הנסיון מלמד שבעבודה זו מצליחים, ומוצאים עניין, בעלי כושר אנאליטי, תפיסה טכנית טובה וכושר ריכוז.
★ המשרה מוצעת לבעלי תואר ראשון או שני בפיסיקה או במדעים מדוייקים.
★ נסיון קודם לא הכרחי, עדיפות לקצינים צעירים – אפשרות קידום.
מועמדים ישלחו קורות חיים ל-"מנתח", ת.ד. 10248, ת"א (מיקוד 61102)
★ ★ ★

לקונצרן תעשייתי גדול המשווק מוצרי צריכה למוסדות, חנויות ורשתות שיווק – דרושים
אנשי שיווק בכירים
לאזור באר-שבע
דרישות התפקיד:
* תושבי אזור באר-שבע.
* יוצאי צבא, עד גיל 35.
* רצויה השכלה על-תיכונית.
* בעלי רשיון נהיגה.
אפשרויות קידום לבעלי יוזמה ופוטנציאל ניהולי.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב-יד בצירוף קורות-חיים מפורטים (גיל, השכלה, נסיון צבאי, נסיון אזרחי במידה שיש וטלפון להתקשרות), אל ת.ד. 149, באר-שבע 101 84, עבור "אנשי שיווק". סודיות מובטחת.

לחברת אלקטרוניקה צעירה ודינמית
דרושים
אשת מכירות
● אקדמאית
● נסיון במכירות, רצוי של ציוד אלקטרוני
● נמרצת ודינמית ● בעלת רכב.
מנהלן
● מסודר ● יכולת ארגון
● נסיון ברכש, טיפול בהזמנות יבוא.
● נסיון בארגון וניהול מחסן.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 32129 תל-אביב 61321

למוסד ממלכתי
דרושים
קציני מילואים
ליחידה מיוחדת העוסקת במשימות בלתי שגרתיות
אנו מציעים:
★ עבודה מעניינת בצוות צעיר ומגובש
★ תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים
★ קביעות בעבודה
★ אפשרויות לקידום
כישורים נדרשים:
★ גילאי 21–28
★ השכלה תיכונית מושלמת (עיונית או מקצועית)
★ בריאות תקינה
★ רשיון נהיגה
● המעוניינים העונים בכל הדרישות לעיל, יפנו בכתב: לת.ד. 39551 ת"א (מיקוד – 61392) עבור ה, ויצרפו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים, כולל מס' ת"ז ושלפון.
– פרטים מתאימים ייענו –

מנהל עבודה בבנין

אם אתה נימרץ ויש לך כושר ארגון וביצוע וניסיון רב בעבודות הנדסיות, עבור משרד הבטחון, וכן נכונות לעבודה מעבר לשעות המקובלות,
אנו מציעים לך עבודה באיזור הצפון בחברה צעירה ודינמית.
לטלפן: 04-382814

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
דרושים/ות
★ **מורה מרכזת למגמת אופנה** (התמחות בעיצוב)
★ **עובד למכונת שטיפת כלים** משרה מלאה
נא לפנות בכתב יד להנהלת הכפר הירוק לפי הכתובת: הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול ת.ד. 47800

ליפאורה יצרני שופס ומיץ פז
דרוש
מוכרן
לאיזור תל־אביב, גיל עד 30
12 שנות לימוד, חרוץ, נמרץ ודינמי
יחסי אנוש טובים, רשיון נהיגה
מתאימים בלבד יפנו לחנה
08-467151

לסוכנות ביטוח גדולה בת"א
דרוש/ה
מקדם/ת מכירות מנוסה
לעבודה מעניינת ולא שגרתית
תנאים טובים למתאימים
אנשי ביטוח מנוסים
לקבלת קהל – לאזור ראשל"צ והמרכז
טל. 03-200242; 03-281715

למחלבת תנובה
רחובות דרוש/ה
מהנדס/ת מכונות
לניהול פרוייקטים
★ נסיון של 3 שנים לפחות בעבודת צוות, מערכות הרמה וניהול פרוייקטים מורכבים בתעשיה
★ כושר פיקוח וניהול מגע עם קבלנים
★ ידיעת השפה העברית והאנגלית הכרחית
מועמדים העונים על הדרישות יפנו בכתב לת.ד. 2 רחובות בציון קורות חיים ונסיון קודם בעבודה.
רק מועמדים מתאימים ייענו.

לסי בי אס תקליטים
דרושה
מזכירה
למחלקת מכירות
כישורים דרושים:
★ ידיעת השפה האנגלית
★ כושר עבודה בתנאי לחץ
★ לאחר שירות צבאי
★ נסיון קודם בעבודה
★ נסיון במערכות ממוחשבות – יתרון
★ יצירת תקשורת אישית טובה
יום עבודה מלא, 5 ימים בשבוע.
נא לפנות לדוד ליפשיץ 03/800191
החל מיום א'
– סודיות מובטחת –

למפעל תעשייתי באזור חדרה
1. מנהל מחלקת הזמנות ומשלוחים
בעל נסיון בניהול צוות עובדים
רקע במכירות – יתרון.
2. מנהל מחלקה ביצוא
אפשרות לטכנאי/ הנדסאי תעו"ש
3. מנהל קו יצור
עדיפות לבעל נסיון בניהול צוות עובדים.
4. מכונאי תעשיה
אפשרות לטכנאי/הנדסאי מכונות
נא לפנות לת.ד. 3288 חדרה 38132.

במרכז הארץ
למפעל כימי למיחזור
מתכות עדינות
דרוש:
מהנדס כימאי
צעיר ודינמי
לתפקיד:
מנהל תפעול
עדיפות בתחום הכימיה
האנ־אורגנית
תנאי העסקה טובים
פניות בכתב לת.ד. 30426
תל־אביב מ. 61303 או טל.
03-247727 לדליה

דרוש **כלכלן**
לתפקיד עם אתגרים
בקידום מכירות ושיווק
נסיון קודם לא נדרש
מגורים בבאר שבע חובה
נא לפנות בכתב יד ת.ד. 21 באר־שבע 84100

למפעל תעשייתי באזור יהוד
דרוש
מחסנאי טכני
עדיפות לבעלי נסיון
לפנות טלפונית 03-364144 ליאיר.

למשרד מהנדסי בניין בת"א
דרוש
הנדסאי / מכנאי / פקיד מכני
לתפקיד עוזר מנהל פרוייקט הקמת יישוב ולארגון מערך התוכניות והחשבונות
לפנות – טל' – 03-283134
– סודיות מובטחת –

להתאחדות לספורט בישראל
דרושה
פקידת חשבונות
עם נסיון
כולל ידע בעבודת מחשב
לפרטים טלפון 03-243168 – לשרה

MP'S
תעשיות
בראשל"צ
דרושים:
1. גזרן
2. עובדות לביקורת טיב האריזה
(הכשרה תינתן במקום)
להתקשר החל מיום א'
טל' 03-9610880 או 03-9610696

★ **רוכש/ת מודעות**
בעל/ת נסיון מוכח
אם את/ה מסוגל להרויח
3000 ש"ח בחודש
מקומך איתנו!
★ **סופר וייזר** בתחום רכש
מודעות לפרוייקטים מעניינים בעיתונות
טל' 290326 03-297304

ברסקן
לחברה מתפתחת העוסקת במיכשור כימי מתקדם דרוש
מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה
★ לתפקידי הנדסה וליווי ייצור ★ בעל 5 שנות נסיון לפחות ★ נדרש ידע במערכות ספרתיות משובצות מחשב ★ נסיון במעגלים אנלוגיים – יתרון.
לקביעת ראיון 08-471484

לחברת נסיעות גדולה
דרושים
פקידי הזמנות מיומנים
שעות עבודה מפוצלות
טל' 03-655442

חברה עתירת ידע באיזור המרכז
העוברת מפיתוח לשלבי שיווק וייצור
מחפשת
מנהל חשבונות בכיר
הכישורים:
מנהל חשבונות מדופלם או בוגר ראיית חשבון עם ניסיון תעשייתי
התפקיד דורש:
★ ידע בחשבונאות רב־מטבעית
★ יוזמתי ונמרץ
★ רצון להתמודד עם אתגרים
★ יחסי אנוש טובים
לפנות לת.ד. 11699 ת"א עבור מנהח"ש
בציון טלפון להתקשרות

לחברה מסחרית בינלאומית
דרוש/ה
מנהל/ת מחלקה מקצועית למוצרים מעבדתיים ומכשור רפואי
הכישורים הדרושים:
1. לפחות תואר ראשון בביוכימיה ורקע בעבודת מעבדה.
2. ידע נרחב ב־ RIA ,ELISA ויתר השיטות.
3. ידיעה מושלמת של השפה האנגלית חובה.
4. ידיעת שפות נוספות יתרון.
5. יתרון לבעלי נסיון מוכח.
המעוניינים יפנו לת.ד. 1708 ת"א – 61016
עבור "מנהל מחלקה מקצועית"
★ סודיות מובטחת ★

פמא (פתוח משאבי אנרגיה) **בע"מ**
למשרדנו בהדר יוסף דרושה
מזכירה – כתבנית
נסיון בוורדמיל. אנגלית יתרון
5 ימים, 8-16.30. טל. 03-481076

לחברה ארצית לשיווק דרושים
באור־יהודה למשרה מלאה:
★ **פקידה כללית,**
כולל עבודה על מרכזיה
★ **קלדנית** בעלת נסיון
למשה 03-296631 בין 14.00 – ל־16.00

רוני רימון תקשורת
דרוש/ה
איש – אשת יחסי ציבור
בעל/ת נסיון בעבודה עם עיתונות ועיתונאים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ושכר מבוקש לת.ד. 22134 תל אביב, מיקוד 61221.

לעתון יומי דרושה
כתבנית – טלפנית מנוסה
לעבודה בשעות הערב המוקדמות
טל' 286141 שלוחה 72 החל מיום א' 8.2.87

למוסד ציבורי כלכלי בירושלים
דרושים:
1. עורך דין
בעל 5 שנות ניסיון.
2. מהנדס ייצור.
3. כלכלן.
בקשות מועמדות בצרוף קורות חיים יש להפנות ל־ת"ד 6610 תל־אביב, מיקוד 61066, לא יאוחר מיום – 20.2.87.
רק מועמדים מתאימים ייענו.

דגש – תוכנה ומחשבים בע"מ
דרושים
מנתחי מערכות
לתפקידי ניתוח מערכות ממוחשבות, הכנת תכניות אב, ייעוץ בבחירת מחשבים, סיוע למכירות, ניהול פרוייקטים.
כישורים נדרשים:
★ השכלה אקדמאית במדעי המחשב או מנהל עסקים במסלול מערכות מידע או תעשיה וניהול.
★ נסיון קודם במערכות ממוחשבות, רצוי בנושאי: הנה"ש, מלאי, מכירות, ניהול ייצור.
לפנות לחברת דגש תוכנה ומחשבים בע"מ.
טל' 03-242229.

דרוש
קבלן שלד מנוסה
בעל ציוד מתאים לעבודות שלד גדולות (מבני מגורים) במרכז הארץ.
נא לפנות בכתב עם פרוט עבודות שבוצעו בעבר לת.ד. 6525 ת"א עבור אבי.

היפרכל פ"ת
דרושות קופאיות
– העבודה במשמרות בוקר ואחה"צ לסירוגין
– אין צורך בניסיון קודם – הכשרה תינתן במקום
– תנאי שכר טובים
המעוניינות מתבקשות לפנות למנהל ההיפרכל, מול בי"ח בלינסון

לחברה תעשייתית
(בענף האריזות – אזור המרכז)
דרוש
איש מכירות
– בעל נסיון מוכח (5 שנים לפחות) במכירה מעשית של מוצרי עזר למפעלים תעשייתיים.
נא לפנות בכתב־יד, בצרוף קורות חיים, לת.ד. 23111 ת"א ולציין "איש מכירות".

כור תקשורת והתראה בע"מ
לאגף הנדסת מערכות
דרושים
מתכנתים / מנתחי מערכות
כישורים:
★ נסיון של 7-8 שנים.
★ יכולת נהול צוות פתוח.
★ ידע ונסיון בתחומים הבאים:
★ מחשבי VAX / MICROVAX
★ מחשב IBM PC ★ שפת C.
★ תקשורת.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 13022 תל־אביב, 61130.

דרושים
משוחררי צבא! סטודנטים/יות
עבודה גם בשעות גמישות
רוצים כסף? זאת הכתובת
"בנין דיור" – יחזקאל 15 ת"א
ראיונות – א, ב, ג 16.00 – 19.00
03-445836

לחברה מבוססת בענף הקוסמטיקה
דרושות
1. סוכנת מכירות –
מגורים איזור המרכז.
גיל 30-40, הופעה נאה.
נסיון במכירות הכרחי – עדיפות לנסיון בתחום הקוסמטיקה ו/או בשמים.
תנאים הולמים למתאימה.
2. מקדמות מכירה – מגורים איזור המרכז.
גיל 20-30 הופעה נאה חובה.
שעות עבודה גמישות – בעיקר בשעות אחה"צ, בטחון עצמי רב הכרחי. נסיון קודם לא הכרחי.
יש לפנות אך ורק בכתב לת.ד. 21331 ת"א מיקוד 61219 ולציין ע"ג המעטפה המשרה המבוקשת.

לאריסטורשמט – בית אופנה
דרושים
● **סוכן/ת למרכז**
+ רכב מסחרי
● **מוכרת מעולה**
בגיל 30 () ליום עבודה מלא
● **פועלי "יצור**
לכפתורים ולולאות, ולבקורת איכות
נא לפנות לטל: 03-651761

לחברה מסחרית גדולה בענף הרכב
דרושים:
1. מכונאי רכב בכיר
★ בעל תעודת הסמכה ו/או לפחות 5 שנות נסיון.
2. מחסנאי חלפים
★ רצוי מפ"ט
★ נסיון של לפחות 3 שנות עבודה
3. פחח רכב
★ נסיון של לפחות 3 שנות עבודה
★ עצמאי בביצוע התפקיד.
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
נא לפנות לטל. 7550233

למפעל תעשייתי באזור המרכז
דרושה
מזכירה טלפוניסטית
שעות העבודה מ־7.30 – 14.30
לפנות בכתב לת.ד. 4333 תל־אביב עבור "מזכירה"

לחברת יבוא ציוד רפואי
דרוש
נציג מכירות
בעל רכב
לפנות בכתב ת.ד. 1721 רמת־גן 52117

לחברה מסחרית המשווקת מוצרי צריכה בהיקף ארצי
דרוש
ע. מנהל שיווק בכיר
דרישות התפקיד:
1. השכלה אקדמאית בתחום השיווק
2. נסיון מוכח במשא ומתן עם ספקים
3. הכרת השוק הישראלי (רצוי בתחום מוצרי הצריכה).
4. מוכנות לעבודה דינמית ובשעות בלתי שגרתיות.
לקביעת ראיון נא לפנות בכתב יד על דף חלק לת.ד. 45196 ת"א מיקוד 61044
סודיות מובטחת

למשרד נסיעות
דרושים:
למחלקה לתיירות נכנסת
1. מפעיל תיירות
בעל נסיון של שנתיים לעבודה ב־F.I.T
2. עוזר למפעיל תיירות
שליטה מלאה באנגלית ובגרמנית הכרחית
נא לטלפן לטל' 03-652140 שלוחה 39

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב
מרכז 87 / 5
המכון לחקר המדבר מרכז "אייזן"
חוקר
בתחום הסתגלות של בעלי חיים למדבר
במרכז "אייזן" לרפואה משווה ופיזיולוגיה של בעלי חיים באיזורים צחיחים.
הכישורים הדרושים:
א. בוגר בי"ס לרפואה וטרינרית (D.V.M) וכן בעל Ph.D (או המוכן להשלים השכלתו המחקרית).
ב. שליטה בעברית ואנגלית על בוריין.
הדרגה: בהתאם לכישורי המועמד.
פניות בכתב יד בצרוף קורות חיים יש לשלוח למחי כח־אדם אוניברסיטת בן־גוריון, ת.ד. 653 באר־שבע עד לתאריך 14.2.87, עבור מכרז 5/87.

למפעל אלקטרוניקה בהרצליה
קניין/ית
נסיון ברכש אלקטרוניקה בארץ ובחו"ל
אנגלית – יתרון.
052-559615 מיום א'

רוקח/ת
לבית מרקחת ביפו
תנאים טובים
03-860097

דרושה
פקידה
במשרה מלאה כולל הדפסה עברית ואנגלית.
נחלת־יצחק ת"א
טלפון 260581

למשרד עורכי דין
דרושה
★ **כתבנית עברית מעולה**
דרוש נסיון במעבד תמלילים
שעות העבודה 8.00 – 14.00
טלפון 03-659431 להתקשר בין השעות 8.00-15.00
ולפנות לאורית

למפעל בתחום הפלסטיק,
דרוש
מכנאי אחזקה
בעל נסיון
באחזקת הפעלת מכונות
מעוניינים נא לפנות בערב לטלפון 03-857441

לרכש מודעות
בעתון יומי גדול
דרושות מורות לשעבר
אפשרות למשכורת בסיסית + אחוזים
03-331251 לחנה

איש מקצוע בתחום הביטוח מעוניין
ברכישת תיקים בגוש דן
טלפון 721049
לא בשבת

למועדון בת"א
דרוש
מנהל
עם ניסיון בשווק וארגון אירועים ויחסי ציבור
לפנות לטלפון 03-224862
ביום א' 9.00 – 21.00

למפעל מייגמיש
דרושים לעבודה במשמרות:
1. בוגר אחרי צבא
2. בוגרי לעבודות יד
הכשרה במקום.
לפנות לדני
רח' ראם 4 ת"א
טל' 332214

למחלבות רמת הגולן
דרוש/ה:
טכנולוג/ית
נא לשלוח קורות חיים
לת.ד. 95, קצרין 12900

למפעל מזון בפתח־תקוה
דרושים
קצבים
פועלי ניקיון
פועלי אריזה
ועובדים כללים
לרציניים תנאים טובים 03-915215,
914603

לחברה ארצית לשרותי כח אדם
דרושים
★ **מנהל סניף**
בחיפה
★ **סוכנים**
לחיפה וירושלים
לפנות לת.ד. 621 תל־אביב מיקוד 61006 עם פירוט קורות חיים ונסיון מקצועי.

לכפר הנוער דוד רזיאל הרצליה
דרושים:
1. שתלן
2. עובדות מטבח
טל' 052-551774.

להרזמי ובניה בע"מ
דרושים:
★ **שמאי רכב**
מורשה משרד התחבורה
בעבר על כלים עצמאי
★ **מתמחה**
בעל 12 שנות לימוד מקצועי שלמות הכבוד ודיוק בהבחנות רכב על הכבישים בערבים
לפנות בכתב למשרד הראשי רח' ברקאי 22 רמת־גן

למשרד מהנדס בנין
דרושה
שרטטת בנין
בעלת ניסיון
במשרה מלאה
בין השעות 8.00-16.00
03-265789

להבית יבוא
דרושה
פקידה
הדפסה עברית־אנגלית
03-373204

במשרד נסיעות ותיק
מתפנה מקום
למקדם מכירות עצמאי
ת.ד. 26189 תל־אביב

דרוש
גובה
במשרה מלאה.
★ נסיון בגביית כספים במערכת ממוחשבת
★ מנהל/ת חשבונות סוג 2 או 3.
המתאימים מתבקשים לפנות לטלפון 03-611521.

דרושים
לחברת נאות הכיכר
מלווי טיולים בסיני
דוברי גרמנית רהוטה
התחייבות ל־24 חודש
המתאימים יוכשרו ע"י החברה
טלפונים: 02-699-385
02-636-494

מעצבת גרפית
מעולה
עם יכולת ביצוע טובה.
נסיון, דייקנות, ומהירות הכרחיים.
תנאי שכר מעל המקובל.
טל. 230675

ברורי שלומי פרסומאים בע"מ
דרוש מעצב/ת
נסיון של 3 שנים במשרד פרסום
הרבה מרץ ורעיונות טובים
לפנות: לטובית-טל.5460626

לאולפן לבגרות דרושים
מורים
להכנת כיתות לבחינות לבגרות בשעות הערב:
בתל־אביב (03-5460618):
מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית, הסטוריה, כימיה, ביולוגיה.
בירושלים (02-222375):
מתמטיקה, אנגלית ואזרחות.
בחיפה (04-641040):
מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית וביולוגיה.
בבאר־שבע (057-71690):
מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית ואזרחות.
רק מורים בעלי נסיון בהכנת כיתות לבגרות מתבקשים לפנות.

אם אתה
אוהב מתנות
סיגמא, החברה המובילה בישראל בתכנון, ביתוח, ייצור ושיווק מתנות, ומוצרי פרסום מכל הסוגים מחפשת ארבעה בעלי מרץ ויוזמה לעבודת שטח מעניינת, קבועה ועם אפשרות למשכורת גבוהה במיוחד. אם אתה גם בעל רכב וגר בירושלים, חיפה, גוש דן או הדרום, אתה עשוי להתאים לנו כ-
איש מכירות
לפנות ליהודה, טל. 03-295694 מישרה 745
תגים הבינה ויעוזות

מבוקש ראש צוות לייצור תרכיבי חיסון וטרינריים

מבוקש ראש צוות לייצור תרכיבי חיסון וטרינריים.
העדפה לבעלי תואר שני בחקלאות,
ביולוגיה או מיקרוביולוגיה.
העבודה באגף החקלאי של אביק בע"מ
באזור נתניה (בית"ן אהרון)
במשך 5 ימים בשבוע בין השעות 7.30-16.30
על המתאימים לשלוח קורות חיים
לאביק בע"מ ת.ד. 2077 ר"ג 52120
עבור רחל נעם.

אביק בע"מ
הכדור בידיים שלך

מ.י.ל. המכון הישראלי למינהל
ביה"ס הותיק והגדול
להכשרת עובדי משרד וחשבונאות

אנו נכשיר אותך לעבודה מעניינת ומכניסה

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ללא תלות בגילך והשכלתך בכל מקום בארץ למקצועות:
◀ **מעבדת תמלילים** על מחשבי P.C
◀ **כתבנית** עברית־אנגלית
◀ **מנהלת חשבונות** ◀ **קלדנית**
◀ **מפעילת מסוף** מחשבי P.C

הפניה למקומות עבודה לבוגרות

פני עוד היום לסניפי המכון הישראלי למינהל:
הסניפים פתוחים בין השעות: 9.00-1.00 לפנה"צ, 16.00-19.30 אחה"צ

תל־אביב [illegible]	חיפה [illegible]	ירושלים [illegible]	באר־שבע [illegible]	ראשל"צ [illegible]	רחובות [illegible]	פתח תקוה [illegible]	נתניה [illegible]
הרצליה [illegible]	רמת־גן [illegible]	חולון [illegible]	בת ים [illegible]	כפר סבא [illegible]	אשדוד [illegible]	רמלה [illegible]	אשקלון [illegible]

לחברת בטוח ישראלית
דרוש
מנהל סניף תל־אביב
בעל נסיון קודם בניהול ובטיפול בענפי האלמנטרי.
מועמדים מתבקשים לפנות לת.ד. 729 תל־אביב 61007 ולציין "עבור ביטוח"
– סודיות מובטחת –

פרסונל" — זכיתי במשרה ?

★ **פקידה עברית אנגלית**
+ יכולת ניסות בשתי השפות, למשרה מלאה.

★ **מזכירה + הדפסה עברית**
עם נסיון של שנתיים לפחות בביטוח, למשרה מלאה.

★ **תמלילניות וקלדניות מנוסות.**

„פרסונל" – דיזנגוף 203 ת"א טל. 03-234440

לטיטו נ.ס. אדריכלים
דרוש
אדריכל / הנדסאי
5 שנות נסיון לפחות
7516555 03-780515

קיבוץ שדה נחמיה שבעמק החולה
מחפש
אח/ות רווק/ה
לתקופה של כשנה
★ מגורים במקום.
להתקשר אחרי שעות העבודה ל-06-946045

לחברה מסחרית בעפולה
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
ו/או
חשב עצמאי
עם ותק רצוי עם ידע במחשב למשרה מלאה ולעבודה קבועה. מקום העבודה בעפולה תנאים טובים למתאים
נא לכתוב בצירוף קורות חיים. סודיות מובטחת לת.ד. 2061 עפולה

לחברה המתחילה בפעילות ייצור בענף האלקטרוניקה -
דרוש
מנהל תפעול
הנדסאי/מהנדס אלקטרוניקה, נסיון בתפ"י, מחסנים, הפעלה וקשר עם קבלני משנה.
נא לפנות בכתב לת.ד. 39110 תל-אביב 61392.

דרוש
מנהל מעבדת צילום בת"א
בעל נסיון בניהול כח אדם, רצוי נסיון בצילום ופיתוח תמונות.
תנאים מצויינים למועמד המתאים.
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לקולור אקספרס, דרויאנוב 1 ת"א 63143

לחברות ד"ר פישר דרושים:
תועמלנים רפואיים
אנשי מכירות לתעמולה ומכירה של תרופות ותכשירים קוסמטיים.
דרישות המשרה:
– בוגר/ת י"ב כיתות לפחות במגמה ביולוגית ו/או רקע רפואי, בירכימי, ביולוגי.
– מגורים במרכז הארץ.
– ידיעת עברית-אנגלית.
– בעלי רכב.
תנאי העבודה:
6 ימים בשבוע במשרה מלאה.
המתקבלים יעברו הכשרה מתאימה במפעל.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 39071 ת"א ולציין פרטים אישיים ורקע תעסוקתי.

לחברת אלקטרוניקה
דרושים
1. **מנהל מחסן מכירות**
בעל נסיון ורקע באלקטרוניקה, מכירות ויבוא.
העבודה כוללת מחשב – ידע באנגלית חובה.
2. **פקידה כתבנית**
אנגלית + עברית
3. **פקידה להזמנות חו"ל**
עברית + אנגלית על בוריין כולל הדפסה בשתי השפות.
5 ימים בשבוע 8:00 – 16:30.
להתקשר מיום א' מ-8:00 – 12:00 לדליה, טל. 03-371614

מכון התקנים הישראלי
דרושים/ות
1. **מהנדס/ת כימיה / טכנולוג/ית מזון –**
ידע באנליזות כימיות בתחום המזון.
2. **טכנאי / הנדסאי/ת**
בעל/ת נסיון קודם במזון.
בדבר פרטים נא לפנות למשרד כח-אדם, רחוב האוניברסיטה 42 רמת-אביב.
סמל המחוגה סמל האיכות

לחברה גדולה ומובילה בתחומה בענף המזון
דרושים/ות:
אנשי מכירות
כישורים נדרשים:
★ גיל 22-40
★ השכלה – תיכונית ומעלה.
★ דינמיות, נמרצות, נכונות להשקיע מאמצים.
★ נסיון קודם רצוי אך לא הכרחי.
נא לשלוח בכתב יד קורות חיים לת.ד. 23032, ת"א מיקוד 61238 עבור מספר 251.
מקום העבודה במרכז הארץ.

לחמי טבריה בע"מ
דרוש
מנהל שיווק
ניסיון של 3 שנים בשיווק הכרחי
עדיפות לבעל ניסיון בתחום התיירות.
ידיעת אנגלית – חובה.
גרמנית – יתרון.
לפנות בכתב יד בצרוף תולדות חיים להנהלת חמי טבריה ת.ד. 22 טבריה. 14100.

דרוש
מנה"ח
– נסיון של 3 שנים והכרת מחשב PC סוג 3 לעבודה מגוונת בכל תחומי הנה"ח.
מקום העבודה הרצליה,
5 ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות בכתב לת.ד. 2093 הרצליה 46766.

לחברה מסחרית
דרוש
גובה
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בגביית כספים
★ הופעה נאה
★ בעל המלצות
★ רצוי בעל רכב/אופנוע
טלפון 03-5364440

לחברת בנין והשקעות בת"א
דרושה
מזכירה
בעלת נסיון
לפרטים טלפון 03-371087

למושב קדש ברנע
(ליד מסוף ניצנה)
דרושים
1. **מנהל בית אריזה למלונים**
(תחילת עבודה – מרץ 87)
2. **עובד אחזקת מטעים – מנגו**
טלפון 77278, 057-79107 מ-07.00–16.00

לחברה גדולה
דרוש
מנהל מלאי ולוגיסטיקה
הכישורים הדרושים:
★ השכלה גבוהה
★ נסיון מוכח של מספר שנים בניהול מלאי ולוגיסטיקה במערכת גדולה.
★ תושב אזור המרכז.
מעוניינים בעלי כישורים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף פרטי-קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א עבור „מנהל מלאי ולוגיסטיקה"
– סודיות מובטחת –

לחברה המובילה בתחומה בישראל
דרושים
חשבי/ות שכר
למשרה מלאה.
כישורים נדרשים:
★ ידע ונסיון במערכת שכר ממוחשבת.
★ כושר אירגון ודייקנות.
★ ידע בעבודה עם מסופים.
למתאימים/ות ינתנו תנאים טובים.
המעוניינים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה, לת.ד. 23032 ת"א 61230, עבור „מספר 250".

למועצה המקומית מעלה אדומים
דרושים
למחלקת הנדסה
1. **אדריכל/ית** במשרה מלאה עם נסיון בתחום בניין ערים.
למחלקה לחינוך
2. **עוזר למנהל המחלקה לחינוך** – עם הכשרה ונסיון מוכח בתחום מינהל החינוך.
המשרה הינה בהיקף של 50% משרה, אולם קיימת אפשרות דרישה למעבר למשרה מלאה.
3. **רכז/ת פרוייקט גן מועדון** – בחצי משרה, בעל/ת כושר אירגוני והכשרה מתאימה בתחום החינוך.
למחלקת אחזקה
4. **גנן** מנוסה במשרה מלאה.
מועד אחרון להגשת מועמדות 15.2.87
יש לצרף קורות חיים והמלצות.
בדבר פרטים נא לפנות למדור במזכירות המועצה טל' 351995, 315927.
עמוס טרטמן, ראש המועצה

לצה"ל דרושים: —
א. לשרות באזור בקעת הירדן
טבחים ונגדי תחזוקה
למתאימים קיימת אפשרות סיוע בדיור.
לפרטים נא לפנות לרס"ן אופיר בטל: 03-814453 או 03-693367.
ב. לשרות באזור באר שבע
דפס שמינית גליון
עד גיל 25.
לפרטים נא לפנות למנשה או קמחי בטל: — 057-692440 או 057-692454.

לבית אבות בכפר-שמריהו
דרושה
אחות מוסמכת
(אפשרי גם מעשית)
לניהול מרפאה
דרישות המשרה:
★ בעלת נסיון בטיפול בקשישים
★ דוברת גרמנית, אידיש, עברית
★ מעל גיל 40 (באה בחשבון גם פנסיונרית)
★ שעות העבודה: 8.00–16.00
בימי שישי: 8.00–14.00.
המתאימות תתקשרנה: 052-78829; 052-78820

לחברת מחשבים גדולה דרוש:
מתכנת
לעבודה בירושלים
נסיון בעבודה על I.B.M גדולים
ידע בקובול, D.B., S.A.S
לפנות בפרוט קורות חיים, ותכיין לת.ד. 20139 תל-אביב 67132

החברה לכבלים ולחוטי חשמל בישראל בע"מ
ד ר ו ש / ה
מהנדס/הנדסאי תעשיה וניהול
למפעל תרמופיל המייצר כבלי אלקטרוניקה הנמצא באזור התעשיה במעלות
הכשורים הדרושים:
• בעל רקע טכני
• נסיון קודם בעבודה
• שליטה בשפה האנגלית – הכרחית
• מגורים באזור חובה.
בהצעות נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 443 חיפה 31003 סודיות מובטחת.
כבלים

קריסטל
מכונות ומוצרי חשמל בע"מ
ד ר ו ש י ם
מהנדס אלקטרוניקה
(משרה מס' 128)
– נסיון 3 שנים במערכות אודיו ויזואל (טלויזיה, וידאו וכדומה).
– נסיון בניהול צוות עובדים.
– שליטה באנגלית, שפות נוספות יתרון.
סגן מנהל מחסן לחלקי חילוף
(משרה מס' 146)
– בעל רקע טכני
– נסיון 3 שנים בניהול מלאי עתיד ורכש.
– שליטה באנגלית, שפות נוספות יתרון.
– עד גיל 45
– רשיון נהיגה
טכנאי קירור
(משרה מס' 166)
– התמחות במערכות קירור ו' או מיזוג אויר
– נסיון של שנה לפחות
– רשיון כחשמלאי + רשיון נהיגה.
– עדיפות לשולטים בשפות זרות
מועמדים מתאימים בעלי תודעת שירות לקוח, יפנו בכתב תוך פרוט נסיון בעבודה ובציון מספר משרה לת.ד. 10513 רמת-גן 52150 (עבור מס' 101)

לחברת שיווק ארצית
1. **מחלקים**
עם רכב (טנדר/טרנזיט ומעלה)
2. **מחלקים שכירים**
לאזור הצפון והמרכז.
3. **מחסנאי**
בעל נסיון
4. **עובד לעזרה במחסן**
רצוי אזור מגורים ראשל"צ והסביבה.
טל: 03-9644076/7
החל מיום א'.

למפעל מתכת
באיזור פתח-תקוה
דרושים
1. מסגרים
2. צבעים
3. חשמלאים
טלפון: 03-9233158

למשרד
רואי חשבון בת"א
דרושים:
1. **בוחנים מנוסים לעבודות ביקורת**
2. **רואה חשבון / מתמחה מנוסה**
בעל רקע כלכלי לעבודות כלכליות
תנאים טובים למועדים המתאימים
לפנות: א–ה טל' 03-661231

תרופארם
תעמלן/ית רפואי/ת
אזור המרכז והדרום
* משרה מלאה
* נסיון בתחום התעמולה הרפואית ו/או במכירות
* השכלה על-תיכונית
* ידיעת השפה האנגלית
* רשיון נהיגה
אחות מדריכה
לעבודה של ארבע פעמים בשבוע
* אחות מוסמכת או מעשית
* בעלת רכב ורשיון נהיגה
* מגורים באזור המרכז
* ידיעת השפה האנגלית
* העבודה כרוכה בנסיעות
פניות רק בכתב אל:
תרופארם בע"מ, ת.ד. 2067, הרצליה 46120

לאדריכל
דרוש
הנדסאי ארכיטקטורה
מוכשר ובעל נסיון
טל. 03-814605
03-838952

דרוש/ה
מקבל/ת עסקים מנוסה בבטוח אלמנטרי
בכל הענפים
לטלפן לאבי 03-623263 מיום א'

אורט ישראל
המערכת לימודי מבוגרים
דרושים
★ **מורה לגרפיקה**
בשעות הערב – בנתניה
לפרטים נא לפנות לטל': 053-615372.
★ **פקידה/כתבנית**
לעבודה לפי שעות בת"א.
לפרטים נא לפנות לפלא-פון 050-23026/5.

חברה בחו"ל מחפשת
טכנולוג מזון או מהנדס מזון
בעשת הגבינות הצהובות לעבודה בחו"ל לתקופה מוגבלת, נסיון מקצועי הכרחי.
אפשרות גם לפנסיונר בעל נסיון. סודיות מובטחת.
בדבר פרטים מלאים נא לפנות לת.ד. 5460 ירושלים

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לרהיטי עוגן (1986) בע"מ
רהיטי תינוקות, רהיטי נוער ורהיטי מרפסת וגן
דרושים:
נציגי מכירות מעולים
בעלי רכב (רצוי מסחרי)
עם נסיון של מספר שנים כאנשי מכירות בשטח.
1. איש מכירות לאזור הצפון (חדרה, קריית שמונה) מקום מגורים אפשרי בצפון עד חיפה כולל.
2. איש מכירות לאזור הדרום (נתניה, באר-שבע) מקום מגורים גוש דן.
3. איש מכירות לסופרים, רשתות שווק ובתי מלון. נסיון של לפחות 5 שנים וקשרים טובים בתחום ספציפי זה.
דרישות התפקיד: על המועמדים להיות בעלי יכולת לפתח ולקדם מערך מכירות אזורי. לקיים קשר שוטף עם לקוחות החברה ולייצג את האינטרסים של החברה בצורה מקצועית וברמה גבוהה.
השכר: תשלום בסיסי + עמלות. לאיש המתאים מובטחת הכנסה גבוהה.
התקשרות: מועמד הרואה עצמו מתאים לאחת המשרות יכתוב מכתב לת.ד. 3232 קרית אריה פ"ת עם פרוט תולדות חיים ונסיון בעבודה.

מ.ג.מ. ישראל בע"מ
חברת בת של MaGaM USA
חברת עתירת ידע העוסקת בקריאה ממוחשבת OCR
(OPTICAL CHARACTER RECOGNITION)
דרושים לנו בדחיפות!
1) **מנהלי פרוייקט + ראשי צוותים**
• נסיון רב בניהול פרוייקטים וניהול צוותים
• הבאת פרוייקט לגמר לקראת שווקו
• נוהלי תיעוד
• ידע מוכח ב-IBM-PC (שפות ASSEMBLER + 'C')
2) **מנתחי מערכות/ מתכננים/ מתכנתים**
• בוגרי מדעי מחשב
• ידע רב ב-IBM-PC
• נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בכתיבת תוכנה ב-'C' + ASSEMBLER
• נסיון בהשתתפות בכתיבת קוד בן למעלה מ-10,000 שורות
• יכולת עבודה עצמית
• יכולת השתלבות בתוכנה הנמצאת בתהליכי פתוח מתקדמים
3) **אחראי דוקומנטציה**
• שפת אם אנגלית
• נסיון מוכח בהכנת תיעוד (USER MANUAL)
• כתיבת מסכי HELP
• מתכנן/מתכנת ב-IBM-PC
מקום העבודה נתניה.
לפנות בכתב יד בלבד: מ.ג.מ., ככר העצמאות 12, נתניה 42271

GENERAL ELECTRIC
למחלקת בקרים מתוכנתים
דרוש
מהנדס אלקטרוניקה/ בקרה
★ בעל ידע ונסיון קודם באוטומציה ובקרת תהליכים בתעשיה.
★ בעל ידע ונסיון מוכח בבקרים מתוכנתים / מחשבי IBM PC
התפקיד כולל גם נהול פרוייקטים וישומים במפעלים.
נא לפנות לגבי, טלפון: 052-552717, 052-552233
בחברת ג'ירגל מהנדסים בע"מ הרצליה
— סודיות מובטחת —

למוסד בנקאי באיזור המרכז
דרושים:
מנהלים וסגני מנהלי סניפים
כישורים:
• השכלה אקדמאית רצוי בתחומי כלכלה ומינהל עסקים
• בוגרי קורס הכשרה לניהול
• נסיון קודם בתפקידי ניהול בסניפים
• רצוי התמחות בתחום האשראי.
מעוניינים מתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים עבור מח' כ"א – ת.ד. 719 תל-אביב. מיקוד: 61006.

הרודיון
מפעל פיברגלס ומתכת
אזור התעשיה הצפוני אשדוד
טלפון 055-21337, 055-24025
דרושים:
★ **עובדים/ות מעולים לפיברגלס**
★ **מסגרים מעולים**
6 ימי עבודה בשבוע; תנאים טובים משכורות גבוהות
למעונינים נא להתקשר לתאום פגישה לחדוה

דרושות
במשרה מלאה
★ **עובדת סוציאלית מנוסה**
★ **מנהלת משק בית**
בעלת ניסיון בבי"ח
לפנות לאמרכל בי"ח ליכטנשטדטר למחלות כרוניות, ת"א, יד-אליהו שד' החייל 4.
טל: 03-331414

לפרויקט בנייה בטבריה
דרוש
מנהל עבודה מנוסה
בגיל 30-40.
לפנות בכתב:
ת.ד. 3307 טבריה

לחברת שירא בע"מ
דרושה
פקידה
מסודרת ואחראית עם ידע במכירות ליום עבודה מלא
טל. 03-659392
או 03-653829

לחברה קיילן הנדסת מבנים בע"מ רמלה
דרושים:
1. מהנדס עם נסיון בייצור והרכבת קונסטרוקציות, בעל רשיון נהיגה.
2. צעיר דינמי עם ידע במסגרות והרכבות, בעל רשיון נהיגה.
08-223885

לחברת בניה בתל-אביב
דרוש
עובד
בעל נסיון בתהליכי רישום בטאבו
(רצוי פנסיונר)
מועמדים מתאימים יפנו בכתב-יד בפרוט נסיון קודם לת.ד. 11333 תל-אביב עבור „750"

לחברה מתפתחת בענף יבוא ושיווק מוצרי אלקטרוניקה בידורית ומוצרי בית
של חברה בעלת מוניטין בינלאומי
דרושים
סוכנים עצמאיים
★ לאזור המרכז
★ לאזור הצפון
★ לועדי עובדים
בעלי רכב מסחרי.
כישורים: בעלי נסיון מוכח בענף (3 שנים לפחות) וקשרים עם בעלי חנויות וועדי עובדים.
נא לפנות בכתב-יד בפירוט נסיון קודם וקורות חיים אל ת.ד. 14142 ת"א עבור „סוכנים עצמאיים" סודיות מובטחת

אסטרונאוטיקס
דרושים
מהנדס אלקטרוניקה אנלוגי
(משרה 107)
• נסיון באותות חוזי, מגברי הספק ומשקים – עדיפות.
• נסיון בתחום אלקטרוניקה צבאית – יתרון
• ידע בספקי כח ממותגים – יתרון
• נסיון בפיתוח – 5 שנים לפחות.
הנדסאי אלקטרוניקה
(משרה 108)
להשתלבות בצוות הנדסי העוסק בפיתוח מערכות אלקטרוניות מוטסות ומערכות משובצות מחשב.
• ידע מעמיק במעגלים אנלוגים. אלקטרוניקה סיפרתית ומיקרו מחשב.
• נסיון של שנתיים לפחות – חובה.
מהנדס אלקטרוניקה
(משרה 109)
לפיתוח מערכות סיפרתיות.
• נסיון קודם של 5 שנים בפיתוח בתחום הסיפרתי
• נסיון במערכות צבאיות – יתרון.
לכל המשרות – ידיעת האנגלית חובה.
אתגר מקצועי ותנאים טובים למועמדים המתאימים.
סודיות מובטחת
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח' היוזמה 23 בני ברק.
ת.ד. 882 מיקוד 51261
או טלפונית 03-784212

תמי - מכון למחקר ופתוח בע"מ
של כימיקלים לישראל
הגדול במדינה בתחום הכימיה התעשייתית
דרושים/ות
כימאי/ת אי אורגני/ת פיסיקלי/ת
בעל/ת תואר שני או שלישי בכימיה אי אורגנית או כימיה תעשייתית.
המועמד/ת יהיה חבר בצוות מחקר העוסק בפיתוח תהליכים ומוצרים חדשים.
העיסוק כולל ייזום פרוייקטים חדשים, פיתוחם בשלבי המעבדה והפיילוט וניתוחם מבחינה כימית ופיסיקלית.
המחקר מתבצע בעזרת מיכשור מתקדם.
עדיפות תהיה לבעלי נסיון בתעשיה או במחקר שימושי.
הנדסאים/ות
לפעילות מקצועית מגוונת הקשורה במחקר ופיתוח.
כישורים דרושים: * תואר הנדסאי כימיה
שבוע עבודה בן 5 ימים
מועמדים יפנו בצירוף קורות חיים - לתמי לכח-אדם ת.ד. 313 חיפה ב. 31002
בקבוצת כימיקלים לישראל

מלונות ירושלים
מוריה
ד ר ו ש
חשב / מבקר פנים
בעל נסיון בענף המלונאות בתפקיד דומה.
ידע במחשבים — רצוי
נא לפנות לגידי בן פור
טלפון: 03-219166 03-216141
החל מיום ראשון

לחברה בתחום הבניה
ד ר ו ש / ה
פקיד/ה למחלקת המכירות
כישורים נדרשים:
■ בוגר/ת תיכון, ידיעת השפה העברית על בוריה.
שפה נוספת – יתרון.
■ נסיון בעבודת פקידות. ידיעה בהדפסה על מכונת כתיבה. יכולת עבודה עם קהל.
המעונינים יפנו בצירוף תולדות חיים בכתב יד לת.ד. 289, תל אביב 61002.

למפעל גדול באזור נתניה
דרוש/ה
הנדסאי/ת ייצור
למחלקת תפ"י
בעל/ת נסיון בתכנון ייצור ממוחשב במפעל תעשייתי.
מועמדים תושבי נתניה והסביבה, מתבקשים לפנות בפרוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 48 נתניה, 42100 למחי כח אדם.

לחברה תעשיתית גדולה בת"א ד ר ו ש
פקיד יבוא/מכירות
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בכתב לת.ד. 52764 ת"א
עבור "פקיד-יבוא"

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למפעל תעשייתי עתיר ידע
באזור רחובות
דרושים:

כימאים

1. מהנדס כימיה
תיאור התפקיד:
* אחראי על תכנון, הקמה והרצת מתקנים.
דרישות התפקיד:
* מהנדס כימיה, בעל נסיון של 5 שנים בתעשיה.
* יכולת מו"מ עם גורמי חוץ.
* שפות עברית ואנגלית – הכרחי.

2. הנדסאי/טכנאי כימיה
תיאור התפקיד:
* גיבוי הנדסי שוטף בקו יצור.
* כתיבת מיפרטים וביצוע נסויים, לצורך פתרון בעיות ביצור.
דרישות התפקיד:
* הנדסאי טכנאי כימיה.
* בעל נסיון של שנה לפחות בתעשיה הכימית.
* שפות עברית ואנגלית טכנית – הכרחית.

3. מפעילי ציוד כימי
תיאור התפקיד:
* הפעלת מערכות ליצור אלקטרוליזה.
דרישות התפקיד:
* טכנאי לבורנט כימיה.
* בעל נסיון בהפעלת ציוד כימי בתעשיה.

ניתנת לך הזדמנות להשתלב במפעל תעשייתי-כימי הנמצא בתנופת פיתוח.
אם אתה מחפש תפקיד עם אתגר, עניין מקצועי, סיכויי קידום ותנאי עבודה וסבר הוגנים, שלח פירוט קורות חיים ונסיון מקצועי בציון המשרה המבוקשת אל ת.ד. 1071, רחובות מיקוד 76110. המשרות מיועדות לנשים וגברים כאחד.
– סודיות תישמר בקפידה –

דרושים
לקראופי רשת הריבוע הכחול דרושים:
א. מפעילי/ות מחשב לתחנת עבודה (מסוף) תקשורת. רצוי ידע ונסיון קודמים בעבודה עם מחשב מרכזי. מקום העבודה באזור התעשיה חולון (אזור).
ב. קלדנית בעלת נסיון של שנתיים לפחות בעבודה משולבת עברית/אנגלית. מקום העבודה בגבעתיים.
המעונינים יפנו לקבלת פרטים וקביעת ראיון לטלפון 03-5591441 לזהרי עינב.
טוב לעבוד בקו־אופ׳

אסקר
למשרד הראשי דרושה
פקידה
לעבודה מגוונת
* הדפסה טובה בעברית ואנגלית הכרחית. רצוי נסיון על מעבד תמלילים.
* משרה מלאה, 5 ימי עבודה בשבוע. תנאי שכר הולמים.
לקביעת ראיון נא להתקשר לטל': 03-627504.

לאגף הרכש דרושה
פקידת רכש - יבוא
הכישורים:
* השכלה תיכונית, ידיעה טובה באנגלית, כתבנות אנגלית.
* נסיון בעבודה על מסוף.
טל': 03-627528 למר שמיר.

למוסד פיננסי גדול
דרושים: לסניפנו ברמת-גן, גבעתיים ורמלה
פקידי/ות קהל
הכישורים הנדרשים:
* השכלה תיכונית מלאה, כולל תעודת בגרות.
* לאחר שרות צבאי או שרות לאומי.
* עד גיל 30.
* שעות העבודה — מפוצלות.
המעוניינים יפנו בכתב-יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 665, פתח-תקוה מיקוד 49101 עבור "פקידי קהל".

למשרד רואה חשבון בתל אביב
דרושה
מזכירה
בעלת ידע טוב בהנה"ח
טל' (מיום א') 03-5226787

קופת חולים מאוחדת
לסניפנו בחדרה או בנתניה
דרוש/ה
רופא/ת ילדים
או רופא/ת משפחה
המוכן/ה לטפל גם בילדים
למשרה מלאה
המעוניינים מתבקשים לפנות
בנתניה: לרופא המחוזי, רח' הרב קוק 13 טלפון: 053-44655
בחדרה: למנהל הסניף רח' הרברט סמואל 71 טלפון: 06-333805

לסניפנו ברמת גן
דרוש/ה
סייע/ת לרופא שיניים
מוסמך/ת
בעל/ת נסיון
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף רח' נתן 6 א' טלפון: 03-734196.

רוכשות מודעות
עם נסיון
לאזור הצפון
לאזור המרכז
לאזור הדרום
טלפון 03-546356
לבקש את בלה

טכנאי/הנדסאי
מיחשוב ובקרה
לשיווק באזור הדרום
אפשרות
על בסיס עצמאים
ת.ד. 16886
רמת-גן 52003

ידיעות אחרונות
העתון של המדינה

רשות שדות התעופה בישראל
נמל תעופה בן-גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן-גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה במשמרות מגוונות לחוזה מינימלי של שנה. אפשרות העסקה גם במשרה חלקית. (לסטודנטים)
תנאי הקבלה
* לאחר שירות צבאי.
* 12 שנות לימוד לפחות.
* דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית)
* מצב בריאותי תקין.
* מגורים באיזור גוש דן - חובה לתקופת החוזה.
- למועמדים שימצאו מתאימים יוצעו תנאי עבודה נאותים.
- למעונינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במינהלת נמל תעופה בן-גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 9.2.87 ביום ג'.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 ועד השעה 08.00.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

מגדל
חברה לביטוח בע"מ
דרוש
לעבודה בתל־אביב
שמאי רכוש
הכישורים הדרושים:
* נסיון מוכח של 5 שנים לפחות
* כושר הבעה בע"פ בעברית ובאנגלית
* רשיון נהיגה
* גיל עד 45
יש לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 33633 תל־אביב 67135. עבור: מחלקת כח־אדם.

אופקים שתל״אופן
דרושה מרפאה בעיסוק
או
מורה למלאכה
במשרה מלאה למרכז שיקום לנפגעי ראש נכי צה"ל
נא להתקשר ל־8272710 מיום ראשון

אם –
– אתה מחפש שינוי, לתחום שונה ומעניין;
– אתה מעוניין להביא לידי ביטוי את כשרונך וכישוריך;
– אתה שואף למלא תפקיד, שבו אתה קובע את סדר יומך, אתה מציב מטרות ופועל למימושן;
– אתה נכון להתמודד עם אתגרים, לעבוד קשה, להתעקש – ולהצליח;
– אתה מעריך את יכולתך, מעוניין למצותה בתפקיד הולם, ולהתקדם;
ומעל לכל – אם חשוב לך לעשות למען בטחון המדינה

אנו זקוקים לך!
ומציעים לך שכר הולם, קביעות בעבודה, תנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד).
פנה נא אלינו, רק אם אתה:
* בן 23-32.
* בעל השכלה אקדמית, או לפחות תיכונית מושלמת.
* לאחר שירות מלא מצה"ל (רצוי כמפקד) ובעל בריאות תקינה.
כתוב נא לת.ד. 33171 מיקוד 61331 ת"א עבור מורן בציון קורות חיים, מס' ת.ז. וטלפון.

לחברת תקשורת
בין הגדולות בארץ
דרושות:
מקדמות מכירה באמצעות הטלפון
כישורים מועדפים:
יוצאות צבא ובוגרות תיכון, בעלות כושר שכנוע, סבלנות, חריצות ומוטיבציה.
המעוניינות בעבודה בעלת אתגר בחברה מבוססת ומצליחה, יפנו בכתב בציון פרטים אישיים ומס. טלפון אל: "חב' שלף יועצים", ת.ד. 33465 ת"א 61333
העבודה באזור ת"א, יום עבודה ארוך 7:30-16:45, 5 ימים בשבוע.
אין צורך בנסיון קודם,
המתאימות תקבלנה הכשרה ברמה מקצועית גבוהה.
רק מועמדות מתאימות תענינה
– סודיות מובטחת –

הזדמנות נדירה
לרוכש מודעות
מעולה
בחברה רצינית המספקת שרות בלעדי ויחיד מסוגו בארץ
אם אתה חרוץ ומוכשר תזכה לשכר יסוד ולעבודה קבועה בנוסף לעמלות, בונוסים ואפשרויות קידום.
אזור העבודה־גוש־דן.
לפרטים פנה בין השעות 10.00-16.00 ליואל ספיר – יועצים לשיווק. טל' 03-235750
– סודיות מובטחת –

להתחיל את היום
עם ריח חדש...
לעסק חדש עם עתיד בטוח
(זכיון בלעדי מחו"ל)
דרושים:
קונדיטור מעולה
עוזר קונדיטור
אופה
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
טל: 642136-7

למשרד אדריכלים
בת"א דרושה
מנהלת
חשבונות
+ ידע במזכירות
להתקשר החל מיום ראשון
03-459031

חברה מובילה
ומבוססת בתחומה
זקוקה ל
איש/ת מכירות
גיל 28-38, השכלה תיכונית, בעל/ת רכב. נסיון מוכח במכירות, הכרחי. הכנסה גבוהה.
לראיון לפנות למנהל השיווק טל: 052-556622

דרושות
מלצריות, טבח/ית,
עוזר/ת – טבח
שוטפי כלים,
ומוכירה לשעות
17.00-21.00 מ־
לפנות טלפון: 216737

דרושים
בואו אלינו לקראופי רשת הריבוע הכחול
לסניפינו ברמת אביב ויד אליהו דרושות קופאיות (אפשרות למשרה חלקית).
אצלנו תמצאו שכר הוגן, מקום עבודה בטוח, תנאים סוציאליים מירביים והטבות נוספות.
המעונינים יפנו למשרדי הקראופי׳ אגף משאבי אנוש רחוב תפוצות ישראל 13, גבעתיים (אזור המלאכה) בכל יום בין השעות 08.00-13.00. ניתן לקבל פרטים בטלפון 03-7551279 (ישיר) או 03-7551111 – מרכזיה ולבקש קו 279 או 298.

חיל האויר
מציע לאקדמאים
אתגר ועניין מקצועי
בפתוח ומחקר של מערכות וטכנולוגיות חדשניות בתחומים הבאים:
* הנדסת חשמל (זרם חזק, זרם חלש).
* הנדסת מחשבים ומדעי המחשב.
* פיזיקה ואלקטרואופטיקה.
* הנדסת כימיה/חומרים.
* הנדסת מכונות/אווירונאוטיקה.
* הנדסת ייצור (תעשיה וניהול).
* מתמטיקה שימושית, כלכלה ומנהל עסקים.
* סוציולוגיה/מדעי ההתנהגות, פסיכולוגיה (תואר שני).
* ביולוגיה/פיזיולוגיה.
* גאודזיה שיוכשרו לתחומי פוטוגרמטריה.
* קציני חי"ר שיוכשרו לפעולות בלתי שגרתיות.
הכישורים הנדרשים:
א. פרופיל רפואי מ-65 ומעלה.
ב. עד גיל 30.
ג. יוצאי צבא בעלי עבר צבאי תקין.
לזכאים ניתן סיוע בדיור.
משובצים ביחידות "שדה" יזכו בתוספת שכר יחודית.
מעבר מבדקי קצונה בהצלחה הינו תנאי לגיוס חוגרים לתפקידי קצונה.
המעוניינים יפנו בצרוף תעודת שחרור:
(אין צורך בתאום מראש), לרחוב אבן גבירול 12, תל-אביב או בטלפונים 03-693800, 03-234735, בין השעות 08:00-17:00.

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
THE ISRAEL TRACTOR & EQUIPMENT CO LTD.
מפיצי CATERPILLAR בישראל
דרוש
מנהל
לאגף משאיות
INTERNATIONAL
ארה"ב
כישורים נדרשים:
* נסיון מוכח בשיווק משאיות והתמצאות בענף.
* ידיעת השפות עברית ואנגלית ברמה גבוהה.
* כושר ניהולי.
* השכלה אקדמאית.
מועמדים מתאימים העונים לדרישות הנ"ל, מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות־חיים לת.ד. 214 חולון. מיקוד 58101.

מכרז מס' 1/87
לפעולות שיתוף הפעולה הבינלאומית של ממשלת ישראל
דרוש
מומחה לגידול ירקות ושדה
בעל תואר שני ונסיון של 8 שנים כולל נסיונות.
תקופת השירות לשנתיים בשלב הראשון.
רצוי ידע בסיסי בשפה הספרדית.
נא לפנות לטל: 211492, 03-211490.

לבית דפוס של עתון יומי
דרושים/ות
1. מונטז'ר/ית מנוסח
2. קלדניות לסדר־מחשב
העבודה במשמרות
לפנות למשה רונן טל' 378033

דרוש/ה
מוכר/ת
מקצועי/ת ואמין/ה
לחנות למוצרי חשמל ביתיים
03-249571

לב"ח סיעודי
ביהוד
דרוש/ה
פיזיותרפיסט/ית
למשרה חלקי
טל 03-349097
לגליה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד להפלות בקבלת אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרים צפויים לעונש על פי החוק.

ויטמן
למחלקת השיווק
דרושים
1. מקדם מכירות
2. מקדמת מכירות לסופרמרקטים
* גיל 25-35
* 12 שנות לימוד
* נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות
* רכב פרטי – חובה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לויטמן רח' המסגר 9 אזור התעשיה חולון 58816 לציין "עבור מקדמי מכירות"

לחברת מחשבים צעירה בהרצליה
דרוש/ה
הנדסאי/ת מכונות
בעל/ת הכישורים הבאים:
* רקע בציוד אלקטרוני (שנתיים נסיון מוכח)
* שרטוט בעזרת מערכת (IBM P.C) C.H.P.
* ביצוע תיקי יצור ושרטוטי הרכבה
* יכולת עבודה עם קבלני משנה.
לקורות חיים – אס.אי.אס בע"מ ת.ד. 2010 בית מרכזים, אזור התעשיה הרצליה 46120 לציין עבור "הנדסאי מכונות"

למועדון ישראלי לתרבות
דרושים אנשי שיווק נמרצים.
באם הינך:
- לאחר שרות בצה"ל עד גיל 28.
- בעל כושר התמדה ונכונות לעבודת שטח.
- דינמי, חרוץ, עצמאי, בעל כושר ביטוי גבוה.
המתקבל יוכשר בקורסים בנושאים: קידום מכירות, שיווק, יחסי אנוש.
למסיימים בהצלחה מובטחים:
- תנאי העסקה טובים, תמריצי שכר מפתים, הטבות על השגיות.
- שבוע עבודה מקוצר בן 5 ימים.
- תפקיד בעל אתגר אישי ומקצועי, עבודה באווירה נעימה.
- מסלול קידום לתפקידי ניהול ופיתוח.
בונוס מיוחד, מסע לארה"ב בתום 6 חודשי העסקה.
לקביעת ראיון אישי צלצל בין השעות 08:00-17:00.
תל-אביב – 03-812193 באר-שבע – 057-72039
חיפה – 04-525636 04-660575 ירושלים – 02-246044

לחברת ה. בלמוט בע"מ
דרוש/ה
פקיד/ה
למחלקת היבוא
תיאור המשרה: מעקב אחרי הזמנות ומשלוחים מספקים בחו"ל, קשרים עם עמילי מכס בקשר לשחרורים, בדיקת חשבונות ודוקומנטים.
הדרישות: נסיון בהנה"ח ו/או יבוא, אנגלית כתיבה, סדר ודייקנות.
שעות העבודה: א-ה 08.00-16.00, יום ו 08.00-13.00
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון: 03-256461 לגבי ניר.

לחברה מסחרית גדולה
באזור גבעתיים
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג ד'. נסיון נדרש 5 שנים.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בציון קורות חיים לת.ד. 2761 רמת גן (עבור מנהל חשבונות).

למפעל טקסטיל גדול
בירושלים
דרושה
תופרת מקצועית
בעלת הבנה בתהליכי תפירה של מוצרים שונים לתפקיד בעל אתגר 5 ימים בשבוע
02-716914 למנהל כח-אדם.

לחברת בניה ארצית
דרושים
1. מהנדס בנין
עם נסיון של 4 שנים בתכנון ותיאום מבנים כולל בניה טרומית לתפקיד ניהול תכנון הבניה במחלקה הטכנית.
2. טכנאית בנין
לניהול המשרד הטכני
לפנות בכתב לת.ד. 20204 תל-אביב.

לחברת תוכנה דרוש
מתכנן/מתכנת
ענ"א
* נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בתכנון COBOL.
* הכרת מחשבי I.B.M 3083.
* ידע ב:
- מסד נתונים IDMS
- תכנות תקשורת ONE LINE ADS
לפנות לת.ד. 20175 תל-אביב.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לחברת תיירות נופש
ואירועים בהיקף ארצי
דרושים/ות
אנשי מכירות
בעלי נסיון וקשרים עם ועדי עובדים/ארגונים
נא לפנות בפרטים מלאים לת.ד. 9211 ת"א
– סודיות מובטחת –

"נגלי בריל" בע"מ
לחנות המפעל
בקניון איילון
דרוש/ה
אחראי/ת משמרת
המעוניינים יפנו טלפונית למחלקת השיווק טלפון: 03-335128

למפעל טקסטיל דרוש
טכנאי ייצור
רצוי בוגר שנקר או ידע בטקסטיל לעבודה מעניינת ומגוונת. לפנות 02-716914 מיום א' למנהל כח-אדם.

קיבוץ עין הכרמל מחפש
* מורה
* חונך
לעבודה עם ילדים מיוחדים בשעות הבקר
להתקשר בין שעות 9.00-14.00 לטלפון: 04-844401

לחברה תעשייתית בשלבי הקמה
דרוש
כימאי
לתפקיד מרכזי, בעל אתגר
הכישורים:
* תואר ראשון
* נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיה
* ידיעת השפה האנגלית – יתרון.
מקום העבודה – אזור אשדוד
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 10019 ת"א 61150
– סודיות מובטחת –

לחברת מחשבים
דרוש
מנהל עבודה
הכישורים:
* כושר ניהול צוות טכנאים
* נסיון רב במחשבי I.B.M P.C
* הכרת מחשבי אפל
* ידע רב באלקטרוניקה ספרתית
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 598 גבעתיים 53104.

ל"יורדי"
תעשית מיזוג אויר
ברעננה
דרוש
איש מכירות משלה
* נסיון הכרחי
* רקע טכני
* רכב פרטי
* שכר חודשי גבוה + עמלות.
טל': 052-451074

להברת בניה בירושלים
דרושים:
* **מהנדס ביצוע**
בעל נסיון של 3 שנים לפחות.
* **מנהל עבודה מוסמך**
בעלי הסמכה מתאימה
למתאימים 02-856664
02-855482

למלון 5 כוכבים בירושלים
ד ר ו ש י ם
מנהל קבלה
עם נסיון מוכח במלונות 5 כוכבים
פקידי קבלה
עם נסיון
על המועמדים לפנות לטל' 02-528111,
מח' כח אדם

להברה גדולה באזור צפון ת"א
ד ר ו ש י ם / ו ת
1. **מזכירה בכירה –**
2. **מנהל/ת חשבונות**
סוג 4 או 5 (מדופלם)

לחברה בינלאומית דרושה
פקידה/מזכירה
למשרה מלאה
עברית כולל הדפסה
אנגלית מדוברת הכרחית
טל': 03-7511287

דרושים במכתשים
למפעלים בבאר־שבע ובנאות חובב

אגרונום
לתפקיד איש שדה והדרכה
לעבודת פיתוח ושיווק של
חומרי הדברה.
השכלה: אקדמאית בחקלאות
(בוגר או מוסמך).
כושר הבעה בכתב ובעל פה.
בעל רשיון נהיגה חובה.

מועמדים נא לפנות לעבודת יעד חיים
ת.ד. 60 באר־שבע
84100
סודיות מובטחת

בית
תקשורת מחשבים
(לשעבר ביטקום סוכנויות (1975) בע"מ)

דרושים:

1. **נציג מכירות בכיר**
לתפקיד ראש תחום. במסגרת תפקידו יהיה אחראי לביצוע תוכנית מכירות ויפעיל קבוצת נציגי מכירות.
השכלה אקדמאית, ידיעת אנגלית טובה, כושר לימוד גבוה. השכלה באלקטרוניקה, ו/או נסיון קודם במכירות בענף המחשבים — יתרון (משרה מס' 1)

2. **נציג/ות מכירות**
למכירת ציוד תקשורת מחשבים מתקדם
השכלה אקדמאית, כושר הבעה טוב בכתב ובעל־פה, ידיעת אנגלית טובה. רצוי נסיון קודם בתקשורת נתונים ובמכירות. (משרה מס' 2)

3. **טכנאי מעבדה**
הנדסאי/טכנאי בעל נסיון של שנתיים לפחות בתיקונים ברמת רכיב, אחרי שירות צבאי, הכרת סכמות חשמליות והבנת מעגלים דיגיטליים ואנלוגיים — חובה. ידיעת אנגלית טובה מאוד, הכרת פרוטוקולי תקשורת ונסיון קודם בתקשורת נתונים — יתרון. (משרה מס' 3)

4. **טכנאי שירות**
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה מוסמך, בעל רקע טוב בתקשורת מחשבים, מודמים, מרבבים, מערכות שליטה ובקרה, מרכזיות מסופים ומחשבים, צגים ומדפסות, הכרת פרוטוקולי תקשורת. ידיעת אנגלית טובה, אחרי שירות צבאי. (משרה מס' 4)

תחילת עבודה מיידית

מועמדים מתאימים מוזמנים לכתוב אלינו ולפרט קורות חיים ונסיון קודם
לפי הכתובת: מחלקת כח־אדם, רחוב הנחושת 8, תל־אביב 69710
כל הפונים יענו ••• סודיות מובטחת

פתרון לטווח רחוק

לחברת "הזרע"
דרושים:
1. **אגרונומים –**
בתחום גד"ש וירקות, השבחה, והגנת הצומח, לתפקידים מקצועיים וארגונים בחוות בצפון ובדרום הארץ.
2. **מנהל מכוני נקוי הזרעים –**
מהנדס תעשיה וניהול או אגרונום, בעל רקע מקצועי מתאים לתחום העיבוד והאחסון של זרעים.
נא לפנות בכתב, ולפרט תולדות חיים ונסיון קודם
הנהלת חברת "הזרע"
ענף כח אדם
ברוריס ד.נ. שקמים – 79837
סודיות מובטחת

לחב' "אמניר"
ד ר ו ש י ם
א. **מנהל מחסן מרכזי:**
• נסיון של מספר בניהול מחסן גדול ומורכב
• ידע בהפעלת מסוף מחשב + רשיון נהיגה ג'
• ידע והכשרה מקצועית מוכחות בנושא מחסן
ב. **סדרן עבודה בתחבורה:**
• כושר ארגוני ויחסי אנוש טובים
• הפעלת צי רכב ותיכנון סידור־עבודה
• גיל עד 40
איזור המגורים: – נתניה, חדרה והסביבה
נא לפנות בכתב־יד עם קורות חיים ל"אמניר"
ת.ד. 142 חדרה (לידי אהוד בר־דוד)

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף**
ב **דחף** תקבל יותר
לפרטים: תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
נוספים: ירושלים: 02-226335-6 יאיר צובר
חיפה: 04-645333-4 אריה טל
04-662571-2

לסוכנות ביטוח גדולה
הפועלת בכל הארץ, למחלקת ביטוח חיים
ד ר ו ש / ה
סוכן/ת ביטוח חיים
בעל/ת רשיון, לפיתוח תיק לקוחות קיים.
תנאים מצויינים
לפנות לראובן או יעקב 052-541946/7

עיריית תל־אביב־יפו
ד ר ו ש / ה
לבית אבות "גבעת השלשה" בפתח־תקוה
עובד/ת סוציאלי/ת
הכישורים הדרושים:
ע"ס בשיר
נסיון בעבודה עם קשישים

למוסד ציבורי גדול בת"א
ד ר ו ש ה
מזכירה מנוסה
ללשכת המנהל
לשעות אחה"צ והערב.
הכרחיות ידיעת כתבנות ואנגלית ברמה טובה.
נא לפנות בצירוף קורות חיים ופרטים ממליצים לת.ד.
1736 ת"א, עבור מס' 421.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981

לוח תבור
חברה ארצית לשרות כח־אדם

• **מזכירה בכירה** לניהול משרד, שליטה טובה באנגלית ועברית + הדפסות ועיבוד תמלילים. 5 ימי עבודה 08:00-17:00 תנאים טובים.
• **מזכירה בכירה** עברית־אנגלית, + הדפסות, ללשכת מנהל 6 ימי עבודה, 08.00-15:00. לעבודה קבועה.
• **מזכירה** למנהל כח אדם, + עיבוד תמלילים, 5 ימי עבודה, 08.00-17:00. תנאים טובים.
• **מעבדות תמלילים**, עברית־אנגלית, + נסיון לעבודות קבועות וזמניות.
• **סיסטם פרוגרמינג**, נסיון במערכת מרכזית, MVS, I B.M שנתיים נסיון, ל־6 ימי עבודה 07:30-15:30
• **כימאים ות.** תואר ראשון או שני, ל־5 ימי עבודה במפעל 07:45-17:15, תנאים טובים.
• **טכנאי חשמל**, שנתיים נסיון בתעשיה, במפעל, 5 ימי עבודה 07.00-16:30.
• **מסגרים תעשייתיים**, לתיקון והרכבת מכונות, 5 ימי עבודה.
• **נגרי מודלים** לאב־טיפוס, בעלי ידע בתכנון ושרטוט בעלי נסיון ל־5 ימי עבודה, 07:00-17:00. משכורת + תנאים טובים.
• **נגרים** בעלי רקע של כריס מקצועי, שנתיים נסיון, 5 ימי עבודה, 07:00-17:00. תנאים טובים.
• **חרטים/כרסמים** ידע בקריאת שרטוט, שנתיים נסיון ל־5 ימי עבודה 07:00-16:30
• **מסגרים** בלי ידע בשרטוט וריתוך ניירוסטה, נסיון, ל־5 ימי עבודה 07:00-16:30
• **תופרות** למפעל 5 ימי עבודה, 07:00-16:30 משכורת + פרמיות. תנאים טובים.
• **עובדים** בוגרי בי"ס מקצועי, לעבודה כמשחיזים במפעל 5 ימי עבודה 07:00-16:30

ירושלים רח' שמאי 12 כניסה א' קומה ד' טל. 02-240438/9

לחב' און
מיזוג אוויר לרכב
דרושים
★ **חשמלאים לרכב**
בעלי נסיון.
★ **טכנאים למיזוג אוויר לרכב**
5 שנות נסיון לפחות
לפנות לטל' 02-720993

למושב תל־שרשים
ד ר ו ש
מרכז משק
לפנות בכתב למזכירות או בטלפון
06-691866
06-522693

למשרד רו"ח בת"א דרושים:
א. **מבקרים**
רצוי נסיון
עבודה מגוונת
ב. **מנהח"ש**
עצמאי + נסיון
בעבודה
03-204497
03-293936

ד ר ו ש י ם
למפעל תעשייתי באזור חדרה
מנהלי חשבונות מדופלמים
ו/או מנהלי חשבונות סוג 3 בעלי נסיון של 5 שנים.
מועמדים יפנו בכתב־יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם
לת.ד. 1736 ת"א, עבור מס' 420.

מלון נהר הירדן
טבריה
פותח מרינה בכנרת
המרינה תכלול:
מסעדות, חנויות, אולמות אירועים, מעגנים וספורט מים

לך המנכ"ל הדינמי
עם נסיון רב במלונאות ותיירות
אנו מציעים
אתגר רב פנים ותנאים הולמים
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם אל מלון נהר הירדן מח' כ"א (חווה) ת.ד. 1556 טבריה, טלפון 06-792950
– סודיות מלאה מובטחת –

ההסתדרות מדיצינית הדסה
אגף הסיעוד
אתגר **לאחיות/ים מוסמכות/ים**
להיות חלק מצוות ביחידות הבאות בביה"ח בעין־כרם:
★ יחידה להשתלת מח־עצמות.
★ יחידה לטפול־נמרץ בנוירוכירורגיה.
★ יחידה להתאוששות לאחר ניתוחי לב־חזה.
יתקבלו אחיות/ים בעלי קורס טפול נמרץ או כאלה המעונינים להשתלב בעתיד בקורס טפול נמרץ במוסדנו.
אנו מציעים:
★ סדור עבודה נמיש
★ סיוע בדיור
★ מעון יום ליד בית החולים
★ היסעים מאורגנים
נא להתקשר למנהלת שרותי הסיעוד בביה"ח בעין־כרם.
טלפון: 02-446400-2 ולקבוע פגישה.

★ **מנה"ח סוג 3**
ידע בהפעלת מחשב הכרחי.
לפנות ל"ברברה וולף", בע"מ, אזור התעשיה
רעננה, רח' עמל 38 – או טלפונית:
052-449655, 449774

מזכירה בכירה
* אקדמאית.
* אנגלית.
* עבוד תמלילים.
* נסיון והמלצות.
* שעות עבודה 10:00-18:00 או 12:00-19:00
03-336393

לקבוצת מפעלי עלית
למפעלנו בצפת
ד ר ו ש / ה
לבורנט/ית תעשייתי/ת
תאור התפקיד:
אחריות על המעבדה ובקורת איכות במפעל.
פיתוח מוצרים חדשים.
דרישות התפקיד:
* תעודת לבורנט מוסמך
* נסיון מקצועי מוכח בתעשיית מזון
* מגורים באיזור צפת.
נא לפנות בכתב יד למפעל "שחל" אזור התעשיה החדש, צפת, ת.ד. 1058, מיקוד 13110.

טוב לי עם עלית

ORS
או.אר.אס שרותי כח אדם

★ **ראשי צוותים במיקרו־אלקטרוניקה**
— נסיון בניהול צוות בייצור
— טכנאי מכונות או אלקטרוניקה
— עבודה במשמרת ראשונה בלבד.
★ **מסגרים**
— נסיון של 3 שנים בציוד אלקי
— ידע בקריאת שרטוט
★ **הנדסאי / טכנאי אלק'**
— נסיון בניהול צוות עובדות
— נסיון בתכנות מכונות פשוטות, ואחראי על הכנסת רכיבים אלקטרוניים
— עבודה במשמרת ב בלבד.
★ **חשמלאים מוסמכים**
— בעלי רשיון מוסמך ונסיון של 3-4 שנים.
— ידע באנגלית טכנית וקריאת תוכניות
— עבודה קבועה
★ **מבקרי איכות**
— טכנאי מכונות בעל ידע במכניקה
— עיבוד שבבי וכירסום
— ידע ונסיון בבדיקת מוצרים
— ידע בקריאת שרטוט חובה
★ **עוזרי חשמלאים**
— בעלי רשיון של עוזר חשמלאי
— פרופיל צבאי גבוה
— עבודה בחציבת נקודות ותעלות
• • •
המועמדים המתאימים יפנו לראיון.
בימים א'-ה' בין השעות 08.00-16.00 ביום ו' בין השעות 08.00-12.00.
עליהם להביא לראיון: פנקס מילואים, פנקס שבי, תעודות לימוד, אישורים ממקומות עבודה קודמים — רצוי.
במסגרת עבודתך בחברתנו תקבל שכר הוגן תנאים סוציאליים טלאים.
תנאים מצויינים למועמדים המתאימים
או.אר.אס כבר אתרים 134 ת"א,
טל. 202460

לחברה
פיננסית גדולה
ד ר ו ש ה
מזכירה למחלקת הפרסום
הכשורים והתכונות הבאות:
בעלת השכלה תיכונית או גבוהה
נסיון קודם בפרסום
יכולת הבעה בכתב ובע"פ
הדפסה בעברית ובאנגלית.
נסיון בניהול משרד
ידע בהנהלת חשבונות
גיל – 35 ומעלה
קור רוח בעבודה תחת לחץ
הקפדה על פרטים בביצוע
חריצות ויוזמה
מועמדות יפנו בכתב יד
בצרוף קורות חיים
לת.ד. 1334 ת"א מיקוד 61013
עבור מס' ו'/830.

דרושים
למפעלנו אורדן פיתוח ויצור הנדסי בראשל"צ
דרושים:
* **חרט C.N.C.**
* **רתך/מסגר** – ידע ברתוך "ארגון"
* **מסגרים/מכונאים**
* **חרטים**
* **מבקר איכות** – ידע במכונות מדידה XYZ ידע באנגלית – יתרון.
על המועמדים להיות בעלי נסיון של 2-3 שנים בתעשיה בענף המתכת.
נא לפנות למחלקת כ"א - אורדן פיתוח וייצור הנדסי רח' יוסף ספיר 4, אזור התעשיה "חולות" ראשל"צ טל. 03-9612761
– סודיות מובטחת –

למפעל תעשייתי
בגוש דן
ד ר ו ש י ם
1. **מכונאי אחזקה**
בוגרי בי"ס מקצועי
2. **מבקרי איכות**
בוגרי 10 שנות לימוד
אחראים, רציניים ומתמידים
לאחר שירות צבאי,
העבודה ב־3 משמרות,
מגורים באזור גוש דן – חובה.
המתאימים יפנו למחלקת כח־אדם
טלפון: 03-740861.

מוסד הטכניון
למחקר ופתוח בע"מ
אלקטרונאי/ת
הכישורים הדרושים:
בוגר/ת בי"ס לטכנאים או הנדסאים במגמת האלקטרוניקה ו/או מיכשור ובקרה.
בעל/ת נסיון בעבודה במערכות אנלוגיות והכרת של מיקרו־מחשבים.
העבודה כרוכה ביציאה לשדה.
רצוי נסיון קודם של 3 שנים.
מכרז מס' 78/86

OS.IN.OS. – "כפר הילדים" נרדיה
דרושה לנו **"אמא"**
מיועד לאשה בגיל 28–40 שאינה נשואה.

לרשת מחשבים:
מחלקת תמיכה תוכנה
דרוש איש/ת תמיכה,
בעל/ת ידע ונסיון ב:
א. הפעלה והדרכת תוכנת הנהח"ש על י.ב.מ./פ.סי.
ב. והדרכת על י.ב.מ./פ.סי.
03-314446

עיריית תל־אביב־יפו
דרושים
ספרים ושרים לספריות

למפעל גדול לייצור
דרוש:
מהנדס/הנדסאי חשמל

דרושה
מזכירה עברית/אנגלית

פקידה למחלקת כספים

למפעל מתכת דרושים
צבעי מתכת, מסגרים ועוזרים בלתי מקצועיים לעבודות מתכת
03-5564563

לחברת העוסקת בשילוח בינ"ל
ד ר ו ש :
ש ל י ח
למשרה מלאה
03-201410
03-289037

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של **דחף**
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

יותר טוב מנפאואר

לסניף תל-אביב
המחלקה המשרדית
רח' בן-יהודה 12, א'-ה', 14:00—08:00
טל: 03-298877, 284128

ד ר ו ש י ם

* **מנהל חשבונות עצמאי** לעבודה לתקופה ממושכת – לתפקיד של מנהל מדור במח' הנה"ח. העבודה באיזור פתח-תקוה.
* **כלכלן מנוסה** עם נסיון בהכנת תקציבים, בתיכנון ובקרה. שליטה בשפה האנגלית ברמה של שת"אם. העבודה לתקופה ממושכת.
* **כלכלן מנוסה** עם נסיון בהכנת תקציבים, בתיכנון ובקרה. שליטה בשפה האנגלית ברמה של שת"אם. העבודה לתקופה ממושכת.
* **מפעיל מחשב** עם נסיון בעבודה על I.B.M.-36. עבודה באיזור לוד, לתקופה ממושכת.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

למלון דניאל
דרושים
* קצין בטחון
* בקרים
* קופאי קבלה
* טכנאי מיזוג אויר
* חשמלאי מוסמך
* אינסטלטור
* סגן קונדיטור
* מזכירה בכירה — עברית / אנגלית על בוריה
* מלצר ראשי
* מלצרים (עדיפות לסטוד')
* חדרניות

על המעוניינים להצטייד בתעודות המלצות ותמונה ולפנות למח' כח-אדם דניאל חוף הים הרצליה בימים א'—ה' בשעות 10.00-13.00

מילוא
מרכז ייעוץ למשאבי אנוש

עבור אחד מלקוחותינו
דרוש
מנהל בכיר בשטח המכירות
באזור גוש דן

כישורים נדרשים:
* השכלה אקדמאית: כלכלה, סטטיסטיקה או מנהל עסקים (אפשרי גם לימודי תעודה)
* גיל: עד 35
* נסיון ניהולי בתחום המכירות כולל ניהול צוות עובדים — הכרחי.

נא לפנות בכתב יד בלבד בצירוף קורות חיים אל ת.ד. 22511 תל-אביב ולציין משרה 403
סודיות נשמרת
מודעה זו מיועדת לגברים ולנשים כאחד.

ORS או.אר.אס שרותי כח אדם

לידיעת לקוחותינו:
פתחנו מחלקה לכ"א בכיר בתחומי: מחשב, הנדסה, עובדים אקדמאים, אנשי ניהול ומכירות.

למחלקה דרושים
* **מתכנת:** – שליטה בקובול שתי שנות נסיון, עבודה בסביבה DB, DC, IMC.
* **מפעילים:** – מפעילים עם נסיון מוכח על: I.B.M-43, I.B.M-38, I.B.M-41 (עבודה במשמרות)
* **טכנאי מחשב:** – טכנאי למחשבי P.C עם נסיון מוכח
* **כלכלן:** – B.A. נסיון בתקציבים או תכנון ובקרה. רצוי אנגלית שפת אם (או שליטה טובה בשפה)
* **רואה חשבון:** – נסיון כחשב חברה, של חמש שנים לפחות, הבנה טובה בהשקעות, וניירות ערך
* **סטטיסטיקאי:** – M.A. בסטטיסטיקה רקע בכלכלה נסיון קודם מוכח של 5 שנים לפחות.

תנאים טובים למועמדים
או.אר.אס כיכר אתרים 134, ת"א
טל: 03-202460 לפנות לאסתי.

מועדון ישראלי לשיווק ישיר בע"מ

אם את/ה משוחרר/ת צבא עד גיל 25 בעל/ת חוש מסחרי גבוה

ט ל פ ן / י
03-370722
03-379969
ת ק ב ל / י

* הכשרה על חשבוננו
* שכר גבוה בהתאם למאמץ
* תמריצים מיוחדים
* למשתלבים אפשרות קידום בחברה.
* אחת ל-3 חודשים סוף שבוע על חשבוננו.
* לאחר 6 חודשים כרטיס לחו"ל

חושב/ת לעבוד בארה"ב?
עכשיו זה הזמן!!!
הופיע המדריך לעבודה בארה"ב בעברית. השגת עבודה, ויזה, גרין קארד, ניירות עבודה ועוד...
שלח/י 39 ש"ח לת.ד. 23015 ירושלים מיקוד 97725 לפקודת "אינפורמטוב".

אופנת **"שרה-טקס"**
ד ר ו ש / ה
מעצב/ת
להכנת קולקציות בקו צעיר
ידע הכרחי בהכנת גיזרות והגדלות
נא לפנות לטלפון: 03-827380, 03-821791 ליוסי או משה.

משאיר
טעינה אוירית בע"מ
שרותי כח אדם

דרושים עובדים בלתי מקצועיים.
שיוכשרו לעיסוקם בחברה.
תנאים טובים למועמדים הכוללים:
* תנאים סוציאלים מלאים
* הסעות
* ביגוד
* ארוחות
* אפשרות לקביעות
נא להתקשר לטלפון 03-9711696

"נעמת"
לבית ספר חקלאי "כנות"
דרושים:
* **עובדת סוציאלית.**
* **מדריך חברתי.**
* **טבח.**

בדבר פרטים נא לפנות לטל': 056-74933 056-74294

אורמת טורבינות בע"מ
ד ר ו ש / ה
הנדסאי/ת מכונות
– בעל ותק של 5 שנים לפחות בזיווד מכני למכשירי חשמל.
– ידע בעריכת מעגלים מודפסים – יתרון.
בדבר פרטים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי אל ת.ד. 68 יבנה 70650 למר לחמי

למעבדות דזי בע"מ,
קרית ויצמן, רחובות
דרוש/ה
לבורנט/ית או Sc.B
בבקטריולוגיה, משרה מלאה
טל: 08-476996 08-483360

לויטקו "יצרני קלין"
דרוש
סוכן/מפיץ עצמאי

* להפצת מוצרים כימיים לתעשיה
* המוצרים מיועדים למוסדות, מסעדים ותעשיה זעירה.
* אזור ההפצה: מרכז/דרום לא כולל ת"א וחולון.

נא לפנות לת.ד. 975, חיפה 31000.
— סודיות מובטחת —

מוצר של קלין עוד יותר טוב.

למשרד אדריכלים
ד ר ו ש / ה
אדריכל/ית
בעל/ת נסיון של 5 שנים
טלפון 03-330604

רשת עמל

בית הספר העל-יסודי שש-שנתי המקיף ע"ש גוטווירט בשיתוף רשת "עמל" ת.ד. 36 שדרות 80100
טלפון: 051-97081

דרוש/ה מייד מורה לאנגלית
עם נסיון בהכנה לבחינות בגרות — משרה מלאה
מועמדים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלת ביה"ס

לבית אסיה
דרוש
מסגר שרברב
רצוי 5 שנות נסיון בתחזוקת בנין
טלפון 03-218217 – אנט.

למשרד שמאים.
* שמאי רכב
* שמאי אלמנטרי
03-359651

פרוקום
מערכות תמיכה לניהול
רחוב טאגור 27, ת"א
מחפש עבור שני מפעלי תעשיה
* **מהנדס/מנהל אחזקה לחברה בחדרה**
* **מהנדס/מנהל אחזקה לחברה בגוש-דן**

תנאים טובים למתאימים
רק המתאימים יוזמנו
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 14132 ת"א 61141
— סודיות מובטחת —

ש.ח.ס. ישראלי בע"מ דרושים
באזור אשדוד
* מפ"ט אלקטרוניקה
* עובדים בלתי מקצועיים
* מחסנאים טכניים
ובאזור ת"א
* עובדים בלתי מקצועיים
* מחסנאים טכניים
נא להתקשר לטלפון 08-234036

לחברת שווק לציוד טכני
ד ר ו ש י ם :
1. **פקידה**
כתבנית, עברית-אנגלית.
2. **טכנאי אלקטרוניקה**
לשרות חוץ ומעבדה, בעל רשיון נהיגה.
3. **מכונאי**
לעבודות תקון ואחזקה של ציוד הדראולי פנאומטי ומכני.
לפנות בכתב יד לת.ד. 45 תל-אביב 61000

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD
ד ר ו ש י ם
מחווטים
בעלי נסיון
לפנות לטלפון:
053-36838 ,053-33247

דרושים במכתשים:
למפעלינו בבאר-שבע וברמת חובב

* **הנדסאים או טכנאי חשמל**
בעלי רשיון "חשמלאי מוסמך" רצוי
• נסיון של שנה אחת לפחות בעבודה במפעל תעשייתי.
• שליטה במערכות פיקוד (רצוי P.C.)

* **מנהל/ת חשבונות ראשי/ת**
הכישורים: נסיון בניהול מחלקת חשבונות בהיקף גדול, ידע רב ונסיון בניהול מערכות ממוחשבות רב מטבעות, ידע בנושא יבוא ויצוא.
השכלה: רואה-חשבון או מנהל חשבונות מוסמך, בעל/ת נסיון של 5 שנים לפחות.

מועמדים יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאגף משאבי אנוש ת.ד. 60 באר-שבע, 84100
סודיות מובטחת

נחושתן

למפעלנו בת"א דרושים:
1. **מסגרים**
רצוי בוגרי בי"ס מקצועי ו/או קוראי תוכניות.
2. **מחסנאי טכני** (טפ"ס)
רצוי בעל נסיון קודם.
* 5 ימי עבודה בשבוע
* תנאים טובים למתאימים
לפנות טלפונית: 03-5102455 לכופי.

שופר-סל
לסניף רמת-אביב ג'
דרושים
* **עובד מאפית**
* **עובד מחלקת ירקות**
* **קופאיות**
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, רח' אחימאיר 1, רמת-אביב ג'. אוטובוסים 13, 27.

למלון דניאל
ד ר ו ש ה
אחראית אדמיניסטרטיבית למועדון היופי,
בעלת הופעה נאה
עברית ואנגלית על בוריין
כולל הדפסות. שפות נוספות יתרון.
נסיון מוכח בתחום האדמיניסטרטיבית
ארגון צוות עובדים, המלצות ונסיון
קודם הכרחיים.
על המעוניינות להתקשר
למלון דניאל למחלקת כוח-אדם
טל: 052-544444 לקביעת ראיון.

שופר-סל
לסניף בן-יהודה 97 ת"א
דרושים
* **מנהל מאפית**
* **עובדי/ות מאפית**

— העבודה במשמרות בוקר ואחה"צ לסירוגין.
— אין צורך בניסיון קודם — הכשרה תינתן במקום.
— תנאי שכר טובים.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום.

ארגמן תעשיות בע"מ
איזור התעשיה יבנה
ת.ד. 172 מיקוד 70600
טל' 08-437811

נותרו מספר מקומות מוגבל למועמדים/ות
ל"קורס אחראים חדר בקרה — מחזור ב".

יתקבלו לקורס מועמדים העונים על הדרישות הבאות:
* כושר בריאות תקין.
* נכונות לעבודה בשלוש משמרות.
* כושר לנהל צוות עובדים מקצועי ומיומן.
* יכולת לימודית טובה.
* בוגרי 11 שנות לימוד לפחות או השכלה מקבילה.
– הקורס יתקיים במפעלי החברה ביבנה.
– מועמדים מתבקשים לפנות בכתב או טלפונית למח' כוח אדם לקביעת מועד לראיון אישי.
– העסקה מובטחת לתושבי האיזור.
– סודיות מובטחת
– הצעה זו לגברים ונשים כאחד.

לרב-בריח
דרושים
מהנדס תעשייה וניהול
לניהול מחלקת תפ"י באחד ממפעלנו.
נמרץ, אחראי ובעל נסיון של 3 שנים לפחות במפעל תעשייתי.
מהנדס מכונות
לתפקיד מהנדס מפעל. בעל נסיון של 3 שנים לפחות במפעל מתכת בעיבוד שבבי ועיבוד פח.
עבודה מעניינת עם מסלול קידום.
2 תפקידים פנויים באריאל וביבנה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד לת.ד. 465 יבנה 70600
רב-בריח מקום גדול לעבוד בו.

לחברה תעשייתית
דרושים
* **מהנדס מכונות**
בעל נסיון בתכנון וניהול
* **איש מכירות**
(רצוי מהנדס מכירות)
בעל ידע ונסיון טכני
נא לפנות לת.ד. 412 גבעתיים 53103

חברה העוסקת במוצרים לקידום מכירות
דרושים לנו
אנשי מכירות
בעלי נסיון מוכח במכירות
בעלי רכב-חובה
טל' – מיום א' 03-249712 לורד

למשרד הראשי של חברת תעשייתית
דרושה
מזכירה בכירה
כישורים: שליטה מושלמת בעברית ואנגלית כולל הדפסה, ניסוח, תרגום והפעלת טלקס לועזי — בעלת נסיון.
שעות עבודה א'—ה' 8.00 עד 15.00
ו' 8.00 עד 12.00 תנאים טובים למתאימה
נא לטלפן 03-380541 לגלילה.

לחברה המפתחת מערכות בתחומי איבחון רפואי ותקשורת
דרוש/ה
מהנדס תוכנה
* בעל תואר אקדמאי
* 3 שנות נסיון בזמן אמת
* נסיון באסמבלר 68,000 ובשפת C — יתרון.
נא לפנות בכתב לענת — אירוטל בע"מ, רח' בצלאל 8, רמת גן 52521

עירית תל-אביב-יפו
מהנדס תמחיר במח' דרכים
תאור התפקיד: ממונה על הכנת מיפרטים טכניים לכל סוגי עבודות סלילת כבישים ומדרכות, בדיקת הצעות קבלנים, ייצוג המחלקה בפני ועדת מיכרזים, הכנת התקשרויות ודרישות המשרה:
מהנדס אזרחי רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים. בעל נסיון של 5 שנים לפחות בעבודת תמחיר מכרזים ובקורת חשבונות, נסיון במרמ.
לפנות לטל: 03-437082

מלונות גני מוריה
למלון גני מוריה ים המלח
דרושים
* **חדרניות**
* **מלצרים מקצועיים**
* **מלצריות לובי**
* **נגר**
אפשרות מגורים במלון
לפרטים נא לפנות למחלקת כח אדם
טלפון 057-84351

לחברת בניה
ד ר ו ש / ה
הנדסאי/ת / טכנאי/ת בניין
לחישוב כמויות
2 שנות נסיון לפחות
העבודה באזור תל-אביב
לפרטים לפנות טל: 03-357191
בשעות 16.00-18.00

לחברת יבוא בת"א
דרושים
1. **טכנאי/הנדסאי חשמל**
למחלקת מכירות. רצוי עם נסיון בענף מיתוג חשמל.
2. **מחסנאי טכני**
דינמי ואחראי.
בפרטים: טל. 03-957575, 03-863421
בשעות 19.00—20.00.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לפרסם מודעה!
דחף סניפים
ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון

ת"א דחף מרכז	ת"א דחף דיזנגוף	ת"א דחף בן יהודה	ת"א דחף אלנבי	חיפה דחף	ירושלים דחף	דחפון	ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
טל' 622547	רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות טל' 239952	רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל' 656120	רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) טל 614433	רח' הרצל 5 (הדר) טל 645333/4	רח' יפו 43 (ככר ציון) טל 226335	שרות מודעות טלפוני טלפון 03-611001	

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

هكذا من الاصل

„דוד באלס אולי רימה את בנק דיסקונט – אך לא את התק"ם"

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

„באלס אולי רימה את בנק דיסקונט אבל לא את התקציבי" – כך אמר אתמול עורך הדין ד"ר יעקב וינרוט, פרקליטו של איש העסקים דוד באלס, המואשם בעבירות מרמה נגד התקים בבית המשפט המחוזי בתל-אביב, במהלך העלאת טיעוניו לבקשת „אין לענות לאשמה" (נרקיים).

בעת טיעונו אמר עורך-הדין וינרוט, כי הוא הולך „לקראת" התביעה ומאמץ את המבנה של התביעה אשר על פיה אש"ת-כספים ראתה את תעודות הפיקדון כתקפות לכל עניין וחשבה שיש מאחוריהן כסף, ובאלס לא אמר לאנשי דיסקונט ולאנשי אש"ת שהתעודות בוטלו ומשך את הכסף. גם אם טיעון זה נכון, אמר וינרוט, אין במעשה זה עבירה.

עוד אמר עורך-הדין וינרוט, כי התביעה טענה שבאלס רימה את אש"ת בכספים, אבל צריך שיהיה קשר בין המרמה לבין קבלת הדבר במרמה, וקשר כזה לא היה. הטענה של מעשה-מרמה יכולה, לכן, להיות רק בין באלס לבנק ולא בין באלס לתק"ם. התק"ם קיבלה את כה שרצתה – תעודות פקדון – והיתה זו הסיבה לכך שהתק"ם נפרדה מכספה ונתנה אותו לבאלס כהלוואה. „מה שגרם לאש"ת-כספים להיפרד מכספפה לא היה האמון שנתנה בבאלס, אלא נבע מכך שאש"ת-כספים ראתה בבך הסכם במקביל לערבות הבנקאית. אש"ת היתה משוכנעת שיש ערבות בנק כלפיה וכל עוד היא אוחזת בתעודת פקדון ללא קשר למצב חשבונו של באלס אין לה מה לדאוג".

כדי לבסס את דבריו, ציטט עורך-הדין ד"ר יעקב וינרוט קטעים מעדויותיהם של חיים יולס, קובי בדיישי ונתן מאיר, שטענו: ידענו שיש בסתתנות טובים. וינרוט הפנה את השופטת, שושנה ברמן, לתביעת התק"ם נגד בנק דיסקונט, שבה אין שמו של באלס מוזכר בקשר להפסדי התק"ם.

וינרוט גם ציטט את מנכ"ל בנק דיסקונט לשעבר אלי כהן אשר טען על הליך העברת תעודות הפקדות לבאלס כ„רשלנות פושעת של הבנק", דבר המוכיח כי העניינים התנהלו בין הבנק לבין באלס.

לטיעונים אלה צירף עורך הדין וינרוט את בקשתו שלא לענות על האשמה. לתביעתו הצטרף עורך הדין גיורא אהרון, פרקליטו של צבי אהרוני המופיע עם באלס בכתב האישום, והוסיף: „אם התק"ם היה מנהל משפט אזרחי נגד באלס והיה זוכה בו – האם היתה לו אז סיבה לתבוע את באלס תביעה פלילית?"

התובעת, פנינה דבורין, תשיב לטיעוניו של וינרוט ביום ג' הקרוב.

149 אלף דולר יקבל אדריכל לתכנן מחדש 'מרכז הירידים'

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

חברת „מרכז הירידים" המפעילה את גני התערוכה בתל-אביב תשלם לאדריכל משה ספדי 149 אלף דולר תמורת תיכנון מחודש של „מרכז הירידים". זאת, על רקע ביקורת שמתחו במה מחברי הדירקטוריון של „מרכז הירידים".

בעת האחרונה מונה במרכז הירידים מנכ"ל חדש, יצחק ברנר, במקומו של נחום רז, שפרש מהחברה בהסכמה עם ראש עיריית תל-אביב, יו"ר הנהלת מרכז הירידים, עוד לפני כניסתו לתפקידו בחברה. בעקבות זאת החל בדיונים לשינוי פני מרכז הירידים והחלט לפנות למומחה בעל שם עולמי, משה ספדי (שתיכנן את מרכז ממילא בירושלים ותערוכות גדולות בחו"ל), כדי שיערוך תיכנון אדריכלי מחודש ותיכנון שיווקי יוצא-דופן למרכז הירידים. הוסכם שישולם לו סכום של 149 אלף דולר, למרות הביקורת החריפה שהושמעה בקרב חברי הדירקטוריון של מרכז הירידים.

דובר „מרכז הירידים", רוני דימון, אמר אתמול בתגובה: „מרכז הירידים בגני-התערוכה הוקם לפני 35 שנה דיוזה, ומאז לא חלו שינויים מפליגים פרט להקמת מרכז הקונגרסים. ההנהלה החדשה רואה שהמקום הפוך למרכז ירידים מודרני, וצריך להיערך מחדש כדי להרחיב את המקום ולהפכו לבעל שם בינלאומי. העסקת משה ספדי היא בשלב ראשוני ונעשתה בתיאום עם מתכנן העירייה, שכאי אסיף, ואנו מקווים שבתוך חצי שנה נראה את תוצאות התיכנון הראשוניים".

עובדי בתי-המשפט דורשים סכסוך עבודה בשל אי-קידום

מאת חיים ביאור, סופר „דבר" לענייני עבודה

הוועד הארצי של עובדי בתי המשפט דורש מההסתדרות שתכריז על סכסוך עבודה בבתי המשפט. על רקע אי-קידום בדרגה של מאות מהעובדים.

הוועד טוען שהתחייבותו של נציב שירות המדינה הקודם, אברהם נתן, לפיה יקודמו עובדים בדרגה אחת – מומשה רק בחלקה הקטן.

הסתדרות עובדי המדינה תובעת מנציבות שירות המדינה כי תאשר קידום בדרגה ל־165 מבין 800 העובדים בבתי המשפט. ועד העובדים דורש את קידומם בדרגה של עובדים במספר גדול בהרבה, רובם זוטרים.

בתוך כך החליטה שלושם המזכירות הפעילה של הסתדרות עובדי המדינה לפעול לפתיחתם של הסכמי העבודה „בכל מחיר ואפילו במחיר של מאבק פנימי בתוך ביתנו".

מזכיר הסתדרות עובדי המדינה, ראובן בן עמי, הטעים שנוצר מצב בעייתי, לפיו עובדים בשירות הממשלתי בדרגות שעד י"ז משתכרים בין 450 ל־650 שקלים (נטו).

„הלקוחות" שהתעניינו בכבשים חזרו כדי לשדוד את התכשיטים

(ע). – תושבת רעננה בת 59 נשדדה אתמול בביתה באיומי סכין, על-ידי שני שודדים שכבתו אותה ברגליה ובידיה והצמידו אותה לכסא. לאחר חיפוש בדירה נטלו עמם תכשיטים בשווי 5,000 ש"ח ונמלטו מהמקום.

משטרת כפר-סבא הציבה מחסומים באיזור וערכה סריקות אחר השודדים, אך טרם נעצר איש.

בחקירתה הראשונית סיפרה האשה, קלרה רוזנברג, כי יום קודם-לכן ביקרו השניים בביתה ובירדו פרטים לגבי מכירת כבשים ומתי יוכלו לשוחח עם בעלה.

סמוך לשעה 10 בבוקר הגיעו השודדים לביתה ברחוב אחד-העם ברעננה. באותה עת היתה לבדה בבית, מאחר שבעלה יצא שעה קודם-לכן. השניים הקישו על הדלת וכאשר פתחה, הדפו אותה פנימה, ותוך-כדי כך שלפו כובעי גרב והסתירו את פניהם. השניים כפתו את האשה ברגליה ובידיה, הצמידו אותה לכיסא ולאחר מכן הובילו אותה לחדר השינה והשכיבה על המיטה. כל אותה עת איימו עליה בסכין לבל תצעק ולבל תנסה להזעיק עזרה. בחיפוש בדירה נטלו עמם השודדים תכשיטים בשווי 5,000 ש"ח ונמלטו.

כמה דקות לאחר מכן השתחררה האשה והזעיקה עזרה. כוחות משטרה הגיעו למקום ופתחו בסריקות, אך טרם נתפס איש.

ריב בין אחים הסתיים בנעיצת סכין בבטן

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

מאיר עמר, חייל בן 18 מקריית-ביאליק, נדקר אתמול לפנות-ערב בסכין בבטנו, כנראה על-ידי אחיו, בעקבות ויכוח שפרץ בין השניים בהיותם באמצע רחוב קרן-היסוד בקריית-ביאליק. הנדקר הובהל למריא בעזר על-ידי עוברים ושבים ומשם הועבר לבית-החולים בזיוהם.

עד ראייה למקרה הדקירה סיפר לחוקרי משטרת זבולון, כי בין השניים פרץ ויכוח קולני, ואז שלף אחד האחים סכין ודקר את אחיו, שהיה לבוש מדי צה"ל, בביטנו. הדוקר, תושב קריית-ביאליק, נמלט מהמקום והמשטרה פתחה אחריו במצוד.

לפני מספר חודשים נרצח אח אחר מהמשפחה, חיים עמר, שהיה אסיר בחופשה, במסגרת חיסול חשבונות בעולם התחתון. עד כה לא הצליחה המשטרה לגלות את הרוצחים.

פריצת דרך אפשרית בריפוי טרשת עורקים

מאת סופר „דבר"

צוות חוקרים ישראלי בראשות פרופ' א. אברהם מהמרכז הרפואי „שערי צדק" בירושלים פיתח תרכובת כימית העשויה לבשר פריצת דרך בריפוי טרשת העורקים. מחלה זו גורמת במישרין ובעקיפין ליותר מ־40 אחוז ממקרי המוות בגיל העמידה והזיקנה בארצות המפותחות. התרכובת הכימית נוסתה לפי שעה רק בארנבות נגועות-טרשת, ומקורות מסרו כי הביאה „תוצאות מרהימות". עתה יש לבצע ניסויים קליניים כדי לבחון את יעילות התרכובת ואת בטיחותה בטיפול בבני אדם. יש לציין כי הצלחת ניסוי בחיות מעבדה אינה מבטיחה הצלחה דומה בבני אדם.

בן 34 עלה על מוקש ישן – ומצבו קשה

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

גבר בן 34 עלה אתמול על מוקש ישן באיזור שמצפון לעמק הירדן.

הצעיר, בן מיעוטים, הועבר במסוק לבית-החולים רמב"ם בחיפה ומשם נמסר כי מצבו קשה והרופאים נאלצו לקטוע את רגלו.

עדיין לא ברורות נסיבות המקרה, אך ברור שמדובר במוקש ישן שהיה טמון בשטח מגודר ומסומן ולא ברור כיצד חדר אליו הצעיר. המשטרה פתחה בחקירה.

הדייג העלה ברשתו תותח מ„ששת הימים"

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

מכונת-ירייה בקוטר שלושים מים, שהיתה מורכבת על מטוס-קרב, נתגלתה השבוע במימי הכנרת על-ידי דייג טבריייני.

רשתו של הדייג נתפסה בתותח והוא מיהר להזעיק את המשטרה שהזעיקה את קציני ההנדסה של פיקוד הצפון.

לאחר בדיקה הוברר, כי מדובר בכלי-נשק שהיה מורכב על מטוס ונפל, ככל הנראה, בתקופת מלחמת ששת-הימים. מחשש שמדובר בכלי-נשק שעלול להתפרץ – החולט לפוצצו וחיילי ההנדסה, אכן פוצצו את התותח.

ירידה של 50% בפשיעה בשדרות

מאת דני צדקוני, סופר „דבר" בדרום

שיא ארצי בירידה בפשיעה נרשם בשנת 1986 בעיירה שדרות. לפי סיכומי המשטרה, פחתו בה בשנה האחרונה במחצית ההתפרצויות וההגיעות ברכוש.

מפקד מרחב לכיש של משטרת ישראל, ניצב-משנה יוסף זכריה, אמר כי זה הישג משמעותי ויחיד בארץ במרחב כולו, הכולל את הערים אשדוד, אשקלון, קריית-גת, קריית-מלאכי, שדרות וישובים כפריים רבים ביניהם, נרשמה ירידה של 1.5% במספר התיקים ושל 4.5% בעבירות נגד רכוש.

ככה ייעשה לסטודנט שחסם, עם עוד רבים אחרים רחוב במדריד, בהפגנה נגד מדיניות החינוך של הממשלה. (צילום: אי-פי)

אבי צור מבקש לעכב את ההליכים המשפטיים נגדו

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

אבי צור, עוזרו לשעבר של מנן שר-החקלאות, המואשם בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב בעבירות של קבלת מזון בתוך שוחד-ב־דוירות מטוחר הקרקעות, אחמד ערה ושימוש בינבב לנביעה פרטית, ביקש שלשום מן היועץ המשפטי לממשלה לעכב את ההליכים המשפטיים נגדו.

בקשתו של אבי צור, שהוגשה על-ידי עורכי-דינו, זאב ולנר, מתבססת על פרשת באלס. הפרקליט טוען, כי אם לא נחקרת על-ידי המשטרה פרשה של העברת כ־2 מיליון דולר על-ידי דוד באלס למפלגת העבודה, אין סיבה להאשים אדם שהיה מעורב באיסוף תרומות בסך 125,000 דולר בלבד. בהסתמך על כך, מבקש עו"ד ולנר מן היועץ המשפטי לממשלה לעכב את ההליכים נגד מרשו ולבטל את כתב-האישום.

אם לא יעכב היועץ המשפטי לממשלה את ההליכים נגד אבי צור, הוא יעתור לבית-הדין הגבוה לצדק כדי שזה יחליט בעניין עקרוני זה.

המשטרה: אין דרך לקצר הליך הבדיקה

אין מנוס ממעצר – גם אם זה קמח ולא הרואין

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

אהרוניב חפים ממשפט, אם נתפסו בחזקת הסמים, עלולים לשבת בתא המעצר המשטרתי מספר ימים עד שיתקבלו תוצאות בדיקה מעבדתית מירושלים, הכוללת אותם מכל אשמה.

דברים אלה אמר מפקד המחוז הצפוני של המשטרה, ניצב לוי שאול, בתשובה לשאלת „דבר". הוא נתבקש להגיב על מקרה שאירע בשבוע שעבר, כאשר חמישה מתושבי הכפר עג'ר שברמת הגולן הושמו במעצר חמישה ימים לאחר שהותירו שני שקלונים חשודים כמכילים הרואין, שלבסוף התברר כי המדובר בקמח. ... כי „מחזור" שהשתלבו בחוקים של „מחזור" ... על-ידי נער בן 17 תושב הכפר ... הרואין. ניצב לוי שאול אמר כי „בשלמותה של נגד מבצעי עבירות סמים אין מנוס מכך, שגם אנשים חפים מפשע ייעצרו עד שתתברר האמת, ואין כל דרך לקצר את התהליך".

ביום השלושים לפטירתו של יקירנו

אהרון (דולפי) גבע

נעלה לקברו בהר-הזיתים
ביום ב', י' בשבט (9.2.87)
בשעה 3 אחה"צ.
תודה לכל מנחמינו.

המשפחה

עם
תמי וגבי והמשפחות

אנו אבלים על מות
הבן
יריב ז"ל

בית רביבים

בצלאל – אקדמיה לאמנות ולעיצוב ירושלים
מודיעה על

המשך ההרשמה לשנה"ל תשמ"ח 1987/88

במחלקות • אמנות • צורפות
• עיצוב גרפי • צילום *
• עיצוב סביבתי • עיצוב קרמי
• עיצוב תעשייתי

ההרשמה מתקיימת בחודשים ינואר-פברואר 1987
בימים א' – ה' בין השעות 09.00 – 16.00
חוברות מידע, טפסים והרשמה בקמפוס בצלאל
הר-הצופים, טלפון 02-822181, 02-822191
או באמצעות הדואר: ת"ד 7314 ירושלים 91072
* לא תתקיים הרשמה לתשמ"ח

לחברינו **רבקה ויעקב ויסוקר**

ברכות מזל טוב להולדת הנכדה
עדי
אחות לשני

בית „דבר"

לאראלה וגדעון ברוידא ומשפחתם
ע"י חורד איחוד

בהילקח מכם אם וסבתא של המשפחה
שושנה אדם
היקרה

משתתפים באבלכם
שפרה ושמחה גוטלייזר – ר"ג
אסתר ומתתיהו גוטלייזר – רעננה
הלל טל-עזר – ת"א

במלאת שנתיים לפטירת אשתי, אמנו
אחותי וסבתנו היקרה והבלתי נשכחת

חיה אידלמן ז"ל

נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום ראשון
ט' בשבט תשמ"ז 8.2.87 בשעה 15.00 בבית העלמין ברחובות
אוטובוס יצא מביתה רח' עמיאל רוזנסקי 4 בשעה 15.00

המשפחה

לחברינו **פיפין ויעקב בן-שיטרית**

ברכות מזל טוב להולדת הנכד
דביר (דוד)
אח להילה

בית „דבר"

לחברנו **יצחק וקסלר ומשפחתו**

אתך באבלך הכבד על מות אחיך
בצלאל וקסלר ז"ל

בית מעלה-החמישה

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע
פרשת בא

מוצ"ש		ערש"ש	
ירושלים	5.55	ירושלים	4.40
תל-אביב	5.53	תל-אביב	4.58
חיפה	5.54	חיפה	4.49

לחברינו **שרה ומנחם שטיינר**

ברכות מזל טוב להולדת הנכד
אוריאל
אח לבן-ציון ויפית

בית „דבר"

במלאת שלושים יום לפטירתו של חברנו
אייזיק לוין ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום שני י' שבט תשמ"ז 9.2.87
בשעה 3.00 אחה"צ בבית העלמין במשקנו.

**המשפחה
ובית דפנה**

עיריית ירושלים
הועדה המקומית לתכנון ולבניה
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965 (להלן: החוק)
בנ/86/874

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק כי מרפאת שיניים עממית הגישה לועדה המקומית לתכנון ולבניה (להלן הועדה) בקשה להתרת שמוש חורג בבנין, גוש 67 חלקה 37 ברחוב ראשית חכמה בירושלים.

והיינו: שמוש חורג והיינו הפיכת דירת מגורים למרפאת שיניים.

את התנגדויות להתרת שמוש חורג הנ"ל אפשר להגיש תוך שבועיים מתאריך הודעה זו לועדה המקומית לתכנון ולבניה ברחוב הלל מס' 23 ירושלים.

ניתן לעיין בתכנית המוצעת במשרד זה בכל יום פרט ליום ו' בין השעות 12.00 – 14.00.

אברהם כהילה, מ"מ ראש העיר
יו"ר הועדה המקומית
לתכנון ולבניה

במלאת שנה לפטירתה של חברתנו
יוג'ינה קרונהיים ז"ל
נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום שני י' שבט תשמ"ז 9.2.87
בשעה 2.00 אחה"צ בבית העלמין במשקנו.

**המשפחה
ובית דפנה**

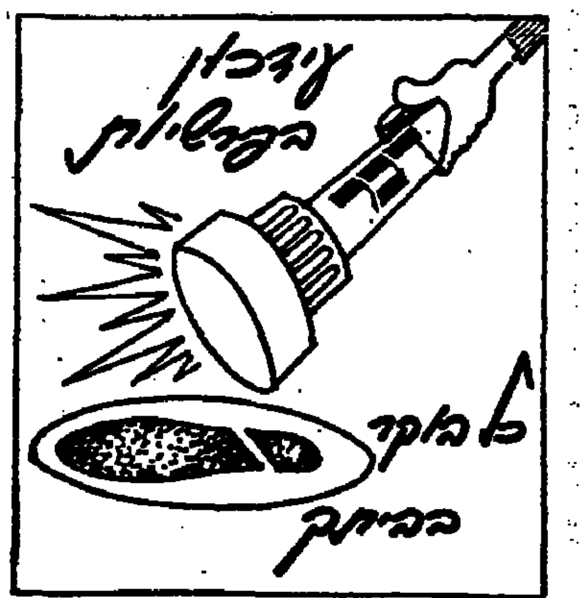

תודתנו נתונה לכל מנחמינו בכתב ובע"פ
על פטירתה של
אשתי, אמנו וסבתנו היקרה
ד"ר לשם כבוד

רנה מלכה צימנד ע"ה
לבית דויטש

**דוד צימנד
הנרי ואנדה צימנד והילדים
פני ואלכסנדר ישורון והילדים**

לתרומת דם
פנה לסניף
מגן דוד אדום הקרוב.

זכור!
תרומת דם אחת
מקנה ביטוח דם שנתי
למשפחתך ולך.

מנת דם
חיים לאדם

נורה אדומה ומזומזמת / עליזה ולך

תיקם או תיפול

מה שכל הגורמים בליכוד אינם מביאים בחשבון וברצינות הוא שמפלגת העבודה תפסה עיתוי אמיתי לאי־התקפלות. אין סימטריה קיבוצים־יש"ע ולא תהיה סחיטה

לא כאשר תקציב המבשר פגיעה בנושאים החברתיים ובשירותי הבריאות, אמרו ח"כים של מפלגת העבודה כשהציג שר האוצר יצחק מודעי את התקציב לשנת הכספים 1986/1985. אווירת מרי שררה אז בסיעת המערך וראש הממשלה שמעון פרס התייחס אל האיומים ברצינות רבה. בנאום תקיף ועצבני, ובהכאה על השולחן "שיכנע" את חברי־הכנסת של סיעתו לחזור בהם מאיומיהם ולהרים את ידם בעד אישור התקציב. מה שקרה השבוע לא היה חזרה על תסריט זה בחילופי שחקנים. הח"כים של הליכוד בוועדת הכספים ציפצפו, פשוטו כמשמעו, על החלטת ממשלה, שסניגורה הלהוט ביותר היה שר האוצר משה נסים, וראש הממשלה יצחק שמיר לא מצא לנכון להתערב.

ראש הממשלה יצחק שמיר מעדיף שהעניינים, כל העניינים, יסתדרו מעצמם בלי שיבלבלו לו את המוח ויאלצו אותו לעשות צעד זה או אחר. כך היה בתקופת ההמתנה לרוטציה וכך אחריה. לפעמים נדמה שעדיין לא קלט שהוא ראש ממשלה. כלומר, הוא משוחרר יותר – מעצם הידיעה שלא מאיימים עליו עוד בשוט של הפרת הסכם הרוטציה – אבל אחרי מאה ימים בראשות הממשלה קשה לאבחן איזה מהלך שהוא עצמו יזם. איזו פאסיביות אקטיבית: אם עד אוקטובר 1986 ביקש להגיע בשלום לרוטציה, עכשיו הוא מייחל למצות את קצבת כהונתו בראשות הממשלה בלי לנקוף אצבע.

אי אפשר להאשימו אפילו בכך שהוא טרוד בהיערכות לקראת המושב השני של ועידת "חירות". גם במישור המפלגתי סיסמתו היא "מה שתסכימו ביניכם יהיה מקובל עלי", והוא רואה עצמו פטור אפילו מן המאמץ לזמן את השרים חברי מפלגתו ללשכתו כדי לתרום במשהו להידברות ביניהם. אלא שההידברות הפנים־ליכודית מכירה את ההבחנה ההיתולית שבין מונולוג לדיאלוג. מונולוג, על־פי ההלצה, הוא אדם המדבר אל עצמו, ודיאלוג הוא שני אנשים המדברים אל עצמם. לך תבנה מחזה כבני היטב מאוסף האוטיסטים האלה.

בשיחות ה"תפור" שקדם לרוטציה התבטא שמעון פרס באוזני שרי מפלגתו על האכזבה שמנחילים לו שמיר ועמיתיו שרי הליכוד. הסרבנות שלהם לכל הצעה שלנו הדליקה אצלי נורה אדומה, אמר בהזדמנות ההיא. אם כך הם נוהגים עכשיו, כאשר האינטרס שלהם צריך להיות גמישות מסויימת, מה יהיה אחרי הרוטציה? "נס" הנורה האדומה, בת מאת הימים, גדול מנס פך השמן, שהספיק לשמונה ימים בלבד. אבל עד לימים האחרונים הפנו אליה ראשי מפלגת העבודה את הגב, ולכל היותר היא חיממה את הלומבגו שחטפו בשנתיים הראשונות של ממשלת האחדות הלאומית מנשיאה בעיקר העול. רק בעת האחרונה החלה הנורה האדומה להשמיע גם רחשים וזמזומים כדי להסב את תשומת־לבה של מפלגת העבודה למה שצפוי לה.

זה התחיל עם הביקורת שמתחו אישים מרכזיים בליכוד על שר החוץ שמעון פרס במהלך מסעו המוצלח מאוד באירופה בחודש שעבר, ונמשך, בפחות אלגנטיות, סביב "פרשת בלאס". במידה מסויימת הסיטה סרבנותם של חברי־הכנסת של הליכוד בוועדת הכספים לאשר את הסיוע שעליו החליט האוצר לתק"ם את תשומת־הלב מנושא הוועידה הבין־לאומית, שגם הוא רווי חומר־נפץ בין־גושי. עם זאת, הקשר של בלאס לתק"ם והאסימונים שאיפשרו לו לשחרר מידע לא מבוקר על מפלגת העבודה היו להן לרועץ אצל הח"כים מהליכוד, שגישתם לכל נושא המובא לעיונם היא עניינית בלבד.

על נושאים שונים אמר פרס, התחרו־החזיקו אחריו עמיתיו להנהגת המפלגה, כי מפלגת העבודה לא תישאר בממשלה אם יזונחו או ידורבנו. איכשהו לא עמדו האיומים האלה במבחן בעבר, אולי בעיקר מפני שמפלגת העבודה פחדה שתיחשד כמי שהתכוונה מלכתחילה לא לכבד את הסכם הרוטציה ורק חיפשה לה אמתלה. אולם כשהרגיש פרס בליל־שבת לפני שבוע, כי מפלגת העבודה לא תשב בממשלה שתניח לחקלאות להתמוטט, התכוון לכל מלה שאמר. הרי רק בגלל הזיקה בין מפלגת העבודה לחקלאות הפקידה מפלגת העבודה, בזמן הרכבת ממשלת האחדות, את כל התיקים הכלכליים החשובים ובחרה בתיק החקלאות. וחקלאות היא כמעט שם נרדף לקיבוצים, אף שהללו עשו הסבה מקצועית רחבת ממדים גם לתעשיה.

הסדר הסיוע בין ראשי האוצר לראשי התק"ם הושלם לפני יותר מחודש, ולפחות ראשי האוצר אמרו עליו ש"אילו כל המדינה היתה נוהגת כמו הקיבוצים היינו מגיעים ליציבות מהר מאוד". מחמאות, כידוע, לא עולות כסף, וכסף לא נדרש מהאוצר בהסדר הזה. מלבד פריסת חובות שאישר האוצר, הטילו על עצמם הקיבוצים מענק פנימי, מהחזקים לחלשים, החליטו על הורדת רמת־החיים ועל הגברת הייצור החקלאי והתעשייתי. אילו בא כל מיגזר שהוא לוועדת הכספים, שתאשר לו סיוע בתנאים כאלה, היו הידיים מונפות כמעט מעצמן. ה"חסרון" של התק"ם היה רק בשיוכה הפוליטי. הח"כים של הליכוד, בעיקר אלה שמקרב "חירות", לא ראו את מנחם בגין כבר שנים, אבל עדיין הם מתענגים על צליל קולו הסונט ב"מיליונרים המשתכשכים בבריכה" ומסית לשנאה עיוורת כלפי הקיבוצים.

מרגע שהתחוור למפלגת העבודה שהח"כים של הליכוד יוציאו לה את הנשמה עד שיאשרו את ההסדר בוועדת הכספים, הבהירו דובריה המוסמכים שהח"כים שלה לא יתמכו בחוק התקציב בקריאה הראשונה. את הטעות הטאקטית שבהחזקת התקציב כבן־ערובה תיקנה מפלגת העבודה מיד, בהידברות בהנהלה המצומצמת של הקואליציה, במתן אשראי מוגזם. אנחנו נצביע בעד התקציב, אמרו דובריה המוסמכים, ונושא הסיוע יעבור בוועדת הכספים בתוך כמה ימים. ח"כ אריאל ויינשטיין, מרכז סיעת הליכוד בוועדת הכספים, קיבל על עצמו לשכנע את חבריו לאשר את הסיכום, אלא שהפריז בהערכת כוחו.

ח"כ ויינשטיין הוא מרכז טרי, רק מאז הרוטציה. יותר מכל היה רוצה לסייע לשר האוצר משה נסים, שעם מחנהו במפלגה הליברלית הוא נמנה. אלא שלחברי סיעת הליכוד בוועדת הכספים יש מניעים אחרים משלו. ראשית, הוא חבר המפלגה הליברלית שמשקלה בליכוד נתון כרגע בשפל. שנית, לנציגי "חירות" בסיעה יש אינטרסים לא־רלוונטיים משלהם המשפיעים על הכרעותיהם. למשל, הח"כים קופמן, מצא ושמאי נמנים עם מחנהו של דוד לוי, והם יעשו כל מה שביכולתם כדי להפגין פריקת עול תנועתית במחאה על מה שמנהיגם מפרש כהתארגנות פנים־מפלגתית נגדו.

דוד לוי מתפנה באחרונה מהרמונט הפרסונלי בביתו המיניסטריאלי והתנועתי רק כדי לתקוף את שמיר ואת ארנס. בין היתר, הוא מעוניין להציג את שמיר כמי שמוותר כל הזמן למפלגת העבודה אם בנושאים כבדי משקל, כמו הפקרת ניהול המהלך הכלכלי לפרס, ואם בנושאים קלי משקל כמו סלילת הדרך למינויו של מוטי הוד ליו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האווירית ואפילו "הורדת" הליכוד מ"פרשת בלאס־פרס". לוי מעמיד אתגר למנהיגותו של שמיר – שיעניק גיבוי לשר האוצר שלו – אבל הוא משוכנע ששמיר אינו מסוגל לבצעו, ובינתיים גם לא התבדה.

מה שכל הגורמים בליכוד אינם מביאים בחשבון ברצינות הוא שמפלגת העבודה תפסה עיתוי אמיתי לאי־התקפלות. כאשר החשידו את פרס, לפני כשנה, שסיסמת הצמיחה שטבע נועדה להזרים כספים ל"סולל בונה", לקופת־חולים ולהתיישבות, נאלצה מפלגת העבודה לקפל בביישנות את הדגל שהניף פרס, כי, כאמור, בימים ההם נחשדה בשיקולים סקטוריאליים. הפעם אין לה שום סיבה להתבייש ולוותר. ההסדר שמדובר בו הוא הצעה של משרד האוצר ויש עליו החלטת ממשלה. ככל שנמשכת הסחבת, נחשפות כוונותיו האמיתיות של הליכוד: לנצל את ההזדמנות להיטיב עם המיגזרים הקרובים ללבו, ובמיוחד לישובי יש"ע. את הסימטריה הזאת הוא לא יצליח לסחוט ממפלגת העבודה.

רוח הדברים / חגי אשד

אילו הייתי מרוקאי

כמעט כולנו, לבושתנו, עלולים להעשות לאנשי "עדות" בארצנו. יעידו על כך אירועי השבוע החולף. הבאבא סאלי מבקר המדינה במגדל העמק

פרופסור שמעון שיטרית צריך לברך על מזלו הטוב, על שלא נבחר השבוע למבקר המדינה. לא מפני שהוא אינו מתאים, או שהיה עלול להיכשל במילוי התפקיד. אלא מפני שהיה ברור לעין כל שהוא נבחר לא בגלל כישוריו, אלא בגלל מוצאו העדתי. זו עובדה. הקולות שהיו עלולים להטות את הכף לטובתו היו קולותיהם של רבינו מהמפד"ל ופנחסי מש"ס. שניהם שוכנעו להצביע בעד שיטרית בגלל מוצאו העדתי. ולא בגלל כישוריו והתאמתו לתפקיד מבקר המדינה, דבר שלשני הח"כים הללו – שמתחרים ביניהם על קנאות דתית־עדתית חשוכה – אין שום מושג בו. ויפה עשה ד"ר בורג שסיכל ברגע האחרון את מעשה הכשל הזה.

אילו הייתי שמעון שיטרית לא הייתי רוצה להיבחר לשום תפקיד ציבורי או ממלכתי, מפני שאני מרוקאי. אילו הייתי מרוקאי לא הייתי רוצה להיבחר לשום תפקיד בגלל שאני מרוקאי. וכך גם אילו הייתי "פולני", או "רומני", או בן כל "עדה" ספרדית או אשכנזית אחרת. זה מה שקרה לנו לבושתנו ולגנותנו – כמעט כולנו עלולים להפוך לאנשי "עדות" בארצנו. ואילו הייתי השופט יעקב מלץ, לא הייתי רוצה להיבחר בגלל שאני במקרה אשכנזי־חילוני, חניך הארץ הזאת ובוגר מערכת החינוך שלה, בלי שום קביים עדתיות מוזהות. ראינו ושמענו אותו ברדיו ובטלוויזיה ואורו עינינו. לא אלמן ישראל מאישים מורמים מעם, המתאימים לתפקידים הרמים, הקשים והמורכבים ביותר, שכה הרבה תלוי בהם ובהצלחתם.

למה נכחד, שבע בירכנו בליבנו על כשלון המניפולציות של מפלגת העבודה בפרשה הזאת, אם אלה הן תוצאות הכישלון. ורק זאת תמהנו – למה ואיך מצליחה מפלגת העבודה, זאת הפעם השניה, כמו בפרשת הבחירה של נגיד בנק ישראל, לסייע לליכוד להתחזות למה שאיננו? ראה זה פלא, פתאום הצליחו מיכה רייסר וחבריו להתחפש לנגד עינינו ל"ממלכתיים" ול"בלתי־מפלגתיים". מי הלביש עליהם את המסיכה הזאת?

הרי כל אדם ברחוב יודע שאין כעסקני הליכוד, על "מנגנוניו" המפולגים והמסוכסכים ועל בריוניו המסורקים והמעונבים, לחלוקת שלל של משרות ממשלתיות וציבוריות, בלי בושה ובלי כל קשר לכישוריהם של מקבלי השלל. וגם מה שקרה הפעם, בעצם, היה שמועמדם חיים קוברסקי נותר מוכה ומבוייש בצידי הדרך, לאחר ששימש בידי עסקני הליכוד כמכשיר מפלגתי ציני להכשלת מועמדותו של יעקב ניצן. אבל, כמו שקורה בכדורסל לפעמים, הצליחו שחקני הליכוד, לנחול נצחון על חודו של סל ברגע הסיום, לאחר משחק כושל ומאכזב, הודות ליריביהם ממפלגת העבודה שהגישו להם את הכדור כמתנה. בחינם.

ואף־על־פי־כן, ואולי דווקא לכן, צריכה מפלגת העבודה לברך על שמזלה הטוב הציל אותה מנצחון מפוקפק במשחק הזה. אילו היא היתה מנצחת, חלילה, היה אפשר לומר שזהו נצחון שהושג בעזרת "שוחד עדתי" – "אתה תצביע בעד המרוקאי שלי ואני אצביע בתמורה בעד המרוקאי שלך". או, לחילופין, נצחון שהושג על בסיס של "אפלייה עדתית" – עסקה של עסקנים מפלגתיים שהיו מקופחים בעבר והפכו למקפחים בהווה. אילו הייתי מרוקאי, לא הייתי רוצה לנחול נצחון כזה וגם לא אילו הייתי "רומני", או "פולני", או כל ישראלי אחר שנזקק לקביים עדתיות כדי להלך וזקוף בארץ הזאת.

אילו הייתי מרוקאי הייתי מצטער מאוד על התמונה של צעיר המתהלך עם תרבוש לראשו בהילולה של באבא סאלי, שראינו בטלוויזיה. וגם על יתר המחזות והחזיונות בהילולה הזאת. בשביל מה לטפח את כל המנהגים הגלותיים הללו כאן בארצנו? בשביל מה תרבוש? האם זוהי הזהות העצמית של ישראלים ממוצא מרוקאי שנולדו בארץ הזאת, גדלו והתחנכו בה? האם זהו העבר, ההווה והעתיד שעליו הכריז השבוע סגן ראש הממשלה דוד לוי שהוא כל כך גאה בו? תרבוש מרוקאי? לזה קוראים בימינו "חיפוש שורשים". תראו לאן זה מגיע.

כזוהי גם הפרשה במגדל העמק של נשים, שגופן מסמא בטווח עין ואוזן והן מביאות לידי חטא ואסון בעצם קרבתן הפיסית בבית־הקברות, שבו מהלכות רוחות המתים החיים. עוד פרשה של "חזרה אל השורשים", לא עלינו, שתחילתה לפי הכתוב "בזוהר הקדוש", ולפי מנהגי גולת מרוקו מלפני מאות שנים, שהרבנים המקומיים תיקנו, או לא תיקנו אותה מחדש, לפי דרישת צאן מרעיתם. זה מה שיש לנו. צאן בלי רועה. רועה שנגרר אחרי העדר החוזר אל חשכת העבר. "החזרה אל השורשים", עוד תפזר אותנו לכל רוח.

זה היה שבוע אנטי־ציוני במהותו. שבוע של חזרה אל העבר המפריד והמפצל את העם לגלויותיו, כאן בארצנו, שאליה באנו כדי להיות עם אחד ולהתחיל את הכל מהתחלה, בשפתנו העברית המתחדשת, ולברור ולבחור לעצמנו מתוך העבר, מאז ימי התנ"ך ועד היום, את המנהגים והמצוות, הערכים והאמונות המתאימים להווייתנו הלאומית המתחדשת, ולדחות מעלינו ומתוכנו את כל הסיגים והפסולת, שדבקו בנו בעברנו הרחוק והקרוב – גם כאן וגם בשבעים הגלויות. לא לשלול הכל, ולא להשליך הכל מאחרי גבנו. אך בשום פנים ואופן לא לחייב הכל ולא לשמר הכל ולא להחזיר הכל ליושנו ולקפאונו המרכא. ודווקא זה מה שקרה השבוע, פעם אחר פעם.

פרופסור שמעון שיטרית אינו זקוק לקביים מרוקאיות כדי להגיע להיכן שהוא רוצה להגיע. וגם לא היה זקוק להן כדי להגיע להיכן שהוא כבר הגיע. הוא איש עתיר כישורים והישגים. הוא פרופסור למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים. זוהי זהותו. ואם היתה התחרות בינו לבין השופט מלץ על תפקיד מבקר המדינה, לא המוצא היה צריך להכריע ביניהם, אלא הכישורים האישיים ונתוני ההתאמה לתפקיד. לא קולותיהם העדתיים של רבינו ופנחסי הם שצריכים להכריע מי יהיה מבקר המדינה של כולנו.

נגד השחיתות, ביד שמאל / אמיר אורן

מטרף שרד בדרום ערד

בעוד יריבים פנימיים במפלגות נערכים להתמודדות מחודשת, משדר פרס לשמיר: מה שתאמר לשולץ יקבע גורל הממשלה

שמעון פרס יחליט על גורל הממשלה בארוחת בוקר שבה לא ישתתף. הסועדים יהיו ג'ורג' שולץ ויצחק שמיר. המנה העיקרית: הוועידה הבין־לאומית. אף שעמדת המארח חשובה, אמור פרס לקבוע אם לפרק את הממשלה לפי דברי האורח. עוזרי פרס טוענים, כי מה שיאמר שמיר לשולץ בהתייחדות זו – לא בשיחות הצוותים, לא בפגישה עם הנשיא רייגן, לא בהופעות פומביות ותקשורתיות, אלא בהזדמנות היחידה שנועדה לתכלית ממשית – עתיד להיות הרגע המכריע במהלך המדיני הנוכחי. מרגע זה, בוושינגטון, בעוד כשבועיים, תצא בשורת המשכו של המהלך לקאהיר, לרבת־עמון ולמוסקווה, או גזירת ביטול השותפות מערך־ליכוד לירושלים.

למי שמתקשה להאמין כי אחרי החמצה מכוונת של סידרת תקריות שהיה בכוחן להביא לפירוק הממשלה – יותר מכל, ההתכתשויות הנסוגות עם אריאל שרון – ייתפס פרס דווקא לסוגיה העמומה ואולי גם מרתיעת המצביעים של הוועידה הבין־לאומית, יש בפי אנשי פרס כמה תשובות. לדבריהם, מעוניין פרס בכנות בקידום המהלך המדיני וישמח אם שמיר יירתע מטריקת דלת, אך אם תיכשל ההרתעה יראה בכך עילה מספקת להיפרדות.

מדינית, מותנה תוכן שיחות פרס עם הנשיא מובארק בהבנות שמיר־שולץ. רק אם יוכל פרס לומר למובארק כי רעיון הוועידה הבין־לאומית, בכפיפות לעשרת הדיברות, חי וקיים, יתגלגל המהלך הלאה. ריצ'ארד מרפי יבוא לליקוט נוסף של זכויות הנוסע המתמיד בין בירות האיזור וינסה לחלץ מהמלך חוסיין, יחד עם מובארק, הסכמה בסיסית לעמדה הישראלית־אמריקאית־מצרית. סביר שחוסיין אכן יגיב בהסכמה כזו, אך יתנה אותה בהינהון סובייטי, לחיפוי מפני סוריה. המיקוח הסופי, לפיכך, יתנהל עם הסובייטים, הן על תנאי השתתפותם בוועידה והן על ריכוך הסד שלתוכו ינסו להכניסה.

שולץ לא נלהב מעולם מהוועידה הבין־לאומית, אך בניגוד לרושם שכביכול עלה מתימצות עמדתו הפומבית בשבוע שעבר, אין דגשיו סותרים את אלה של פרס. שניהם מעדיפים משא־ומתן ישראלי־ירדני ישיר, בשיתוף ייצוג פלשתינאי נאות, אך אם מתעקש חוסיין להקדים למו"מ זה חיפוי מעצמתי, לו יהיה כך – ובלבד שהסובייטים יאותו שיפור ביחסם ליהודיהם, בין המבקשים לצאת ובין הנשארים בארצם. שולץ ישמח אם הסובייטים לא ישולבו בתהליך; ההתיישרות המוצהרת עם פרס אינה קלה לו. אם יבהיר לו שמיר חד־משמעית כי הליכוד לא יניח למהלך להתפתח, לא יהיה שולץ פולני ממנו. שר החוץ האמריקאי, פצוע מכירות הנשק לאיראן, יסתפק בפיוס מצרים וירדן בנשק משוכלל ויחדל להתאמץ מדינית.

אישית, יתפתל פרס להסביר לעצמו ולזולתו מה מעשיו בממשלת שמיר, בלי פעלתנות מדינית. פרס נוכח עתה – בתחושה, בנוסף לידיעה – כי ההבדל בין מס' 1 לבין מס' 2, שכבר היה שם וירד, איננו רק כמותי. המאפיין היחיד שנשמר אצלו מימיו כראש־הממשלה הוא זילזולו במשרד החוץ, אלא שעכשיו הוא שר החוץ ועליבות המשרד היא גם עליבותו. שמיר, לעמדתו, כיורש שזקיפת ראש מזמינה מהלומות.

מנהל את הממשלה בזחילה חרישית. שרים מתלוננים כי הדיונים השבועיים קצרים ומימיים עד רפיון. משה ארנס אמר לאחד מעמיתיו כי הדרך היחידה לזכות בקשב אצל שמיר היא לומר לו שהנושא "סודי".

שמיר מבין כי בהתקפות אנשי הליכוד על פרס היתה המטרה האמיתית פנימית. התוקפים השתייכו לסיעת דוד לוי, המשדר כי להרגעת המחלוקת הבין־גושית יהיה מחיר בתוך "חירות". הכרה מיידית במעמדו כיורש־העצר. במערך רואים בהקשר זה גם את הסרת התנגדותו של ארנס למינוי מרדכי הוד ליו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האווירית – לא כוויתור של ארנס לעזר וייצמן או ליצחק רבין, אלא כעסקה בין שמיר לבין ארנס, שממנה משתמעת מודעות שמיר לצורך להתחשב בארנס במאבקי־הכוח הפנימיים ולא לקפחו לטובת הצעקנים ממנו.

פרשת השעון זעזעה את בכירי המערך וסביבתם לחשיבה מואצת על היערכות לממשלה – או לכנסת – אחרת. פרס לא איבד את בכורתו – הוא נכס שהפליא להשתקם גם בעיני רבין – אך שפיפותו היחסית, בהשוואה לאשתקד, עודדה יריבים מבית ובעלי־ברית גם יחד להרהר בקול בהתמודדות ובהתפתחויות אפשריות אחרות.

החל בכך, כנראה, אברהם טמיר, שהתנדב לתפקיד סאנשו פנשה בלי לוודא שוייצמן יסכים לשמש דון קיחוטה. טמיר העריך, כי ששת אחוזי "יחד" במרכז מפלגת העבודה יתפחו לעשירית המרכז ויותר, בתוספת "יתומים" שימשחו להם את וייצמן למנהיג. בהתמודדות מחודשת בין רבין לבין פרס, לפי תסריט זה, יתנה וייצמן את תמיכתו באחד מהשניים באימוץ רעיונותיו המדיניים. למרות קרבתו האישית בעבר לפרס ומשקעים הדדיים עם רבין, היה וייצמן אמור להפתיע ולהטות את הכף לטובת רבין, כאות לאכזבתו מפרס ותמורת מכירת הקו המצרי־פלשתיני (להבדיל מהאמריקאי־ירדני) לרבין.

לאחר ניפוי החיכוכים האישיים, נותר אמנם גרעין הגיוני בתסריט זה. רבין מקובל עתה כנוקשה מפרס בגישתו המדינית: לרוב נרדפות ממנו חשדנות, ספקנות ושמרנות. אבל בין המתיימרים לגלות רציפות בהשקפותיו עוד מימי הסתייגותו מפעולות הגמול וממיבצע "קדש", יש הטוענים כי רבין הוא ממשיכו האמיתי של קו ארלוזורוב־שרת ודוגל במגננה מדינית משום מסקנתו שאין לישראל מטרת־מלחמה התקפית בת־השגה. לפי גירסה זו, אין לראות בעמדתו הנוכחית של פרס מתינות שבהשקפת־עולם, אלא עדכון מעשי של הקו שמתוויו הקודמים היו בן־גוריון ודיין, אשר פיקפקו בהשלמת־אמת ערבית עם ישראל וחיפשו הסדרים טקטיים. בעמדת רבין כלפי השטחים, כהמשך עמדת אלון, ניכרת התרפקות יתירה על חוסיין, אך עוזרי רבין צופים התפכחות הדרגתית מאמונתו בקשירת עתיד השטחים בירדן. מוסמכי־ההכרעה במדים רואים בתוכנית הפיתוח הכלכלי של חוסיין לגדה המערבית המחשה נוספת לחרדתו מפני עקירת תושביה לגדה המזרחית, לא אות לנחישות האשמית לנטוש את מדיניות הגדה. רבין הוא שר הבטחון הראשון שהשאיר בתפקידו מתאם פעולות בשטחים, שירש מקודמו (שמואל גורן, המעוניין בכהונת ראש השב"כ או ראש ה"מוסד", היה אחד משלושה מבכירי מערכת הבטחון שהופיעו בקהל מילואי־המערכת באירוע מפלגתי של המערך, ערב הבחירות). אך בדיונים פנימיים הסתייג רבין מחומרת פעולות צבאיות בשטחים שעליהם הורה הרמטכ"ל משה לוי ומינה לראשות המינהל האזרחי בגדה את תא"ל אפרים סנה – המבקש לאחות את ירדן עם המתונים מיאסר ערפאת – למרות התנגדות לוי וגורן.

לרבין נוח בלשכת שר הבטחון. תסריט טמיר אינו מקובל עליו. כמעט 13 שנה לאחר תחילת התמודדויותיו עם פרס, נראה כמי שהשלים עם משניותו ונכון לשמר את הצמד עוד כנסת וחצי, אל ראשית העשור השמיני לחייהם. אלא אם ינחת על פרס "אסון אישי" בתחום טוהר המידות שיאלצו להתפטר. אז יתבע לעצמו רבין את הבכורה. יצחק נבון ומוטה גור עשויים להתמודד. וייצמן, כמדומה, יבקש לעצמו "לשנתיים" את תיק הבטחון, מרבין או ממועדפו ברובד הבא, גור. בשבוע שעבר היה וייצמן נמרץ – בתשובה לפתק ששיגר אליו שמיר ובשיחות עם שרים אחרים – בתמיכתו במינוי דן שומרון לרמטכ"ל (ואלוף אביהו בדנון למפקד חיל־האוויר). אם ישוגר גד יעקבי לוושינגטון, עשוי וייצמן לעזוב את משרד החוץ לטובת משרד התכנון והכלכלה.

שומרון היה הרמטכ"ל שעמד וייצמן למנות אחרי רפאל איתן, לולא התפטר שר הבטחון של הראשונה בממשלות מנחם בגין. מינוי שומרון, באיחור של שש שנים ומלחמה ארוכה אחת, הוא החשוב במעשי רבין בצה"ל. למרות ליקוייהם, גם כאלה ששיוועו בשנתיים האחרונות, עדיף הצוות פרס־רבין על כל הרכב אחר בפוליטיקה הישראלית הנוכחית. במשימה העיקרית של ישראל – מניעת מלחמה ובניית כוח להיחלצות מיטבית ממנה – המשולש פרס־רבין־שומרון הוא היפוכו המרגיע של בגין־שרון־איתן.

המשולש ההוא היה, הזכיר השבוע, מרובע, עם שמיר כשר חוץ שתמך בהרפתקאות צבאיות. גם בשיחות עם זרים, לא רק עם שרים ועם ראשי שב"כ, קשה לעתים לדעת עד כמה קלט שמיר (והוא לא הבין מה נאמר לו בוושינגטון, כשדובר על מטוסי "איי־ואקס"). הפעם, עם שולץ, חשוב יותר מה יפלוט. סביר שלא יניח להציגו כמסרב לשלום, גם אם ישוב פרס מנופש ערד במארב נחוש לסימני נעילת התהליך. שמיר יעביר את המפתחות למובארק, לחוסיין ולבסוף למי שכונה באיורים אמריקאים דוד־קירובה "גורבי", עד שהתפרס בשטח גם גורבאניפר. מיכאיל גורבצ'וב עומד על סף אישור צאתן של 3,400 משפחות מסורבים, כמעט 12,000 נפש בסך הכל. אם יפעל, יחתום פרס על מבחן קבלתו לוועידה הבין־לאומית, לשם יגיע שר החוץ אדוארד שווארדנדזה, בתנאי שלא יעקוץ את עמיתו הישראלי בעלילות המאבק בשחיתות בגרוזיה ובראשן הקריאה לבכירי המפלגה להצביע בשמאלם, בעת כינוס גדול, נגד השחיתות. הכל הרימו ידיים, לפי אגדות עידן גורבצ'וב, עד ששליחי שווארדנדזה סבבו באולם ופשטו על – ואת – השעונים המערביים היקרים.

כולם מפסידים / טלי זלינגר

זה לא יהיה הקרב האחרון

ההתגוששות על מינוי הרמטכ"ל ותהליך קבלת ההחלטות בעניין, הם השתקפות של תהליכים אחרים בצה"ל ובמערכת הבטחון, רסיס אחד בתמונה מנופצת. כמעט אף אחד לא יוצא ממנה בלא שריטות וכתמים. משבר מנהיגות

השבוע הזה היה השבוע של המאוכזבים. הפתעות גדולות לא זימנה החלטת הממשלה שאישרה את הצעתו של שר הבטחון למנות את האלוף דן שומרון לרמטכ"ל ה־13 של צה"ל. הרי אחרי הכל ועוד לפני הכל (ובעיקר לפני הנסיונות הנואשים האחרונים להטות את החלטת השר), היתה ההיכרות עם הנפשות הפועלות המדריכה הטובה ביותר לחיזוי. העקשנות וההססנות, השיקולים הפוליטיים ושיקול הדעת המקצועי – כל אלה לא יכלו אלא להניב את ההחלטה הזאת. ואף על פי כן, האכזבות הן תמיד מרות מאד, קשות ולא מרוככות. התאכזבו המוכסים במירוץ, התאכזבו תומכיהם, התאכזבו מתנגדי הנבחר והתאכזב הבוחר. יצחק רבין, ידעו מקורבים שלו לומר כבר ביום שני שלמחרת אישור הממשלה, התאכזב והופתע מעוצמת ההתנגדות, מהיקפה ומחוסר ההערכה להחלטתו הסופית, לאחר יסורי ההיסוס, למנות את דן שומרון לרמטכ"ל. מכל מקום, הוא מתייצב נחרצות מאחוריה.

הקרחתנות הרגשית המוגברת שאפיינה את כל הצדדים לפני שנפל הפור, הוסיפה לפרפר – אולי בעוויתות גסיסה – בהמשכו של שבוע שהחל בסימן הכרעה האמורה לשים קץ לסערה. עוצמת הרגשות שמצליחים להפיק מתוכם אותם משוללי־רגש על־פי השמועה, אנשי הצבא והמלחמה, מעידה שצריך רק ללחוץ בנקודה הנכונה, והמסטן פורץ את הסכר. אפשר לראות את החברויות, אם רוצים להסתכל על הצד היפה, ואפשר לזהות קריירזם והשתבנאות, כפי שהדברים נראים מן הצד המכוער.

דן שומרון אולי יהיה הדבר הנכון והטוב ביותר שיקרה לצה"ל בשלוש או ארבע השנים הבאות. עוד לא הוכח שכן וגם לא הוכח אחרת. אבל הקרב על מינויו או על אי־מינויו הוא בוודאי אחד הדברים הפחות־נכונים והפחות־טובים שקרו לצה"ל בשנים האחרונות. תהליך ההתגוששות על המינוי ומהלך קבלת ההחלטות בעניין זה הם השתקפות של תהליכים אחרים בצה"ל ובמערכת הבטחון. הם רסיס אחד בתמונה המנופצת של אלילי הדור. כמעט אף אחד לא יוצא ממנה בלי שריטות וכתמים.

יצחק רבין, שר הבטחון – כשנכנס רבין ללשכת שר הבטחון לפני כשנתיים וחצי היה הצבא צמא־למנהיגות. צה"ל־אחרי־לבנון, צה"ל אחרי שרון הדורסני וארנס המנותק, צה"ל אחרי רפול. השילוב של לוי, שעתוני ערב־מינויו תיארוהו כ"איש שקט", "קצין טוב", "אפור", "מועמד של פשרה", "קורקטי", "מוכשר מאד" ו"לא נגוע (במלחמת לבנון)" עם יצחק רבין האגדי מהפלמ"ח והמוח האנליטי – שילוב זה הבטיח את הפריצה קדימה וריחוק ממוראות העבר הקרוב. די מהר התברר כי האל הזה מכזיב. אחרי שהצטיין בעניין הפינוי מלבנון, כמעט כל נושא שעלה על הפרק וקרא לתקיפות ונחרצות נענה בקול רפה וחשף חולשה. במשחק הכוח, כזה שקיים תמיד בין רמטכ"ל לשר ובין בעלי סמכות לבין עצמם ובינם לבין הכפופים להם, לא הוכיח שר הבטחון מידה גדושה של מנהיגות. מי שחושב שלמען הצרכים של צה"ל היה צריך לעשות מהפך מהפכני ולמנות רמטכ"ל ממודל חריף יותר, יכול להשיב שההססנות של שר הבטחון בעניין זה היא רק עוד סימפטום של חולשה. אלה חשבו שרבין מבין היטב במי עליו לבחור, אבל יחד עם אהדה הססנות, שהאריכה עוד ועוד את חבלי הלידה של ההחלטה, ישנם גם החששנות, שלא לומר חוסר התעוזה, וחוש הריח הפוליטי המונעים בעדו להחליט על מהלך כזה. בהנחה שאמנם עד הרגע האחרון התלבט וגם אם רק יצר רושם של מתלבט – מטעמים של חולשה או טקטיקה, אזי הנזק שנגרם לצה"ל מחולשה זו יכול לרבוץ הרבה מאד גם על מצפונו.

משה לוי, רמטכ"ל – פני הפוקר והנוהג האצילי של רב־אלוף משה לוי היו, בהרבה מן הקרבות שניהל, חימוש מנותח היטב ומתוחכם להשגת המטרות. והרמטכ"ל לוי מורגל בהשגת המטרות. לכן לו קשה ודאי שבעתיים התבוסה בקרב המאסף על מינוי יורשו. קשה, אבל לא קטלנית. לוי, שלסיכום תקופתו ולהישגיו ייחוד כבוא העת מאמר נפרד, היה אולי – בכל הנוגע למאבקים, לכוח ולנחרצות – הפתעת השנים האלה המאבקים שנשאו בתוכן. כשם שרבין אולי היה האכזבה. עקשן או נמרץ, מתוחכם או ערמומי, אצילי או חלקלק, אופורטוניסט או אידיאליסט, חבר או קליקאי – ההגדרות משתנות ממגדיר למגדיר. כך או כך, בדרך המניפולציות הרצופה כוונות טובות או מזימות, השאיר לוי את טביעות מעשיו לשבוע – מעשים שבעקרון הם לגיטימיים, אך הנזק שעתיד טראומת המאבק הזה על הצבא ייזקף בהחלט גם לחובתו.

דן שומרון, אלוף, הרמטכ"ל הבא של צה"ל – מהומת התקופה האחרונה השאירה כאילו את דן שומרון מחוץ לסערה. למעשה, שומרון ממוקם היטב בליבה או בעינה של הסערה והוא אחד הכוחות שהניעו אותה, כאחד הצדיקים שמלאכתם נעשית לפעמים על־ידי אחרים. זה יהיה נכון על דעת מבקריו לא רק בפרשת המאבק על המינוי והפעילות הקרחתנית והעיקשת שניהלו בשבילו מקורביו, אלא גם בעניינים קונקרטיים של עבודה שנעשתה על־ידי אחרים, או שלא נעשתה כלל ומלאכת טשטוש העדרותה נעשתה על־ידי אחרים, מגוננת ומפריחה את המיתוס והשממה. כך או כך. שומרון יכול להיתפס בינתיים כאקטיביסט פאסיבי, גם בקידום ענייני מינויו שלא ידעו ליאות וגם – כל עוד לא הוכח אחרת – במימוש חיזויים והבטחות מנוסחים היטב. אם בטוחים הבוחרים כי הנבחר הוא הבטחה שמימושה מובטח, מתעורר יותר מקורטוב של חשדנות לשמע ההבהרות וההפצרות במועמד מתחרה להישאר לצידו של שומרון, כצורך קריטי לטובת העניין. פירעון שטרות הוא, על־כן, עניין שיש עוד להיווכח בו, ואם שומרון מקיף את עצמו כיום בצוותי ייעוץ כאלה או אחרים, יש לו בוודאי סיבה טובה לכך. חלקם היו שם בעת ניסוח השטרות. מכל מקום, גם לדן שומרון נחלה וטביעות אצבעות בתהליך המאבק העכור השלם, שהתמודדות הזאת היא רק רסיס שלו.

המועמדים האחרים – שלושת האל"ף – אמיר־אורי־אהוד, אנשים טובים ואמיצים עם רקורד מפואר למדי ועם רשימת תקלות. איש־איש לשיטתו ולאופיו במידה כזאת או אחרת של מעורבות אישית ובהתאמה מלאה לסגנון העבודה והחיים בכלל של כל אחד מהם, ניסה להצליח במירוץ הזה, לפעמים במחיר הנזקים שמסב המאבק לצבא. הבולט שבהם הוא גם זה שמשקלו בעתיד יהיה מכריע, להצלחת הרמטכ"ל ה־13 ולשאלת זהותו של זה ה־14, אשר קרוב לוודאי יהיה זה הוא עצמו. האלוף אהוד ברק.

ברק נשך לא אחת את זנבו שלו בגילויים של עודף אנרגיה הרסנית לטובת העניין, שהוא ותומכים הולכים ומתרבים שנאספו עשו לקידומו. נזק לעצמו, נזק למטרתו ונזק לצבא. זאת בהנחה שהמאבק הזה, בחריפותו ובאנרגיות שהוא סחט מכל האנשים – בעלי תפקידים ואחריות לדוגמה אישית ומנהיגות – אכן הסב נזקים. ברק, במורכבות אופיו ובברק העולה ממנו, הזכיר במרכיבי הדילמה לגבי התאמתו לתפקיד את הוויכוח על התאמתו של ינוש בן־גל בשעתו.

האלוף אמיר דרורי, איש עבודה שתדמיתו בציבור מכורסמת כמו ציפורני אצבעות ידיו ורצופה דעות קדומות חסרות יסוד ברובן, היה הקוטב השני של כדור האש של המאבק בנחישותו שלא להיעזר בתקשורת או בפוליטיקאים, בעיקשות האוטיסטית כמעט לא להשתדל להוכיח שהוא לא אוטיסט, באמונה בחברים שהתגייסו לא רק משנאת המן אלא באמת גם מאהבת מרדכי. הוא יכול להזכיר במשחקי ההשוואות עם ההיסטוריה הקרובה, את "קותי", האלוף יקותיאל אדם, שלפחות בעניין העבודה השחורה, הרצינות והעקשנות דומה לו וכמוהו כן דרורי לעולם יראו את הארץ המובטחת מנגד, אבל מישהו אחר יבוא שמה במקומם.

האלוף אורי אור כמעט ויתר מראש. הוא מצהיר וגם מיישם את השאיפה להימנע מהסבת נזקים, אולי – יהיו שיאמרו – בידיעה שהקרב אבוד מראש וחבל להתאמץ במקום שאין טעם ולכן גם אין מוטיבציה. אור לפחות פטור, כמו דרורי, מיסורי מצפון, אבל עכשיו שניהם פטורים גם מעונשו של צה"ל. לאחר האכזבה והעלבון יכולים לבוא הרווחה שבמנוחה והסיפוק שבהישגים. אחרי הכל, ברוב צבאות העולם המתוקנים, שחרור לפנסיה בדרגת אלוף בכיר הוא כבוד ומקור לגאווה ונחת. המירוץ לקצה החוד של הפירמידה הוא כשלעצמו פריווילגיה ובה הם יצטרכו להסתפק יחד עם הזכרון המר של המאבק האחרון הזה.

אלופי המטה הכללי – הם היו פעילים מאד במאבק. בעד הנגד ונגד הבעד, בהרגשה שזוהי לא רק זכותם אלא גם חובתם המלאה ואחריותם להתערב ולהשמיע קול. הקליקות, פרי חברויות וקריירזים מחודד מאד, עבדו שעות נוספות, לפעמים על חשבון העבודה השוטפת, ממחישות את משבר המנהיגות בקצה הצמרת, שהתבטא בחוסר היכולת להפסיק את מחול השדים בזמן. חוש הריח המפותח של כולם איתר את החולשה לשימושם אמנם, אבל החולשה הזאת היא גם שיצרה בלבול והרבה מאד מתח שלא היה מי שישלוט בו וינתבו. המטה הכללי מורכב מאלופים בעלי יכולת גבוהה ופוטנציאל מרשים. החולשה שנחשפה במלוא חריפותה במאבק על הרמטכ"לות החלישה את תפוקת הפוטנציאל הזה. שאלת זהות הרמטכ"ל היא על כן בראש ובראשונה שאלת היכולת לממש במלוא התפוקה את הכוח ולהוציאו אל הפועל במקום ובדגשים הנכונים. מהשכבה המובלת והמובילה הזאת, תרד היכולת אל כל הצבא ותתבטא בקטנות כבגדולות.

רשימת המטלות והיעדים, הצרכים והדרישות שעומדת בפני הרמטכ"ל הבא איננה רק מה שהאלוף דן שומרון או אנשי הצוותים שלו הגו כתפיסת עולמו. רובה מורכבת מן האילוצים שבהגדרתו האובייקטיבית של שדה הקרב העתידי לטווח הקרוב והבינוני; מהערכת המצב הלאומית על היבטיה הכלכליים, החברתיים, הדמוגרפיים, הפוליטיים והאחרים; מן האילוצים שכופה נתון המשאבים הקיימים ושמשתניהם אינם תלויים בנו. הרבה אילוצים, ותרומת הפירעון של שטרות ההבטחה של שומרון תהיה בתשובות שיתן לשאלת ה"איך" בטכניקות, באסטרטגיה, בסדרי העדיפויות.

מאבקים מרים על המשרה הרמה הזאת ועל הזכות להתעמת במתן התשובות הנכונות לשאלות שהן עניין של חיים ומוות לעם שלם, מאבקים כאלה היו תמיד. התקשורת רק לא העבירה אותם בעבר לציבור באופן חי כל־כך ולכן גם לא היה מה שילבה אותם בעידן של טרום־טריה; בעבר הרחוק יותר היו הדגשים במאבקים קצת אחרים והאמונה בעשיה הציבורית קרמה לדגש הקריירזים אולי; במאבקי העבר היה משקל ממתן למנהיגות הפוליטית שלא איפשרה השתוללות יצרים בצבא, מנהיגות שחסרונה היום מורגש לא רק סביב המאבק המסויים הזה. אבל בעבר, וגם היום כנראה, עוף החול יכול למשברי המאבקים ולמריבותם וגם הסערה הזאת תחלוף. נשאר רק לברר עד כמה עוד שחקו אשדי המים שלה את הסלע וכמה מחוסנו עוד נותר.

שעתה הלא־יפה ותוצאתה הטובה / מירי פז

מחכים למלץ

המירוץ המביך מלמד על יחס של הפוליטיקאים למוסד מבקר המדינה. הם ראו בו כסות לתקינותה של המערכת

כדי להבטיח את בטחונם של אזרחי המדינה לא די ברמטכ"ל טוב ובצבא המעולה ביותר. אזרח לא ירגיש עצמו בטוח במדינתו אם לא יהיה לו אמון ברשויותיה ובמוסדותיה. זהו בטחון במישור הראשוני ביותר. כל אזרח בא במגע כמעט יום־יומי עם רשויות המדינה ומוסדותיה. בישראל הוא תלוי, "בצבת השלטון" תלות מוחלטת שאין לה אח ורע במדינות דמוקרטיות אחרות. הוא, האזרח, גם מממן את פעולתם של המוסדות האלה. ואף זה בשיעור שאין לו אח ורע במדינות דמוקרטיות אחרות.

מוסד מבקר המדינה נועד להבטיח את פעילותם התקינה של מוסדות המדינה והרשויות הציבוריות. מבקר המדינה אמור להבטיח את האזרח מפני שרירות המערכת השלטונית. דרושה מידה בלתי נסבלת של קהות כדי לא להכיר בחשיבות המשרה הזאת, ודווקא עכשיו. דרושה היתה מידה בלתי נסבלת של אטימות כדי לא להזדעק לנוכח הקלקולים והעוולות במוסדות ציבור ובמשרדי ממשלה ההולמים בנו בכל יום מן הכותרות. זו שיגרה ממארת. דומה שכבר אין חלקה שאינה נגועה בה. היתכן שחברי הכנסת בוועדה נודעו ברגע האחרון, הכיצד בחשיבות ביקורת המדינה ותבעו איש לא פוליטי למשרה? בתקוה מהוססת שאכן זה מה שקרה, אולי ראויים חברי הוועדה גם למלה טובה. חרף המהלכים הנפתלים והמביכים שקדמו לבחירה, אפשר אולי לברך. מוטב מאוחר. ובהקשר זה צריך לומר מלה רעה על חברי סיעת המערך (חוץ מפרופ' דוד ליבאי), שגם בשעה זו נהגו במסורת מפא"י הישנה והרעה וביקשו מינוי פוליטי לתפקיד.

אלא שהמהלכים עצמם לא היו שעתה היפה של התרבות הפוליטית בישראל. הם חשפו אותה במלוא רפיונה וקלונה. בדוחק רב, במאמץ עילאי של הרגע האחרון נמצא האיש הראוי והמקובל על חברי הוועדה בכנסת לתפקיד רגיש וחשוב זה. רובם אפילו לא הכירו אותו בשמו. המרוץ המביך מלמד אולי על יחסם של הפוליטיקאים למוסד מבקר המדינה. הם ראו בו כסות לתקינותה של המערכת. כיוון שבמדינה מתוקנת ראוי שיהיה מבקר מדינה, היה כזה. אך המערכת היתה ונותרה מקולקלת. מי מן השרים ואיזה משרד ממשלתי או רשות לקחו אותו ברצינות? שאלה קשה. לא שהאנשים ששימשו בביקורת המדינה לא היו ראויים. חלקם היו ודאי בעלי רמה מקצועית ואישית גבוהה. כמעט כולם תחמו את תפקידם הנכבד לחקירה ולבדיקה, להגדרת הקלקולים, בהנחה שחובת התיקונים היא על המבוקרים. אלא שהמבוקרים, קרי המערכות הציבוריות והשלטוניות, לא תיקנו דבר ולא שינו דבר, ובכך הנציחו את הקלקולים.

מבחנו של השופט יעקב מלץ יהיה בהעזה להפעיל את סמכותו לא רק בהגדרת הקלקולים, אלא גם בתביעה לביצוע התיקונים: בעמידה עקבית על קיום מה שמתחייב מן הממצאים, כדי שדו"ח מבקר המדינה לא יהיה מה שהיה: ניסוח מנייח הקילקולים ברשויות הציבוריות ועיון בלתי־מחייב כמו בבוקר שלמחרת.

מכמעט־הסכם ברייקיאוויק לקיצוניות השניה / אמנון דנקנר, וושינגטון

הרוסים באים, כובשים ומובסים

הסדרה "אמריקה" תשודר והזכה לצפיית שיא גם בשל המחלוקת הסוערת שהיא מעוררת לפני הקרנתה, אבל בעיקר משום שהיא משתלבת יפה כל־כך במחשבה הפוליטית של עידן רייגן, בפאראנויה הלאומית ובהטפה לערכים הישנים שהיתה להם ערגה

ארה"ב עורכת בימים אלה שתי הפגנות שרירים ימיות – האחת במפרץ הפרסי והשניה מול חופי לבנון – כדי לנסוך אמון בלב מדינות המזרח התיכון הפרו־מערביות וכדי להרתיע את קבוצות הטרור ולאיים עליהן. מסוכן, כמובן, להתנבא, אולם קשה לראות צעד אמריקאי שיהיה יותר מהפגנת שרירים: אוליוור נורת' הבצען של יירוט מטוס המחבלים של "אכילה לאורו" כבר איננו יושב בבית הלבן, סילווסטר סטאלונה של ראמבו עסוק עכשיו ב"רוקי 5", או שמא "רוקי 6"? וגם מנחם גולן וצ'אק נוריס עדיין לא התבקשו לסייע לנשיא במצוקתו. רייגן נשאר איפוא רק עם הצי השישי ועם המודיעין הישראלי, אולם בלי הרבה אופציות לפעולה ממשית ובלי הרבה רוח קרב אמיתית. נראה כי אחרי עידן ראמבו במדיניות ארה"ב כלפי הטרור, בא עידן וודי אלן – הרבה חיבוטי נפש והיסוסים ואפס מעשה.

את רוח הקרב של הממשל מתעל הנשיא אל "מלחמת הכוכבים". בימים אלה מתנהל בממשל ויכוח בין מזכיר ההגנה ויינברגר לבין מזכיר המדינה שולץ על נושא זה. ויינברגר לוחץ לפריסה מוקדמת של מרכיבים שונים בתכנית, כדי ליצור עובדות בשטח, ושולץ מבקש להמתין מתוך תקווה שניתן יהיה להגיע להסכמים עם הרוסים בעניין צמצום החימוש הגרעיני. אולם נראה כי הפעם ידו של ויינברגר על העליונה. האיש המרכזי בתמונה הוא סגנו של ויינברגר ריצ'ארד פארל, הטוען כי לרוסים עליונות בכמה מרכיבים של העידן החדש בחימוש הגרעיני, וכי ויתור אמריקאי על "מלחמת הכוכבים" ישאיר את הרוסים עם היתרונות שלהם ביד. מכמעט־הסכם בוועידת הפיסגה של רייקיאוויק, עוברים האמריקאים לקיצוניות השניה – השבוע ערכו ניסוי גרעיני תת־קרקעי במדבר נבאדה והכריזו בכך את הסובייטים לבטל את המורטוריום החד־צדדי שלהם על ניסויים גרעיניים.

מול הנסיונות המעניינים של גורבאצ'וב להתחיל לעצב פרצוף יותר אנושי, יותר פתוח ויותר בן־הידברות של ברה"מ, בורחים האמריקאים אל עמדה נוקשה, חשדנית ומסתגרת. ברה"מ היא "אימפריית הרשע". למיתוס יש עדיין כוח רב בארה"ב, והחל מן השבוע הבא הוא עתיד לעמוד במרכזו של ויכוח ציבורי לוהט, עם התחלת הקרנתה של הסדרה "אמריקה" ברשת איי־בי־סי.

תחילתו של הסיפור היתה לפני שלוש שנים. אז הקרינה הרשת הזאת את הסרט "היום שאחרי", המתאר את אימי המלחמה הגרעינית. הסרט משך אש ביקורת עזה של קואליציית הימין, השמרנים והנוצרים־החדשים, שטענה כי הוא "תעמולה סובייטית". הימין האמריקאי נזעק מול כל גילוי של פחד מתוצאות מלחמה גרעינית וטוען כי דיבורים על כך מרפים ידיים ועלולים להביא לחצים מבהלים לפירוק הנשק הגרעיני, פירוק שיביא לחשיפתה של ארה"ב ליתרון צבאי קונוונציונאלי של ברה"מ. כך גם ניטש כאן ויכוח סוער בשנה שעברה, שבמרכזו שאלת "החורף הגרעיני". מדענים הביעו סברה כי אחרי מלחמה גרעינית ישרור על פני האדמה חורף ממושך בשל ענני רדיואקטיביים שיכסו את עין השמש, והאוכלוסיה שתינצל מהפצצות ומן הקרינה תיספה לאיטה בחורף הגרעיני. מיד קפץ על המדענים האלה רוגזו של הימין, שגייס מדענים משלו כדי לטעון כי לא כך יהיה, וכמובן לטעון שוב כי החורף הגרעיני אינו אלא המצאה שטנית של מכונת הדיסאינפורמציה הסובייטית.

רשת האי־בי־סי. היתה מוטרדת מן ההאשמות שהיא זורעת פחדים בשירות מוסקווה, והיתה מודאגת גם משום שבשל לחצים על חברות מפרסמות, הפסידה 70 אחוזים מההכנסות שצפתה מפרסומת במהלך הקרנת הסרט "היום שאחרי". לפיכך התנפלה כמוצאת שלל רב על רעיון שהגה בעל טור ימני של ה"לוס־אנג'לס טיימס" בוב סטין. הוא כתב כי במקום להפיק סרטים כאלה, על הטלוויזיה האמריקאית לתאר לציבור מה יקרה כאשר ארה"ב תיפול לידי הסובייטים. האי־בי־סי שילם לסטין סכום נאה עבור הרעיון והתחיל בהפקת הסרט, שיוקרן כסדרה בת 12 פרקים ב"פריים טיים".

הסרט מתרחש באמצע העשור הבא, ומוצא את ארה"ב נאנקת תחת עול כיבוש קומוניסטי עתיר גולאגים. אין הסבר מדויק כיצד התרחש הדבר, אבל פה ושם מופיעים איזכורים על נשק אלקטרו־מגנטי של הרוסים, שהפך את ההגנה האמריקאית לכלי אין חפץ בו, ובעיקר על התפורקות העם האמריקאי מערכים לאומיים בריאים, והיחלשות דעתם ולבבם של אזרחי ארה"ב בשל סלידה מן הדגל וההימנון. המשוואה היא פשוטה – הליבראלים יביאו על אמריקה את אסון הכיבוש הרוסי. הרוסים פולשים ממרכז אמריקה הנקרא "קבה הגדולה", בעזרת כוח מיוחד של האו"ם, הכולל ברובו ערבים המבצעים מעשי אונס וזוועה אחרים באוכלוסיה. בראש כוח האו"ם הפרו־סובייטי עומד מפקד מזרח־גרמני, המתנהג כמו הנאצים של הסרטים. ללמדך שסובייטים ונאצים חד הם. שלטון סובייטי שורר בכל רחבי ארה"ב, והוא צריך, כמו כל שלטון זר, משתפי פעולה הנמצאים לו בשתי קבוצות אוכלוסיה – הליבראלים "כמובן" והנשים בעלות המקצועות החופשיים. ללמדך כי נשים מקומן במטבח ובמיטה, וכשאתה משחרר אותן לשוק העבודה המתחככות הן מביאות רק צרות. אולם עדיין מפעמת רוח של מרד לאומי בריא בקרב אמריקה הבסיסית – זו של המערב התיכון, האיכרים הקשוחים והפשוטים שאמונת האל בליבם והדגל וההימנון יקרים להם. ג'ארי פלוול יאהב את זה ורוב התוועדויות המתנהלת והנאומים חוצבי הלהבות בזכות החירות מתרחשים בכנסיות פרוטסטנטיות ושם מניפים את הדגל הישן והטוב בקריאת תגר מול הדגל הרשמי, שעליו מצויירים שני דיוקנאות: של אברהם לינקולן ושל ולדימיר איליץ' לנין. בסיומו של הסרט צועדים שוחרי החירות בראשות מנהיגם, המגולם על־ידי השחקן־זמר קריס קריסטופרסון, בלי מורא לעבר המדכאים הרוסיים, כשהם שרים בעוז את ההימנון האמריקאי ומכל עבר מצטרפים אליהם יותר ויותר אנשים, כאות לתקווה.

סרט הוא, כמובן, רק סרט. אבל באמריקה של רייגן, שבה יש לא פעם ערבוב בין סרטים למציאות, הסרט "אמריקה" גורם דאגה בחוגים רבים. אירגונים ליבראליים כבר הוקיעו אותו כיצירה פרנואידית המטפחת רגשי שנאה כלפי ברה"מ. טוענים כאן כי הדור הצעיר של בני העשרה, שנסיון חייו הפוליטי יודע רק את עידן רייגן והרטוריקה האנטי סובייטית שלו, עומד לספוג עתה מנה גדושה של חשדות מטורפים, משטמה כלפי הרוסים ואווירת חשדנות בבית פנימה כלפי ליבראלים ומתונים, המצדדים בדרישה רציונאלית עם מוסקווה. הארגונים הליבראליים דורשים עתה כי יינתן להם זמן שווה לשידור דעתם הביקורתית אחרי תום כל פרק. גם האו"ם רותח ומאיים בתביעה משפטית נגד המפיקים, המציגים את הארגון הבין־לאומי כמי שמסוגל לשלוח בארה"ב כוחות דיכוי אכזריים. אולם שום דבר לא יעזור. הסדרה תשודר והיא תזכה לצפיית שיא, גם בשל המחלוקת הסוערת שהיא מעוררת כבר לפני הקרנתה, אבל בעיקר משום שהיא משתלבת יפה כל כך במחשבה הפוליטית של עידן רייגן, בפאראנויה הלאומית ובהטפה לערכים הישנים הטובים של דגל ולאום שהיתה להם ערגה.

הצד המגוחך, ואולי גם העצוב בכל העניין, הוא במפיקי הסדרה ובשחקניה שכולם מציגים את עצמם כליבראלים, כמי שרוקים משמרנות ימנית וכמי שבעצם די סולדים ממה שהם עושים. השחקן הראשי, קריס קריסטופרסון, הסביר כי הסכים להשתתף בסרט מכיוון שאם לא הוא "מישהו אחר היה לוקח את התפקיד" ואת הכסף.

הכזב והתפארת / חיים גורי

כל הסיפור הזה לא היה ולא נברא ואינו אלא פרי דמיונו הקודח של מתי מגד. קרב לטרון הראשון נערך ב־25 במאי 48'. עולים חדשים שהשתתפו בו מפוזרים בין היחידות השונות, לא כיחידה נפרדת, הגיעו ארצה עשרה ימים לפני כן והועברו לתל־ליטווינסקי לאימונים מזורזים בנשק

„ידידי מאז חיים גורי כתב במכתבו למערכת 'הארץ' כי כל סיפורי שקר וכזב. אינני מבין מי רק כדי להציגני כשקרן טרח גורי לכתוב מה שכתב. סבורני כי ביקש להגן על תפארת־גבורה של מלחמת העצמאות מפני המלעיזים עליה."

(מתי מגד, „ראיון ושברו" הארץ 4.2.87)

ביום א' 4 בינואר, בשעות הערב, בא חברי מתי מגד לביתי בירושלים. שמחנו לקראתו. ערכנו שולחן והצבנו בקבוק. שתינו לחיי הפגישה. מתי מגד יושב בניו־יורק זה שנים. בשעת הסעודה אמר מתי כי ביום ו' יופיע במוסף השבועי של „הארץ" ראיון שהעניק לתמר מרוז. „אני לא שקט", אמר. חשבתי כי מדובר בעניין אישי מובהק. אמרתי לו כי אם יהא מסתייג, לאחר מעשה, מביטוי זה או אחר, עדיין יש לו זמן לתקן וכי תמר מרוז תכבד זאת.

בסוף אותו שבוע קראתי את הדברים תחת הכותרת הראשית „שעון החול". מתחתה אני קורא: „מתי מגד זר בארצו... הפלמ"ח היה בלוף. מפ"ם היתה צביעות. הקיבוצים הם אסון. גבורתם של מצביאים מפורסמים היא אחיזת־עינים..."

אחר כך קראתי את הראיון מלה במלה, ובצד דברים המקובלים אצלנו כ„רצח פרות קדושות", לפי מיטב האופנה, נתקלתי בסיפורים המופיעים כפרקי ביוגרפיה אמיתית של מגד. לא האמנתי למראה עיני: שקרים ובדיות מתקבלים בווידויו הקודח כדברים שקרו לו, אישית. לא היה עולה בדעתי להגיב על כל אלה אילו נגעו הדברים לחייו הפרטיים, למשפחתו וכו'. אך הבהיר לי, למרבה הצער, כי מתי מגד גורר אל ילקוט־הכזבים הזה אישים וחברים ואירועים היסטוריים עד כי נוצרת ערבוביה בלתי נסבלת.

גם אני לגמתי יותר מספלול אחד ב„אגודת דוברי אמת" ושמעתי את טובי הצ'יזבטים סביב המדורה. אך הסיפורים ההם, בין אם היו או רק משל היו, השתייכו מראש ל„פולקלור" הארצישראלי או המזרח־תיכוני ובאו לשמח לבב אנשים. וידויו של מתי, חברנו, באוזני תמר מרוז, שונה לגמרי. הוא נתפס כ„חשבון נוקב" עם עברנו הלאומי, כמשא אשם ותוכחה, בבחינת „החרש לא אוכל" וכל־כולו עשוי בטון תגיני ורציני מאד. ואני לתומי חשבתי, בטעות, כי ישנה חשיבות כלשהי גם לעובדות.

מדוע אני שב, לכל הרוחות, אל העניין הזה? אולי מפני שגדל בארץ דור המחפש את שורשיו, הפונה אל קורות הימים ההם ומקשה קושיות. הוא זכאי לבקש כי יוצגו בפניו העובדות כמות שהן.

★

אני עצמי, למשל, ברחתי בשנת 1937 מהארץ. התגנבתי לספינה שיצאה מחיפה למרסיי, משם העבירוני לפרפיניאן שעל הגבול הספרדי, שם גוייסתי ל„בריגדה הבין־לאומית". השתתפתי בקרבות מדריד, לימין הרפובליקה, כתוקע בחצוצרה בגדוד ע"ש דומברובסקי. שם פגשתי את אנדרה מאלרו וארנסט המינגווי ויוסף ברוז („טיטו") וסטיפן ספנדר ומרסל לאנג'ה ו... ישראל בר ואחרים שלחמו „למען החופש"! כה האמנתי בסיפור הזה עד כי כעסתי, ברבות הימים, כאשר מישהו הטיל ספק באמיתותו. אך לא הפכתי פרק סוער זה בחיי להרס המיתוס ההוא, במלאת ארבעים שנה למלחמת האזרחים.

★

למקרא דבריו של מתי מגד, ידידי, צלצלתי לתמר מרוז ושאלתי אותה כיצד „קנתה", והיא עתונאית מנוסה, את הכזבים האלה. היא נדהמה מאד. אמרתי לה כי אינני מתייחס להערכות ההיסטוריות של חברנו, ל„דה־מיתולוגיזציה" של הבריחה וההעפלה ומלחמת השחרור, לווידויי הנפש המיוסרת, לליטרטורה, לנטיה האומללה להפוך פרקי עבר, שנויים במחלוקת, לצידוק ישיבתו בניו־יורק. אבל, אמרתי לה, צר לי על פרקי הכזב העלולים להיראות בעיני הקורא הצעיר כ„אמת מארץ־ישראל".

אמרתי לה כי היתה חייבת לנהוג ככל עתונאי מתחיל ולבדוק את מקורות המידע שלה ולא למכור לקוראיה „לוקשים". היא אמרה לי כי לא העלתה על דעתה כי מתי ישקר לה. כולנו חברים.

תמר מרוז אינה אשמה. קדמו לה דומיניק לפייר ולארי קולינס, מחברי הספר „ירושלים, ירושלים", וקדם לה ד"ר מיכאל בר־זוהר, שנטל מספרם של אלה את סיפורו של מגד על הפגישה עם בן־גוריון ערב קרב לטרון (בן־גוריון, כרך ב', עמ' 763). ובכל זאת מן הראוי כי תאמר סוף־סוף את דברה בפרשה נלעגת זו.

★

אגע בשתיים־שלוש נקודות. מתי מגד מספר לתמר מרוז כי היה בין מלווי שיירת עולים לאיטליה: „מישהו לא תיאם נכון עם מורה־הדרך האיטלקי וכך מצאנו את עצמנו בלילה מקפיא, באמצע פברואר, עם 1500 איש במעבר האלפים... זקנים, חולים, ילדים, בחושך, בשלג העמק... נערה צעירה התקרבה והתחילה לדבר אתי. אביה מת באושוויץ, 'עכשיו אתה תהיה במקומו, אתה תהיה הגשר שלי לעתיד'. שמה ורה ומאז אני מחפש אותה".

זה הפצע וכולנו מתייחסים אל לילה כזה ואל פגישה כזאת כאל אמת החיים אז. לכן לא חשוב שמתי לא היה שם במעבר האלפים, גם לא הוביל אז 1500 ב„גולה" אחת אלא קבוצות של חמישים צעירים או מאה לכל היותר. אך מותר לגיבורו הספרותי ב„שעון החול" לפגוש בנערה ההיא. זו ה„טלפתיה" של ההזדהות. אך הדברים מסתבכים ומתכערים כאשר הוא מספר למראיינת על ספינת המעפילים: „בספינה עם 200 מקומות העמיסו אלפיים פליטים וכולם כלואים בתוך בטן האניה במשך כל הנסיעה, דחוסים, מיטלטלים, מקיאים, שמונה ימים רצופים... אנחנו, הפלמחניקים האמיצים, היינו כמובן על הסיפון. למרות שכבר היתה מדינת ישראל היתה משום מה 'הוראה' שאסור להם לעלות על הסיפון".

היו, כמובן, מקרים כאלה בעבר בעת סידורי התצפית של „חיל האוויר המלכותי", כאשר המעפילים הוסתרו והיה קשה וצפוף ונורא. אך סיפורו של מתי מגד כאן הוא פשוט שקר כפי שיבורר להלן: „אנחנו מגיעים לחוף. דגל עברי מתנוסס על תורן. מורידים את כולנו, ולנו הפלמחניקים מחכה מכונית מפוארת שלוקחת אותנו ישר לתל־אביב, לבן־גוריון".

„הבאתם הזיילים?" שואל בן־גוריון את מגד, „איפה הרשימה?" וזה משיב לו: „אלה פליטים מסכנים, רזים, מקיאים, שלא יודעים בין ימינם לשמאלם". בן־גוריון רוצה לשלוח אותם מיד אל החזית ופונה אל מגד: „מי אתה בכלל?" חברנו מתי רץ אל יגאל אלון האומר לו: „אם אתם שולחים אותם להילחם, לפחות פזרו אותם ואל תארגנו אותם ביחידה מיוחדת" ויגאל אומר לו: „החלט לשלוח אותם לקרב על לטרון".

אין תגובה משדה־בוקר וגנוסר.

מתי מגד ממשיך לספר: „חשבתי שאני לא יכול לעזוב אותם, המסכנים האלה ששמעו את הנאום הנלעג המנופח שלי ושרו התקוה (לפני שירדו לחוף כדברו – ח.ג.) הם חושבים שאני המפקד שלהם. והצטרפתי אליהם".

זה עצוב, אך כל הסיפור הזה עד כאן לא היה ולא נברא ואינו אלא פרי דמיונו הקודח של מתי מגד. קרב לטרון הראשון נערך ב־25 במאי 48'. עולים חדשים שהשתתפו בו מפוזרים בין היחידות השונות של הארצישראלים, לא כיחידה נפרדת, הגיעו ארצה עשרה ימים לפני כן והועברו לתל־ליטבינסקי לאימונים מזורזים בנשק.

מתי מגד לא יכול היה להיות בספינה הזאת, משום שהיה אז במינכן שבגרמניה וכל תיאור „הזוועה" ההיא בבטן האניה אינו שייך לו כשותף. גם כל הפגישה עם בן־גוריון ועם אלון לא היתה ולא נבראה. הוא מכר אותה למחברי „ירושלים ירושלים" ואחר שנים לתמר מרוז. אך הוא ממשיך לספר את סיפור קרב לטרון כמשתתף בו. הוא מוסיף לפרשה הקשה ההיא, הצורבת כמכוות־אש, את הכזב־הספרותי שלו כעדות אמת. וזה לא יפה ולא הוגן וגם מיותר מאד, אך זה הופך ברבות הימים לאסמכתה היסטורית.

בנימין גלאי שיצא את הארץ ב־18 במאי 48', לצורך כתיבה על עליה ב', פגש במתי מגד כעבור שבועיים־שלושה במינכן. יחדיו, מספר גלאי, הלכו לבקר את הסופר אריך קסטנר. מתי מגד הגיע ארצה בספינה „כלנית" בראשית יולי, חמישה שבועות לאחר מערכת לטרון! כל זה אינו מפריע לו לספר לתמר מרוז את אשר אירע אתו בעמק אילון: „היה לילה בלטרון. לא היה להם מושג איפה הם. גם אני לא ידעתי... שמעתי במו־אוזני את מפקד החטיבה שלמה שמיר אומר בעוז: 'אנחנו כבר לא מתחבאים! אנחנו כבר לא צריכים ללכת בלילה. אנחנו נלך לאור היום!' ...כשהאיר היום, יום חמסין נורא, התחלנו להתקדם הישר לעבר המבצר מול התותחים היורים. מסביבי מאות המעפילים שירדו מן האניה... הגיהנום השתולל סביב. פגזים נופלים והם נהרגים... אני מנסה לדבר אליהם אבל הם לא מבינים את שפתי... אחד מהם נפגע על ידי. הרי הוא הבחור שעזר לי לתרגם את מה שכתבתי להם שם על גבורת ישראל... אני מנסה לעזור לו, אבל הוא גווע והמלים האחרונות שאני שומע מפיו הן 'אני מצטער... אכזבנו אתכם'..."

★

טילפנתי למתי, לחברי מתי מגד, ושאלתי אותו מדוע בדה מליבו את הסיפור הזה. „אתה לא היית שם, מתי", אמרתי לו, „אתה יודע שלא היית". לאחר שתיקה מעבר לקו שמעתי את קולו: „נכון, אני לא הייתי בלטרון".

אז מדוע שיקרת? לא די היה בכל מה שהיה שם באמת כדי שתוסיף את השקר הזה? מה כל הבלוף הזה על הפגישה עם בן־גוריון?

– זה שלושים וחמש שנים אני נושא בלבי את הסיפור הזה, כאילו הייתי שם.

– איך הגיע העניין לדומיניק לפייר וללארי קולינס?

– הם שלחו איזו בחורה והיא ראיינה אותי ועירבבה דמיון ומציאות.

– גם אתה עירבבת קצת...

– תמר מרוז... תמר מרוז לא הבינה אותי. דיברתי על הגיבור הספרותי של "שעון החול"...

– מתי, אני חבר שלך, אתה שומע, הסיפור הזה, שלא היה ולא נברא, ייכנס לספרי ההיסטוריה וימשיך לחיות שם. לא אכפת לך שאינך אומר אמת? מדוע אתה חוזר על השקר הזה?

כעבור כמה ימים נפגשנו במלון „מגדל־אילון", שבו התגורר בירושלים. הוא אמר לי כי שלושה ימים ושלושה לילות לא עצם את עיניו. הצעתי לו כי יכחיש את השקר וישאיר את האמת. לא דיברתי אתו על „היזהם הרטרואקטיבי". אמרתי לו כי בעיני אינו יורד. נסיבות חייו דחפוהו לניו־יורק. אינני יודע, אמרתי לו, מדוע היית צריך לעשות את כל מה שהיה בעבר כדי להצדיק את ישיבתך באמריקה. חזרתי והצעתי לו שיכחיש ויסביר כי מדובר בבדיה ספרותית. הוא אמר לי, כי הפשע החל בראיון שנתן לתמר מרוז, „עשיתי שטות נוראה". אמרתי לו מה אני עומד לכתוב מכתב קצר ל„הארץ". הוא אמר: „אז תכתוב שמתי מגד שיקר". לא בלי צער עשיתי כדבריו. ב־14 בינואר פורסם מכתב קצר שלי למערכת „הארץ".

★

קראתי דבריו ב„הארץ" מיום 4.2.87 „ראיון ושברו". על כך אפשר היה לדבר: חשבון העבר, המיתוסים, מה אמת ומה לא, חשבון דורנו על הישגיו וכשלונו. ואולי הוא גם צודק בכמה עניינים. מותר לו גם לשחוט „פרות קדושות", אף שמעטות בלבד נשארו ורצוי לייבא במהירות איזה עדר מהודו המזרחית. הוא מתפרץ לדלת פתוחה. שהותו הממושכת בניו־יורק לא עידכנה אותו. את העבודה הזאת עשו לפניו והוא עלה כטרמפיסט מאוחר במקצת על האופנה הזאת. צר היה לי לראותו שב ומשקר. די לדברים שהוא עוסק בהם גם בלי השקר בשירות ה„דה־מיתולוגיזציה". על כך הערתי, לא כמי ש"ביקש להגן על תפארת־גבורה של מלחמת העצמאות מפני המלעיזים עליה", כדבריו. זו שטות מוחלטת. אבסורד.

עם סיום כתיבת הדברים האלה קראתי ב„העולם הזה" את דברי נתן זך, המחדש את פולמוס שירו של גבי דניאל ב„איגרא" תוך הסתמכות על דברי מגד כעובדה היסטורית בפרשת לטרון. יכול היה זך להתפלמס אתי גם בלי השקר הזה, המוסיף קצת סירוף לפרשה כולה. אבוד כנראה. מתי מגד ממשיך לשקר בהכריזו: „אני הייתי בלטרון והתנסיתי במה שסיפרתי עליו. שום תעודות מן הארכיון או עדויות אחרות לא יוכלו להפריך את האמת הזאת". עכשיו אני יודע שיש שיטה בשגעון הזה. אינני פסיכיאטר. אני רק עד נוגה להרס שעושה הזמן באנשים.

עכשיו גם השקר הזה של חברי יהיה ל„פרה קדושה". אותה לא ירצחו, אל דאגה. מי שינסה לגעת בה בשם העובדות והתעודות ייראה כירחמיאל מזוקן, כשומר־חומות של עיר נופלת – – –

סלח לי, מתי, לא היתה לי ברירה.

תעשיה עברית. מאה שנים ובדידות / יוסי ביילין

חלוציות ללא מיתוס

חלוצי התעשיה היו חלוצים מסוג אחר. ההיסטוריוגרפיה הארצישראלית, שהקדישה למניה שוחט מונוגרפיות, מחקרים ופרקי היסטוריה ואשר התעלמה כמעט מכל אחיה, יצרה עיוות של ממש

סיפור התעשיה העברית ומקומה של התעשיה בהיסטוריוגרפיה הארצישראלית מקופל במידה רבה בסיפורה של משפחת וילבושביץ.

משפחת וילבושביץ היתה משפחה אמידה מאד בפלך גרודנו שבפולין. האב היה יהודי דתי, תעשיין שהתנגד לעליה ארצה, אך בניו המרו את פיו. הראשון היה יצחק־איזיק מאנשי ביל"ו, שעלה ארצה ב־1882 והראה דרך לאחיו, נער רומנטי ומלנכולי שהסתכסך קשות עם אביו בשל עלייתו, לא מצא את מקומו בארץ, עזב והתאבד בשנת 1885 בטבריה, בשל אהבה נכזבת.

גדליהו נולד ב־1865, סיים את לימודי ההנדסה בברלין ועלה ארצה ב־1892. בארץ הצטרף אל ליאון שטיין, מקים התעשיה העברית, שיסד ארבע שנים קודם את מפעלו ליציקת ברזל ולציוד קידוח בארות. לאחר שלוש שנים פוריות מאד נאלץ גדליהו לשוב לאירופה בשל מחלת אשתו. הוא התיישב במינסק וניהל שם את מפעל המתכת „סכנולוג", שהפך למפעל משפחתי. רק ב־1912 חזר גדליהו ארצה והמשיך להטביע את חותמו על נופה. הוא בנה את בניין הטכניון ואת בניין בית־הספר הריאלי בחיפה, בנה מבני ציבור חשובים בדמשק במלחמת העולם ה־1, ולאחר מכן בנה את בית־החרושת „שמן" וניהל אותו עם נחום אחיו, ואת מבני חברת החשמל בחיפה. הוא נפטר ב־1932.

משה וילבושביץ נולד ב־1860 וסיים את לימודי ההנדסה באוניברסיטת ציריך שבשוויץ. באותם ימים שהה שם לנין, ומשה הרבה להיפגש ולשוחח אתו. ברוסיה בנה טחנות ובתי־חרושת והיה מממציאי המרגרינה והלחם הזה. ב־1919 עלה ארצה, יחד עם אחיו, כאמור, היה ממייסדי בית־החרושת ל„שמן". הוא בנה את הטחנות הגדולות בחיפה ואת בית־החרושת למלט „נשר", והקים מעבדה לחקר השפעות האקלים באוניברסיטה העברית בירושלים. הוא נפטר ב־1952.

ב־1879 נולד החשוב שבאחים, נחום וילבוש־וילבושביץ, שניתן לכנותו – מר תעשיה. נחום עבד בצעירותו בבית החרושת „סכנולוג" של אחיו גדליהו, ביציקת ברזל, בפיקוח על מכונות קיטור ובתעשיית השמן. ב־1902 נסע לטקסס, קיבל שם את ירושת אחיו והשלים את לימודיו, וב־1903 עלה ארצה. ביפו הוא התוודע אל ליאון שטיין, אל יהושע חנקין ולאחרים מידידי אחיו והכין מחקר מקיף על אפשרות הפקת כוח מנהרות. המחקר התפרסם בירחון רוסי, ועורר, בין שאר גורמים, את פנחס רוטנברג להציע להקים מפעל חשמל בנהריים.

באותה שנה ערך נחום וילבוש את מסעו התעשייתי החשוב ביותר. במסע השתתפו, מלבד נחום, גם הפרדסן מנחם מנדל חנקין, אחיו של יהושע, אשר שימש מורה דרך ומתורגמן, שני משרתים ערבים, ואחותו של נחום, אשר עבדה באותם ימים כפועלת במפעל המשפחתי במינסק ובאה לביקור בארץ.

מטרתו של נחום היתה לאתר את הפוטנציאל התעשייתי של הארץ. המסע נמשך ששה שבועות „מהלבנון והרי החרמון בצפון ועד המדבריות במזרח ובדרום". החבורה יצאה לדרכה כשהיא רכובה על סוסים ומצויידת באהלים. אנשיה הכירו בחשיבותה של אבן הסיד בהר הכרמל, בחנו את תעשיית הסבון בשכם, את פוטנציאל תעשיית השמן בסביבתה ואת תעשיית הטקסטיל בדמשק וחזרו ליפו דרך קונייטרה, צפת, עכו וחיפה.

נחום מסיים את מסעו וכולו אופטימיות. הוא מלא אמונה בפיתוח הארץ על בסיס של תעשיה מודרנית. הוא מכין תכנית להקמת מוסד רווחי, שיעסוק בתכנון מפעלים, בבנייתם, באספקת ציוד טכני ובהפעלתו. לאחר שבית־החרושת יפעל ויפיק רווחים, יימכר המפעל והרווחים יוקדשו אך ורק למטרה אחת – הקמת מפעלים חדשים. גם שם הציע למוסד: „סינדיקאט יהודי כללי לתעשיה".

נחום נוסע אל אחיו הבוגר ממנו גדליהו במינסק ומשכנע אותו בחשיבות הרעיון, והשניים פותחים במאמצים למצוא הון יהודי לשם כך. אז פורצת מלחמת רוסיה־יפן והמורטוריום שהוכרז על־ידי שלטונות רוסיה סותם את הגולל על מאמצים אלה. היתה זו, אולי ההחמצה התעשייתית הגדולה ביותר של אותן שנים.

נחום אינו מרפה. הוא נוסע לברלין, רוכש ציוד למיצוי השמן מן הגפת – אותה שארית זיתים הנותרת אחרי הכבישה בבית הבד – ומתיישב על אדמת חדיתא היא בן־שמן, בכוונה להקים מפעל מודרני לשמן. וילבוש היה היהודי היחיד באזור. הוא התגורר באוהל ומדי ערב שבת היה חוזר ליפו. הוא למד ערבית כדי שיוכל להידבר עם הפועלים הערבים שבנו את המפעל. בינואר 1906 הוקם בית־החרושת לשמן „חדיד" שהופעל בידי צעירי העליה השניה.

המפעל אינו עולה יפה, ולאחר זמן קצר הוא מועבר לחיפה והופך לחלק ממפעל השמן „עתיד". במשך שנתיים מועסקים במפעל החיפאי החדש 100 עובדים יהודים, בעלי משפחות, וסביבם מוקמים בתי מלאכה ואף בית־ספר לחניכים. אבל הצלחת המפעל היתה מוגבלת. מנגנונו היה גדול מדי, הוא לא עמד בנטל ההלוואות, והכוונה להרחיב את היצוא להר הדרוזים, לדמשק ולמצרים לא הוגשמה. המפעל חוסל ב־1910.

ב־1912 יוצא נחום למוסקבה הצארית, נפגש עם תעשיינים ובעלי הון יהודים ומנסה לשכנעם בסיכויי התעשיה בארץ־ישראל ובכדאיות ההשקעות. הוא שב ארצה ובודק בעזרת גדליהו ומשה את אפשרות הקמתן המיידית של תעשיות שמנים, מלט ונפט. הוא מצליח לשכנע את מיכאל פולק להקים את בית־החרושת „נשר", משפחת־שלו מקימה את מפעל „שמן" בחיפה, וב־1924 מחשמל רוטנברג את הארץ בהשראתו של נחום וילבוש. ב־1971 נפטר נחום וילבוש בעירו, חיפה.

וזהו, בקיצור נמרץ, סיפורם של האחים לבית וילבושביץ. אבל היתה להם, כאמור, גם אחות. לאחות קראו מניה וילבושביץ, אך היא מוכרת יותר במניה שוחט. מניה, ילידת 1880, המורדת, המהפכנית, החלוצה, הלוחמת, מניה ממקימי „השומר", מראשי „גדוד העבודה" זכתה בצדק, כמובן, למקום של כבוד בכותל המזרח של ההיסטוריוגרפיה הארצישראלית, אך אין זה מקרה שכל אחיה יושבים שם בשורות האחרונות.

חלוצי החקלאות, אנשי העליה הראשונה והשניה, וחלוצי העבודות הציבוריות הבריטיות, אנשי העליה השלישית, היו מזוהים עם רעב וקדחת ועם מאבק מתמיד להבטחת קיומם הפיסי. המיתוס שלהם היה מיתוס הסגפנות, ההקרבה העצמית העמידה מול סכנות הטבע והאדם.

חלוצי התעשיה היו חלוצים מסוג אחר. הם היו מעטים מאד, בעלי הון משפחתי, אנשי העולם, שלמדו בבירות אירופה ונסעו הרבה בעולם. תהליך העליה תפס מקום מרכזי באתוס החברתי הארצישראלי: הנסיעה הארוכה, האניה הצפופה, הסבלים הערבים הנושאים עלמות עדינות בנמל יפו מן האניה לסירות. חלוצי התעשיה ייצגו תופעה שונה לחלוטין – הם חילקו את חייהם בין ארץ־ישראל לבין מזרח אירופה ומרכזה, ניהלו מפעלים בשתי ארצות, קיימו, תדיר, פגישות בפריס או בלונדון וניהלו רמת חיים שלא היתה אופיינית ליישוב של אותם הימים. ההיסטוריוגרפיה הארצישראלית, שהקדישה למניה שוחט מונוגרפיות, מחקרים ופרקי היסטוריה ואשר התעלמה כמעט מכל אחיה, יצרה עיוות של ממש.

ספריו של פרופ' אביצור, והמחקר שערכתי לאחרונה, לא נועדו לעשות צדק לכמה עשרות אנשים שהקימו את התעשיה העברית בשנות העליה הראשונה והשניה, אלא להוסיף מימד שנעדר מן ההיסטוריוגרפיה שלנו ובמידה מסויימת גם מן החינוך שאנו נותנים בבתי־הספר ומן התרבות הישראלית.

התעשיה העברית לא נולדה במלחמת העולם השניה, אף כי נכון שאלה היו שנות התנופה הגדולה שלה. התעשיה העברית לא נולדה גם עם חישמול הארץ באמצע שנות ה־20, כפי שרבים נוטים לחשוב. התעשיה נולדה לצד החקלאות, במידה רבה – כתוצאה מצורכי החקלאות של העליה הראשונה. האנשים שהקימו את התעשיה בארץ היו אנשי מקצוע מיומנים, מיומנים יותר מאלה שעסקו בחקלאות, ומאמציהם הוכתרו בהצלחה בלתי מבוטלת. בראשית המאה פעלו ביפו ובחיפה בתי־חרושת שבכל אחד מהם יותר מ־100 עובדים.

קו ההתפתחות עד מלחמת העולם הראשונה היה מבטיח מאד – יקבים מפותחים, מפעלי מתכת, מפעלי שמן ושימוש ניכר במנועים מודרניים. מלחמת העולם הראשונה הסיגה אחור את ההתפתחות בכל תחומי החיים בארץ, ובכללם גם בתחום התעשיה. באמצע שנות ה־20 אנו עדים לפריחה תעשייתית מחודשת ולהקמת תשתית מודרנית שהצדיקה עצמה כאשר נדרשה התעשיה למאמץ מיוחד במלחמת העולם השניה, ובעיקר בשנים 1941־1944, שנות הזינוק הגדול קדימה. לאחר המלחמה – שוב נסיגה בהתפתחות התעשיה, ותנופה מחודשת באמצע שנות ה־50 בהנהגתו של פנחס ספיר. עלה חלקם של ענפי המתכת והאלקטרוניקה, ואילו ענף הכימיקלים, הגומי והפלסטיקה תופש מקום שני. ואולם במרכיב של כוח אדם, אנו עדים לירידת אחוז המועסקים בחקלאות ובתעשיה גם יחד ולעליה באחוז המועסקים בפיננסים ובשירותים הציבוריים.

סיפורה של התעשיה העברית הוא סיפור הצלחה שניתן בהחלט להתגאות בו. אך אי אפשר להתעלם משורה של משגים קשים בדרכה. השגיאה הראשונה היתה האמונה שאפשר לבסס את קיומו של הישוב על חקלאות בלבד. בשעה שבעולם המערבי הלך אחוז העוסקים בחקלאות והצטמצם, האמינה תנועת העבודה כי ניתן להתקיים על החקלאות לבדה וזו היתה גם תפישת הממסד של התנועה הציונית בעשרות השנים הראשונות של המאה. הביטוי לכך בפועל היה שלא הוקצו משאבים לפיתוח תשתית לתעשיה ובכך עוכבה התפתחות התעשיה.

הטעות השניה היתה הזיהוי הפוליטי של התעשיה מול החקלאות. תנועת העבודה זיהתה עצמה עם החקלאות ואילו הציונים הכלליים זוהו עם התעשיה. התעשיינים לא ניסו לשנות זאת, ובמקום לפתוח במערכה על שינוי הדגש בחברה הארצישראלית, ניהלו מאבק שנשא אופי סקטוריאלי־מעמדי. תופעה זו נשתנתה רק בשנות ה־60, לאחר סיום שלטונו ארוך השנים של אריה שנקר בהתאחדות בעלי התעשיה.

התעשיינים הראשונים טעו בתחום יחסי העבודה. מי שקורא את חוקת העבודה של בית־החרושת שטיין ב־1906 יתקשה להאמין כי מדובר במאה ה־20. וכך נאמר שם בין השאר: „כל מלאכה אשר בשיגגת הפועל תישחת או תתקלקל תכניתה, או כי תישמר או תאבד, ושילמה הפועל במיטב כספו... לפקידות הצדקה לגרש כל פועל מבלי שום פיוס, בהודיעה זאת עשרים וארבע שעות קודם... שום איש לא יוכל להתאונן או להרשות את עצמו לבקש מבעל בית החרושת איזה פיוס או תמיכה, אם בשעת עבודתו בחוץ או בבית החרושת פנימה, קרה לו אסון מאיזה מין שהוא, וכמו כן לא יוכל לדרוש שום עזר בכל ימי שבתו".

התעשיינים הראשונים היו בניכור מעובדיהם וחלקם אף בהתנשאות מופגנת והיו צריכות לחלוף עשרות שנים עד שבניהם ובני־בניהם הבינו שהעובדים הם בעלי הברית הטבעיים שלהם. המצב המוכר לנו היום, שהסתדרות העובדים והתאחדות התעשיינים מגיעות ביניהן להבנה לפני שהן מגיעות לממשלה, הוא מהפכה של ממש שהחילה לפני לא יותר מכעשר שנים.

התעשיינים טעו במלחמתם העיקשת לשימור תנאי החממה. הם תלו במכס את כל תלאותיהם, בעוד שדווקא הסרת חומות המכס ופתיחת השוק לתחרות הביאה פריחה לתעשיה. כך היה ב־1955, כאשר החליט ספיר על חשיפה הדרגתית של התעשיה לתחרות בתוך עידוד היצוא באמצעות מדיניות שער חליפין. תופעה זו חזרה בעקבות ההסכמים עם השוק המשותף, וקרוב לוודאי שתחזור גם בעקבות הסכם הסחר החופשי עם ארה"ב.

הממשלה טעתה בכך שזמן רב מדי תמכה בקיומן של תעשיות עתירות עבודה, ובכך שעברה מעבר חד מדי לתעשיה עתירת ידע ומתוחכמת והזניחה תחומים אחרים. הממשלה טעתה, ואולי עדיין טועה, באופי עידוד התעשיה. התעשיה של היום זקוקה בראש ובראשונה לשוקי יצוא ולאו דווקא לסיבסוד ממשלתי ישיר. המאמץ העיקרי צריך להתמקד באיתור פלחי שוק למוצרים ישראליים, ואולי רק בכך.

אולם מציאות השגיאות היא, כמו תמיד בבחינה היסטורית, חכמה שלאחר מעשה, ולא תמיד ניתן היה לאבחן את הטעויות מראש.

מתוך הספר „תעשיה עברית, שורשים" שיראה אור בקיץ, בהוצאת „בתר". הדברים נאמרו בקבלת פנים בבית הנשיא לרגל מלאות מאה שנה לתעשיה.

هكذا من الاصل

מנהיגות, תבונה בלתי־נרכשת / יעל פישביין

צעד קדימה שניים אחורה

קבוצה קטנה יחסית של כ־300 מנהלי בתי־ספר על־יסודיים תקבע בשנים הקרובות את גורל מערכת החינוך. התמודדותה עם הקיצוצים בתקציב ועם ההחמרה בתנאי בחינות הבגרות תשפיע על עתידם של מאות־אלפי בני־נוער. שניים — אחד צעיר וחסר נסיון, המשמש זה שנה כמנהל בית־הספר ע"ש רוגוזין בקריית־גת והשני, ותיק המשמש במשך 15 שנה כמנהל „תיכון חדש" בצפון תל־אביב — מספרים על מצבו של המנהל

„בצומת הראשון תפני ימינה, אחרי כמה עשרות מטרים תבחיני בבניין שיזכיר לך את כלא רמלה — לא תוכלי לטעות — זה בית־הספר התיכון המקיף על־שם רוגוזין". גיל פליישר, מנהל בית־הספר התיכון לא הגזים. מי שתכנן את הבניין לפני עשרים שנה החזיק, כנראה, בדעות מאוד משונות על חינוך ועל ילדים. בית־הספר מחולק לשלושה אגפים שלכל אחד מהם חצר פנימית, ופרוזדורי ענק מקשרים ביניהם. מבעד לפרוזדורים אפשר להשגיח על כל מי שנמצא בתוך החצר. מישהו חשב אולי שלהיות תלמיד בקריית־גת זה רק שלב הכנה בדרך אל הכלא.

המציאות שונה בתכלית. הנוער של קריית־גת אינו שונה בהרבה מהנוער במרכז הארץ. בחניון שליד התיכון חונות אחר כבוד עשרות מכוניות של תלמידי השמינית. תרבות הווידאו כבשה גם את קריית־גת, המירוץ הכפייתי אחרי כסף, סטאטוס, ומוצרי חשמל למיניהם לא פסח על המקום. קריית־גת צועדת עם הזמן ומיישרת קו עם צפון תל־אביב. לבו של גיל דואב על כך. לפני עשר שנים עזב את קיבוץ קריית־ענבים לטובת קריית גת כיוצא קיבוץ, הכיר היטב את הבהלה לכסף התוקפת לפעמים יוצאי קיבוץ והבטיח לעצמו שלא ייסחף. אחרי שיצליח לרכוש לעצמו דירה ומכונית, כך אמר, הוא לא ישעבד עצמו לשום מוצר צריכה. הוא עמד בהבטחתו. עם שלושת ילדיו ואשתו, בת קיבוץ קריית־ענבים, גם היא מורה, הוא מתגורר בדירת שיכון צנועה לא הרחק מבית־הספר, נוסע במכונית עלובה משנת יצור 79 ורק אחרי שמכשיר הטלוויזיה שחור־לבן שלו יצא מכלל שימוש, הרשה לעצמו לרכוש טלוויזיה צבעונית. משפחת פליישר היא אחת הבודדות מבין עשרות משפחות של מורים המתגוררים בקריית־גת שלא בנתה לעצמה וילה במסגרת תכנית „בנה ביתך". אין לפליישרים חובות והם אינם משתמשים בפטנט של משיכת יתר.

ההתנהגות החריגה הזאת היא פרי תפישת עולמו של גיל. היותו בלתי משועבד לחובות ולמשכנתה מאפשרת לו להרגיש עצמו חופשי. לומר בגלוי את מה שהוא חושב מבלי לחשוש שמא יפוטר ויישאר עם חובות ובלי פרנסה. הוא מנסה לתת לתלמידיו דוגמה אישית של חיים צנועים. קריית־גת היא מקום קטן שאינו מאפשר צביעות. כל אחד יודע מה נעשה במטבחו של השכן. במיוחד אם הוא מנהל בית־ספר. גיל פליישר מנסה לומר משהו לתלמידיו. „בעיני, אני קודם כל מחנך. אני אומר להם שצרכנות ראוותנית לשמה היא חולשה, אני לא נגד דברים יפים וגם לא נגד הרבה כסף, אבל צריכת ראווה הופכת אותנו לכבשים מטומטמות. הבעיה אינה עם מי שיש לו, אלא עם אלה שאין להם. אלה נכנסים ללחץ נגררים לצרוך מעבר לאפשרויות שלהם. „הוא יודע היטב שדבריו עשויים להישמע כהטפה. העובדה שהוא צעיר, בן 39, וחי לפי אמונתו, מרככת את הטון הירחמאלי של דבריו.

דמותו של גיל עלתה והתנשאה בכנס שנערך לא מכבר במכון ואן־ליר. במעמד מנהלים ומפקחים, ערכו ראשי משרד החינוך ופרופסורים מומחים חשבון על עתיד החינוך בארץ. דיברו שם על ערכים ועל מורשת היהדות, על אינטגרציה ועל אוטונומיה של מנהלים. בקהל היו הרבה מנהלים שזעמו על הדיעות שהושמעו ועל כך שאיש לא שאל את פיהם על הכיוונים הצפויים למערכת החינוך. גיל קם ונשא דברים היוצאים מן ה„בטן" — על כך שאי־אפשר לרמות את הנוער, מפני שהוא קולט שבראש סולם הערכים של החברה הישראלית עומד הכסף. כאשר האוצר קורא להדק את החגורה, ולמחרת מעלים חברי כנסת לעצמם את המשכורות, משמע שיש שווים ושווים יותר; וכשראשי המדינה מתרועעים עם אנשי ממון בגלל ממונם, פירוש הדברים שהכסף נמצא מעל לכל; ואם מקצצים בחינוך ושר החינוך אינו מתפטר אף שהוא מתנגד לקיצוץ הוא מאשר בכך שהחינוך אינו נמצא בראש סולם העדיפויות גם אם הוא מצהיר אחרת. גיל קרא לנבון להתפטר ואף זכה להסבר מלא מדוע השר לא יתפטר. אחר־כך ניגשו אליו עשרות מנהלים, ביניהם רבים המרבים להתלונן על ה„ראש הקטן של הנוער" ולחצו את ידו על עוז רוחו. היו שהזהירו אותו שלא כדאי לפתוח את הפה „יותר מדי", אחרי הכל, הוא מנהל „טרי" והוא עוד עלול למצוא את עצמו בחוץ. הוא השיב להם שהאמת חשובה לו יותר מהתפקיד.

בחדר המנהל שלו בתיכון המקיף על־שם „רוגוזין", מול שולחן כתיבה פשוט וכיסא עץ שקשה למצוא כמותם בחדרי מנהלים, הוא מסביר מדוע קם ואמר את מה שאמר. „אנחנו חיים בחברה עם כל־כך הרבה שקרים מוסכמים ולא מוסכמים עד שכבר אין יודעים להבחין בין אמת לבין שקר. לנוער יש חושים מחודדים: מי שחושב שאפשר לשקר לילדים לא מבין מה זה חינוך. מחנך חייב להיות אמיתי, הפער בין מה שהוא עושה לבין מה שהוא מטיף לתלמידיו חייב להיות מינימלי. אם אתה מדבר על צניעות ועושה את ההיפך, הזקת יותר משהועלת. הנוער מאוכזב ונעשה ציני ככל שהפער בין המנהיגות לבין האזרח הקטן נעשה יותר גדול. המנהיגות שלנו נוהגת באטימות מוחלטת והנוער מגיב בהתייחסות צינית למוסדות המדינה ולכל מה שיש בו תווית של פוליטיקה.

אנחנו מתקרבים למצב של איבוד אמון מוחלט במנהיגות. מי שיודע קצת על תולדות עליית התנועות הפאשיסטיות חייב להיות חרד. אני אינני מתרשם מפרוייקטים של חינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום. במציאות שבה חברה שלמה מאבדת את האמון שלה במנהיגות וחשה חסרת אונים לשנות ולהשפיע, קל להיתפש לאדם חזק עם הבטחות גדולות. סכנה זו גדולה כיום מסכנת כהנא. גם פרשת ארנסט יפת והשלכותיה קשה בעיני מתופעת כהנא. „אני לא מסתיר את הדעות שלי מהילדים. אם אשקר להם, אין לי מה לעשות בחינוך. אתה דורש כנות מתלמידיך ואינך יכול שלא להיות כן אתם. אם אתה מדבר בסיסמאות, הם מזהים אותך. אני משכנע אותם להבין לראות ברור להיות ביקורתיים, לא להניח לסיסמאות לטשטש להם את האמת.

ב„רוגוזין" יש אלף ומאה תלמידים: חמש־מאות בחטיבה העליונה ושש־מאות בחטיבת הביניים. תשעים אחוז מהמתחילים ללמוד בכיתה ז' מסיימים י"ב כיתות. עשרה אחוזים נושרים בדרך. מבין המסיימים, כיתה אחת אינה ניגשת כלל לבחינות הבגרות; שתי כיתות ניגשות לבגרות חלקית; שתי כיתות ניגשות לבגרות עיונית ברמה גבוהה, וכיתה אחת לבגרות מקצועית. כשייכנסו לתוקפן התקנות החדשות בבחינות הבגרות, יקטן מספר מקבלי התעודות בכעשרה אחוזים ופירושו של דבר שתיווצר קבוצה נוספת שסיכוייה להתקדם ייבלמו.

בקריית־גת המרוחקת מן המרכז, קשה להשיג מורים טובים למתימטיקה, לאנגלית ולמדעים. יש שכבה של תלמידים שהוריהם יכולים לאפשר להם להעזר במורים פרטיים. ולצידה שכבה לא קטנה של הורים שידם אינה משגת. אי השוויון בקו הסיום של התיכון הוא, לדעת גיל, המשך ישיר של אי־השוויון בנקודת הזינוק של תלמידיו. „שוויון הוא בדיחה", הוא פוסק על סמך הנתונים שלפניו. בקריית־גת לומדים בכיתה א' 38 תלמידים בכיתה אינטגרטיבית. בכל כיתה כזאת יש עשרה אחוזים של תלמידים שאין מי שיעזור להם בבית, ובכיתה אין סיכוי שהמורה תצליח להגיע אליהם. הם מתחילים ברגל שמאל. כשהם מגיעים לחטיבת הביניים, נוצר אצלם פיגור מצטבר שמעמיק במשך השנים מפני שהכיתות בחטיבה מונות למעלה מארבעים ילד, הן אינטגרטיביות והסיכוי שהמורה תצליח לעבוד עם המתקשים הולך וקטן. להערכת גיל, מערכת החינוך „מפספסת" שליש מהתלמידים שהיו יכולים להשיג יותר ואינם משיגים. „באיזו חוצפה, באיזו זכות?", הוא מתרתח, „האם זה מוצדק רק מפני שלהורים שלהם אין כסף?"

גיל אינו משלים עם כך שבית־הספר יהיה ספק של כוח־עבודה זול למפעלים בעיר, כשם שאינו משלים עם כך שחינוך מתקשר לכסף. „מדברים על שוויון ועושים הפוך. מערכת החינוך מביאה שמי שיש לו — מגיע לו ללמוד. עם מחשבים ועם ציוד משוכלל, ומי שאין לו יכול להסתפק בציוד מיושן. אומרים את זה בגלוי: אם יש לך כסף, יהיו לך יותר אפשרויות חינוך לילדיך, ואם אין — תצטרך להסתפק בפחות." בעיניו זוהי תפישה קפיטליסטית קלוקלת ובלתי שוויונית. הוא משוכנע שאילו ילדי קריית־גת היו זוכים לשוויון באמצעים ובאפשרויות, הם היו עומדים יפה בתחרות עם צפון תל־אביב ורחביה. כיום חלק נופלים בדרך.

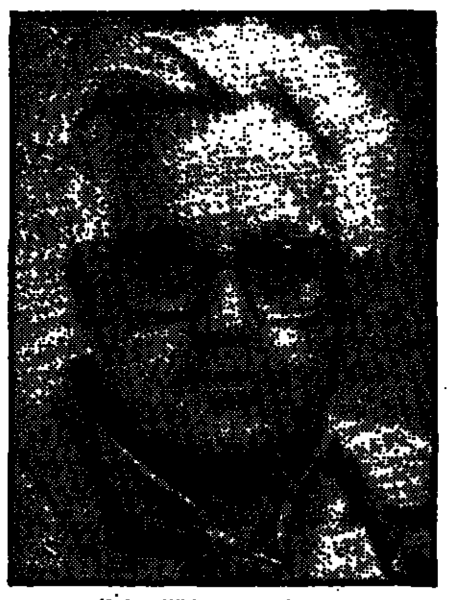

שמעוני. „תיכון חדש", ת"א

פליישר. „רוגוזין", קריית־גת

מנהל במירוץ אחרי הכסף

שמונים אחוז מזמן הניהול שלו מקדיש גיל למירוץ אחרי כסף. הגג של בית־הספר דולף: צינורות הביוב המשוקעים בקירות בטון מזויין מתפוצצים, סדקים רחבים ניכרים בקירות. השיפוץ יעלה כארבעה מיליון שקל ולעירייה ולמשרד החינוך אין כסף. המנהל מתרוצץ בין הרשויות ומצליח להשיג מדי פעם תקציב לביצוע עבודות דחופות. המבנה מייאש אותו. בקיץ חם ובחורף התלמידים קופאים. על חימום או קירור אי־אפשר אפילו לחלום. התלמידים שלו מנקים פעמיים בשבוע את הכיתות. בגלל המחסור בכסף יש לו רק שלושה שרתים, הנלחמים בחמישה־עשר אלף מטרים רבועים של בניין. בגלל הקיצוצים הנמשכים בתקציב מערכת החינוך, מביאים לכך שמנהל אינו יכול לתכנן את ההוראה. בחודש מאי אין הוא יכול לדעת כמה שעות הוראה יהיו לו בחודש ספטמבר, הוא חי בתנאי אי ודאות.

הוא חש שהריצה אחרי תקציבים שוחקת אותו שלא בצדק. אם מערכת החינוך מתכוונת לכך שמנהל צריך להיות גם מנהיג חינוכי, עליה לאפשר לו למלא את המשימה ולא לשחוק אותו במירוץ אחרי הכסף. ברגע שכסף הפך לערך עליון במדינה כולה אומר גיל פליישר, אי־אפשר לבוא בטענות אל אלה שחושבים לעשות כסף בלוס־אנג'לס. אם מדינת ישראל מוכנה לוותר על עצמאותה בגלל כסף, למה שהנוער לא יעשה זאת? הוא מבין את ההגיון שמביא לירידה, אבל אינו מוכן לסלוח ליורדים. לתלמידיו הוא אומר שעם כל המגרעות, זו המדינה שלנו ועלינו להילחם על כך שתהיה צודקת יותר. בחצר בית־הספר מונף, ביומיום, דגל המדינה. היו מורים והורים שראו בכך אקט פאשיסטי. ההמנון והדגל, בעיניו, הם עניין בסיסי, סמלים של הזהות: חלק מהחינוך הפוליטי.

„מדברים על דמוקרטיה ועל הרחבת אופקים ועושים את ההיפך. מערכת החינוך מגלה שמרנות, הליכה בתלם וחוסר רצון להתמודד עם מציאות חדשה", אומר שמואל שמעוני, מנהל „תיכון חדש". ב־1946, כשהנהלה הוותיקה של „תיכון חדש" כבר לא היתה מסוגלת להמשיך בתפקידה, נתמנה שמואל שמעוני כסגן מנהל. כעבור שמונה שנים התמנה כמנהל. מסורת ניהול ארוכת שנים קבעה שהמנהל הוא קודם כל מנהל חינוכי — יש לו שלושה סגנים, שאחד מהם אחראי על ענייני משק. בניגוד לגיל פליישר, המנהל ה„טירון" בקריית־גת הנשחק בין משימות התקציב למשימות החינוך, יכול שמעוני להקדיש את מיטב זמנו לתכניות הלימודים, לא במעט הודות לעצמאותו הכלכלית של בית־הספר, שמתחילת היווסדו הוא קואופרטיב עצמאי ואינו תלוי אך ורק בתקציבים עירוניים או ממשלתיים. בהפקת תכניות הלימודים הייחודיות הוא נעזר בבנקים עוד לפני משבר המניות וכאמור, גם ההורים משלמים. „התקציב זה לא הכל וכסף הוא המכשול האחרון, אם מאפשרים למורים להיות יצירתיים ולעשות את מה שהם באמת אוהבים". הוא טוען, ומביא כראיה את העובדה שאצלו המורים לא קיבלו שום פיצוי כספי על התכניות הייחודיות שפיתחו.

בית־הספר צעד עם האינטגרציה. חטיבת הביניים שנוספה לו אינה סלקטיבית וקולטת תלמידים מהדרום. התלמידים הטובים ממשיכים לתיכון הנחשב עד היום לאחד היוקרתיים בארץ, בין השאר בגלל המיגוון של התכניות הייחודיות, שפותחו על־ידי מורי בית־הספר. מימון התכניות נעשה על־ידי ההורים. לפי תקנות משרד החינוך, אפשר לגבות מההורים עד עשרה אחוזים משכר הלימוד בשביל תכניות ייחודיות וב„תיכון חדש" מממשים את האופציה. אפשר ללמוד כאן תקשורת ברמה גבוהה לקראת תעודת בגרות, בהיקף של 5 יחידות לימוד: קולנוע; אמנות: פסיכולוגיה ולימודי חברה: הכרת הארץ; וציונות בהיקף מורחב ובעיות נבחרות בבטחון ישראל.

אם גיל פליישר דואב על כך שבגלל הרפורמה בבחינות הבגרות, שהכנתה נשלמת בימים אלה, יקטן אחוז מקבלי תעודות הבגרות, דואב שמעוני על כך שתכניות הלימודים הייחודיות, שהעשירו את עולמם הרוחני של בוגריו ייעלמו מהנוף בשל הרפורמה, רק משום שהאוניברסיטאות אינן מוכנות לזכות את הלומדים בנקודות עבורן. הנזק יהיה לא רק בצמצום עולמם של התלמידים, אלא בפגיעה ביצירתיות של המורים ובאוטונומיה של המנהלים, שעד כה פיתחו תכניות כאלה. „המפעל החינוכי החשוב ביותר של משרד החינוך בעשור האחרון עומד להיעלם. אני לא יכול להבין למה. טענת האוניברסיטאות על ירידת רמה אינה עומדת במבחן הביקורת. יש כיום במשרד תנועה של אנכרוניזם, הניזונה על־ידי מנהלי מחלקת הבחינות, שלא הנפיקה תעודות בזמן ואינטרסים של האוניברסיטאות, שבמילא אינן מסוגלות לקלוט את כל מקבלי תעודות הבגרות. משרד החינוך התכופף לפני האוניברסיטאות והניח להן לקבוע את מדיניות החינוך". מיצר שמעוני. „מנהל הוא מנהיג פדגוגי", אומר יושב־ראש המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, דוד פור, כל המחקרים מורים, שאחד מסימני ההיכר המובהקים של בתי־ספר טובים הוא שיודע להנהיג מורים, להנחותם, לשחרר מורים מבעיות של סדר, משמעת וארגון ולהפנותם למשימה החשובה באמת של הוראה. תפיסה זו הנחתה אותו להציע למערכת החינוך, לקדם את מדיניות האוטונומיה למנהלים והרחבת האופציות לתכניות לימודים ייחודיות כדוגמת אלה שפותחו ב„תיכון חדש". פור ננזף קשות על־ידי שר החינוך הנוכחי על הבלגן שיצרו מאות שאלונים ייחודיים במחלקת הבחינות. אף־על־פי־כן אין הוא מתחרט על המהלך שיזם. מאות תלמידים זכו לקבל תעודות בגרות בזכות הרחבת האופציות ומאות נוספים שעולמם העשיר הודות לייחודיות שפותחו.

מלבד יעדים אלה, החשובים כשלעצמם, הועבר מסר למערכת החינוך כולה ועיקרו: גמישות, פתיחות, עצמאות. מנהלים שהיו מסוגלים ליזום — יזמו: החל להופיע טיפוס מנהל חדש, אוטונומי, המתמודד עם אתגרי הטכנולוגיה ועם אתגרים חברתיים ותרבותיים חדשים. היום, עם כניסת עידן הקיצוצים והחמרת הדרישות בבחינות הבגרות, לא תהיה למנהל כזה זכות קיום. בתי־הספר יאבדו את היוזמה וייעשו מגוייסים יותר. האסון הוא כפול משום שהחברה הישראלית היא כה מקוטבת ומה שטוב לצפון־תל־אביב אינו טוב בהכרח לקריית־גת. למערכת החינוך נחוצים מנהלים אוטונומיים היודעים להבחין ולהיענות לצורכי האוכלוסיה שהם באים לשרת.

„בעידן הקיצוצים, מנהל טוב ואוטונומי יידע להחליט על מה לוותר — אם להפסיק ללמד אמנות או ללמד קצת פחות מתמטיקה ולא לוותר על אמנות. מערכת החינוך לא תוכל להחליט בשבילו. כיום, בגלל ההחמרה בדרישות הבגרות ובגלל הקיצוץ בבתי־הספר הפחות מבוססים, שבהם אין ההורים יכולים לשלם יותר, הולכים ונעלמים מקצועות ההעשרה וכל המאמץ מופנה לכיוון אחד: השגת תעודת בגרות". פור סבור שיש להגביל את תקופת הניהול ולהזרים דם חדש למערכת. הוא סבור גם שצריך לחולל מהפיכה בהכשרת המנהלים, שכיום מופעלת במתכונת מצומצמת. „מאחר שההחמרה בבחינות הבגרות היא כמעט עובדה, יש לפתוח דרך לעודד עצמאות בתי־ספר בפיתוח תכניות לימודים ייחודיות ולא להניח שהסחף יגרור את המנהלים לקהות חושים ולניוון היצירתיות".

בימים אלה עומד להסתיים המשא־ומתן עם האוניברסיטאות על הדפוס החדש של בחינות הבגרות. פור, כרבים מהמנהלים במערכת החינוך, חרד מן הסיכומים. תוצאות המשא־ומתן עלולות להסיג אחורה את בתי־הספר ולבטל את מעט ההישגים, שהושגו במרוצת השנים האחרונות.

השכלת מבוגרים / יהודה גוטהלף

אפרו־אסיאני ומתלמד

אלפי נציגים־מתלמדים ממאה מדינות. 40 בוגרים נהיו שרים בארצותיהם, שלושה כיהנו כראשי ממשלות — המכון האפרו־אסיאני

„ניהול הקואופרטיב החקלאי ותפקידו בפיתוח" — הוא הנושא העיקרי של אחד ממאות הקורסים, שמקיים „המכון הבינלאומי ללימודי פיתוח קואופרציה ועבודה" (מיסודו של המכון האפריקאני־אסיאני של ההסתדרות). קורס, שהסתיים השבוע באווירה חגיגית, הוכיח, כי תהליך הלמידה שלו הוא הלכה למעשה, שכן בסיומו הוצגו על ידי המשתתפים בו חמשה פרוייקטים קבוצתיים לפיתוח: אזור הסאהל, אזור היער המשווני, אזור היער המערב אפריקאני, אזור האגמים (מזרח אפריקה) ואזור האיים.

נושא הקורס הוא דבר בעתו. אנו קוראים בעיתונות על הררי מזון, עודפים גדולים של שמנים, גבינות, חיטה ודגים המצטברים במדינות מפותחות, ומאידך גיסא מוצגים לפנינו על ידי הטלוויזיה מחזות זוועה של אוכלוסי הארצות „המתפתחות" הגוועים ברעב ונמקים בתחלואה. מסתבר, כי שחרור ארצות מעול הקולוניאליזם לא הבטיח קיום בכבוד לעמים המשוחררים, שלא הוכשרו על ידי משעבדיהם לניהול עצמי ולשיתוף פעולה במשק ובחברה. אין הם מסוגלים לנקוט את דרך ההתפתחות הרכושנית, המצריכה שנים רבות ומסתיימת בפער כלכלי־חברתי בין עשירים ועניים; ואף אי־אלו מדינות „משוחררות" הכפופות לשלטון מארכסיסטי־לניניסטי אינן נחלצות ולא ייחלצו ממצוקתן, אפילו יאמצו להן את שיטת הפיתוח החקלאי של הסובייטים כדוגמת הקולחוזים הכפריים, שלא הביאו להעלאת רמת החיים של האוכלוסין.

כיום מוכיח מצבן הכלכלי העלוב של ארצות „העולם השלישי" צידקת מישנתו של מאלתוס, שהתנבא (1798) לעתיד קודר של אומות העולם מחמת שיעור הריבוי הטבעי, העולה על מקורות המזון הדרושים לקיום; ואילולא המחלות והמגיפות, המלחמות והרעב המשמידים את „עודפי" האוכלוסין תגיע האנושות למצב קטסטרופלי" מישנת מאלתוס, שזכתה בזמנה להכרה כללית, נתבדתה במאות ה־19 וה־20. ייצור המזון עשוי להדביק את קצב הריבוי הטבעי. צמצום הריבוי הטבעי בעקבות ההתפתחות התרבותית מזה והתקדמות שיטות הייצור (בנוסף למקורות ומשאבים נוספים ביבשה ובימים) מזה, עשויים להביא לאיזון הקיום האנושי בלי מגיפות ומלחמות.

בינתיים קיים פער עצום בין הצפון והדרום, בין הארצות המפותחות לבין הארצות „המתפתחות". אין תימה, כי מארצות אסיה, אפריקה ועוד מגיעים זה שנים ללמוד במכון האפרו־אסיאני את דרכה של ישראל, שהוכיחה, כי לא רק בקפיטליזם ולא רק בדיקטטורה אפשר לגבור על דלות, שממה, ביצות וכד'; וכי ניתן לפתח חקלאות ותעשיה באורח דמוקרטי וקואופרטיבי.

★

המכון האפרו־אסיאני, שהוקם על ידי ההסתדרות לפני כשלושים שנה, בונה בהדרגה גשר של הבנה וידידות בין ישראל וארצות „העולם השלישי". הוא מהווה מורה דרך לטיפוח איגודים מקצועיים ומפעלים קואופרטיביים בארצות מתפתחות. לאחר שנות עבודה מסורה של עקיבא אייגר מנוהל עתה המכון בתנופה מוגברת על ידי ד"ר יהודה פז מקיבוץ כיסופים.

בקורסים הנערכים על ידי המכון ועל ידי שלוחותיו באזורים רחוקים מהארץ משתתפים אלפי נציגים־מתלמדים ממאה מדינות (50 אחוז מאפריקה, 40 אחוז מאסיה, 10 אחוז מאזורי האיים הקאריביים והאוקינוס השקט). מחציתם — פעילי איגודים מקצועיים, 25 אחוז קואופרטורים והשאר פעילי מפלגות פועלים, ארגוני נשים ועוד. רוב הבאים הם בעלי השכלה תיכונית ואף גבוהה; לפי זיקתם הדתית — עשרה אחוזים מהם מוסלמים, ונוסף עליהם תמצא נוצרים, בודהיסטים, חסידי קונפוציוס ועוד. כאמור, יש ביניהם ראשי איגודים מקצועיים, מייסדי קואופרטיבים, חברי פרלמנטים, מורי אוניברסיטאות. 40 מבוגרי המכון נהיו בארצותיהם שרים, ושלושה מהם כיהנו כראשי ממשלות. 36 ספרים ומאות מאמרים נכתבו בשפות שונות כתוצאה מהשתתפות בקורסים של המכון. אמנם 60 אחוז מהתלמידים באים ממדינות, שאינן מקיימות כיום קשרים דיפלומטיים עם ישראל. אף על פי כן הם מוצאים דרכים שונות, כדי להגיע לישראל, ובשובם לארצותיהם הם מופיעים כשגרירי רצון טוב של מדינת ישראל. הם מקיימים קשרים קבועים עם המכון ויש שבוגרי המכון מתלכדים בארצותיהם ובאזוריהם, כדי להמשיך בצוותא בלימודיהם וביישומם הלכה למעשה. בישראל רכשו לא רק ידע עיוני. בטיולים ובסיורים שנערכו בערים, במושבים, בקבוצים וכד' ניתנה להם האפשרות לראות שאיפות חברתיות בהתגשמותן. עם זאת לא עסקו המרצים והמדריכים של המכון באינדוקטרינציה, או שינון של דגם אחד ויחיד לכל הארצות, אלא כיוונו את שומעיהם לממש תכניות־פיתוח בהתאם לתנאים ההיסטוריים, הגיאופוליטיים של עמם וארצם. המכון שנוסד על ידי ההסתדרות מקפיד על עצמאותו, אך הוא מקיים קשרים עם משרד החוץ ועם המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית (משרד החקלאות). הוא אינו מהווה נטל כספי לישראל, כי זכה להערכה והוקרה של גורמים בינלאומיים המעוניינים בפיתוח הארצות הנחשלות ומסייעים לפעולת המכון על ידי הענקת מלגות וכד', אם כי המתלמדים (ומניינם רב מכושר קיבולו של המכון) מקבלים להוצאות נסיעתם ממקורות מקומיים, המעוניינים בשיגורם ללימודים במכון הישראלי.

★

לפנים נודעה ישראל בעולם כמופת לבנין מדינה חדשה דמוקרטית, לגילויי סולידריות וקואופרציה יזומות על ידי תנועת העבודה. מונחים כגון: הסתדרות, קיבוץ, מושב וכד' נעשו מונחים בינלאומיים. (כמו אזני שמעתי, בעת ביקורי בפולין בימי ההפשרה של גומולקה — במועדון ויכוחים בוארשה, שדן במשבר החקלאות — אחד המשתתפים טוען: „אולי נעשה גם אנו קיבוצים.?"

לאחרונה פחתה האהדה לישראל, המצטיירת על ידי יריבינו כארץ לאומנית, כובשת־משעבדת וכד'. המכון האפרו־אסיאני הוא גורם חיוני העשוי לתרום לשיפור תדמיתנו ומעמדנו הבינלאומי, אם כי דעת הקהל בישראל משום־מה אינה מודעת לכך.

עם זאת לא עת תהילות ותשבחות לנו. יהללך זר — ולא פיך... כשאנו ממשיכים להורות הלכות קואופרציה לזולת אינו יכולים לשכוח, כי בישראל גופה הקואופרציה, לרבות הקואופרציה החקלאית, אינה בקו העליה. אף יש סימנים של התפרקות מעיקרי השותפות הקואופרטיבית והערבות ההדדית במושבים מסויימים.

אכן, הפילוסוף הגל טען כי „הינשוף של מינרווה (אלת התבונה) מתחיל מעופו אך עם רדת דמדומי ערב." אך מוטב, כי גירסת המכון תהיה כאילת־השחר המפיצה קרניה לכאן ולכאן, מקור עידוד לקואופרציה בישראל ומחוצה לה. מוטב כי חברי הקואופרטיבים בעיר ובכפר ייצמדו לדברו של הילל על שני חלקיו: „אם אין אני לי, מי לי? — וכשאני לעצמי, מה אני?"

ישראל בכלל, ותנועת העבודה בפרט, זקוקה כיום יותר מאי־פעם למידה גדולה של סולידריות וקואופרציה, כי חברה מתפוררת ליחידות אנוכיות לא תעמוד בפני שכנים עוינים, ולא יהיה לה כוח משיכה ליהודים.

חורף 84 בתקשורת. רק שלוש שנים עברו מאז / פנחס יורמן

לא נוירוטים, רק פסיכוטים

קשה לאמוד מהי כמות הקיטור שמוסיפה ל„סיר" כל אחת משלוחות כלי התקשורת, ועל־אף מיקומה הבכיר של הטלוויזיה בפירמידה, אין לקפח את משקלם של הרדיו והעתונות הכתובה. בתהליך הדרגתי אך עקבי ומואץ, חל שינוי בולט בסגנונם, באורח הצגתם את החומר החדשותי, בפתיחותם הגמורה, בחוסר רתיעתם מפני טיפול בוטה ב„נושאים עדינים"

„חברי הכנסת והעתונאים הרבים שגדשו אתמול את מזנון הכנסת נחרדו כשראו לפתע עכבר קטן מתרוצץ על שטיח המזנון. הבהלה שפרצה היתה גדולה. ראשון המתעשתים היה ח"כ יעקב צור ־שהחל דולק אחרי העכבר. זה נמלט תוך שניות אחדות אל המסדרון". ובהוקרה למרדפו ואמיץ התנוסס למחרת, ה־17 בינואר 1984, תצלומו של צור במדור „אנשים" של „דבר", שכן לא היה ניתן לקשט את הקטע הדרמטי בתמונתו של הפולש עצמו.

מזנון חברי הכנסת, המליאה האמיתית והשוקקת של בית המחוקקים, הוא מוגן לתחום לצלמים. קראתי את סיפור המעשה תוך כדי האזנה ליומן הבוקר של „קול ישראל". מהמקלט בקע קולו של יחזקאל פלומין שקונן על „בעיצת המסמר האחרון בארון הליברליזציה מ־1977", בהגיבו על הטלת הגבלות חדשות על רכישת מטבע חוץ. אותו בוקר הנחית היומן מטח חדשות רעות על אוזניו של המאזין: פרשנות לדו"ח הקשה של הבטוח הלאומי על גידול ממדי העוני במדינה, דיווחים מפורטים על השבתת משרדי הממשלה פלוס דממת רדיו וטלוויזיה לימודית (פרט לשידורי החדשות) למשך שלוש שעות, פירוט קטלוג העיצומים והתופח מיום ליום, ידיעה על הרצחה של צעירה בבאר־שבע, קולות מחאה נגד כוונת הממשלה לבנות שכונה יהודית בלב חברון אגב העברת השוק ממקומו. וגם אם סיפור העכברון לא היווה איזון לאשד המלים הרדיופוני העגום, שלא לדבר על טורי החדשות בעתוני הבוקר, בכל זאת העניק רגע של חיוך. ובכלל, בעת האחרונה, שמתי לב, „הסיפורים האנושיים" מתמקדים בעיקר בבעלי חיים. כך למשל בלטה בשני עמודי הפלילים של „ידיעות אחרונות" ב־3 בינואר כותרת יוצאת־דופן: „בעלי משכיב את הכלב בינינו" (עילה לתביעת גירושין של גברת תל־אביבית). מהדורת „מבט", בליל ה־10 בינואר, היתה טבועה כל כולה בחותם של חדשות קודרות (הוספת העיצומים, הפגנות על רקע פיטורי עובדים, משבר כספי חמור ברשויות המקומיות, פרשת יעקב לויכסון, עוד פיגועים בחיילי צה"ל בלבנון, המשך פרשת [illegible] מהקואליציה, המשך הויכוח הפנימי על קיצוץ תקציב המדינה). בסיומה הוקרן קטע מלבב, תרומתם של צלמי הטלוויזיה היוגוסלווית, אודות אהבתם של כלבה וגור חתולים. האינטרמצו הפסטורלי הנדיר הרשים ושימח לא רק את הצופים מן המניין. בסקרה (ב־13 בינואר) את משדרי הטלוויזיה של אותו שבוע, תמצתה הדה בושם ב„הארץ" את מהדורת „מבט" של ה־10 בינואר במשפט יחיד „אנטומיה של הידרדרות לאומית, שכבר יש לה תאוצה משלה", אך הקדישה מספר מלים כפול מזה ל„חוץ אורית הימים נוסח יוגוסלוויה".

„מבט" של יום שני, ה־16 בינואר, חרג מהמנה המקובלת בחורף הזה, כנורמה של „בשורות טובות". הפעם המם הגודש אפילו את המחוסנים שבין צופיו. הפתיח בישר ש„כל אדם שמיני בישראל חי מתחת לקו העוני"; ומיד נמסר על התמרת הפיקוח על מטבע החוץ.

★ פרק מתוך ספרו החדש של פנחס יורמן, „מדינה בשידור חי", העומד להתפרסם בהוצאת הקבוץ המאוחד, ועניינו התפתחותם, תפקודם והשפעתם של כלי התקשורת בישראל בין השנים 1976־1986.

בהמשך באה ביקורת על איטיות עבודתה של ועדת הכספים של הכנסת שבגללה מתעכב אישורם של חוקי מיסוי חיוניים. לא הספקת לנשום וכבר ריצדו על המסך דמויותיהם הנזעמות של מפגינים נגד שחיקת שכרם, מול משרד ראש הממשלה בירושלים: כנס חירום של גימלאים בתל־אביב: נציגי עובדים ברשויות מקומיות שטרם קיבלו משכורת דצמבר. המצלמות האלקטרוניות המחישו את ממדיה חסרי־התקדים של התסיסה כמעט בכל מיגזרי המשק, על רקע מרד דצמבר ואינפלציית שיא של 1983. צילומי דרכו האחרונה של סעד חדד ושני פריטי חוץ (ועידת קזבלנקה וכנס שטוקהולם) השלימו את המהדורה.

קיצורו של דבר, „החדשות הרעות" מקדמות את פניך בכל עתון, מעל גלי האתר ומעל מרקע הטלוויזיה, יום אחר יום, זה חודשים רצופים ובאינטנסיביות מתמכלת, מאז ה־6 באוקטובר 1983 – היום השחור של הבורסה, בו קרסו המניות הבנקאיות.

ואלה החדשות... שאפשר לעמוד בהן

פובליציסטים, פרשנים ומחברי מאמרי מערכת מאבחנים את תמונת המצב בנוסח כמעט אחיד, לאמור: עוד לא היה כמשבר הזה בתולדות המדינה. מאז מאי 1948 לא אפפו חרדה ודאגה כה עמוקות את הציבור הרחב; טרם התנסינו באווירה פסימית כזאת של חוסר־ודאות וחששות ליום המחר. המשבר הנוכחי (לא כלכלי־חברתי בלבד. ראה פרשת צה"ל בלבנון) נחת על ישראל שונה ואחרת משתי בחינות רבות־משקל: ראשית, הוא מעיב על שמי המדינה לאחר שנתיים וחצי של חיים משוגעים ו„חגיגה שלוחת רסן", שעיצבו טיפוס חדש של ישראלי – מדושן, מפונק, תובעני. שנית – הוא מדווח ומסוקר על־ידי כלי תקשורת מפותחים, מגוונים ונפוצים לאין־ערוך לעומת העבר הלא־רחוק. תהיה שונה זו מעוררת שתי שאלות: האמנם מיטיבה התקשורת, במתכונתה העכשווית, לשקף את תמונת המצב הלאומית? מה ההשפעה המצטברת של המסה התקשורתית הגדושה על מצב־הרוח הלאומי, על המוראל של הפרט, על חוסנו הנפשי ועל כושרו להתמודד עם בעיות־השעה? אין ספק שהמעבר מתור „הכלכלה הנבונה" לעידן כלכלת־המחסור, הציב אתגרים מורכבים ביותר – מעשיים ופסיכולוגיים כאחד בפני המדווחים והמדורחים גם יחד, שלא לדבר על המימסד השלטוני, שבהקשר זה כולל לא רק את הממשלה, אלא גם את אחרון ראשי המועצות המקומיות בקצווי המדינה.

ב־4 בדצמבר 1981 הודפסה ב„סופשבוע" של „מעריב" קריקטורה הלקוחה מעתון לועזי – הקריין מסיים את המישדר ואומר לצופה היושב מול מקלט הטלוויזיה: „... ואלה כל החדשות שאנחנו סבורים כי תוכלו לעמוד בהן". ב־4 בינואר 1984 הודפסה ב„מעריב" קריקטורה של דוש: הצופה יושב שחוח בכורסתו ולופת את ראשו בתנועת יאוש. הקריין מושיט לו חבל־תליה ומפטיר „וזה סוף החדשות". ב־4 באוגוסט 1981 פורסמה בעתונות תגובתו של יוסף לפיד על כוונת הממשלה להקים ערוץ שני: „אם מישהו משלה עצמו, שאפשר במדינה חופשית לקיים ערוץ טלוויזיה אחד בשביל חדשות טובות והשני בשביל המציאות, אין הוא יודע מה זה חופש ומה זו טלוויזיה". הערוץ הנוסף נותר עדיין בגדר הצהרת כוונות. ומנכ"ל רשות השידור לשעבר חזר במשך חמש שנות כהונתו פעמים אין ספור על הקו המנחה אותו במלאכתו כפויית־הטובה, והיינו – להשקיע כל מאמץ אפשרי, כדי שהטלוויזיה החד־ערוצית „תהיה אובייקטיבית, אך בשום פנים לא נייטראלית". מידת הצלחתה ליישם את שני ההרגשים שנויה במחלוקת קולנית, אם גם מנימוקים סותרים ומקוטבים, בהתאם למיקומם של המקטרגים בקשת הפוליטית והרעיונית. מה שברור לגמרי הוא מרכזיותו של המדיום החזותי בעתות משבר פנימי, והשפעתו המוחשית על עיצוב הלך־הרוח והזנת מידע הציבור במסרים האקטואליים.

חושך בעיניים

פקודיו של טומי לפיד מודעים, סביר להניח, לצורך החיוני לתבל את תרכיז החדשות השחור בחדשות שלא הם יוצרים, אלא מסקרים, באיזה צימוק חינני ומרגיע. אלא שאפילו כוונותיהם הטובות נתקלות לעתים קרובות מדי במחסום הרשלנות השלומיאלית, בלתי נסלחת בשנה ה־16 לקיום המדיום הממלכתי.

ביום רביעי, ה־18 בינואר, כלל „מבט" 14 פריטים (אייטמים, בלעז) והודעת התנצלות אחת („הדוור הירושלמי משתכר פי שניים מכפי שטען בשידור לפני שלושה ימים"), מהם שתי חדשות חוץ. התפריט המקומי גרם לצופה „חושך בעיניים", לפי הגדרתו הבוטה של שכני, יהודי שקט ונעים הליכות: מהומה בכנסת, מותו של חייל בן 20 שנפצע לפני שבוע בלבנון, אריק שרון על מידת אחריותו ל„שלום הגליל", הרוגי תאונות דרכים, מצפה רימון מתחסלת, מקרהו של תת־אלוף שלמה איליה, פולמוס תמ"י, שר האוצר על אמינות דו"ח העוני, נזקי סעד מסוג חדש בתל־אביב והמשך העיצומים במשרדי ממשלה. הקטע „החיובי" היחיד היה דיווח מלל ללא צילומים, על קבלת־הפנים החמה לה זכה הנשיא חיים הרצוג בהגיעו לקינשסה. ועוד פריט אחד: משבר חריף פקד את מושבי הצפון הרחוק ו„סליחה, תקלה. אנו מקווים להביא את הכתבה בהמשך". לקראת סוף המהדורה הוקרן הצימוק המרגיע: האפיפיור צופה במופע קרקס – מירווח נשימה רצוי. אלא שלפני התחזית נמצאה האבידה ומשבר מושבי הצפון (עודפי ביצים בשל תכנון לקוי; כל גורם מאשים את זולתו) חותם את ה„מבט".

מבחינה פסיכולוגית־מוראלית נודעת במצב הקיים חשיבות יתרה ל„השבוע יומן אירועים", הפקה יוקרתית של מחלקת החדשות, המשודרת אחרי סעודת השבת כאשר הישראלי המצוי מאט קמעה את הקצב, מנסה להשיל לסוף שבוע את טרדות החולין. היומן של ליל שבת, ה־13 בינואר, נפתח במלים „עוד שבוע סוער עבר" ונסקרו בו גל הפיגועים הגובר נגד חיילינו בלבנון, איומי תמ"י לפרוש מהקואליציה וראיון עם אחד מפעיליה הצעירים, אלי דיין. הלה קרא למנוע את „התמוטטות מפעל ערי הפיתוח". השתמש בביטוי „המדינה בוערת". אחר־כך – קטע על צנחניה של צרפת בצ'אד ולבסוף – סיפור תבוסתו של שרון, כמועמד חרות לכהונת ראש מחלקת העליה, בהצבעה החשאית בוועד הפועל הציוני, תוך הבלטת המחלוקת הקולנית והמפלגת. הקטע העיתוני – צ'אד – עורר בלי משים אסוציאציות בנוסח: „הלוואי עלינו דאגותיהם של הצרפתים!"

שבוע לאחר מכן (ב־20 בינואר) כלל „השבוע" את הנושאים הבאים: הדי מעצרו של החשוד ברצח אמיל גרינצווייג; דרום־לבנון אחרי מות סעד חדד; לקראת ביקור הקאנצלר הלמוט קוהל בישראל: הפולמוס סביב הצגת „המשיח" בתיאטרון חיפה ולבסוף – קטע צבעוני נחמד לכבוד ט"ו בשבט – ציפורים חורפות בארץ. בהיעדר „שעה טובה" הוקפצו הצופים הישר ל"רחוב אחורי", סחוט־דמעות הוליוודי עתיק ומייגע. אותו סופשבוע (20 בינואר) התחיל, מבחינה תקשורתית, בוואריאציות על נושאי הקבע: הרדיו פתח את „הבוקר הזה" בידיעה: „אין התקדמות ממשית בקיצוץ התקציב". עמודי השער של עתוני הבוקר לא שפעו בשורות מעודדות. כנ"ל – עמודי הפנים. בכותרת משנה לרפורטאז'ה על העוני בחיפה מאת אריאלה ראובני, ב„דבר", נאמר: „כשיש הרבה פיות בבית ואין כסף – הולכים לשוק לאסוף שיירים בחינם". בכותרת משנה למאמרו של אמנון רובינשטיין, „השגעון הגדול" ב„הארץ" נכתב, כי „תופעות של שגעון ציבורי אינן נדירות; בישראל מתרבים סימני התופעה". (למחרת הופיע ב„סבתרבות" באולם הקאמרי בתל־אביב הד"ר רפי קרסו, שנושא דבריו הוגדר במודעות כך: „האם אנחנו מדינה נירוטית?") בעמוד השער של „מעריב" צוטטו כלכלנים באוצר ובבנק ישראל, הסבורים ש„הממשלה תיאלץ לנקוט צעד קיצוני כדי להתגבר על האינפלציה". כותרת ראשית של „ידיעות אחרונות" דיווחה באותיות ענק על „הצעה בחרות להקדים הבחירות בגלל סדרות הבקיעים בממשלה". בעמוד 2 של העתון סיים זקן־עתונאיה של ישראל, הד"ר הרצל רוזנבלום (80), את מסתו השבועית (על מאזן שלטון הליכוד) באיחול „ציפייתם של רבים לעלייתה של ממשלת המערך להגה, שמא תנהיג היא קצת יותר משמעות במדינה מתפרקת זו". עד צאת השבת האפילו שני אירועים על כל יתר החדשות: החדשה המרעישה על מעצר החשוד בזריקת הרימון הקטלני בליל ה־10 בפברואר 1983 ולהבדיל, „משחק השנה" בין הפועל תל־אביב ובית"ר ירושלים באצטדיון בלומפילד. ובחצות הלילה, אור ליום א', ה־22 בינואר, פתח „קול ישראל" את מהדורת החדשות ב„בישיבת הממשלה מחר צפויים קשיים ביישוב המחלוקת סביב קיצוצי התקציב של משרדי הבטחון והחינוך".

גם אם לא בכל סוף־שבוע נזרקת לחלל הישראלי סנסאציה, כגון אותה מסיבת־עתונאים דרמטית ב„בית אגרון" עם שר הפנים וצמרת המשטרה, הרי זה חודשים מהווים סופי השבוע את גולת הכותרת של הסיקור התקשורתי הרלוונטי למשבר השבועי. זה מכבר חלפו הזמנים הטובים בהם סיגלו לעצמם עתוני השבת נימה רגועה לעומת ימי החול. עכשיו הם תורמים את חלקם למהומה התקשורתית הכללית, המנסה לשקף את הריאליה הרוחשת. אף בלי להזדהות עם איבחונו מרחיק הלכת של עסקן תמ"י – „המדינה בוערת" – או לאמץ את מסקנתו של הד"ר קרסו („אינו נירוזים, אנחנו פסיכוטים") אין ספק שישראל היא עתה מדינה רותחת, שאזרחיה חשים עצמם כטובלים בסיר לחץ מבעבע. קשה עד מאד לאמוד מהי כמות הקיטור שמוסיפה ל„סיר" כל אחת משלוחות כלי התקשורת. חרף מיקומה הבכיר של הטלוויזיה בפירמידה, אין לקפח את משקלם המשלים של הרדיו והעתונות הכתובה. בתהליך הדרגתי, אך עקבי ומואץ, חל שינוי בולט בסגנונם, באורח הצגתם את החומר החדשותי, בפתיחותם הגמורה, בחוסר רתיעתם בפני טיפול בוטה ב„נושאים עדינים", החל בהיבטים רגישים של ענייני הבטחון וכלה בתחום המין. רשימת פריטי הטאבו, הבלתי כתובה, גם אם מוסכמת כביכול, על המדיה, הצטמצמה עד למיזער.

כן, עתוני ישראל צועדים עם הזמן, הם מעודכנים לאין ערוך מן הבנקים, המתלבטים עם תדמיתם הפגומה. רוח מהדרנית זו בתוספת לתוצרות הזריפה, תוצאתו הישירה של המשבר הכלכלי, מצמיחה דגם עתונות חדש, שבחלקו לפחות אינו ראוי למחמאות דווקא. המציאות של חורף 1984 כמעט בכל תחומי חיינו, קשה ומדאיגה בלאו הכי. היש הצדקה להוסיף לסיקור העתונאי נופך גוזמני מעוות? ב־22 בינואר דיווח „הארץ" בכותרת משנה לרוחב שלושה טורים על „גל אלים של האשמות והאשמות שכנגד בעקבות ההודעה על לכידת החשוד" (ברצח גרינצווייג). מדוע „אליטי" יומיים קודם לכן העניק שר החינוך והתרבות ראיון ל„מעריב", שזכה להבלטה בעמוד השער. לא בלי כותרת־גג „זבולון המר – עם חזרתו לעבודה לאחר התקף לב"... ב־27 בדצמבר 1983, בכתבה מן הדרום הרחוק, שהתפרסמה ב„ידיעות אחרונות", בלטה כותרת „אופטימית": „מפגיני תמנע התנחמו: כל המרביצים היו שוטרים מהצפון". אותו עתון תימצת את מכתב הפרופסור לכלכלה (לממשלה) בשלוש מלים: „ללא קיצוץ – שואה". בגוף הידיעה צוטטה המובאה במדוייק ושם דובר על „שואה כלכלית". מאמר מערכת של „מעריב", בינואר 1984, מוכתר בתואר פסקני „על סף אנרכיה כלכלית במשק". סידרת מאמרים ב„הארץ" שהחלה להתפרסם ב־20 בינואר נושאת כותרת־גג: „השלטון המקומי על סף התפוררות". מאמר ב„דבר" ב־22 בינואר, המנתח את שלושת החודשים הראשונים לכהונת ראש הממשלה, [illegible] בכותרת ל„שמיר בן 100 (ימים)"... [illegible] לא קיים עוד [illegible] שהופסק, נכשל או הגיע למבוי סתום – עכשיו הוא רק „מתפוצץ". כל מקרה, עניין או אירוע מתוארים מגיה וביה כ„פרשה". בהנהגת מפלגה או מוסד ציבורי אין עוד סתם ויכוחים, אלא „סערת רוחות". שלא לדבר על „עימותים חסרי תקדים" ו/או „מאבקים שוצפים בצמרת".

בתוקף הנסיבות מתלווה משמעות אירונית אפילו ל„כותרות חיוביות". ב־13 בינואר דיווח כתב „הארץ" בניו־יורק על „שמחה בארגונים יהודיים בארה"ב על אי־בחירת שרון". (הנוסח הבומבאסטי והמנופח פלש כמובן גם לטורי המודעות: פירמה פלונית הציגה את מוצרה המופלא על תקן „הרוטב של המדינה". ומזללה תל־אביבית הבטיחה לבאיה לא פחות ולא יותר: „ארוחה טובה, שיחה טובה ודפיקה טובה. שניים מתוכם תקבל אצלנו על בטוח" – (מודעה ב„העיר" 20.11.1983). המינוח הסופרלטיבי, הגולש לעתים עד לגבול הצעקנות, משתרבב גם לשידורי הטלוויזיה והרדיו, אלא שבדפוס רישומו חזק ועמיד יותר. בריצה בכיוון השבשבת העממית־המונית נעלם ההולך מדפי העתונות אותו איפוק זהיר שאפיין בעבר את גישתה למצבים משבריים. והו, אם תרצו, איפוק שסייע לה למצוא את שביל הזהב בין חובת העתונות לרווח לבין זכותו של הציבור לדעת. מעברו האחר של המיתרס, למול כלי התקשורת, הכורעים תחת גודש המאורעות (עתונאי ותיק העיר, שהתור הארוך ביותר כיום בישראל הוא זה של החדשות הנדחקות לראש תור הפרסום) מצוי ציבור חשוך, נטול אשליות וציני. הודות לפלורליזם בתחום הספקת המידע מזומנת לו האפשרות לעמת דיווחים וסיקורים לא רק עם המציאות, כפי שזו מצטיירת בעיני כל אזרח לפי נסיונו והבנתו, אלא גם בין שלוחותיה השונות של התקשורת עצמה. יכולת הבקרה איננה מחזקת בהכרח את אמינותם של ספקי המידע ומפרשיו.

חדשות החוץ בקרן־זווית

„עימות בין־דרזי" זה ראוי לציון לא רק בהקשר למידת הדיוק ולביסוס העובדתי של דיווחי התקשורת, אלא גם בהקשר ללהיטות מאזוכיסטית להעיב על אירועים חיוביים, להכפיש הישג או הצלחה, להעכיר שביעות רצון סביב התפתחות מעודדת. ייצור מרה שחורה מתוצרת עצמית נבלע בנקל בתרכיז החדשות הרעות, אני כמעט מתפתה לכתוב „הרגילות". שתי דוגמאות, משני התחומים רחוקים: האמת, הפולמוס הנזעם, שהתלקח שתי יממות אחרי הודעת בורג־איבכן על לכידת החשוד בזריקת הרימון הקטלני. האחרת, הערעור – (באיחור קל של עשר שנים!) – על מתן אות הגבורה לצביקה גרינגולד („כוח צביקה" בחזית הגולן במלחמת יום הכיפורים) והפסקת הוויכוח המוזר על־ידי דובר צה"ל, שהודעתו (ב־25 בינואר) פורסמה שלושה חודשים אחרי התחלת הסקנדל... בנקודה זו מן הדין להוסיף שכלי התקשורת מוצאים עצמם עכשיו לעתים קרובות מדי במצב המביך של חילוף התפקידים: לא הם, אלא גורמים במימסד השלטוני, יוזמים טיפול־עוקב (פולואו אפ) לאירועים ולהחדשות־השעה. כך קרה סביב דו"ח העוני של הבטוח הלאומי, סביב המאמצים הסיזיפיים לקצץ בתקציבי הממשלה, ובמידה ידועה גם סביב המשך שהייתו של צה"ל על אדמת לבנון. ההשוואה בין השטח המוקדש לחדשות פנים לזה של חדשות החוץ בעתונות בחורף 1984, לעומת העבר הלא רחוק, מעלה ממצא שאינו מפתיע – חדשות הפנים זוכות כיום להעדפה מודגשת וחדשות העולם הגדול נדחקות לקרן־זווית. ספק אם אפשר לתרץ תהליך זה בהקטנת החומר המערכתי בעתונות.

וגם אם לא כל יום בפוליטיקה ובהווייתנו הציבורית ראוי לגינוי כה חריף, נעה מטוטלת האירועים ללא הפסק, ברצף מתיש ובדחיסות. המתרחש והשתקפותו בכלי התקשורת גם יחד אינם יכולים שלא לגרום שחיקה נפשית ומוראלית לאזרחי המדינה, ובמרוצת הזמן גם להחליש את כושר הספיגה שלהם. במכתב למערכת „מעריב" (ב־24 בינואר) ביטא אורי שהרבני מבת־ים לא רק את הלך־הרוח שלו. [illegible] המערך והליכוד אזרו עוז והרכיבו ממשלה משתיכן בלבד או לכו לבחירות ואל תתנו למפלגות הקטנות להיבנות על חשבונכם". בפועל מדבר „העם" מעל גבי במות שונות: במכתבים למערכות העתונים, סקרים, ראיונות בכלי התקשורת, משאלי רחוב, על־ידי הצגת שאלות לנואמים באסיפות ופגישות, בפניות ישירות לח"כים ולשרים ובשיחתן של הבריות, לרבות „פורום הקיטורים" של לילות שבת. תחושת המילכוד המערבולת, כך ניתן להעריך בפברואר 1984, איננה נחלתם הבלעדית של המוני ישראל ושל פרנסיהם ברמות המימסדיות לסוגיהן. דומה כי גם מקצועני התקשורת עצמם עייפים מהקצב והגודש וגם הם חשופים להשפעת תרכיז החדשות הרעות. ומשום כך מן הסתם הם תרים בקבע עיניים אחר כל קוריוז, כל מעשיה קלילה ואפיזודה משעשעת. בתוקף להיטות זו זכה העכברון הפרלמנטרי להופעה חוזרת, הפעם במדור „אנשים" של „מעריב", למחרת איזכורו המקורי ב„דבר".

הפעם (ה־18 בינואר) הושמט מסיפור המעשה גיבורו יעקב צור ו„לנגד עיני המסובים במזנון חברי הכנסת ניסו הח"כים אברהם כץ־עוז ושלמה הלל(!) להפוך את העכבר ולהסלה".

לא רק מרכז פוליטי / יורם פרי

גרגר אבק על הספרות

לפני עשר שנים היה לא קל לפרסם ספר על נושא יהודי בארה"ב. היום מחפשים המו"לים בנרות אחר כותבים. בכל שגובר הביקוש כך גדל מספר הישראלים, המוצאים לעצמם כר מחיה שם

ארצות־הברית היהודית מצטיירת בעיניו של הישראלי כמרכז פוליטי וכספי. האסוציאציות הן של איפ"ק בוושינגטון, של המגבית בניו־יורק, ואולי של הארגונים היהודיים הוותיקים. בתחום העיון הרווח בתפיסת הקהילה היהודית האמריקאית כבן־הדוד העני שלנו.

משהו בדימוי הזה מחייב שינוי. זאת, מכל מקום, התחושה הנוצרת אצל ישראלי המבקר בכינוס השנתי של האיגוד למדעי היהדות בארה"ב. כינוס זה, ה־18 במספר, הסתיים זה עתה בבוסטון. השתתפו בו כ־400 חוקרים ומרצים מלא פחות מ־50 מכללות ואוניברסיטאות ברחבי המדינה.

במשך שלושה ימים התדיינו, יחד עם קולגים מישראל וארצות אחרות, בנושאים שונים בתחומי ההיסטוריה והפילוסופיה היהודית, ספרות עברית, סוציולוגיה של העם היהודי ועוד. והיה בו בכינוס משום מפגן מרשים לשינוי שהולך ומתרחש במעמדה של היהדות בארה"ב, הן כלפי החברה האמריקאית והן כלפי ישראל.

אמנם לימודי יהדות היו קיימים באוניברסיטאות היוקרה האמריקאיות מאז הקמתן, אבל כתחום מחקר ועיון, המושך אליו כוחות רבים, מדובר בתופעה של התקופה האחרונה בלבד. ד"ר צ'ארלס ברלין, העומד בראש המחלקה המרשימה ליודאיקה בספריית הארוורד, ומשמש מזכיר אקזקוטיבי של האיגוד, מספר, כי כשקם האיגוד בשנת 1969 היו בו פחות מ־100 חברים. הגידול המהיר בענף לימודי היהדות באוניברסיטאות ארה"ב טרם נבלם. בכל שנה נוספים תורמים יהודיים, המוכנים להשקיע סכומי כסף נכבדים, כדי להקים מכונים וקתדראות ולממן מחקרים בתחום.

עם המימון באות גם משרות פנויות והצעות עבודה. בשנה האחרונה בלבד, למשל, פירסם האיגוד חוזרים בין חבריו ובהם דיווח על הצעות משרות פנויות בשני תריסרים אוניברסיטאות בערך. „בעוד שהחיים האקדמיים בארץ מאופיינים במחסור חמור בתקציב, אצלנו המצב הפוך". מודים ראשי האיגוד, „וזו בהחלט שוק של היצע".

לימודי היהדות בתחום מוגדר קיבלו את התנופה העיקרית שלהם בשנות ה־50, כשבאוניברסיטאות ארה"ב החלו להתפתח הלימודים האזוריים, מספר פרופ' אברהם באנר, חוקר ספרות עברית חדשה ומשווה באוניברסיטת קליפורניה בלוס־אנג'לס, ומי שהיה מקימי הארגון ונשיאו הראשון. בשנות ה־60 נתנה הפריחה של הלימודים השחורים דחיפה גם ללימודים אתניים אחרים, והיהודים היו מיד בין הבולטים שבהם. אחר־כך באה מלחמת ששת הימים עם הגאווה היהודית, וראשית שנות ה־70 עם האכזבה מנשיאת דגלים אוניברסליים, ואלה הביאו צעירים יהודיים רבים לחפש את השורשים הלאומיים שלהם. הם הלכו ללמוד היסטוריה יהודית, פילוסופיה יהודית, ספרות עברית, מקרא.

„דווקא בשנים האחרונות", טוען פרופ' באנר, „יש התייצבות מסויימת לאחר תקופת הגידול המואץ". ראשית הגיעו לשוליים התחתונים של תקופת הבייבי־בום, גל הילודה הגדול של שנות ה־50, ומספר הצעירים בגיל קולג' קטן. שנית, הצטמקות הכלכלה ושינוי במערכת הערכים הביאו את הסטודנטים של שנות ה־80 לנהירה למקצועות המשתלמים מבחינה כלכלית, כמו מינהל עסקים, כלכלה, מחשבים, ולא ללימודים קלאסיים.

אך לטענת פרופ' באנר יש גם סיבה נוספת הקשורה בישראל עצמה. „מאז מלחמת יום הכיפורים הולכת ומשתנה תדמיתה של ישראל. הירידה במעמדה נמשכת על רקע התמונה העולה מן הארץ, על התפתחויות הפוליטיות והחברתיות שלה. הדבר הזה פוגע בדימוי העצמי של היהודים. מסיבה זו, נדמה לי, פחות צעירים יהודים גאים ללמוד היום לימודי יהדות", הוא טוען.

אם טענה זו נשמעת מפוקפקת, הרי באחת ההרצאות בכנס ניתן לה אימות. פרופ' סטיב כהן, ממכללת קווינס בניו־יורק, בודק זה שנים את עמדות הציבור היהודי כלפי ישראל. על־פי טענתו אכן חלה ירידה במידת ההזדהות עם ישראל בשנים האחרונות.

באופן כללי, טוען פרופ' כהן, נחלקו יהודי ארה"ב בעבר לשלוש קבוצות פחות או יותר זהות. שליש מזדהה מאוד עם ישראל, נוסע לבקר בה, מגדיר עצמו ציוני, מעוניין שילדיו ילמדו ואף יעלו אליה. שליש שני איכפתי כלפיה, חרד לגורלה ולשלומה. ושליש שלישי אדיש לגביה לחלוטין. והנה מתברר, כי בהשוואה למחקר שנערך לפני שלוש שנים נשארה קבוצת המזדהים כשהיתה, אולם השליש השני, של אלה האיכפתיים, הצטמק בעשרה אחוזים בערך, וכל אלה הצטרפו לשליש השלישי, של האדישים.

הירידה במידת ההזדהות עם ישראל מכאיבה במיוחד לישראלי, הנוכח בכנס השנתי של האיגוד למדעי היהדות. התפתחות הארגון, המבטאת את התפתחות תחום המחקר הזה, מלמדת על כך שארה"ב היהודית הולכת ונעשית לא רק מרכז פוליטי ופיננסי אלא גם רוחני.

אחד הביטויים לכך היה תערוכת הספרים שנערכה באולם הכניסה במלון שבו נערך הכינוס. המקום היה צר מלהכיל את כמות הספרים בנושאים יהודיים, שיוצאים לאור בתקופה האחרונה על־ידי רוב בתי ההוצאה הגדולים בארה"ב. לפני 10 שנים היה לא קל לפרסם ספר על נושא יהודי בארה"ב. היום מחפשים המו"לים בנרות אחר כותבים. הם יודעים שיש שוק טוב מאוד לספרים אלה.

מעניין במיוחד תחום לימודי הספרות העברית. במסדרונות הוועידה ספרתי קרוב לתריסר מרצים, כולם ישראלים, וברובם צברים, המלמדים ספרות עברית באוניברסיטאות בארה"ב. אברהם בלבן מהארוורד, ניצה בן־דב מקולומביה, גלעד מורג מוויסקונסין, יעל פרידמן מקולומביה, פנחס פלאי מפלורידה, חנה קורנפלד בברקלי, גילה רמרז־ראוך מהיברו קולג' בבוסטון ואחרים. ישראל, מתברר, מייצרת חוקרים בתחום הספרות העברית בכמות שאינה יכולה להיקלט באוניברסיטאות בארץ. ככל שגובר הביקוש בארה"ב לנושא זה, כך גדל מספר הישראלים המוצאים לעצמם כר מחיה כאן.

שיחה עם כמה מהם מלמדת, כי חייו של חוקר ספרות עברית בארה"ב אינם פשוטים. רובם הגדול מדברים בגלוי על כך שהיו מעדיפים לחיות, ללמד ולחקור בישראל. אך באותה עת הם רואים צדדים חיוביים לשהיה בארה"ב. „תנאי החיים והעבודה בארץ כה קשים, עם הצורך לעבוד בשתי משרות כדי להתפרנס, והלחצים החברתיים והמקצועיים, והמעקב המתמיד אחר האירועים והפוליטיקה, שכאן קל הרבה יותר ליצור. אתה חושב שהייתי מצליח להוציא בתקופה קצרה כזו את הספר החדש שלי על עמוס עוז, אלמלא התנאים המצויינים שיש לי כאן?", כך אברהם בלבן.

„הריחוק מן הארץ נותן גם מימד השוואתי חשוב. כאן את רואה שהספרות העברית היא גרגר אבק על לוע הספרות העולמית. ואת יכולה לבחון את הספרים שלנו באור משווה ואובייקטיבי יותר", אומרת ניצה בן־דב. ואחר שמבקש שלא להזדהות בשמו („אני בכל זאת מקווה לקבל מינוי בארץ") מוסיף: „בארץ יש אנשים שתפשו מונופול על השפה והספרות העברית. מי שאינו הולך כמוהם וכפוף להם אין לו שום סיכוי, ובכלל, כאן נותנים יותר קרדיט לבן־אדם".

מרווין הרביץ, יו"ר ארגון הפרופסורים האמריקאי לשלום במזרח־התיכון, שהוא מרצה למדעי היהדות, מזכיר, שלישראל יש עדיין מעמד בכורה מוחלט על פני ארה"ב במה שקשור לחקר ההיסטוריה או הפילוסופיה היהודית. אחרים, כמו פרופ' באנר טוענים, שקשה כבר לדבר היום על שתי קהילות נפרדות. עם מטוסי הסילון המרחקים היום אינם כמו אלה שהיו בין ורשה וירושלים. ובכלל, היום יש חוקרים ישראלים המלמדים חצי שנה בארה"ב (שאול פרידלנדר, דן מירון, בנימין הרושובסקי ואחרים). האמריקאים מרבים מאוד לבקר בארץ, כולם נפגשים בקונגרסים ומקיימים מגעים תכופים עם קולגים.

אבל קשה בכל זאת להשתחרר מן התחושה, שבכל שמתרחבים ומתחזקים לימודי היהדות בארה"ב הולכת הקהילה האמריקאית ונעשית גם מרכז רוחני יהודי. אמנם לכינוס של לימודי היהדות בישראל באים יותר מאלף חוקרים, ובהם שמות מן המעלה הראשונה. אבל כינוס כזה נערך אחת לארבע שנים, וזו בכל זאת ירושלים. האחות הצעירה בארה"ב עדיין איננה מהווה אלטרנטיבה אבל היא כבר בתהליך מכובדת.

ועד כמה שזה אבסורדי, דווקא ישראל המייצאת אקדמאים לארה"ב מסייעת בתהליך זה של שינוי יחסי הכוחות בין ישראל וארה"ב. איך לשפוט תופעה זו? ד"ר ניצה בן־דב מבטאת תחושות ישראלים רבים שביקרו בכנס כמשקיפים: „זה עצוב ומשמח בעת ובעונה אחת".

צבעוני, טעים וארסי. צבעי־מאכל. תחקיר / שושנה רשף

שערו בנפשכם ארוחה כיד המלך: המנה הראשונה תהיה סלט שחור, המרק יהיה כחול הבשר – סגול. סביר להניח שהתחושה המיידית שהש הקורא הנכבד היא כאין וכאפס לעומת תחושתו של הסועד, שעל שולחנו תעלה ארוחה זו.

צבע המזון הוא בין "המתאבנים" הראשונים המגרים את חושי הסועד המודרני המבקש, כך מסתבר, לא רק את שבחת בני מעיו אלא אף את ההנאה לעיניו. אנו מותנים – יוספו הסוציולוגים – על־ידי רקע חברתי, גאוגרפי, אתני והיסטורי, לקשר בין המזון לבין מראהו וצבעו, שאליהם הורגלנו. הדבר בולט במיוחד אצל ילדים, שהתייחסותם אל צבעי הממתקים, למשל, מהווה לגביהם חלק מהתענוג שבאכילתם.

הצבע – רוחות הטענה – משפר ומחדד את מראה המזון ואף משפר את סיכויי מכירתו. מאז שהותרה בארה"ב תוספת צבעי מאכל למרגרינה, למשל, עלתה רמת השימוש בה פי שמונה וכיום היא מצרך המבוקש יותר מהחמאה.

בחברת השפע – המאופיינת בדרישה למגוון של מוצרים – גוברת כיום הנהייה אחר מזון "טבעי". "טבעי" כיום הוא חלק מפולחן הבריאות. כל "פריק" לבריאות – בארה"ב, ממנה יצאה אופנה זו ואפילו בישראל – מדבר כיום על להם כקמח מלא, שנטחן באבני ריחיים, על ויטאמינים, מוצרי קוסמטיקה טבעיים ומה לא.

המזון המעובד מכיל שני מרכיבים עיקריים: חומרים הזונתיים – הלבונים, פחמימות, שומנים – והחומרים המוספים לשימורו ולעיצובו – חומרים מסמיכים, מייצבים, מחליבים, מתמצגים, חומרי טעם וריח וחומרי צבע.

בתעשיית המזון מוכרות כיום כ־5000 תרכובות כימיות שונות הנחלקות ל־30 קבוצות. אלה הם החומרים המוספים למזון. מדי פעם, לאור מחקרים חדשים, מכריזה הספרות המדעית על חלק מהן כמסוכנות לבריאות הצרכן. הקבוצה המותקפת ביותר היא קבוצת צבעי המאכל, שתפקידה הוא "קוסמטי" בלבד ולכן מעמדה מעורר מחלוקת.

כיום, עם גל "הטבעיות" הגואה גובר הפולמוס בדבר בזיהותם והבחיותם של צבעי המאכל במזון שאנו אוכלים. רפרוף קל מעל מדפי המזון בחנויות יגלה שאפילו את הפאסטה צובעים לנו – האם יש בכך צורך? יתר על כן, רק באפריל האחרון נכנסו לתוקפן תקנות שאף הן אינן נאכפות כראוי, המחייבות את היצרן לפרט את סוג צבע המאכל שהשתמש בו. ומה היה עד אפריל? הצרכן, כמו ילד טוב, אכל את מה שהאכילו אותו, בלי לשאול יותר מדי.

יתירה מזאת, הישוט נוסף בנושא מגלה, שלפני כשנתיים לא חודש חוזה העבודה של מי שהיה ראש שירותי המזון במשרד הבריאות, ד"ר גד וסטין. לאחרונים, לדבריו, יש לובי חזק במשרד הבריאות, בגיבוי משרד המסחר והתעשייה. הבבין, יבין על חשבון מי. בנושא צבעי המאכל, מסתבר, אין פתרונות פשוטים – אפילו בקרב המדענים, המוכחים לדבר קיימים חילוקי דעות.

וסטין, רופא מומחה ברפואה מונעת וכיום מרצה באוניברסיטת תל־אביב ובבית־חולים "הדסה" ירושלים על מניעת סרטן, טוען, "סולקתי ממשרד הבריאות על רקע הגישה המחמירה שלי בעניין צבעי המאכל. תעשיית המזון ושר הבריאות שוסטק עשו יד אחת, כדי לסלק אותי מהמשרד. [illegible] ז"ל, מנכ"ל 'אוסם' דאז, ניצח על המלאכה". במאמר שהתפרסם לזכרו של פרופר הזקן במאי 1986 נכתב שחור על גבי לבן: "לפני שנים מספר, כאשר אך החלים (פרופר) מהתקף־לב קשה, נודע לו כי גורם בכיר במשרד הבריאות תוקף את מפעלי המזון בשל תוספות מסוכנות של צבע מאכל, שהם מוסיפים למוצריהם... פרופר, כחוש לאחר התקף, יצא למלחמה... איך ייתכן שפקידים יעשו דבר כזה לתעשייה מפוארת? בסופו של דבר הוא ניצח את הפקיד ששוב אינו עובד במשרד". ("ידיעות אחרונות" 2.5.86). גם לזה ייקרא נצחון.

"הגורם השני לעזיבתי", ממשיך וסטין, "היא הד"ר עלמה אבני, ראש שירותי בריאות הציבור, שטענה שהפרעתי בדרישותיי".

מה דרישת?

"כניסתי לתפקיד ראש שירותי המזון היתה בבחינת שינוי גדול. קודמי לתפקיד היו טוקסיקולוג ומהנדס מזון, כל אחד מהם בעל ידע בתחומו, אך בלי נגיעה ממשית ברפואה. אחד הדברים הראשונים שעשיתי, לאחר שנכנסתי לתפקיד, היה להציע חוק כולל, שהתבסס על החוק המקובל באחת ממדינות אירופה. ההצעה עדיין יושבת במגרה. החוק הנוכחי, המטפל בתוספי המזון, משקף את יחסן של הרשויות לנושא זה: החוק מטפל רק ב־4 מתוך 30 קבוצות של תוספי מזון; וגם ביחס אליהן כתיר החוק פרימים שהשימוש בהם נאסר מזמן בארצות אחרות".

מהו המצב החוקי בארה"ב, למשל?

"החוק בארה"ב משתרע על מאות ואלפי עמודים, בעשרה כרכים. אם תאספי את כל החקיקה הישראלית, תמצאי בקושי עשרה עמודים: אין כאן בעל מקצוע שיעסוק בזה. אין לרשויות אפילו טוקסיקולוג: אחד שיש לו עמוד שדרה. הרופא היחיד שהיה בשטח, עבדך הנאמן, נבעט החוצה כדי להיטיב עם התעשייה".

ידוע שבארה"ב יש רמה גבוהה של ערנות צרכנית ותנועות צרכנים חזקות. כיצד פועלים הגורמים בישראל על הגנת הצרכן?

"בישראל אין שום גוף צרכני עצמאי. המועצה הישראלית לצרכנות היא גוף שכפוף למשרד המסחר והתעשייה. המועצה אמורה לבקר את היצרנים, אך לאלה יש לובי חזק באותו משרד והוא מצליח לנהל את העניינים שם. גוף אחר – הרשות להגנת הצרכן, שייך להסתדרות, ולכן הולכים שם על קצות האצבעות בכל הנוגע לסופרמרקט, לתנובה ולכור־מזון – כל אלה מייצרים ועוסקים בנתח ניכר מכל ייצור המזון במדינה. יושבים במועצה אנשים טובים אך ידיהם כבולות. לשתי הרשויות הללו אין שיניים והצרכן מופקר לנפשו".

מי הן תעשיות המזון שמפריזות במיוחד בהכנסת צבעים מלאכותיים למזון?

"איש אינו יודע, אף לא משרד הבריאות, מה הם מכניסים למזון ובאילו כמויות".

מה הם בכל זאת הכללים המנחים את משרד הבריאות?

"מי שאינו יודע מה לעשות אינו עושה דבר, שמא יגלו שאינו יודע; וכשצריך לעשות משהו, עושים מה שפחות – הציבור ממילא אינו מגיב. במדינות אירופיות כמו נורווגיה, אוסטריה יוון ושוודיה נהוגות הגבלות חמורות מאוד על צבעי מאכל. ההגבלות אינן שרירותיות. אילו היו שרירותיות היתה התעשייה תובעת את רשויות המדינה חוכה. כל איסור כזה מנומק ומוצדק באופן ברור.

מה יש לך נגד צבעי מאכל?

נגד כל הצבעים המלאכותיים, המותרים לשימוש בארץ נצברו ראיות מדעיות המוכיחות כי הם מסרטנים, מוטגניים, וגורמי אלרגיות. בהתחשב בעובדה שהשימוש בהם הוא לצרכים אסתטיים בלבד וניתן להחליפם בחומרים בטוחים יותר יש לאסור את השימוש בהם. מוטגן הוא חומר שמסוגל לפגוע בהרכב הגנטי של התא והוא אחד מן החומרים הגורמים למומים מולדים, להזדקנות ולמחלותיה ולסרטן.

החוק – בארה"ב 10 כרכים, בישראל – 10 עמודים

"לפני כמה שנים הקים מנכ"ל משרד הבריאות דאז, פרופ' ברוך מודן, ועדת מומחים שהיתה אמורה להגיש המלצות בעניין השימוש בכימיקלים מוספים למזון. בהרכב הוועדה היו גנטיקאי, רופאים וטוקסיקולוג מוסמך. הוועדה קבעה, בין השאר, שהקטנת החשיפה של האוכלוסיה לחומרים קרצינוגניים, מוטגניים וטרטוגניים (גורמי מומים מולדים) תקטין את שיעור הופעת מחלות הסרטן, המוטציות, המומים המולדים והפגיעות במערכת הרבייה. הוועדה קבעה, שלגבי חומרים קרצינוגניים ומוטגניים אי־אפשר לקבוע רמת־סף בטוחה, שמתחתיה לא יוכלו לגרום נזק – יש לראות כל רמה שהיא כמסוכנת בכוח. לכן יש לערוך רוויזיה מיידית של תהליכי הייצור, ורשימה של החומרים המוספים המותרים לשימוש בישראל. הדו"ח נגנז ואף אחת מהמלצותיו לא יושמה. כיום יש תקנה המחייבת את סימון מספר הצבע על תווית המזון. ציון המספר הוא חסר משמעות לגבי ציבור הקונים. מספר הוא צופן ומי שמשתמש בצופן אינו מעוניין שהצרכן יקבל מידע".

מאכלים מסוכנים

דו"ח שהגישה ועדת המומחים קבע, בין השאר, שהקטנת החשיפה של האוכלוסיה לכימיקלים מסויימים תפחית את שיעור מחלות הסרטן, המוטציות והמומים המולדים. הדו"ח נגנז. מי שאינו רוצה לדעת, לא יודע. התעשיה ומשרדי הממשלה אינם ששים לגלות

לקסיקון צבעים

צבעי המאכל בארץ מסומנים במספרי הקוד (E) של השוק האירופי המשותף והם נחלקים לשלוש קבוצות: קבוצת הצבעים הטבעיים, המופקים מחומרים אורגניים, בעיקר צמחים ובמקרה אחד מחרק אשר הרבנים בארץ מתנגדים לשימוש בצבעו. חסרונם של הצבעים הללו הוא בחוסר עמידותם באור, חום וחומצה ואי מסיסותם במים. הנפוצים שבהם: צבע הקרמל המופק מתהליך חימום של סוכרים (E150), חומצת קוכינאל קרמינית המופקת מחרק הקוקס קקטי (E 120) רוקו. צבע צהוב המופק מזרעי עץ האנאטו (E 160). כן מופקים צבעים מסלק, ענבים, גזר וצמחים אחרים.

הקבוצה השניה, והשנויה ביותר במחלוקת מבחינה בריאותית, היא קבוצת הצבעים הסינטטיים המופקים מסינטזות כימיות (כימיקלים). הצבעים העיקריים שבה: צהוב: טרטראזין (E 122), צהוב קינולין (E 104). כתום: צהוב תפוז S (E 110) אדום: אזורובין (E122) אדום קוכינאל A (E 124) אריתרוזין. כחול: כחול פטנט V (E 131), אינדיגוטין (E 132) שחור: שחור בוהק NB (E 151)

בקבוצה השלישית נכללים צבעים אנאורגאניים כגון: תחמוצות של ברזל, ומתכות כמו אבקת אלומיניום וכסף.

אהרון אייזנברג, הטוקסיקולוג של משרד הבריאות, מוכן כי על כל מחקר, הפוסל את צבעי המאכל הנדונים, שתזכיר, הוא יוכל להביא כמה מחקרים המעידים על ההיפך.

"יש הרבה מחקרים של התעשייה שנועדו לא למצוא דבר. אפשר בכלל לפסול מחקר על בסיס ניהול המחקר עצמו ואין צורך לבוא עם מחקר אחר".

לדברי אייזנברג נקבעת מדיניות משרד הבריאות על־פי ממצאי מנהל המזון והתרופות האמריקאי (F.D.A) ולפי ממצאי ועדות השוק האירופי המשותף, ולא כפי שאתה מתאר את מצב הדברים.

"הגישה בשוק האירופי היא פוליטית ומסחרית. משתתפות בו כל מיני מדינות עם אינטרסים של שיווק ויצוא. יתר על כן, ממצאים של מדינות אחרות, המתאימים לרמת הצריכה ואופן הצריכה בהן, אינם תואמים בהכרח את הצרכים של מדינת ישראל. הגישה שלנו צריכה להיות מדעית בריאותית ולא אחרת. אייזנברג מדבר כמו סוחר ולא כמו איש בריאות הציבור".

ד"ר עלמה אבני, ראש שירותי בריאות הציבור, שהיתה הממונה עליך במשרד הבריאות טוענת שהחוזה שלך לא חודש מכיוון שלא הצלחת במשימות שהוטלו עליך, ללא כל קשר לדעותיך המקצועיות.

"עלמה אבני אוהבת מאוד ללכת לקוקטיילים של התעשיה ואולי אפילו לזכות בנסיעות לחו"ל ולכן קל היה לה להיענות לתביעות של פרופר לסלקני מהמשרד. היא כבלה את ידי המפקחים של משרד הבריאות, אינה מאפשרת להם לאכוף את החוק ונוקטת מדיניות של איפה ואיפה לטובת המפעלים הגדולים בעלי ההשפעה הפוליטית.

משרדו הצנוע של אהרון אייזנברג, הטוקסיקולוג של משרד הבריאות, נמצא בקצה מסדרון שקירותיו מכוסים בכרזות הקוראות לנקיון ולהיגיינה. יליד קנדה הוא איש משרד הבריאות משנת 1959. M.A בכימיה של המזון וטוקסיקולוגיה. הוא הואיל להקדיש לי שעות רבות מזמנו ולהסביר בפירוט רב כל מה שביקשתי לדעת על רעלים במזון. "תפקידו של הטוקסיקולוג הוא להעריך את המשמעות הבריאותית של נוכחות חומרי צבע במזון. השאלה העיקרית הנשאלת בשירותי בריאות הציבור היא, כיצד הדבר משפיע על איכות המזון ובריאות הצרכן", הוא מקדים ומוסיף בששון: "יש לי סיכום של כל העבודות הטוקסיקולוגיות שנעשו על כל צבעי המאכל בעולם. הצבעים בארץ קיבלו אישור טוקסיקולוגי מארגון הבריאות העולמי ומארגון המזון והחקלאות. אלה מפרסמים באופן שוטף מידע מעודכן על בטיחות השימוש בצבעי מאכל. צבעי המאכל הם בסך־הכל סעיף אחד מתוך רשימה של אלפים תוספי מזון, וזה מלבד חומרי טעם וריח. אנחנו מוטרדים יותר מסכנת הרעילות של הפטריות כתוצאה מאחסון ושימור לא נכונים יותר מאשר מבעיית הצבעים... בכל פעם שאנו מקבלים דיווחים על כך שצבע מסויים מהווה סכנה לבריאות אנו מוציאים אותו מן הרשימה". תוך כדי הסברים ארוכים על ההיסטוריה של צבעי מאכל וחלוקתם לקבוצות השתייכות נזרקות מדי פעם בחלל החדר הסברים מתנצלים וסיסמאות כגון: "איננו שונים מארצות אחרות מבחינת השמוש בכללי זהירות". "רצון הצרכן הוא תוות העין" ו"חשיבות המראה והצבע קיימת לגבי מכירה וצריכה של המזון". לשאלתי אם משרד הבריאות עורך סקרים או מסתמך על סקרים לשם קביעת "רצון הצרכן" נעניתי בשלילה "אין לנו כסף לדברים כאלה."

מה לגבי הלחץ מצד המפעילים התעשייניים?

"יותר מכל מפריעים לנו הלחצים שמפעילים משרדי הממשלה".

למשל משרד המסחר והתעשייה?

"זה את אמרת" ובאותה נשימה: "הבעיה שלנו היא תקציבים, הזזת דברים, ועדות שהולכות לאט. לתעשייה לוקח שנים לשנות תוויות מזון".

מדוע ישנן חברות אשר אינן מציינות את סוג הצבע? על תוויות הארטיק של "סנוקרסט", למשל, ומעדני החלב של "שטראוס", קוד הצבע אינו מופיע.

"אם כך צריך להתלונן. זוהי עברה על החוק".

אתה אוכל צבע מאכל בלב שקט?

"כן. אני יודע שזה לא מזיק".

מדוע, אין מוצרי מזון בבנק: פריילי וגלידה ללא צבע, מאכל עבור אותו ציבור שמעוניין במוצרים נטולי צבע?

"זהו עניינם של היצרנים. אותנו מעניין הצד הבטיחותי והצד של מניעת הונאות ועברות על החוק מצד היצרנים".

האם נכונה השמועה שפקידים במשרד הבריאות נשלטים על־ידי קבוצה מונופוליסטית של התעשיינים?

"משרד הבריאות מונחה רק על־ידי עניינו בבריאות הציבור".

פניתי אל היצרנים. לדעת מר פריץ פולאק, טכנולוג המזון הראשי של "תנובה", החשש מצבעי מאכל אינו מוצדק. "מפחידים אנשים ללא ביסוס מדעי", הוא אומר. "שכן צבעי מאכל היו נאסרים לשימוש לו היתה סיבה מדעית בדוקה לכך. בייצור המזון אין "תנובה" מסתמכת על סקרים צרכניים כלשהם, שכן "רוב המוצרים הללו נועדו לילדים והם אוהבים את המראה הצבעוני". אף־על־פי כן יש מחשבות על ייצור פריילי ללא צבע.

לעומת פריץ פולאק יש לעמיתו מ"סנוקרסט", איזי שטיינהרט, ויכוחים מתמידים עם מעסיקיו. בעוד הוא מצדד בהפחתת רמת צבע המאכל במוצרי "סנוקרסט" טוענים הם שמתחריהם בחברות האחרות מוסיפים כמויות גדולות של צבע, הקוסם, להערכתם, לצרכנים. ב"סנוקרסט" שמים בגלידות צבע מאכל טבעי בלבד, להוציא את הקרטיבים. למרות זאת אין מר שטיינהרט מסכים עם וסטין: "לא הוכח שצבעי המאכל מזיקים, אחרת גם ארה"ב וגם גרמניה, בהן מערכת הפיקוח חזקה ביותר, היו מחרימים אותם". בכל זאת הוא מוסיף שהוא חלק ממערכת מסוימת ועליו לקבל את דין מעסיקיו. הוא עצמו נגד ששימוש בצבע רב נראה מלאכותי עד לא "מזמין". הוא מודה שמוטב להשתמש בצבעי מאכל כמה שפחות ולו רק בשל הספק הקל שנקלים לגבי הנזק שבהם. לשאלה מדוע אין חברת "סנוקרסט" מפרסמת שהיא משתמשת בצבעים טבעיים, הגיב שלדעתו זוהי טעות ביחסי ציבור והוסיף: "כל החברות האחרות היו יכולות להרשות לעצמן להשתמש גם כן בצבעים טבעיים, ולקזז את מחירם היותר יקר מן הבזבוז הרב הקיים בהן בתחומים אחרים".

חשבתי כי מן הראוי לתת פתחון פה לד"ר עלמה אבני, ראש שירותי בריאות הציבור במשרד הבריאות ומומחית לרפואה ציבורית. שהיתה ממונה על ד"ר וסטין. קשה היה למצוא אותה במשרדה, אף שצילצלתי בשעות שקבעו לי מזכירותיה. בסופו של דבר, לאחר כחודש זכיתי. גברת מאוד מהוקצעת, אמונה על יחסי ציבור, אשה בעלת חום אנושי ותבונת שופעים. בעניין הסחבת באכיפת מדיניות משרד הבריאות לגבי פירוט קוד הצבע על תוויות המזון אמרה אבני: "כוח הפיקוח שלנו מוגבל. אנו מגישים תביעות משפטיות. עד כמה שאני מרוצה, חל שיפור ניכר. נתנו ארכה לחלק מן המפעלים עד תאריך מסוים, בתנאי שנקבל דיווח כל שלושה חודשים לגבי התקדמותם בישום".

- מדוע נגנזו מסקנות הוועדה המייעצת בדבר כימיקלים מוספים למזון?
- לא ראיתי את הממצאים והמסקנות, לכן איני יכולה להתייחס.
- אבל זהו נושא הנוגע לך.
- קשה לעשות הערכות של דיאטות. זאת עבודה שצריכה להיות רצינית כדי שהמסקנות תהיינה משמעותיות. איני באה לטעון שבדיקות הוועדה לא היו רציניות. אנו נמצאים בקשר עם ה"קודקס אלמנטריוס" וה־F.D.A (מנהל המזון והתרופות) האמריקאי והקנדי. אנו גם עוקבים אינטנסיבית אחר ספרות מקצועית לגבי תוספי מזון. להיפך, לפעמים אנו מחמירים מאחרים, למשל, בעניין הסכרין.

וסטין טוען שאת פעלת לסילוקו.

"הרבה אנשים שניסו תפקיד ולא הצליחו בו לא יאמרו שהם לא התאימו. היו אתו בעיות קשות. הוא לא הצליח במשימות שהוטלו עליו. הקשיים אתו לא היו מקצועיים והוא בשום אופן לא נדרש לעזוב בשל עמדותיו הרפואיות. הוא מציג עצמו כלוחם למען בריאות הציבור, אם זה מה שמרגיע אותו – לא אקלקל לו. אני הייתי הממונה הישירה עליו והרבה פעמים צריכה הייתי לעשות את העבודה שלו עבורו. מאוד השתדלתי לא לקלקל את שמו, למרות טענות קשות שהיו לו נגד המשרד. קורה שאדם מנסה תפקיד ולא הולך. סימון המזון חשוב ולא בגלל מה שווסטין טוען, אלא מפני שיש אנשים אלרגיים, שצריכים לדעת מה לא לאכול. אם יש חלילה עדות שמזון מסרטן, אנו מורידים מיד מהמדף.

יש גישה הטוענת שאין כף בטוחן לגבי החומרים האלה. אם הם מסרטנים, הם מסוכנים גם בכמויות מינימליות.

אני לא מקבלת את הגישה הקיצונית הזאת.

החוק

"צבע מאכל – כל חומר בין נפרד ובין מעורב או מורכב מן החומרים המכונים "צבע מאכל" ואשר שמותיהם, כינוייהם ומספרי הזיהוי שלהם מופקדים בכל לשכה מלשכות הבריאות של משרד הבריאות ואשר נתמלאו בהם תנאי מבחן וטוהר לפי תיאורים ושיטות בדיקה אשר הורה עליהם משרד הבריאות".

"לא יהא אדם, לא יחסין, לא יציג למכירה צבע מאכל, מזון ארוז מראש המכיל צבע מאכל, או תערובת של צבעי מאכל ביסודות נותני טעם או ריח, אלא אם כן אריזתם מסומנת במלים "צבע מאכל" ולציון שמו של צבע המאכל, כמפורט בטור ב' לתוספת הראשונה, או מספרו המפורט בטור ד' לתוספת הראשונה, אם פורט".

(מתוך תקנות בריאות הציבור תשמ"ד)

גם הקרניים האולטרה־סגולות מסרטנות. אז נאמר לאנשים לא לצאת לרחוב?

לא, אבל צבעי מאכל הם רק קוסמטיקה ואינם חיוניים.

אנו לא יכולים לצאת בדרישה להוציא את כל הצבעים המלאכותיים משימוש. במקום שרק אפשר אנו מעדיפים את הצבעים הטבעיים. צריך בסיס מדעי למדיניות של איסור. העובדה שמישהו חושש שמא הם עלולים להזיק אינה מספקת.

האם מופעל לחץ על משרד הבריאות, לטובת הצבעים המלאכותיים, מצד משרד המסחר והתעשייה?

בשום אופן לא.

למרות מאמציה הכנים של ד"ר אבני לשכנעני בצדקת מדיניות משרדה ולהרגיעני שאכן אין צבעי המאכל בבחינת סכנה בריאותית, הטריד אותי עניין אותה ועדה מדעית שמונה על־ידי מנכ"ל המשרד עצמו, וסואטאה אל מתחת לשטיח. מה עוד שגם מר אייזנברג וגם ד"ר אבני התחמקו מדיבור עליה.

ניסיתי לשחר לפתחם של המנכ"לים. את פרופ' ברוך מודן, המנכ"ל לשעבר של משרד הבריאות והנוגע בדבר ישירות, לא קיבלתי אישור לראיין, אבל הובטח לי תגובה, שהמנכ"ל הנוכחי, פרופ' דן מיכאלי, ישמח לספק את התשובות לשאלותי עם שובו מחו"ל.

סיכון או לא. הצבע מוכר את הסחורה

המתנתי בסבלנות. הובטח לי שממשרד הדובר ייצרו עמי קשר. לא יצרו. צלצלתי שוב ושוב. השאירתי הודעה לדובר, שגם הוא יצא בריזוק מן המשרד וכנראה בושש לשוב עם עצם היום הזה.

בלית ברירה הלכתי לחלות פני המדענים. וכך, עם סקרנות צרכנית בוערת ותקווה נסתרת שהאשמות נגד משרד הבריאות בנושא יסודן, עשיתי דרכי אל מעבדתו של פרופ' שמואל יגאי מהמחלקה להנדסת מזון ובקטריולוגיה בטכניון בחיפה. כטוקסיקולוג אהוד פרופ' יגאי הן על־ידי משרד הבריאות – והן על־ידי ד"ר וסטין, המכנה אותו בשם "טוקסיקולוג מוסמך". מה יכול להיות יותר טוב? אבל הצצתי ונפגעתי – אם עד כה ניתנה לי אינפורמציה במגנון "כן מזיק" "לא מזיק", הרי כאן היו התשובות מפותלות וסבוכות. אין תשובה מוחלטת. הפתרונים הם פונקציה של נתונים ואלה לוקים בחסר. מדובר פה בתגובות של בני אדם, בעוד הניסויים נעשים בחיות מעבדה. וכאן באה הרצאה מרתקת, על רגל אחת, על הפילוסופיה של הטוקסיקולוגיה.

"גם בין המדענים עצמם יש חילוקי דעות, לפעמים מהותיים, לגבי תוצאות המחקרים שהיו אמורות לענות על השאלות הנדונות. השאלה היא איך מפרשים את הממצאים. לדוגמה: אפשר לערוך ניסויים בבעלי חיים המצויים בתנאים סביבתיים מבוקרים מיום לידתם ומתקיימים על דיאטה מבוקרת החשפים רק לאותם חומרים שמעוניינים לבדוק. אז ניתן להגיע למסקנה על פי התוצאות: ממצאים פתולוגיים, גדילה, רביה, אורך חיים, וכו'. אם יש תוצאות משמעותיות מבחינה סטטיסטית, המעידות על השפעה אמיתית שיש לחומר הנבדק, הרי לגבי תוצאות ניסוי זה אין ספק. אלא שאם רוצים לעשות אקסטרפולציה (השלכה) לגבי בני־אדם, יש אי בטחון מסויים, כי האדם יכול להיות יותר או פחות רגיש מאשר החיה, ולא עוזרת העובדה שהחוק דורש לערוך ניסויים במספר מיני חיות. זה מגדיל את הבטחון בתוצאות, אך אינו נותן בטחון מוחלט בשום מקרה.

"מה שמגביר את אי־הבטחון הוא שבני־אדם חשופים גם לחומרים אחרים ואת זאת, בניגוד לחיות, לא ניתן לבקר. אין ספק שלא ניתן לקיים בבני אדם דיאטה שכל מרכיביה ידועים בדיוק על ריכוזם הכמותי והכימי. בני אנוש נחשפים למספר רב של חומרים, ביניהם כאלה שיכולים לפעול פעולת גומלין (אינטראקציה) עם החומר הנבדק ושידוע שיכולה להיות להם השפעה. למשל: תוספי מזון אחרים כמו תרופות, קוסמטיקה, גלולות למניעת הריון. כל אלה עלולים ליצור אינטראקציה עם החומר הנבדק שאי אפשר לצפותה בבדיקה בחיות.

האינך סבור שהציבור אינו יודע מספיק?

אם למדענים אין ידיעה מוחלטת, איך את תגיעי למצב, שאדם הרחוק מהתחום הזה יוכל להגיע לידעה מגובשת לגבי הבטיחות או הסיכון הכרוכים בשימוש בחומר זה או אחר. הוא אינו מצוייד בידע כדי להבין אפילו את העובדות, מה גם את ההחלטות שיש לגבש. אך לא צריך לחדול ממאמצים לגלות עוד מימצאים העשויים לשפוך אור נוסף על הבעיה.

מהו עניין "ערך הסף" ברעלים? (וכאן בא הסבר מפורט בדבר ההבדל בין "שיטת הפעולה" של רעלים "קונבנציונאליים" לבין זו של חומרים מסרטנים).

קיימים הרעלים ה"קלאסיים" שאינם נצברים בגוף ואינם מהווים סכנה ממשית לבריאות כל עוד מידת החשיפה אליהם נמוכה דיה, כלומר: כל עוד הם בכמות של מתחת ל"ערך הסף" הנסבל. אפילו רעל מסוכן כמו ציאניד, אם המנה שנחשפים לה נמוכה דיה, אפילו חשיפה חוזרת ונשנית אין בה סכנה ממשית לבריאות. זאת מכיוון שברעלים כאלה יכול הגוף "לטפל", דהיינו: לבצע בהם שינויים מטבוליים המבטלים את רעילותם ולהפרישם. לעומתם, לפי תיאוריה המקובלת בין מדענים רבים, כאשר מדובר בחומרים מסרטנים ומוטגניים (גורמי מוטציות), כנראה אין "ערך סף". תאורטית מספיקה מולקולה יחידה של חומר כזה כדי לגרום לשינוי ההופך תא יחיד בריא בגוף לתא סרטני אשר עם הזמן יכול להפוך לגידול סרטני. אם אותו תא הוא תא מין, (תא זרע או ביצית), ילד שייוולד ממנו יכול להיוולד בו שינוי גנטי.

וסטין כולל בקטגוריה זו את רוב הצבעים המלאכותיים. [illegible]

– איני מוכן להתייחס ספציפית לתוספי מזון זה או אחר־עקרונית: כל חומר שיש לגביו מימצאים ברורים לגבי הנזק שלו לבעלי חיים, חשוד לגבי בני־אדם, ומובן שיש לפסול אותו, ובמיוחד צבעים שתועלתם היא קוסמטית בלבד, מה גם שלעיתים קרובות ישנם חומרים אלטרנטיביים, אשר אינם חשודים עד כה כמזיקים. לא ניתן להתייחס לכל הצבעים באותו יחס, כיוון שיש צבעים שבטיחותם הוכחה מעל לכל ספק.

איני נוקט עמדה חד־משמעית לגבי צבעי מאכל, כי הייתי רוצה לדעת יותר על הנושא. אני מתפלא על אלה שחושבים שהם יודעים מספיק ונוקטים עמדה חד משמעית. גם חומרים טבעיים כגון צבעי הפטל והתות, הנקראים אנטוציאנינים, מסוגלים לגרום לתופעות אלרגיות אצל אנשים מסויימים. אני מוכן לומר שאותם חומרים שיש לגביהם מימצאים מחשידים אין הצדקה להשתמש בהם. מאידך גיסא, אין זה מדעי לקטול את כל הצבעים. הצבעים שאושרו בשנים האחרונות אושרו על סמך מידע טוקסיקולוגי המבוסס על נסויים בהתאם לשיטות מוסכמות ומוכרות.

אייזנברג ממשרד הבריאות אמר שעל כל מחקר שמביא ד"ר וסטין, המוכיח נזק מצבעים, הוא יכול להביא חמישה המוכיחים את ההיפך.

אמנם נכון שיש לעיתים קרובות מימצאים סותרים. הייתי מעדיף חומרים שהוכחו כבטוחים, ויש כאלה.

אחת הטענות הקשות של ד"ר וסטין היא שהתעשייה בארץ מפעילה לחצים על משרד הבריאות לנקוט מדיניות הנוחה לה, לעיתים על חשבון בריאות הצרכן.

לעתים קרובות, במדינות רבות, ולאו דווקא בישראל, לוחץ ענף התעשייה עוזר לשכנע את שלטונות הבריאות להתיר שימוש בתוספים מסוימים מנימוקים כלכליים שמשקלם גובר.

אחת הטענות של משרד הבריאות היא שאם ה־F.D.A אישר צבע מסוים, או השוק האירופי המשותף אישרו, יכולים גם אנו לאשרו.

אסור לומר זאת בגלל העניין של ערך הסף, שהצריכה של חומר רעיל מעבר לו מסכנת את הבריאות. המדיניות האירופית או האמריקאית מתאמות לרמת הצריכה שם ולא כאן. למשל, בשל תנאי האקלים בארץ צורכים כאן יותר משקאות קלים מאשר באירופה, מה שדורש חישוב אחר של כמויות הכימיקלים המותרות במשקה כדי שלא לעבור את ערך הסף.

כששאלתי מה דעתו על מוצרי החלב הצבועים למיניהם, ענה: "לא ראיתי באירופה ואף לא בארה"ב כל כך הרבה צבעים במוצרי חלב כמו בארץ וזה מיותר".

בסופו של דבר מתבקשת השאלה מי צריך להחליט אם להוסיף צבע למזון: יצרן הצבע, יצרן המזון, משרד הבריאות, או הצרכן הצורך אותו? או מה אתה אומר אדוני הקורא, סליחה, הצרכן, נשחק אותה צבעוני או לא צבעוני? "בשבילך זה דני בשבילך זה חלב", פונה הפרסומת הצבעונית אל ליבך האמהי, גבירתי. "דני – 100% בריאות", ממשיכה הפרסומת לשכנע. על תווית המוצר מפורטים הרכיבים: חלב, סוכרים, שומן חלב, מייצבים, חומרי טעם וריח, ואחרון חביב – צבע מאכל. פירוט קוד הצבע – אין: מה את אומרת, עובר או לא עובר את ערך הסף?

משא
לספרות, אמנות ועיון

בשדה עיון — דב בר־ניר

גולה רוחנית חדשה

„בין פריס לירושלים" – פרקים בהגות יהודית בת־זמננו בצרפת; הוצאת שוקן, המכון לתיכנון מדיניות ביחסי ישראל והתפוצות; 1986; 258 עמ'

דור אינטלקטואלים חדש קם ביהדות צרפת – כולם בני מהגרים משארית הפליטה באירופה, או מאפריקה הצפונית, לאחר השואה. בולטים הם התפרסמו מאוד ביצירותיהם ההגותיות, ואף נקראו „הפילוסופים החדשים" – כמו ברנאר־הנרי לוי ואנדריה גלוקסמן – כאשר הללו היו בין הנפשות הפעילות במרד הסטודנטים ב־1968 ושינו את השקפותיהם השמאליות באורח ראדיקאלי לאחר מכן: בולטים הם בני היהודים שנעקרו מארצות־מושבותיהם באלג'יריה, במארוקו או בתוניס – שמותיהם הם שמואל טריגנו, דניאל סיבוני וברנאר שוראקי – ובהכותם שורש בפאריס הבירה הם נראים מפתחים השקפות „יהודיות־ספרדיות" ייחודיות, ואף תמהוניות. מאריק האלטר, האמן והסופר, הוא היהודי ביניהם שחי, כילד, את השואה על בשרו. ואחרון – בין החשובים ביניהם – פילוסוף ומסאי צעיר – אלן פינקלקראוט, שאולי יותר מכל השאר ביטא את ייחודם הקולקטיבי, אם אפשר להתבטא כך, בכנותו את אחד מספריו בשם: „היהודי הדמיוני", כאשר יכול היה להיקרא „היהודי המדומה".

ד"ר יאיר אורון, מאוניברסיטת תל־אביב, בחר את המקראה שלפנינו בעצה אחת עם המחברים וגם כתב הקדמה מאירת־עיניים על הרקע הכללי היהודי שבו צמחה מה שאני מכנה, בהיעדר הגדרה אחרת: „גולה רוחנית חדשה". מצידי, קראתי קודם־לכן את מרבית כתבי ההוגים הצעירים הללו, אך גודש החומר הוא כזה שאלך בעקבות המקראה, תוך היעזרות מזערה במובאות־מספר מתוך כתביהם בהיקפם הרחב. כן אוסיף שלא התקנאתי במתרגם (אלי בר־נביא), שעמד בכבוד במשימה הכמעט בלתי־אפשרית של יציקה מכלי אל כלי, כאשר הצרפתית הצבעונית והשופעת מתקשה להידחק ב„מתוך" שפתנו המתחדשת. אתן אעיר, קצת בהיסוס, על שם הספר שנבחר („בין פאריס לירושלים"): אין זה דרישה, אקרא לו קומי, אקזיסטנציאלי, עם ירושלים, לא זו „של מעלה", או של נביאי ישראל הקדמונים, אלא זו המוחשית, הקוראת את בני־עמה להתקבץ אליהם – זהו מהלול מאוניברסאליות יהודי, על יחסו לעצמו, יחסו לצרפת, יחסו לשואה, אף יחסו לישראל הקורבה־הדתית, כאשר (בדבר גלויות), ההתמסרות היא בצרפת, בעיר־האורות, באותה ציוויליזאציה קוסמת – שאפילו ברנאר הנרי־לוי, בספרו „האידיאולוגיה הצרפתית", מייסר אותה בעקרבים, לא רק בשל האנטישמיות הלאטנטית הפורצת מחיקה מפעם לפעם, אלא גם בשל דבקותה באדמה, בנופיה, בדמה השפוך, במה שהיינו קוראים „נחלת אבות" – ולא בעקרונות, בנוסח מגילת זכויות האדם והאזרח. עוד נעיר על כך, שכן „צרפת של ניירי", כפי שהוא מתרפק עליה היא כה מופשטת, כה תלושה מאהבת מולדת אמיתית, שאין היא דומה לשום לאומיות – והיא היא מתקרבת ביותר – כפי שהיא מתגלמת, מבעית המוחשית, בהוויה העממית.

כאן נעיר עוד הערה מוקדמת – שיכולה להיות מסכמת (תוך פסיחה בלתי־מוצדקת על המקראה כולה): כל ההוגים, הצעירים־יחסית אלה, בניגוד לעמיתיהם הצפון־אמריקנים היהודיים, חוו את השואה על בשר חוויתם, כפי שאינטלקטואלים יהודים, בשחר המאה, ידעו את קישינב ושאר פוגרומים. שמותיהם, בין השאר, הם חיים־נחמן ביאליק, טשרניחובסקי, ברנר, אחד־העם, עגנון, ועוד־ועוד־ועוד. הללו, בסופו של דבר, לא ניהלו דו־שיח עם ירושלים, מאודסה, ווארשה, או מברלין, כמו־סין בזכר: הללו עלו לירושלים והבך שירתו את עצמם, את עמם ולא פחות מזאת את האוניברסאליזם, את בשורת הנביאים, את ציוויי המוסר, את ההתנגדות לטוטאליטאריות – את כל אותם הערכים שסופרינו הצעירים מפתחים, ואף מטיפים מפאריס, לעתים הנאורה ולעתים – בעדותם־הם – ידועת גם לקיים, או להיש ניכור כלפי אורחה היהודים. בכל המהפיכות הרוחניות שמחוללים צעירים מתוגנים אלה – עד לפליאה על בשורתם כי רב – הטרוה לי התרומה העליונה שיכלו לתרום גם לתרבות, הם לתרבות עמם – הצטרפותם אלינו. מי יודע מה היתה דמותה של החברה הישראלית, אילו עשו כן – והמחשבה הזאת רודפת אותי כל הימים: כלום לא היה די בשואה כדי שיסיקו מסקנה קיומית כזאת? או שמא נגזר עלינו לחזור על פרשת עזרא ונחמיה כאשר כל עניי עמנו שבו למולדת אבות, והעשירים, בכסף או ברוח, התפלספו בבבל העתידה, בין אם חישלו תלמוד בבלי או שירתו מושלים ומלכים. אף אני, כנראה, דון־קישוט, או סתם קול קורא לא במדבר, אלא נקרא לכך „סיר הרוחי" (ולא סיר הבשר) שלפי כל חינוכי יודע אני כי ניתן להתענג בו, על חופי נהר הסיינה, בעיר־האורות.

★

טוב. קיפחתי עד כה את המקראה – נחזור איפוא אליה. הבה נזכור, בעקבות יאיר אורון: הקהילה היהודית בצרפת היא השלישית בגודלה בעולם. היא, אולי, גם האחרונה בתוך במתן חינוך יהודי לבניה. כל הקהילה הזאת – בניגוד ליהדות אמריקה – ידעה את השואה, כניצולים, כבני ניצולים מאפריקה הצפונית. לא תמצא עוד ביניהם יהודים מבויישים. כמאמר „המאניפסט הקומוניסטי" ניתן לומר: „רוח רפאים מהלכת על פני אירופה – רוח השואה". הקמת מדינת ישראל עוד מצאה יהדות זאת מרוסקת, כמעט חרשה לשאון הקרבות של מלחמת השיחרור, אך לאחר מלחמת ששת הימים – כותב יאיר אורון – „ניכרת תסיסה יוצאת דופן בקרב יהודי צרפת, כאשר התעמקותם בתחומי היהדות והיחס לישראל מהווה גורם חשוב בתסיסה זו". יתירה מזו – והדבר אופייני – „כבד תחושת שייכות לצרפת כמדינה וכמולדת תושבים היהודים וחשים זרות וחרדה, שהינן עמוקות ככל הנראה מכפי שניתן להבחין על פני השטח".

כיצד משתלבים איפוא, או מתאחים שני מרכיבים ייחודיים: זכרון השואה ומעין הורדה פחות או יותר תבוייית כי יש משהו שבירי בקיום היהודי־הצרפתי? הם נראים משתלבים איכשהו בשורשיות צרפתית כבה גם אם היא דוחה והדפת ללא נחיתות כל אנטישמיות גסה או טרקליטית) ובחיפוש אחרי שורשים יהודיים אבודים. כלום ניתן לקרוא לכך „שיבה ליהדות"? משיב יאיר אורון, כי „הגדרת התעוררות זו כ„שיבה" מטעה מבחינה מסויימת". ומדוע? אין זו שיבה לדת, לרוב: אין זו שיבה לציונות מוצהרת: אין זו שיבה לישראל – זו הוראה גם פומבית בשייכות יהודית, זהו לימוד על רגל אחת של כתבי הקודש היהודיים, זו נוסטאלגיה לתרבות יהודית, גלותית, יידישאית או בשפת לאדינו, שירדה לסימיה, זו גם תמיכה במדינת ישראל – זה כל מה שתרצו בינתים התיאורדות הפיסית מפאריס הבירה והעלייה לישראל. בזה שונים הם מטובי הצעירים ברוחות קודמים שלאחר ניתוח מפוכח של המעמד היהודי השבירי, אף הסכיזופרני בגולה, החליטו לא לבוא אל המובן, אל תרבות צרפתית, או אמריקנית קיימת, אלא לעלות על הדרך לא סלולה ולגבות לגאול גם את עצמם וגם את עמם. אותה: כל הצעירים המתנגנים הללו, ברוחני הכשורה, בני השואה, שגם זוכרים את רישוי ואת בגידת צרפת – גם אם נולדו בפאריס, גם אם נשמר את אורחה המשכר, גם אם מאוינים הם למורד נביאי ישראל, גם אם שונאים הם מעתה כל טוטאליטאריות ומעדיפים את המוסר על הפוליטיקה – מהפיכה אמיתית הם לא ביצעו – אפילו עלו בנעוריהם על מיתרסי 1968 – מהפיכת תרומתם לשיקום עמם ותפארת תרבותו, בישראל המפרפרת, או המתחדשת, הזוקקה, כאוויר לנשימה, לנשמה יתירה. „שיבתם" ליהדות איננה, בעיני, אפילו שיבה להתבאון: היא אליבי לעצמם, דווקא משום ניתן היה לצפות כי לא יעשו „קאריירה" בין הגויים, אלא יעלו על דרך שיבת ציון. ועתה – מה יש בפיהם?

★

יוצא לאור בצרפת כתב־עת יהודי חדש, ששמו „עקבות", ומגמתו, לפי מקרים המקראה, היא: „מתן ביטוי לחיים יהודיים בתפוצה שמאפייניהם הם: לא התבוללות, לא ציונות, לא דת". והוא מוסיף: „עורכי העתון מתייחסים לחיים היהודיים בתפוצה כאל פתרון של קבע". כיצד יחיו לאורך־ימים בלי התבוללות, בלי ציונות ובלי דת? לעורכי קובץ זה פתרונים. עם זאת, סבור אורון כי „החיפוש אחרי שורשים יהודיים... אינה תופעה אופנתית בלבד... היא מביאה לידי כך שכשלוי הקהילה מתעצבת זהות יהודית, חילונית ביסודה, היונקת מהמורשת היהודית, אך פתוחה לאוניברסאליזם, קשורה לישראל, אך גם ביקורתית כלפיה". במלים אחרות: הבעייה היא של חיפוש אחרי יהדות מודרנית, חילונית (אני מעדיף את המונח הישן של יהודים חופשיים, מול החרדים, כפי שהיו מגדירים זאת, בראשית המאה) שתהיה גם לאומית וגם הומאניסטית, פתוחה לטיפוסי היהדות ולאוניברסאליזם אמיתי, לצד הצורך להרג את חגי ישראל בנוסח חדש ומחודש. כל עוד ישנם יהודים בגולה – הם כנראה יחיו שם במיליוניהם – זו בעייתם הלאומית־התרבותית, ואנו כישראלים, נצטרך לסייע להם בכך, כי בעייה זו היא גם – בעדיפות ישראליות־יהודית עליונה – גם בעייתנו: כיצד להיות יהודים ללא דת ועם מלוא המורשת המתאימה לצרכינו ולהוויותינו היהודית־המודרנית. ברם, כיצד משיבים סופרינו הפאריסאיים על אותה סוגיה קארדינאלית?

★

משיב אלן פינקלקראוט, במלוא הכנות, וגם מתוך מצוקה, בדברו על יהודים צעירים כמוהו: „הם אינם דתיים, לפחות רובם אינם כאלה; הם אוהבים את התרבות היהודית, אך אינם יודעים על אודותיה אלא שרידים עלובים. הם יהודים שנאמנותם היא ללא רופי, אך יהדותם מתוסכלת... מציע אני לכנותם „יהודים דמיוניים". צרפתיותו היא ספונטאנית (אף־כי לא־אחת פרובלימאטית, בעיניו) – יהדותו מאולצת, כמעט מאונסת, ולפי הודאתו: ריקה. ושואל אני, בכל תום־הלב: מה מונע בעדו מלמלא את החסר, בשפה, בלימוד, באינטימיות החסרה אפשר ללמוד יהדות – ולא רק להתאבל על מחסורה. אשר לאנדריה גלוקסמן – אם איני טועה – הוא אוניברסאליסט לכל דבר, רוחה מעל פניו, בתנופה מוסרית די אדירה, כל טוטאליטאריות, כל גולאג, כל מאציפיים של „הרוקים" הגרמניים, היודעים להוקיע כל הירושימה אמריקנית, כל הפצצת ביירות על־ידי צה"ל, אף אושוויץ שלהם, משמעות באילו מלמם, שהיא היתה הירושימה היהודית... אלה תוך מתוח של גלוקסמן לנביאי ישראל הדומה, מעין ניכור, או אדישות, מכל מקום היעדר יחס חם וקרוב לישראל המתחדשת, על פלאיה ווסאויה.

אשר לברנאר הנרי־לוי, הוא יודע להוקיע את „האידיאולוגיה הצרפתית" (והו שם אחד מספריו), שהתגלמה בכתבי מוראס, בארס, למשל ישיר, היא כולה לאומנות צרה, שלתן הדם, הגזע, האדמה, המעלה על נס את „האורגאניות" של האומה, על חשבון האוניברסאליזם. הללו שוכחים, לדעתו, „כי בני־האדם, אם בני־חורין הם, מתאגדים סביב רעיון, סביב דימויים, סביב סמלים, ולא סביב אתרים שכוח־אל שבהם הטבע הביא אותם לעולם". מה היינו אומרים אנחנו, אילו נאמר לנו, כי היהדות איננה רק בשורת הנביאים, אלא גם עיר האבות, או ירושלים, או הגליל והנגב? והוא מוסיף באירוניה: „מה שמפחיד את האידיאולוגים הללו הוא הרעיון של אומה הבנויה על רעיון". לכן מעלה הוא על לוח לבו לאומיות חדשה, או, כדבריו, „יצירת אטופיה של קריה אחרת". רעיון חדש ואקזוטי זה, הלוט באורח מוזר בערפל, בצרפת של „האורות", של „החירות", של „זכויות האדם". צרפת מתחילה כנראה אצלו מן המהפיכה הצרפתית הגדולה ובאותה נשימה מגדיר הוא את היהדות כלוחות־הברית, בעשרת הדיברות, כשלטון החוק, כמורד הנביאים נגד כל עוול של שליטים ובעלי שררה. מלאומיות של „דם וארמה" עובר הוא ביעף ל„צרפת של ניירי" – ובכך הוא מפגין הוא בלי דעת כי צרפתיותו, בסופו של דבר, היא צרפתית מאומצת, עם ריח קל של קוסמופוליטיזם. מעדיף אני לאומיות „אורגאנית", היודעת נאמנה כי היא קשורה בהרבה מיתוסים, בזכרונות־עבר, בריח מולדת, בכל יופיה וכל כיעורה של אומה, על עליותיה ונפילותיה. עד כאן... האשכנזים שבחבורה, שאינה חבורה, אלא יחידים המבטאים גלות שלאחר שואה. ומכאן לצאצאי יהדות צפון־אפריקה, הקרויים ספרדיים.

★

כאן עדים אנו לתופעה פאראדוקסאלית: דווקא הם שלא חיו את השואה הם הכותבים – דרך שמואל טריגנו, למשל – כי „מבחינה היסטורית, הגלות אכן הובסה באושוויץ". הקיצור: גלות זאת אין לה תקומה: „אין הגולה סגולה", כותב הוא, „להיות את חייה אלא דרך ישראל, היא כשלעצמה רוקנה מתוכה". כלומר, מה שנותר לנו הוא לארוז מזוודות ולעלות לישראל. מסתבר שלא. ומדוע? תחת סקירת הרצאה רהוטה ומפורסת, אנוס אני להגיב בראשי־תיבות. אושוויץ היא, בעיניו, המערב. המערב הוא אבי כל האסונות החברתיים, התרבותיים, הפוליטיים, הלאומיים. אפשר היה לחשוב שמלבד יבשת אירופית מקוללת זאת שום מוראות לא פקדו מעולם עמים ויבשות אחרות. אף טריגנו בשלה לא יעורר לא קאנט ולא גאליליי ולא פילוסופים ומדענים והגידעות למופת – כל הצרות והפורענויות באו מן המערב. אשר לעם היהודי הוא – אין זה הביטוי שלו – הוא „מזרחי" מאז נהיה לעם. אפילו הציונות – אליה וקוץ בה: „הציונות יצאה מן המערב אל ארץ־ישראל ומדינת ישראל אף עדיין מיקמה אותה במערב. לצאת את המערב ולשוב אליו בעת ובעונה אחת: יציאה לגאולה. לצאת את מצרים ולשוב אליה בעת ובעונה אחת: זה עגל הזהב". ומאחר שהאשכנזים שולטים בכיפה בישראל ונסים למערב ממנו יצאו, „הציונות הפוליטית שרויה עדיין בגלות, על אף האוטונומיה וההעצמאות". לדעתו, הציונות יצאה מן הגלות החיצונית, אך עדיין שבוייה בגלות פנימית. מי ישחרר אותה מתלות הרת־סכנות זו? מסתבר כי זקוקים אנו למעין „מהפיכה ספרדית" שתחזיר אותנו לייעוד האמיתי של היהדות. לעניות דעתי – עם כל רצוני שיהדות ספרד תתרום את מלוא תרומתה לתרבות היהודית הישראלית המתחדשת – טענה „גלובאלית" זאת נגד המערביות הערכה לא פחות מחפשת, שהיהדות לא עמדה כלל על עייסת המערביות המקוללת הזאת, אלא התייצבה נגדה מטבע ברייתה – כל אלה לא רק שאינם מתקבלים לטעמי, על הדעת, אלא פגומים קצת בעיני, כאשר הם מושמעים מפי הוגה היושב־קבע בבירה מערבית מובהקת, היא פאריס, שאיננו עולה לישראל, ואף מטעים באורח מוזר כי „פתרונו של משבר היהדות מצוי איפוא... ביציאה הסבלית ההיסטורית של היהדות מחוץ הרעיון..."

(המשך בעמוד הבא)

נתן אלתרמן בימי פרשת לבון

מאת דן לאור

א

מי שעקב בזמן האחרון אחרי העתונות היומית ואמצעי התקשורת ודאי שם לב לריבוי מפתיע של פרסומים שעניינם פרשת לבון: ב„ידיעות אחרונות" פורסם ראיון נרחב עם רחבעם דסה, אחד מנידוני קאהיר, בעקבות מכתב שנשלח על־ידו למערכת „הארץ"; ב„מעריב" – ובמקביל גם בתוכנית הטלוויזיה „ערב חדש" – נערך לפני זמן־מה ראיון עם בנימין גיבלי, שכונה בשעתו „הקצין הבכיר"; לוסי לבון, אלמנתו של פנחס לבון, הופיעה באותה תכנית ימים אחדים לאחר־מכן; ב„דבר" פורסם מאמר מקיף של היועץ המשפטי לשעבר, משה בן־זאב, בנושא ועדות חקירה – שפרק ממנו מתייחס לפרשת לבון.

גל פרסומים זה – קשה לקבוע אם הוא מקרי או לא – מוכיח לנו נשכחות: הוא מזכיר את פרשת לבון, שהיא אחת הפרשות הפוליטיות המסעירות ביותר בתולדות מדינת ישראל, אם לא המסעירה שבכולן. פרשה זו ליוותה את החיים הפוליטיים בארץ – לסירוגין – לאורך תקופה של עשר שנים לערך (בין השנים 1955 ל־1965); היא זירזה את הסתלקותו של בן־גוריון מן השלטון וגרמה לבידודו הפוליטי והחברתי: היא שמה קץ לקריירה של פנחס לבון כאחד היורשים הפוטנציאליים של בן־גוריון; היא גרמה לזעזועים קשים ביותר במפלגת השלטון מפא"י – תחילה הפרישה של חלק ניכר של האינטליגנציה מן המפלגה (אנשי „מן היסוד"), ולאחר מכן הפילוג במפלגה, הקמתה של רפ"י. יש אף הסוברים כי הפרשה מסמנת את תחילת הקץ של ההגמוניה של מפלגות הפועלים במדינה – תהליך שהושלם ב־1977.

בפרשת לבון יש לנתן אלתרמן, כסופר, מעמד בולט: הוא נטפל בוויכוח הציבורי, מגלה יחס אינטנסיבי כלפי השאלות שעולות על הפרק, ובעיקר הוא מציג עמדה ברורה וחותכת בנושא הפרשה. עמדה זו זוכה לביטוי מפורט מאוד בכתב. בשלב מסויים של הפרשה נעשית המעורבות של אלתרמן כה גדולה עד שהוא חדל מלהיות הסופר־המתבונן, והוא מנסה, באופן אישי, להתערב בנעשה ולהשפיע – במידה מסויימת – על מהלך העניינים.

בדברים שלהלן אנסה להציג, בתמצית, את עמדתו של אלתרמן בפרשה, לנתח אותה, להסיק ממנה מספר מסקנות (באשר לאישיותו של אלתרמן, להתפתחותו, לתולדותיו) ובמידת האפשר גם להעריך את סיבה, את משמעותה, את תוקפה של עמדה זו.

ב

ההתייחסות הראשונה של אלתרמן אל מה שעתיד להיקרא „פרשת לבון" (או, בשלב הראשוני שלה, „עסק הביש") היא מאוד מוקדמת: ביום שישי, ה־11 בפברואר 1954, אחד־עשר יום לאחר התליות בקאהיר של מרזוק ועזאר, (אותם שני צעירים יהודים ילידי מצרים, שהיו חברים ברשת חבלה ישראלית שפעלה בקאהיר ובאלכסנדריה) מפרסם אלתרמן במסגרת „הטור השביעי" את שירו „הדף הפתוח", שנכלל אחר־כך, בשינויים מעטים, בין כרכי „הטור השביעי". אלתרמן, שהיה קרוב לוודאי בסוד העניינים, איננו מסתפק רק בהשמעת דברים על „צעירי יהודי גולה" אשר „באו שעריו של מות" בעד מדינת ישראל – כפי שעשה, למשל, ח. גורי בשיר המתפרסם ימים אחדים קודם לכן ב„למרחב" – אלא מצביע במפורש על כך כי מותם של הצעירים הוא תוצאה של מה שהיינו מכנים בלשון ימינו בשם „מחדל" בטחוני, וכי מן הדין ללמוד את העניין ולהסיק ממנו מסקנות. עלינו לשאול את עצמנו – כותב אלתרמן – „אם אומנם אין עלינו ליתן את הדין/על מידת קלות־דעת ומידת קלות־ראש/שבימוש הסבך המושך־ומדהים..." וכן: „על מתי אסטראטגיות־פילפול... על דברים/שאינם לדיון. – – לו נשאל ונתנה/לא רק איך כי אם למה נפלו גיבורים/ויאבדו – זאת נגידה נא – כלי מלחמה" (אפשר למצוא כאן, בין היתר, התייחסות למדיניות הבטחון הרפתקנית שיוחסה אז לפנחס לבון).

טורו זה של אלתרמן הוא טור „היסטורי" במובן זה שכאן נקבע לראשונה בעתונות הישראלית – ולו גם בצורה מרומזת – שאכן היה „עסק ביש", וכי פרשת קאהיר – על סיומה הטראגי – היא תוצאה של מחדל בטחוני חמור שראוי להיחקר. לאחר־מכן נשמעו התבטאויות דומות גם בעתונים אחרים – כגון מאמר מערכת ב„למרחב" (מן ה־16 בפברואר) שבו נשמעה תביעה שהפרשה תזכה ל„בחינה ציבורית אחראית, ולו גם בדלתיים סגורות". לשיר זה של אלתרמן היה אפקט מיידי, ויש לנו בעניין זה לפחות שתי עדויות מעוררות עניין: ביומנו של משה שרת (שנכתב למחרת היום) מסופר על פגישה מתוחה בינו לבין משה דיין בעניין עסק הביש שהתקיימה בבוקר יום שישי, ושבמהלכה הפנה דיין את תשומת־לבו של שרת לטור של אלתרמן: „הנה היום הופיע נתן אלתרמן בטור השביעי (דברי דיין לשרת) וקריאה תיגר בפיה: האם דורשים היו קרבנות אלה מי יתן את הדין"; „בישיבת הממשלה המתקיימת ביום ראשון, ה־13 בפברואר, מעורר שר המשפטים פנחס רוזן את פרשת המשפט בקאהיר, וזאת בעקבות פרסום „הטור השביעי" (על כך בספרו של חגי אשד על הפרשה). לימים, בעדותו בפני ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, יספר לבון על מלחמתה של העתונות עם הצבאות ועל התפוצצות הפרשה: „עתונים, באופן טבעי, רצו לכתוב" – יאמר אז לבון – „עתונים, משוררים – הכל התחיל להתגלגל". ומותר לשער כי בדברו על „משוררים" ראה לבון לנגד עיניו את „הטור השביעי" של אלתרמן ואת התפקיד המיוחד שהוא מילא בחישוף הפרשה.

ג

אולם מעורבותו העיקרית של אלתרמן בפרשת לבון לא מתרחשת בשלב הראשון שלה, אלא בשני השלבים הבאים: בשנים 1960־1961, ובשנים 1964־1965. בפרקי זמן אלה מפרסם אלתרמן למעלה משלושים מאמרים, חלקם רחבי היקף, שעניינם בפרשה. את סידרת המאמרים הראשונה שלו בעניינים אלה מתחיל אלתרמן באוקטובר 1960 – בעקבות הופעותיו של פנחס לבון בפני ועדת החוץ והבטחון של הכנסת – והוא מסיימה במאמר שנכתב בספטמבר 1961 לרגל יום הולדתו ה־75 של דוד בן־גוריון, ושבו מעריך אלתרמן מחדש את אישיותו של בן־גוריון על רקע שנת הפרשה. סידרת המאמרים השנייה פותחת באוקטובר 1964 – בעקבות הגשת התזכיר של בן־גוריון ליועץ המשפטי לממשלה שבו הוא תובע מחדש לחקור את הפרשה, והיא מסתיימת במאמר בשם „התג המבדיל" שפורסם ב„הארץ" בדצמבר 1965, זמן קצר לאחר הבחירות לכנסת החמישית, ובו מכריז אלתרמן בריש גלי על פרישה מן הפרשה. תוספת מאוחרת לקורפוס הזה הם שני מאמרים הכתובים, באופן סמלי, גם כן לרגל יום־הולדתו (השמונים) של בן־גוריון, שחל באוקטובר 1966, ושגם בהם נידונים חייו של בן־גוריון מנקודת־ראותה של הפרשה. רוב המאמרים הנזכרים נכתבו בעתון „דבר", במסגרת „הטור השביעי", ומיעוטם בעתונים אחרים – „הארץ", „ידיעות אחרונות" ו„מבט חדש" (עתונה של רפ"י). מכל החומר הרב הזה – שיש בו בהחלט כדי להעמיד ספר שלם – רק שני מאמרים מצאו את דרכם אל כרכי „הטור השביעי". נוסף על כך ראוי לציין כי ב„פנקסי העבודה" של אלתרמן שנותרו בעזבונו ישנו פנקס גדול שעניינו הפרשה, שנכתב בעיקר בשנים 1964־1965. אמנם אין בפנקס זה הרבה חידושים מהותיים ביחס לעצם עמדותיו של אלתרמן בפרשה. אולם מי שמעיין בפנקס זה לומד להכיר באיזו שקידה אסף אלתרמן במשך אותה תקופה מידע על הפרשה, ובאיזו רצינות הוא נערך להצגת עמדותיו בנושא זה.

ד

אם נרצה להגדיר את עמדתו של אלתרמן בפרשה בשנים אלה בצורה הכוללת ביותר נוכל לומר כי זוהי עמדה פרו בן־גוריונית מובהקת. אפשר אף להרחיק לכת ולאמר כי אלתרמן הוא מחברו של כתב הסניגוריה התקיף ביותר – וללא כל ספק גם המרשים ביותר – של בן־גוריון האיש ושל העמדות אותן הוא מציג בהקשר הכולל של פרשת לבון. קביעה זו תובעת הדגשה מיוחדת לאור העובדה כי בפרשת לבון נוצר עימות חזיתי בין דוד בן־גוריון לבין חלקים ניכרים של האינטליגנציה ואנשי־הרוח, ובכלל זה רבים מן הסופרים. על רקע נסיבות אלה יש, כמובן, משמעות מיוחדת להחלטתו של נתן אלתרמן לעמוד, ללא פשרות, לצידו של דוד בן־גוריון.

כדי להבין כהלכה עמדה זו של אלתרמן מן הראוי לפרק אותה לגורמים ולבחון אותם אחד לאחד.

בראש ובראשונה יש לעמוד על הגורם הפרסונאלי: עמדתו של נתן אלתרמן מותנית באופן מכריע בטיב הזיקה שלו לאישיותו של דוד בן־גוריון. חלק ניכר מן המאמרים מתייחס באופן ישיר לבן־גוריון, ובהם מעוגנת עמדת הכותב בפרשה הנידונה ביחסו המיוחד אל בן־גוריון: בעבר, בהווה, ואם אפשר לומר כך – גם בעתיד.

בטיעונים שהוא משמיע בעניין הפרשה חוזר אלתרמן ואומר כי אין הוא מוכן לנתק את ההתייחסות לבן־גוריון מן הפרספקטיבה הכוללת של חייו ופעלו. עוד במאמר מוקדם בשם „כיצד להתגבר" (ינואר, 1961) – הדן בהתפטרות בן־גוריון מן הממשלה – מדבר נתן אלתרמן על „כובד משקלה של פרשת תולדות חייו ופעליו של בן־גוריון מיום עלותו ארצה ועד קום המדינה ומעת קום המדינה ועד היום הזה". במאמר מאוחר שעניינו הפילוג, בשם „לישרים תהילה" (יולי, 1965), מתעקש אלתרמן לחזור ולהזכיר את הקשר המיוחד שבין בן־גוריון ובין הקמת המדינה, תוך שהוא מעיר בציניות שעל נושא זה לא מקובל כבר היום לדבר „בחברה הגונה". ולהלן, באותו מאמר: „כן, כולנו יחד פעלנו חוללנו ותרמנו... אף כי שום דיבורים לא יכסו על העובדה הניצחת כי לולא גורם זה ששמו בן־גוריון... כי אז היו כל שאר נסיבות וגורמים שסייעו לנס התקומה נשארים כזכרונות שאין להם המשך". לטיעון זה – המושמע, על־פי־רוב, בנימה פולמוסית – יש ערך מיוחד דווקא על רקע תהליך הדיסקרדיטאציה שבו נתונה דמותו של בן־גוריון מאז ראשית השלב השני של פרשת לבון.

אלתרמן נוטה לפרש גם באופן חיובי את התנהגותו השנוייה־במחלוקת של דוד בן־גוריון בתקופת הפרשה עצמה. מה שרבים מפרשים לגנאי – אלתרמן מפרש לשבח: מאבקו הציבורי העיקש והסר־הפשרות של דוד בן־גוריון – המוצג באותה תקופה על־ידי רבים וטובים כהתנהגות שגיונית, תבסטנית ונעדרת־יושר של שליט מזדקן – מתואר על־ידי אלתרמן כמאבק אמיץ המונע על־ידי ערכים מוסריים נעלים, הנערך על־ידי מי שבא לקיים, בכל מחיר, חובה אזרחית ראשונה במעלה. קביעה זו מושמעת בהקשרים רבים, בין היתר במאמר „סיכום קצר" (ינואר, 1965) שהוא מעין סיכום־ביניים של הפרשה, הנערך לאחר החלטת הממשלה לדחות את המלצת שר המשפטים לשוב ולחקור את הפרשה. אלתרמן מתבטא כאן בצורה פסקנית: „מלחמתו של בן־גוריון בעניין זה היא מילוי חובה יסודית של אזרחות נכונה ואמיצה וכך עלינו לראות את הדבר, כנגד כל מה שעשוי להגביר בנו נטיות של לא־איכפתיות ושל תגרלחיות".

זאת עוד: בהתייחסות הכוללת אל בן־גוריון מאמץ אלתרמן לעצמו, מפעם לפעם, ראייה „עתידנית". היינו הוא שואל את עצמו כיצד ייבחן בעתיד, ברטרוספקטיבה, מאבקו של בן־גוריון בנושא הפרשה. גם בעניין זה נוקט אלתרמן עמדה נחרצת: הוא משוכנע – גם בשעה שמעמדו הציבורי של בן־גוריון הוא בשפל גמור ובידודו החברתי הוא מוחלט – כי בכל הנוגע לבן־גוריון ולחלקו בפרשה פסק־הדין של ההיסטוריה יהיה חיובי בהחלט. כך, למשל, במאמר „חשיבותה של רצינות" (אוקטובר, 1964): „...רוב דברים מתגשמים הדרת למי שחושב עליהם ומתכוון אליהם ברצינות רבה יותר מן השאר... כיוון שהמבקש מתכוון לכך, כדרכו, בכל הרצינות, הרי ייתכן כי כבר עכשיו נגזר שפרק זה עתיד להימנות עם הנכונים והאמיצים בסיפור־חייו ולהיזכר ברבות הימים כשיעור לדוגמא בהלכות מילוי חובה פנימית בלי חת ובלי רתיעה מפני כל וכל". קונצפציה זו חוזרת ומושמעת, בניסוחים שונים, בעיקר במאמרי־היובל לכבודו של בן־גוריון – הן בזה שנכתב בעיצומה של הפרשה, והן באלה שנכתבו לאחריה. ואם אין האותות מכזבים, נראה כי ההיסטוריוגראפיה הבן־גוריונית, כפי שהיא מתהווה עכשיו, עשויה לאמת את הפרוגנוזה של אלתרמן.

ה

גורם נוסף הקובע את עמדתו של אלתרמן הוא הגורם האידיאי. חרף הזדהותו הבסיסית של אלתרמן עם בן־גוריון, תמיכתו בו בתקופת הפרשה לא היתה אפשרית לולא הסכים אלתרמן עם העיקרון שעליו נאבק דוד בן־גוריון. אלתרמן – שחלק על בן־גוריון בעקבות פירוק הפלמ"ח, שערער על מדיניותו בנושא הממשל הצבאי, שביקר אותו בשאלת יחסי ישראל־גרמניה ושסטה לחלוטין מדרכו הרעיונית בוויכוח על ארץ־ישראל השלמה – היה, לפי דעתי, בעל כישורים נפשיים, מוסריים ואינטלקטואליים שאיפשרו לו, לו אכן סבר כי העניין מחייב, לחלוק על בן־גוריון גם בפרשה זו.

מבחינה עקרונית אין לאלתרמן ספק כי פרשת „עסק הביש", על כל ספיחיה, מחייבת חקירה מוסמכת על־ידי גוף משפטי־אובייקטיבי שיוציא את האמת לאור – ברוח דרישתו של דוד בן־גוריון. אפשר לאמר כי אלתרמן מעלה על הפרק את עניין החקירה עוד בטקסט מוקדם כמו השיר „הדף הפתוח" שנכתב, כזכור, כחצי שנה לאחר „עסק הביש" – בפברואר 1955. אולם טענה זו מושמעת על־ידו במפורש רק בשלב השני של פרשת לבון, ובמאוחר יותר – ביתר תוקף – בשלב השלישי של הפרשה, לאחר שתביעת בן־גוריון לחקירה זכתה להיענות חיובית מצידם של היועץ המשפטי לממשלה ושל שר המשפטים. עמדה זו של מה שאלתרמן מכנה בשם „הסמכות המשפטית המובהקת שבמדינה" יוצרת, לפי דעתו, מצב עניינים חדש המפקיע את נושא החקירה מתחום התביעה הסובייקטיבית של בן־גוריון ומעמידו כבדרה ציבורי שאין מדינת ישראל כ„חברה מתוקנת" יכולה שלא להיענות לו.

בהשמעת טיעונים אלה מגייס אלתרמן את מלוא כוחו הרטורי הפולמוסי, תוך שהוא משמיע דברי טעם על נושאים כמו שלטון החוק, הפרדת הרשויות, מעמד היועץ המשפטי, ועדת חקירה משפטית וכיו"ב. אלתרמן מדבר על עניינים אלה בבטחון גמור, ואין הוא נרתע מטענות על בורותו בענייני משפט המושמעות אם מפי אישים פוליטיים (דוגמת מרדכי בנטוב), ואם מפי אנשי מקצוע (דוגמת אמנון רובינשטיין). אולם מכלל הדברים שמשמיע אלתרמן בנושא זה יש, כמדומני, עניין – דווקא היום – להתבונן בפיסקה הבאה, שבה הוא מציג את גישתו העקרונית לבעייה:

„התקופה שאנו דנים בה היתה תקופה של דם וסבל וקרבנות ואל נסוכך עליה כל כך. אין היא עשויה המוכית. ככל שנהדר פחות לזוהר שבה, כן יהיה זוהר זה אמיתי יותר ומובטח יותר. כל שעה שאני שומע את הקינה השגורה שהמדינה תחרב מחמת הפרשיות הללו, אני מהרהר לא רק בהפרזה שבחלחלה זו אלא גם בכך שהשתקת פרשיות היא פעמים חולה מסוכנת יותר מחלת חישופן. לא גילוי פרקים מן העבר הוא הדבר הפסול. הדבר הפסול הוא אותו יחס חולני של בהלה והשתקה שמתעורר בנו על כל בירור, ומה שפסול עוד יותר הוא אותו ערבוב שאנו מערבבים מיד במקרים כאלה קשרי חברות ולויאליות מצד אחד, ורגשי החשדה ומציאת כוונות אפלות מצד שני".

דברים אלה נכללים במאמר „תשובה למכתב גלוי" (נובמבר, 1964) שנכתב בתגובה על מכתב שהפנה אליו שלמה גרודזנסקי בעניין הפרשה וספיחיה מעל דפי העתון „דבר". נושאו המוצהר של בן־גוריון ב„פרשה וזמה" שעלתה על הפרק באותם ימים, שבמרכזה דמותו השנוייה־במחלוקת

(המשך בעמוד הבא)

ערכים ונכסים

מאת יעקב גורן

פנחס לבון: „על ערכים ונכסים"; עורך: אשר מניב; הוצאת הקיבוץ המאוחד / יד טבנקין / המרכז לחינוך ותרבות בוועד הפועל של ההסתדרות – תל־אביב, תשמ"ו/1986; 143 ע'.

בסידרת „מקורות", המפעל המשותף של המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים ו„יד טבנקין", המרכז העיוני של התק"ם, יצא לאור זה מקרוב הספר השלישי, ובו לקט מדברי פנחס לבון. בזאת מצטרף לבון לארלוזורוב וסירקין, שני ההוגים המרכזיים של תנועת העבודה, שלפרסום לקט מכתביהם הוקדשו שתי החוברות הראשונות של הסידרה. וזהי ללא ספק תעודת הערכה ללבון, מעין נסיון לעשות צדק היסטורי לאדם שאחריתו גרמה לכך, שראשיתו כמעט שתישכח עוד בחייו. שהרי לבון, מייסדה ומדריכה המרכזי של „גורדוניה" – מהחשובות שבתנועות הנוער של ארץ־ישראל העובדת – ומי שהיה אחת הדמויות המרכזיות בתנועת העבודה בשנות השלושים והארבעים, אינו דין שייזכר בעיקר סביב אותה פרשה אומללה ששמה קץ לפעילותו הציבורית – פרשה אשר להערכתה המלאה נצטרך ודאי להמתין עד שאחרון המעורבים בה יפרד מארצות החיים.

בשעתו נחשב לבון בעיני רבים – תומכיו ויריביו כאחד – לאחד מטובי הפובליציסטים של תנועת העבודה. מראשית דרכו הציבורית כמייסדה ומנהיגה המרכזי של „גורדוניה" בגאליציה ובפולין כולה, דרך פעילותו בארץ במסגרת חבר הקבוצות ולאחר מכן במפא"י כולה ובהסתדרות העובדים, ועד לתקופתו האחרונה כאשר בצילו של משבר ההנהגה (שהפרשה הקשורה עמו היא רק אחד מגילוייו) ביקש לערוך הוויה בערכים ובדרכי פעולה – נמנה פנחס לבון עם אותו קומץ מנהיגים ברוכי כשרון של תנועת העבודה, המבטאים בדרך פעילותם את האידיאל היהודי המסורתי של איש ההגות והמעשה כאחד. במסגרת תנועת העבודה ייצג לבון את ההוגים שדחו את הבסיס המארקסיסטי של הסוציאליזם ואת הלהט האקטיביסטי של המעשה המהפכני. עם שקיעתה והסתלקותה של ההנהגה המסורתית של הפועל הצעיר, היה הוא יורשן הנאמן של העמדות והגישות בנושא תנועת העבודה והתייחסותה לתנועת התחיה הציונית, שמעצבן הראשון היה א.ד. גורדון. ודאי הוא כי התנועה שייסד וניצב במרכזה לא נשאה את שמו של גורדון לשוא (שלא כתנועת נוער ציונית אחרת, שבחרה אף היא כשם את אחד ממעצבי דרכה של תנועת העבודה). נוכח מרכזיותה של התנועה הקיבוצית בתנועת העבודה והציונית עד סמוך לתקומת המדינה, לא היה זה מקרה שפנחס לבון, איש חולדה שבחבר הקבוצות, יהיה במידה רבה האנטיפוד של יצחק טבנקין, איש עין־חרוד שבקיבוץ המאוחד. יש משהו סמלי בעובדה שלקט מדברי האחד יוצא לאור על ידי מכון הנושא את שמו של השני.

שלא כמו בשתי החוברות הראשונות של הסידרה, בחר הפעם העורך, אשר מניב (איש מעיין צבי, אחד הישובים של חבר הקבוצות לשעבר) שלא ללקט את הדברים מתוך כתביו המקובצים של לבון שנתפרסמו בחייו, אלא העדיף על פניהם דברים שאף נתפרסמו בשעתם – מהם אף כאלה שניתנו בעל־פה בלבד ונודעו אך לשומעיהם. איני יודע מה גרם לכך, אם הרצון להימנע מלתת „לקט היסטורי" של כתבים, שהקורא יהיה נזקק לידיעת הרקע ההיסטורי לנתינתם כדי לעמוד על מלוא ערכם – או אם ההנחה כי מאחר שהכתבים המקובצים אינם מרובי כמות, אין צורך ללקט מתוכם ואפשר להתיידד בשלמותם כשאין למעיין קושי למוצאם שם. אלא שברור כי על ידי קביעה זו נאלץ העורך לפרסם את הדברים במלואם מבלי להשמיט מתוכם דבר, שהרי אין בידי המעיין דרך לילך אל המקור כדי לעמוד על הדברים בשלימותם, ויתכן שבכך יימצאו בכפיפה אחת דברים שהיו יפים אך לשעה כשהם כרוכים יחד עם דברים היפים גם לימינו – הם הדברים שבזכותם מתפרסים הדברים בלקט. והנה להפתעתי הרבה כמעט ולא מצאתי כזאת, והלוא הדברים המתפרסמים ניתנו ברווחי זמן גדולים, כשהראשון מהם פורסם עוד בסוף שנות השלושים. רק במקרה אחד, בדברו על תפקידי המדינה – וזו אז עדיין צעירה לימים ואולי עוד חן הנעורים נסוך על פניה – עדיין נשמעת בדברים הנימה הציונית הקנאית בדבר הפרימאט המוחלט של החקלאות בפיתוח הארץ.

אפילו שקוראים אנו דברים שנכתבו ב־1938 נגד ראשיתו של הנסיון הרביזיוניסטי לענות בטירור נגדי לטירור הערבי המשתולל בארץ מזה שנתיים (אז, המסר העיקרי כוחו יפה גם בימינו. שהרי קביעתו של לבון (אז: לוביאניקר), כי –

„אך הנחת שטות היא להניח כי מאות אחדות של קורבנות ערביים נוספים עשויות להפחיד את הערבים ולגרום להם להפסיק את המלחמה בנו. – – אם המאורעות הם רק מעשה כנופיות מספר, אזי טירור יהודי כלפי ערבים חפים מפשע רק רצוי להן, כי הוא מחזק את השפעתן ומלכד את כל הישוב הערבי סביבן כ„מצילי מולדת" – – –" (עמ' 88)

תואמת בהחלט גם כל תגובות אלימות מצידנו היום כלפי מעשי הטרור האש"פיים. ולא כל שכן ראוי לנו לאמץ לעצמנו את דעתו הנחרצת כי–

„טירוריזם אינו רק שיטה . הוא בעיקר מחלה. כשהוא נדבק בנפש של אומה, מעמד או מפלגה, הוא מתפתח על פי חוקיות מיוחדת האופיינית לתופעות פאתולוגיות. – – – הוא מתפשט על פני כל שטחי החיים, חודר לכל פינות הגוף והנפש והשפעתו ההרסנית מקיפה את כל הארץ ואת כל החברה". (עמ' 89)

לא כל שכן שלגבי דברים שפורסמו לאחר קום המדינה, בנושאי חברה ומשק בכלל, ומשק הפועלים בפרט, שטעם האקטואליות לא מש מהם גם כיום – או שמא דווקא כיום. ומעניין: אף כי לבון עבר מאז קום המדינה עד לפטירתו כברת דרך ארוכה מאד בחייו הציבוריים – מזהותו איש מימסד מובהק שאף דובר עליו כ„יורש" אפשרי, דרך ביקורתיות מסויימת כלפיו בעקבות פרישתו ממשרד הבטחון ועד לאופוזיציונות מובהקת בימי „מן היסוד", שלמטרת „פיצוץ" פרשת לבון – קיים קו רעיוני אחיד ועקבי בכל דבריו. זהו „אני מאמין" בטוח ובוטח, שתמצית ממנו מופיעה בסיום המאמר הפותח את הספר, „ממלכתיות וחלוציות", שפורסם לראשונה ב„ניב הקבוצה" באביב 1950, לאמור:

„איש הקבוצה חייב למצוא את כוחו בעובדה שאנחנו פה בארץ הננו נקודת האור היחידה באפילת האליליות המקיפה הכל. עתידנו, גורלנו, יהיו תלויים בכך אם נוכל למצוא בנו את הכוח לינוק משני מקורות אלה: מן התפקיד הכביר של יצירת עם ומתן דמות לו, לשמש מרכז יותר, מתוך ומגבש את הכוח הגרעיני של האומה בהתהוותה; ומן הכרת יחודיותנו בעולם כולו. המקדש שומרים אחרונים של אבוקת אור החירות והיצירה החופשית של הפועל. בידינו המפתחות, מפתחות הזהב, לבית מקדש של שחרור הפועל, של שחרור האנושות. אנחנו היחידים אשר בידינו לשמור על הגחלת האחרונה שלא תכבה. ממעיינות אלה עלינו לינוק את הכוח, בכדי לשמור על

פנחס לבון

המפעל ולהאדירו". (עמ' 25)

יודעי ח"ן יגלו בדברים אלה על נקלה את עקבות הגותו של א.ד. גורדון מזה והכרתו ודרכו הציבורית של „הפועל הצעיר" מזה. אבל גם הם יודו כי אקטואליותם לא פגה בימינו, כשיבושת החשיבה הסוציאליסטית פושה ומאיימת לכלות את מיטב מורשת מפעל ההגשמה החלוצי־ציוני – ממש כשם שהיו אקטואליים בשעת נתינתם, כששכרון החושים נוכח קיום מדינה וממלכתיות־עושה־כל איים לבטל ערכה וטעמה של ההגשמה האישית. זהו מסר שכוחו יפה לא רק לאנשי קבוצה וקיבוץ, אליהם היה מופנה מלכתחילה, אלא לכל מי שרואה בציונות הסוציאליסטית לא רק סיסמאות יפות למתן גושפנקא רעיונית למפלגה פוליטית נתונה, כי אם נושא משמעותי, הנועד לכוון ולהדריך אורחות חיים ומחשבה, ברוח של „חזי כתך" של מצוות הולכה.

למי שמכיר את לבון־לוביאניקר בעיקר מתוך מאמרי התבטאויותיו מאז הקמת „גורדוניה" במחצית שנות העשרים ועד ימי קום המדינה – דברים שעיקרם נתקבצו בספרו „יסודות" – שבהם הוא מתגלה כאיש פולמוס מבריק, שנון ותוקפני לעתים, נכונה כאן פגישה עם לבון אחר. כאמור, היה אז האיש ראש הרוחים בכל תוקף כל משנה מארקסיסטית בתוך תנועת העבודה, וכן כיוון לא פעם את חיצי כתיבתו השנונה נגד האקטיביזם, המופרז לדעתו, של הקיבוץ המאוחד. שהרי „גורדוניה" הוקמה בפולין על ידו ובהשראתו־מנהיגותו כתגובה להתמכרותו הגוברת של „השומר הצעיר" למארקסיזם הדוגמאטי, ואילו בארץ נוסדה בעיקר כדי לשמש משקל נגדי ל„מחנות העולים" בעלת הזיקה הברורה לקיבוץ המאוחד. ואילו במאמרים אלה מודגשים הערכים החיוביים של הסוציאליזם בכללו, כתנועה הומאנית מדריכה לבינוי חברה טובה יותר, כששחרור של הפולמוס, ככל שהוא מצוי, מכוון כלפי הרביזיוניזם, חסידי התרבות הבורגנית ומצדיקי הקפיטליזם למיניהם ולגוניהם. ועמודים רבים בספר הזה יכולים להיכתב, בתביעתם להגשמה ולחשיבה סוציאליסטית פעילה ובונה, על ידי מנהיגיו והוגיו של הקיבוץ המאוחד באותן שנים.

כאמור, יש יותר מהסמלי בכך שאוסף זה של מאמרי פנחס לבון יוצא לאור על ידי מכון הנושא את שמו של יצחק טבנקין ורואה כאחד מתפקידיו לטפח את מורשתו. היום, עם שוך גלי הפולמוס, מסתבר כי הערכי המשותף לתנועת העבודה היה לעולם חשוב לאין ערוך מכל המפריד החוצץ, שלעתים גבה כמו הר בתוכה. מה חבל כי בשעתו, בשנות הארבעים, חשו בכך רק מעטים – ופנחס לבון בהחלט לא נמנה עמהם. מי יודע עד מה היו פני התנועה שונים, אילו הללו היו רבים יותר. דומה, כי אין כקריאה בילקוט זה של דברי לבון כדי לחזק הכרה זו בתוכנו.

דינה קטן

מכתב

הֵבֵאתִי אוֹתָךְ בְּאֹפֶן חֶלְקִי וְאִישִׁי
בְּאֹפֶן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהָבִיךְ
אֲנִי מֵאֵלֶּה שֶׁמְּנַסִּים לְהַלּוֹת אֶת פָּנַיִךְ
בְּמִלִּים עַל מָה שֶׁנִּשְׁתַּבֵּשׁ
לֹא אֹמַר דָּבָר עַכְשָׁו כִּי הִנֵּה
עֲצִיצִים בְּפִתְחֵי הַחַלּוֹנוֹת
וְהַבַּיִת, מִמַּסַּד עַד הַטְּפָחִים עַל קַרְקַע הַחוֹל
נִצָּב.
סָמוּךְ לִשְׂפַת הַמִּדְרָכָה, בְּתַחֲנַת הָאוֹטוֹבּוּס
הַמְּאֻחָר, קַוִּים בְּצָהֹב, לְסַמֵּן
אִסּוּר חֲנָיָה לְרֶכֶב מִתְעַכֵּב.
גִּשְׁמֵי חֶשְׁוָן. תַּמּוּ יְמֵי הַסְּתָו.
מִקָּרוֹב, מֵרָחוֹק
עֲגִילֵי קְלֵמַנְטִינוֹת בְּסֶבֶךְ פַּרְדֵּס יָרֹק.
הַכֹּל מוּכָן
בְּלִיל שֶׁל רָמִים, כַּדָּבָר
יְדוּעַ־תַּכְלִית, מוֹעֵד
לְהוֹלִיךְ שׁוֹלָל, לְהָפֵר
אֶת מְזִמַּת הַשָּׁוְא.
כֻּלָּם עָלַי לְסַפֵּר לָךְ
עַל שֶׁפַע הַפְּרִי
עַל סִדְרֵי הַבַּיִת
וְעַל הַשִּׁירִים, הֲמוֹן שִׁירִים
שֶׁל אֲחֵרִים, כַּמָּה יָפִי וְאַהֲבָה
אֲפִלּוּ בִּקְצֵה הַנֶּגֶב, כְּשֶׁהֶחָלִיל בִּידֵי
ג'ימְס גַּאלְוֵי וּבְעֵינָיו,
שֶׁמִּתְרַצְּדוֹת כְּמוֹ בְּתוֹךְ גַּלִּים
שֶׁל אוֹר צְלִילִים
לָהֶם
אֲנִי רוֹצָה לִהְיוֹת שַׁיֶּכֶת
בְּשָׁעָה שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא

המצב הזה

מַגֶּדֶת מַמֶּשֶׁהוּ
וְלֹא יוֹדַעַת מַמָּה.
מְגֹרֶשֶׁת
לֹא בָּרוּר לְאָן.
נִכְסֶפֶת לְהַסְבִּיר
וְהַמִּלִּים מְמָאֲנוֹת.
לְהִתְקָרֵב – וּמִתְרַחֶקֶת
לְפַשֵּׁט, וּמִסְתַּבֶּכֶת
מְיַחֶלֶת לְדָבֵק, וּמִתְפָּרֶדֶת
מְנַסָּה לִרְקֹם
וְנִמְצֵאת מַתִּירָה.
מְבִינָה, עַכְשָׁו:
הַשְּׁלִיטָה נְתוּנָה
בְּיַד מַצַּב הָאֲוִירָה.
לְהַשִּׁיר מַבָּט, עַיִן בְּעַיִן
עִם הַמַּצָּב הַזֶּה
זֶה הַדָּבָר, שֶׁבְּיָדַי.

קובץ מחקרים חדש במדעי היהדות

מאת יעקב לוינגר

„תעודה" ד', מחקרים במדעי היהדות, בעריכת מ"ע פרידמן ומ' גיל, אוניברסיטת תל־אביב, תשמ"ז.

עם הקבצים המוכרים ביותר המוקדשים כיום למדעי היהדות נמנים ללא ספק הקבצים הקרויים „תעודה" המופיעים מטעם בית הספר למדעי היהדות של אוניברסיטת תל־אביב. אמנם רוב המחקרים המכונסים בהם עוסקים בפרקים קטנים, אבל הלוא דווקא בהם, ולא מן הדיונים הכלליים המובקים זרועות עולם, נבנה המחקר, כפי המבטא שהיה שגור בפיו של גדול החוקרים של מדעי היהדות מבכנו – גרשם שלום ז"ל – שהקדוש ברוך הוא אינו שוכן אלא בפרטים. יתר על כן: בקבצים הללו גם הופיעו מחקרים שאפילו עיון חטוף בהם כבר מאיר את העיניים בעניינים נכבדים מאד, ובן הסתם גם יפתיעו הרבה מן הקוראים. לבשל במאמרו של גרשון בריין בקובץ השלישי של „תעודה" (עמ' 215־226) ניתן ללמוד, שעוד במאה הי"ג, דהיינו כמאה שנה לאחר שקבע הרמב"ם את שלושה עשר עיקרי האמונה שלו, נמצאו הכבים מסלולי אבותי ישראל שעדיין האמינו שהתורה הזאת כפי שהיא בידינו עוד לא נשלמה בימיו של משה, אלא עוד הוכנסו בה דברים ע"י אנשי כנסת הגדולה, ואפילו הוצאו ממנה דברים. למשל הלל הגדול (תהילים קלו) נאמר לפי דעתו של ר' יהודה החסיד מהמאה הי"ג ע"י משה רבנו והיה תחילה כלול בתורה, אבל הוצא ממנה ע"י דוד המלך, שכילב אותו בספר התהילים שלו (ראה שם עמ' 223 ואילך).

גם הכרך הרביעי של „תעודה" בעריכת מ"ע פרידמן ומ' גיל העומד עכשיו לפנינו כולל מאמר חשוב של גרשון בריין על „עיונים בלשונות לציון הזמן במקרא". מן המפורסמות הוא, והרבה נכתב בנידון זה בשנים האחרונות, שהיה לכותבי המקרא מושג שונה לגמרי על הזמן מזה שהיה למשל ליוונים. בעוד שהיוונים תפסו את הזמן כאיזה קו ישר המתחיל בנקודה מסויימת ומסתיים בנקודה אחרת, היה להם לכותבי התנ"ך מושג דינאמי של הזמן. הזמן נקבע ע"פ מהלכים מסויימים, שהם עצמם אינם קבועים ברגעים מסויימים, כגון צאת השמש ובוא השמש. כל מושג הזמן וגם מושג החלל נתפס ע"י העברים הקדמונים בצורה שונה ממה שהיה מקובל ע"י הפילוסופים היוונים. והנה ד"ר בריין סוקר עתה על מחקר מקיף על מושג הזמן המקראי ופרק מלא עניין מתוך מחקר זה הציע לנו בעמ' 37־54 של הכרך שלפנינו.

דיון קונקרטי יותר במושג מקראי וביתר דיוק בביטוי מקראי הגיש לנו אהרן דותן במאמר הראשון של הקובץ (עמ' 9־12). הביטוי הוא „דרך נשים" המופיע ב„בראשית" לא, לה, ביטוי שלו נזקקה רחל אמנו כתירוץ שאירע לה הדבר שהביטוי הזה מורה עליו ושבגלל כן לא תוכל לקום בפני אביה מעל הגמל שעליו ישבה. הפירוש המקובל לביטוי זה הוא ש„דרך נשים" מורה על המחזור החודשי של האשה בדומה לביטוי „אורח כנשים" הבא ב„בראשית" יח, יא. דותן מביע ספיקות רציניים על הפירוש הזה. לא נראה לו, שאשה לא תוכל לקום במצב זה. לא נראה לו, שבת צנועה תביע דברים גסים כאלה בפני אב המכובד עליה. כן מוכיח דותן, האמנם בגישה קצת אורתודוקסית מדי לפי טעמי, שבאותו זמן כבר היתה רחל בהריון לקראת הולדת בנימין, והלוא כמעט דבר בלתי מצוי הוא, שהמחזור החודשי של אשה יימשך בימי הריונה. הילכך מציע דותן את הפירוש, שהביטוי „דרך נשים" אינו מורה על המחזור החודשי, אלא דווקא על המצב של הריון, מצב שאמנם באמת מקשה לפעמים על נשים לזוז ממקומן ושגם אין הנשים מתביישות לספר עליו. אכן נראה לי, שפירושו של דותן בודאי לא פחות סביר ובווכן גם יותר אסתבי כן הפירוש המקובל. עם זאת עשוי, דווקא האתגר הפילולוגי המתעורר ממאמרו של דותן להעלות את העיון, שאולי יש להבין את הביטוי „דרך נשים" במשמעו, כלומר, שהביטוי „דרך נשים" מורה על איזו שהיא תופעה ביולוגית ביחודית לנקבות, מבלי לציין איזו תופעה וכפי שאנשים היו אומרים בימינו „יש לי משהו גינקולוגי", ודווקא מתוך כוונה שלא לפרש את העניין בצורה מפורשת.

בעניין שונה לגמרי, אם כי ברוך גם הוא במקרא, נבע מחקרו של איתמר גרינולד על „המלכים בעניין תרגום התורה ליוונית" (עמ' 65־78). גרינולד מבאר בצורה מעניינת ביותר את שתי הגישות הקיצוניות לתרגום: בצד אחד גישתו של פילון, שראה בתרגום התורה ליוונית דבר שנעשה ברוח הקודש, ולעומתה העמדה הנוגעת לביטוי במאמרים שונים של חז"ל, שבימים שבו נתרגמה התורה ליוונית „בא חושך לעולם" ו„נזדעזעה ארץ ישראל ת"ק פרסה על ת"ק פרסה", ואמרו היום „היה קשה להם לישראל כיום שנעשה בו העגל". בסיום מאמרו מציע גרינולד נימוקים אפשריים שונים להתנגדות זו של בעלי מאמרים אלה לבפעה התרגום. ברם, בכל נימוקיו של גרינולד איני מוצא את הנימוק הנראה לי כמעט נובע בהכרח מעצם תיאורו הבהיר את הגישות השונות לתרגום. שהרי לפיזית שבעניינים רבים יש תיאום גמור בין התרגום היווני לבין ההלכה של חכמי המשנה (למשל בשאלה המפורסמת על פסר הביטוי „ממחרת השבת" שב„ויקרא" כג, יא), הרי בעניינים אחרים מביע התרגום היווני על הסכמה שונה לגמרי מזו שלהם. למשל בניגוד למשנה בערכין פ"א מ"ד, שממנה ברור כשמש, שעובר ירך אמו הוא ואין בהכאתו משום רצח, סברו המתרגמים היוונים (בדומה למה שמצינו גם במגילות מדבר יהודה), שהעובר הוא נפש בפני עצמו ושהריגת עובר מחייבת את ההורג עונש מות (ראה תרגום השבעים ל„שמות" כא, כב־כג). מסתבר שסטיות כגון אלה של המתרגמים היוונים מדעות שמן הסתם כבר היו מושרשות בימי הבית אצל רבים מחכמי ישראל הם שהביעו רבים מחז"ל להביע את הסתייגותם החריפה מהתרגום היווני ומאידך גיסא הביעו את פילון לייחס לתרגום עצמו משקל מיסטי מיוחד, כתרגום שנעשה ברוח הקודש ושראוי אם כן לאמץ אותו יחד עם ההלכות המשתמעות ממנו.

מחקר השייך כולו לספרות התלמודית בלבד הוא מאמרו של מ"ב לרנר על הכינויים „אבא" ו„אמא" המופיעים בה לרוב לפני שמות פרטיים רגילים, כגון „אבא שאול", „אבא קולון", „אמא שלום", „אמא מרים" וכיוצא בהם (עמ' 93־113). כינויים אלה עשויים, לדעתו של לרנר, לפתור שאלה אחת גדולה, שכל תלמיד מתחיל במסכת נידה מתקשה בה. בבבלי נידה דף כ' קובעת הגמרא כאחד הסימנים להפסקת המחזור החודשי של אשה, שקורין לה „אמא" ואינה מתרעמת על כך (וראה שם בעמודים א' וב'). והלוא לכאורה תמוה הדבר מדוע הכינוי „אמא" מבטא גיל מתקדם של אשה ולא הכינוי „סבתא". לרנר מראה בצורה נרחבת ומשכנעת, שהכינויים „אבא" ו„אמא" שימשו בתקופה התלמודית ככינויי כבוד שהיו מעניקים לאנשים זקנים. האמנם היו אלה כינויי כבוד, אבל אשה צעירה שעוד לא הגיעה לגיל המעבר כמובן לא היתה שמחה בו. דרך אגב כדאי לציין, שנושא זה של המחזור החודשי תופס מקום נכבד מאד בהרבה מחקרים שבקובץ (ראה למשל גם עמ' 87 ועמ' 91), ולכן היטיבו העורכים לעשות גם מבחינה עניינית, שהביאו את מאמרו הנ"ל של אהרן דותן על הביטוי „דרך נשים" כמאמר ראשון וכעין הקדמה ופרולוג לכל מאמרי הספר.

מלבד המחקרים הנ"ל כולל הקובץ שלפנינו עוד 15 מחקרים יפים בתחום המקרא, התלמוד ופרשני של רש"י עליהם, הרמב"ם, הקבלה, הלשון, הספרות העברית, תולדות ישראל ויהדות זמננו.

איכות בפריפריה

מאת טליה רפפורט

אורי שטטנר, גלריה „שלוש", רח' שלוש 14, ת"א.

כבר שנים שאני נהנית מהציור המשובח והאנין של אורי שטטנר ומתפלאת על שלא זכה להכרה מיסודית, שהוא ראוי לה. עתה, אחרי 35 שנות ציור זכה לפתוח לרטרוספקטיבה קטנה, צנועה אך מקסימה, לא במוזיאון, לפחות בגלריה „שלוש", שהולכת על איכות ולאו דווקא על האופנה האחרונה. לזכות אוצרת הגלריה, נירה יצחקי, יאמר שיש לה טעם טוב, היא בוחרת אמנים על הצד, שהמוזיאונים אינם מכבדים אותם כראוי, ונוגה להשלים מעט את החסר.

התערוכה הזו מאפשרת להכיר גם שלבים מוקדמים ביצירתו של אורי שטטנר שלא היו לקהל ההזדמנויות לראותם. אף כי בכל פרק או קבוצה מובאות כאן רק דוגמאות ספורות אפשר לקבל תמונה, כללית לפחות, של התפתחותו הציורית של שטטנר מאמצע שנות השישים עד היום. השינויים שחלים בעבודותיו לאורך הדרך מורגשים ומודגשים עוד יותר משום שמיבחר התמונות ערוך על ציר המשכי של נושא אחד, שהוא באמת הנושא המרכזי של שטטנר – הדיוקן.

בשנים האחרונות זוהי לרוב דמות נשית שקטה, חסרת תנועה, חולמנית ומלאנכולית, אך עתה מסתבר שבעבר צייר דמויות אקספרסיוניסטיות וסוערות הרבה יותר.

העבודות המוקדמות ביותר בתערוכה הן ארבע תמונות בין השנים 1964־5 ובהן דמות אשה או ילד. הן צוירו בעקבות סרט על השואה שראה, ועוצמת הגויה קיבלה כאן ביטוי של אימה באמצעות עיוות ושיסוע הדמות בצורה קיצונית ובאמצעות צבעוניות כהה, עכורה ודרמטית. אף כי ניכרת כאן השפעה מגונית מסויימת של פיקאסו יש לתמונות ייחוד וכוח הבעה מרשים.

בשתי תמונות גדולות מ־1967 גוברים האלימות והעיוות עוד יותר ופרטי הדמות מתחילים להתפורר ולהיטשטש באופן שמזכיר במקצת את פרנסיס בייקון, אך מערכות הגוונים העמומות בכתמות קבעה את הרגש האינטימי ואת הטכניקה המעודנת לא פחות.

אורי שטטנר „ילד עם כובע, יושב"

תמונה שלישית מ־1968 חורגת לגמרי מהסגנון העיקבי למורי של שטטנר וקשה להאמין שהוא צייר אותה. עיוות הדמות הוא אמנם נקודת המשך אך הצורות קרועות ומפורקות, הקומפוזיציה חתוכה לשניים והצבעוניות חריפה ובוטה. לחצי תמונה רקע ירוק חזק ועליו דמות קטועה השולחת כף רגל עקומה קדימה ולחצי השני רקע צהוב עז, שעליו מסומנת דמות שוכבת – בקו מיתאר אדום גס ובאופן מאוד סכמאטי, כללי ואקספרסיבי. מי שמכיר רק את הציור המאופק, המופנם ורך הגוונים של אורי שטטנר יתקשה להאמין שהוא צייר זאת. הרבה יותר קל היה לשייכה לאורי אחר – אורי ליפשיץ.

מן השנים 6־1975 מוצגת כאן קבוצה של שש עבודות ובהן דמויות בדרגות שונות של הפשטה. חלקן מתאפיינות כבר בגוונים אפרוריים־סגלגלים, שמקובלים יותר ויותר בציורי השנים האחרונות אך בהן פועלות לצד הגוונים המהולים העשירים גם קווי עיפרון השורטים והורסים ברמות, כאילו הם מנסים לגרד מעליה את הבשר ולחדור דרך השיכבה החיצונית אל תוך הנשמה. תחושה זו קיימת בעבודות רבות של שטטנר ולא רק הדמות אלא הציור כולו מקרין הלך־נפש פנימי באמצעות הנוכחות החיצונית.

מאותה תקופה, מ־1975, אפשר לראות בסמוך גם שתי תמונות גדולות־ממדים, שבהן גוברות גם עוצמת ההבעה וגם מידת ההפשטה. הדמות הופכת לכללית מאוד וכמעט נעלמת בין מריחות צבע חסרות מנוח.

הפרק האחרון ביצירתו של שטטנר עד כה מתפרש על שבע השנים האחרונות. הוא מתחיל כאן בתמונה מ־1979, שבה נראית אשה בתוך אינטריור חדר, שולחן, מנורה ו„טבע דומם" עם כדים ופירות. אורי שטטנר מצייר את הנושא המסורתי הביתי והאינטימי הזה שוב ושוב ובכל פעם נוצרת מערכת גוונים שונה במקצת, תמיד מעודנת, הרמונית ולירית ועם זאת כשורות אווירה עגמומית של סבל ובדידות. התמונה מ־1979 אפופה בגוונים אפורים־ירקרקים בהירים ושנייה מ־4־1984 בגוונים כחולים־סגלגלים.

נושא מעניין שני ביצירת השנים האחרונות, שאותו לא הירבה שטטנר להציג, אם בכלל, הוא דיוקן עצמי. הפעם אפשר לראות כאן תמונה בשם „צייר כצייר" מ־1980 ושנייה מ־5־1984. לראשונה אופי אפורורי, כתמי ומרוח ואילו לשנייה אופי כרוכו, אוורירי ומרווח ושפע עיבודים עדינים של נגיעות צבע שקופות על גבי שרידים קודמים שנוחדו עד שנוצרה תשתית כתמית מתוססת.

חותם את הנושא ואת התערוכה כולה דיוקן עצמי מ־1987, שהוא כהה ואינטנסיבי יותר. משיחות צבע דינמיות במגלים חודרים עזים יוצרות מתח מסויים סביב הדמות המישירה אלינו מבט. זוהי חוליה אחרונה בשרשרת ברשימה של יצירות, שמעוררת רצון לראות עוד ובקנה מידה מקיף יותר.

הגלריה הוציאה לאור גם קטלוג, יוזמה חשובה כשלעצמה, ורק עצוב לראות, שבגלל מיגבלות תקציב כל הרפרודוקציות הן בשחור־לבן. בשביל זה צריך, כאמור, מוזיאון.

גלגלים, קיטש ואש

גלריה מימד מציגה שוב שלוש אמניות, ששתיים מהן חורשות לגמרי, ולכל אחת סגנון שונה לגמרי.

דפנה מרדיקס מציגה קיר גדוש בציורים בעלי אופי ריטומי, בעיקר בשחור־לבן ורק פה ושם מופיעים גוני תכלת וירוק. הם גדושים בגלגלים, מנגנונים, מערכות צינורות, מרחפים וצורות הנדסיות מופשטות. הכמייה הטכנולוגית הזו עשויה להזכיר במידת־מה את דניס אופנהיים וגם את ציוריה של נורית דוד, בלפני שנים אחדות. הבעייה היא שהרישומים קצת סינתטיים וסטריליים והצגתם בצפיפות אנטיבית עוד מדגישה זאת. בשלוש עבודות גדולות יותר בגוונים חומים ובמספר כתמי צבע בוהקים בכחול, סגול וארגמן מצאתי יותר עניין. מילון הצורות דומה, אך האפקטים הציוריים והצבעוניות המיוחדות מעשירים אותן.

ענת שלובסקי מציגה פינה שלמה עמוסה רכיבים רבים, שפועלים יחד כיצירה אחת ומעל הכל נמסכת מסגרת קיטשית כאוירה של ציורים קטנים, המזכירה תערוכת עבודות של תלמידים בבית ספר. המכלול הזה כולל כמה פאנלים גדולים המורכבים מקטעי נייר אחרים חתוכים ומאלמנטים קטנים יותר התלויים ביניהם, כגון ציור של אסקימוסים המוקף במסגרת תבליטית־זוהרית עשויה מקלקר ומעליו בקשת טורת גלוריות עם כרים יוונים. הכל עומד בסימן הקיטש ואפשר למצוא כאן מבחר עשיר ביותר של פריטי קיטש: תגזירי מכוניות, פרחים, תתולים, ילדות כלונרידות מהוקצת ושאר רמויות ועירות. כל האלמנטים הללו שתולים בין מריחות צבע מגושמות, גזילות, ערבסקות, ספיראלה ושאר יסודות אופנתיים של „הציור הרע" העכשוי. ענת שלובסקי עובדת מתוך מחשבה, שהרבה זה חזק והיא מגבבת כמה שיותר דימויים, צבעים, טכניקות וחומרים, בתקוה שכל הקיטש הזה ידבק איכשהו יחד ליצירה טוטאלית והבעתית, אלא שלדעתי זה לא קורה.

פני יסעור היא, כמדומני, הוותיקה שבחבורה ועבודותיה אכן מעידות על יותר בשלות. היא מציגה חמש תמונות גדולות, שלשלוש מהן קומפוזיציה דיפטיכונית. הן להסות בגוני אדמה ואש – צהובים, כתומים, ארגמניים חומים. הציורים נוטים להפשטה, אך בחלקם מופיעה צורה גדולה המזכירה במקרה אחד כד, בשני – קערה, ובאחרים סלעים או הרים – אסוציאציות פרימיטיביסטיות או, לפחות, ראשוניות. אך יותר משהעבודות הללו עוסקות בכוח הדימוי, הן עוסקות באמצעות הטכניקה החושנית, הטקסטורות העשירות, הצבעוניות הרב־שכבתית החמה, משחקי האור־צל הדרמאטיים והאווירה שהן מקרינות.

דרמטיות מנוכרת

ברכה אטינגר, גלריה שרה לוי, סירקין 10, ת"א

ברכה אטינגר התפרסמה, עד כה, בארץ בעיקר בשל ההסבה המקצועית שלה מפסיכולוגיה לציור והצלחתה בפאריס, שגרמה לעתונאים מסויימים לעשות ממנה סיפור, אך את העבודות שלה יש לבחון, כמובן, לגופן, בלא כל קשר לרקע הפיקאנטי כביכול, שאינו רלוואנטי לעצם העניין. גם מספר אמירות פסיכולוגיסטיות שלה, שנוספו בעתונות ודיבור על ציור התהליכים הקשורים בזכרון הקולקטיבי וכן התבטאויות אחרות בקשר לקיום הישראלי והגולה לא כל כך נראות לי לעניין. מכל מקום הן אינן תורמות דבר למשמעות, או לאיכות הציור כשלעצמו.

העבודות של ברכה אטינגר הן על גבול המופשט, אם כי פה ושם אפשר לאתר בהן רמזים לראש גדול וסכמאטי מאוד, דמות כורעת מקופלת או אחרת סבוכה בתנועה נמרצת וכן מבנים ארכיטקטוניים, השולחים זרועות או גשרים תוקפניים לחלל.

הנקודה העיקרית לזכות העבודות הללו היא שהן אינן דומות לשום דבר ציור שפופולארי היום ובכך יש אולי ייחוד מסוים, אך זה לבדו אינו מספיק. מלבד הסגנון הכמעט מופשט מאפיינת את העבודות הגדולות גם הצבעוניות האינטנסיבית המהודקת, המסתפקת בניגודים חריפים בין גוונים לבנים וחלקם בוהקים וחלקם „מלוכלכים" לבין צבעי שחור, כחול וסגול. הצבעוניות הקרה הזו מעקרת את התנופה הדרמטית המתחה של הצורות המופשטות ויוצרת ניכור מסויים. בעבודה אחת שבה הגוונים והיחסים בין האלמנטים השונים מעודנים יותר מתקבל ציור חמים ועשיר קצת יותר.

דווקא הרישומים והעבודות הקטנות שבחדר הצדדי נראים לי מוצלחים יותר. בהם אפשר למצוא קטעים ותיאומים יפים. מסתבר שלא דווקא עבודה בגדול, חזק ואקספרסיבי, מבטיחה תוצאות מעניינות. הביטוי המינורי עדיף, לעתים, על האמצעים הדראסטיים.

מיכאל דרוקס (גלריה גולי מ., ת"א)

עולם ציורי בדיוני

מיכאל דרוקס, ציורים, גלריה גולי־מ., גליקסון 7, ת"א.

מיכאל דרוקס, שהתפרסם בארץ בשנות ה־60 ואחר כך עבר ללונדון, שם הוא חי עד היום, בתערוכה עתה ב„משכנות שאננים" בירושלים, מציג שם תערוכה מעבודותיו ובמקביל מציג תערוכה גם בגלריה גולי־מ. בתל־אביב.

הציורים הללו הם זן מיוחד של ציור מופשט, שאינו בעצם מופשט מוחלט. יש בו צורות היוצרות רושם של חללים, כוכבים ואפילו אובייקטים, אלא ששום דבר בעולם ציורי מוזר זה אינו שייך למציאות הריאלית המוכרת לנו. מתקבלת אווירה בדיונית של עולם מלאכותי, במלה אחרת, *Fiction*.

יש בתמונות צורות המזכירות מיתקנים או מכשירים, קוים ספיראליים או זיגזאגיים וחלק מהצורות ההנדסיות עשוי להתקשר עם הקוביזם הקונסטרוקטיביזם, אך זהו רק אחד האמצעים שדרוקס מאמץ לשם יצירת עולמו המיוחד. לצידו אפשר לראות גם השאלות סגנוניות אחרות, כמו מריחות אימפרסיוניסטיות או נקודות פוינטיליסטיות. וכך מרכיב דרוקס מרכיבים מוכרים רבים, אך בונה מהם שפה אישית חדשה. צבעוניותו עשירה ויהודית ושפע של סיפולים בריקמים מרכך מעט את הנוקשות המנוכרת למורי של העולם הציורי הזה.

אין זה, אולי, ציור אופנתי ברוח הזמן, לא חדשני, אך ללא ספק חריף, איכותי ומעניין יותר מאשר רבים מכוכבי השביט התורניים.

מין דקוראטיבי

אלדד זיו, סרמן אוהבת צבעים, גלריה „מבטים", גורדון 31, ת"א.

תערוכתו של אלדד זיו גדושה בנשים עירומות בפוזות המגנתיות של כפיפת גו, גשר לאחור וסאלטה אקרובאטית וכך נחשפים אברי המין שלהן במלוא תפארתם.

לצד הנשים השרועות לעינינו בהרמת ישבן, פישוקים ותנוחות אחרות, אפשר למצוא כאן גם את שלוש הגראציות במחולן הזינני המסורתי וגם „מרת עולם" שרידית בנוסח האופנה הנשית האחרונה. כל זה מבוצע בקנה מידה ענקי ובטכניקה פוינטיליסטית של נקודות צבע ועיגולים, היוצרות רקע סגנוני כמעט מסנוור.

מלבד הפוינטיליזם יש כאן עוד מספר קשרים לאמנות המודרנית והעכשווית: להעצמה, לתוכיותיזציה ולהפשטה של הפופ־ארט, בבללתיות מגונה של ההיפריאליזם, וגם לשפע הרגעים הדקוראטיביים של המאטיס־„פינטינג" משנות ה־70. אך מעבר לכל הקשרים הללו, הנשים הכביכול פרובוקטיביות של אלדד זיו הן בעצם מנוכרות, בלתי חושניות, הגלמות אווירה מעבירה להבות גוף האדם לפני ולפנים, יותר מאשר אווירה של חדר מיטות.

ברקעים האורנאמנטאליים המקיפים אותן אפשר למצוא ערבסקות מוזרות המזכירות „איזור קראמיקה ארמנים, שטפים ארמנים, תבליט שד עם פרסים, ארגבות של טאפט לחדרי ילדים וכרובים בשני מובני המלה, גם ירוקות וגם מלאכונים ממודרים.

כל העושר הפורמאליסטי הזה וגם העירומים הסכמאטיים המעוקרים בשלל צבעים הם אפקטיביים מאוד ומצליחים להדהים ולהרשים במבט ראשון, אך לאחר מכן הם מותירים אותנו עם מיגיות סינטטית הסרדמין, הטובלת בקיטש מתקתק ויפהפה.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

שירה

מעין פראמה

תמונת נישואין בכפר הימין ושירים אחרים / מאת לילי אלישבע / רשפים / 57 ע'.

ספר שירים ראשון למחברת והוא מעין פראמה שגרעינה חוויות יסוד של ילדות בארץ ובקיבוץ (ביתאלפא, שהיא בת למיסדיה). יש כאן, בין השאר, על מה שבין אשה לעולמה המשפחתי האינטימי, כמו, למשל: „בחלום רחוק אני זוכרת / איך פעם הייתי בין ילדי המים / סלסלות שיער כלסופות / כשרכים רטובים / נגעו בי, / היתה המיה / של באות / לא היה שום כובד / לא משקל. / ותפשיות מן הכורה לנשום, / שקיית אזבה / חשכת מים לוקקת / ליטפה את עורי / ראשי נסור באגיית מפרש קדומה / עפתי בתנועות שחייה מעוגלות / ודשובות כמו כתפה המבהיקה / של בתי / שנחלצה והגיחה / מתוכי / במיולדה".

מתח פנימי

לנקום בפרח / מאת שמעון צמרת / סימן קריאה – הקיבוץ המאוחד / 54 ע'.

„התכונה הבולטת ביותר בשירתו של שמעון צמרת", אומרו שלושת השופטים שהעניקו לו את פרס ראש־הממשלה בשנה שעברה, „היא המתח הפנימי העז האצור בשיר". ועוד הוסיפו: „זוהי שירה אורבאנית, שבה מלים קשות כפלדה מתחברות לכדי ראיית עולם מפוכחת, מרה ואף אכזרית... שירתו של משורר שהמציאות בעיניו היא שדה קרב". הא ראיה: „עיני המת, נשק קר, נותרו פקוחות / אם אם יופרד ירח מעץ התמרים / אם אם יופרד הצחוק מן הצבועים / אבל על אדמת החמורה הדם יהיה ורוד. / צורות שתיקה תהודקנה לפה כרגמי כבסים בחבל / וכמו סגולר פרטיב מסמרים בפיו – / הדר האוחז נשרים נועצם אחד אחר בקיע". ספרו השלישי של המשורר.

סיפורת

אגדה מודרנית?

אנה ואני / מאת דן שבתאי / עם עובד – ספריה לעם / 199 ע'.

סיפור מעשה המתרחש בין ששת הימים לבין מלחמת יום־הכיפורים. אנה היא זוגתו של דניאל אלפר – „איש שנולד לחדרים קטנים ואפלים... גבוה, אבל נושא עלי גבנון קל. רווי מצומק ויבש... רווי רוח נמוכה, שאף איננה מבקשת להמריא". הנישואים כושלים. אנה שאינה מוצאת מנוח הולכת אל הדת ואל התנבולויות. דניאל המתוסכל, האמור לסמל את עולם הערכים האבוד של ישראל הישנה והטובה (אותה היה מורה שבכיכול היה לה קיום עד שהמה לגווע בימי 1967), נקלע לקשר סבוך עד ארוטי עם המורה להתעמלות אריאל מזה ועם התלמידה איילת מזה. סוף דבר שגעון ורצח. בין השורות פסיכולוגיה ואידיאולוגיה ובגב הספר נאמר כי „רוח של אגדה מודרנית נסוכה על הסיפור". אם כן הוא ייאמר לאחר יותר מדפדוף ראשון.

עיר מסריחה ומדבר

צל הרוח / מאת רן פינר / ספרית פועלים / 244 ע'.

רומן סימבולי מפרי עטו של פילוסוף שכבנו נאמר: „רוח רעאים הופיע בחוצות ליל קיץ להביא גאולה לתל־אביב". הרוח היא של שלום הישיש הגלמוד שאין זוכרים ממנו אלא את „הליכתו ברחובות תל־אביב נושא את כינורו. ובעצם גם עבודה זו נשתכחה לגמרי". והנה, הרוח עולה אל ליל שבת תל־אביבי ולא רואה נחת. „תושבי תל־אביב אינם רוצים כלל להיגאל" גואק לעומתו זקן שאומר גם זאת „הם מודיעים קיץ איום: עיר מסריחה" השיטוט התל־אביבי, הכרוך בקינה על העיר שכילתה את עברה, חולף דרך בית הקברות הישן שבו מסרבים המתים לקבל את הגופים שהיו להם ומסתיים בנמל יפו שאליו ברח אי אז הנביא יונה בצאתו לתרשיש. כאן חל מהפך. מתל־אביב אנו מגיעים המדברה ואל מרכז הכימה מונק ידמי, „חייל מיוחד במינו", שכותו עמו, בין השאר, להוציא קול קורא במדבר מחורי בסנו הידעתו נתושה לשמור על המרחבים הריקים. וכל אשר מאחורי הסמלים, לפרשנים ולמביני דבר.

פנחס נגד חזן

מעשה דינה / מאת יהושע ביבר / ספרית תרמיל / 198 ע'.

השם בא לרמוז על מעשה נבלה שנעשה בנערה ועל נקמה אכזרית שנולדה ממנו – ברוח המסופר בספר „בראשית". ההקשר, מכל מקום, מודרני יותר ומעוגן בגליל העליון של סוף המאה הקודמת וראשית המאה הזאת. במושבה בת בלי שם בגליל (הגם שהסממנים למיניהם מזכירים את ראש פינה) נאבקים שני איכרים אמידים על מעמד ועל נכסים. מן הצד האחד ניצב מיסייה פנחס, ששרשיו המרמזים נטועים בחוגי הבארון ועיני רצונו לכונן פאבריקה של משי. מן הצד השני עומד חיים חזן הס"ס, שידו שלוחה בסחר הבקר ורעיו נתונה על ייצור טבק וייצואו אל מעבר לים. הראשון עירוני, השני אב לחמישה בנים ולבת. המאבק גואה, היצרים מתלקחים. בין לבין יש מעשה אהבים חשאי בין בתו של חזן, דינה, ובין אחד הפועלים ההפכים ששטוו רע ומר. המלחמה הגדולה מורידה את המסך „ואת אשר אירע לדינה [אחר־כך] במושבות יהודה ובתל־אביב, עוד נספר בבוא העת".

שנתון הממשלה

שנתון הממשלה התשמ"ו ראה אור בימים אלה, בעריכתו של יהושע ב. ובהוצאת שירות הפרסומים של מרכז ההסברה.

השנתון פותח בהודעת ראש הממשלה יצחק שמיר על הרכבת הממשלה וכינונה, מביא עובדות ומספרים על ישראל, סקירות עבודת הכנסת ומשרדי הממשלה ורשויות ממלכתיות, וכן לקט אירועים עיקריים ואירועים כלכליים.

„קברט ספרותי"

„קברט ספרותי" (מס' 17) יתקיים ביום ראשון, ח' בשבט (8.2) בשעה 9.30 בערב ב„בית הסופר" בת"א משתתפים: שולמית אפפל, מוטי בהרב, יהואש ביבר, וישראל בר־כוכב. בתכנית האמנותית: גיל כרמון (פסנתר); מיכאל מקיר (גיטריסט פלמנקו); עורך ומנחה: משה בן־שאול.

„במת סופר וספר" עם דוד גרוסמן

„במת סופר וספר", שתוקדש למפגש עם דוד גרוסמן ולשיחה על ספריו תתקיים ביום ד' י"ב בשבט (11.2) בשעה 16.30. במרכז הפרוגרסיבי רח' אוסישקין 38, ירושלים.

בשעה 18.00 ייסגר באותו מקום, מידע על בחינות הבגרות בספרות, קיץ התשמ"ז.

„צבע חדש"

עם שלמה ניצן – בצאת ספרו „צל של ספק" (זמורה־ביתן) – ישוחח בן־ציון תומר.

עם אשר רייך – בצאת ספר שיריו „סדר השירים" – ישוחח גבריאל מוקד.

בתכנית האמנותית: קטעי קריאה השחקנית רויה ישראלי; קטעי נגינה: יורם שרתוק – (סקסופון); מנחה: נתן יונתן.

האירוע יתקיים ביום חמישי, י"ג בשבט (12.2) בשעה 8.30 בערב, ב„בית־הסופר", רח' קפלן 6 ת"א.

נתן אלתרמן

(המשך מהעמוד הקודם)

של איסר בארי; אולם גם טיעונו של גרודזנסקי, ובעיקר תשובתו של אלתרמן, משמעים מתוך התייחסות גלוייה וסמוייה לפרשה הגדולה, ויש להבינם בהקשר זה. ואגב: הפולמוס הנוקב שבין אלתרמן לבין „אנשי הרוח" מתמקד דווקא במישור זה. אלתרמן תמה מדוע הם, דווקא הם, אינם מקבלים את מה שנראה לו כגדר מושכלות ראשונים.

ו

ולבסוף ישנו גם הגורם הפוליטי. פרשת לבון חוללה, כידוע, משבר פנימי חמור במפלגת פועלי ארץ־ישראל. ההיבט העיקרי של משבר זה הוא העימות שבין אלה שכונו בשעתו בשם ה„צעירים" (האישים הבולטים ביניהם: משה דיין ושמעון פרס) לבין הצמרת הוותיקה של המפלגה (לוי אשכול, גולדה מאיר, זלמן ארן ואחרים). עימות זה הביא למאבק־כוחות קשה במפלגה, שסופו פילוג: באביב של שנת 1965 פורשים בן־גוריון וה„צעירים" ממפא"י ומקימים את רשימת פועלי ישראל (רפ"י) המתייצבת כמפלגה עצמאית בבחירות לכנסת החמישית והעשירית בשלהי אותה שנה.

אלתרמן הוא בהחלט צד מוגדר גם בוויכוח הפוליטי־פנימי הנערך בתוך מפלגת פועלי ארץ־ישראל. במאמריו על הפרשה אין הוא מסתיר את חיבתו ואת הערכתו ל„צעירים", תוך שהוא מביע הסתייגות גוברת והולכת – עד כדי ביטויים של עוינות – כלפי הצמרת הוותיקה. כבר במאמרו הראשון בנושא הפרשה – „כשהדברים על־תהום" (אוקטובר, 1960) – יוצא אלתרמן להגנתו של מי שהיה אז סגן שר הבטחון, שמעון פרס, כנגד האשמות שהוטחו כלפיו מטעם לבון בוועדת חוץ ובטחון בעניין עדותו של פרס בפני ועדת אולשן־דורי. (יצויין כי מתוך ספרו של יצחק אולמן „דין ודברים" – שפורסם ב־1978 – אנו למדים כי בוויכוח מסויים זה הצדק היה עם פרס ולא עם לבון, ומיניה וביה גם עם אלתרמן). במאמרים שיבואו חוזר אלתרמן ומלמד זכות על ה„צעירים", כשהוא דוחה בתוקף את הטענות המקובלות כאילו אלה הם אנשים נטולי כל „ערכים", הלוקים ב„קריירזם" ושאיפת שלטון פליליות („מסביב ללקח", אוגוסט, 1961), בעוד שצמרת המפלגה – שאותה הוא מתאר לימים כ„הנהגה פוליטיקנית עסקנית, הנהגה שמליצותיה אינן אלא מעטה שקוף על גבי אופורטוניזם מבוהל וביקש פופולאריות בכל מחיר" („הכלי שנשבר", אוקטובר, 1965) – היא זו השומרת, כביכול, על הערכים המסורתיים של תנועת העבודה.

לכן אין לתמוה על כך שאלתרמן מחייב, באופן כה קטיגורי, את הפילוג שמתרחש במפא"י ב־1965. אמנם, לדידו של אלתרמן, כמו לדידם של רבים, טעם הפילוג הוא בראש ובראשונה טעם עקרוני, שיש לו, כמובן, היבט אישי מובהק, היינו סירובו של „הרחוב" במפא"י (בהנהגתו של לוי אשכול) לחקור את הפרשה, כפי שתבע זאת בן־גוריון, שאף זכה לברכתה של „הסמכות המשפטית המוסמכת שבמדינה". עם זאת אין אלתרמן נמנע מלהכיר – אם כי בדרגה שנייה של חשיבות – בצורך הלגיטימי של ה„צעירים", שלדעתו נבלמו שלא בצדק על־ידי הצמרת הוותיקה – למצוא להם, כלשונו, „פורקן של סיכוי להיות לגורם חפשי ומשפיע בשאלות ההווה הכלליות". זאת במאמרו „לישרים תהילה", (יולי, 1965) שפורסם בחלקו כמודעת בחירות מטעם רפ"י, ושזכה לתגובות סוערות מצד ותיקי מפא"י, דוגמת זלמן ארן, ישראל גורי ואחרים. יש לי להוסיף ולאמר כי במאמריו המאוחרים של אלתרמן, דוגמת המאמר הקצר „התמורות והערכים" (אוקטובר, 1965), נוקט הכותב עמדה חיובית כלפי „הבשורה" על־פי רפ"י, אף כי אין הוא נותן לעצמו בשום מקום דין וחשבון מפורש, מנומק וביקורתי ביחס למצעה הפוליטי והחברתי. (כדאי לציין שלעניין זה יש כמה התייחסויות במבקרי העבודה של נתן אלתרמן. בין היתר נמצא בו סיכום מפורט של מאמר של שמעון פרס בשם „השלב הבא", הכולל את המסר העתידי של רפ"י, ובשוליו רשומה ההערה הבאה: „לציין – הלך רוח זה וכוח זה הוא דבר (שעל) המפלגה לספח אותו ולא לראות בו קאריירזם וכדומה מתוך פחד של זקנה"). הזהות זו באה לידי ביטוי גם במעשים: אלתרמן משתתף בפועל בתהליכי הקמת רפ"י, נותן היתר לעשות שימוש במאמר משלו בתעמולת הבחירות, משמש כמועמד במקום ה־119 של המפלגה לכנסת, ולימים הוא נוטל גם חלק – באופן בלתי־סדיר – בפורומים מפלגתיים שונים.

ז

פרשת לבון מהווה, לפי הבנתי, אירוע הרה־גורל בתולדותיו של אלתרמן. ההזדהות שבין אלתרמן לבין דוד בן־גוריון, שראשיתה עוד בימים של טרום־מדינה, מגיעה בשלב זה לשיא שלא היה כדוגמתו. כתוצאה מכך נתאשש בתודעה הציבורית הזיהוי שבין המשורר למדינאי. האופוזיציה לבן־גוריון היתה, ממילא, לאופוזיציה לאלתרמן – ותהליך הדה בן־גוריוניזאציה בחברה הישראלית (ובכלל זה בספרות העברית) שהוזילתו בימי פרשת לבון הגביר באופן משמעותי את תאוצתו של מה שמכנה מנחם דורמן בספרו החדש בשם „התהליך האנטי־אלתרמני" בספרותנו. עם פרשת לבון חדל גם אלתרמן – באופן סופי ונחרץ – מלהיות מבטא של איזשהו קונצנזוס פוליטי וחברתי. לא זו בלבד שהוא מתייצב – במשך שנים – לצד אישיות, לצד עמדה ולבסוף לצד סיעה שנדחקו לשוליים, אלא שבמהלך הפרשה מוצא עצמו אלתרמן, בתוקף הנסיבות, בעיצומו של פולמוס חריף ביותר עם גורמים רבי־חשיבות ועוצמה בציבוריות הישראלית: הוא מצוי בעימות חזיתי עם האינטליגנציה (אנשי־הרוח הסופרים), עם השמאל הישראלי (מפ"ם, אחדות־העבודה) וכמובן גם עם המנהיגות של מפלגת השלטון, מפא"י, ובכלל זה עם ראש הממשלה לוי אשכול. אגב: אם ניתן להעמיד ספר של מאמרי אלתרמן בפרשה, הרי שניתן לצרף לפתחו לכדי חוברת את המאמרים, חלקם בעל־ערך, שנכתבו אז נגד אלתרמן. ולבסוף: הצטרפותו של אלתרמן לרפ"י מסמנת מפנה סטרוקטוראלי בדפוסי ההתנהגות שלו. מעתה אלתרמן איננו רק הסופר־המתבונן, ולו גם מעורב (כפי שהקפיד להיות כל השנים) אלא שהוא גם „עסקן", הנוטל חלק פעיל וגלוי בחייה של מפלגה פוליטית. שאלה לעצמה – שלא כאן המקום לדון בה – היא באיזו מידה נטישת מפא"י, העזיבה הטראומטית של בית „דבר" (כתוצאה ישירה של פולמוס הפרשה) וההשתייכות לארגון המזוהה עם „הימין" של תנועת הפועלים הכשירו את הדרך להצטרפותו של אלתרמן לתנועה למען ארץ־ישראל השלמה מיד לאחר מלחמת ששת־הימים.

האם צדק אלתרמן בריבו זו שאלה שקשה להשיב עליה, אך קשה גם להתחמק מלהשיב עליה. בזמנו האשימו את אלתרמן ב„פולחן האישיות". טענה זו, שהושמעה באופן אירוני בעיקר על־ידי חוגי השמאל (בנוסח, יערי, דניאל ברגהנם, אך גם אחרים), תלתה את התנהגותו של אלתרמן ואת עמדותיו בפרשה כבאמונה עיוורת ל„מנהיג". אלתרמן השיב למתרפזו בכמה הזדמנויות: טיעונו העיקרי היה שהוא, כאדם בן־חורין, המשוחרר מתסביכים של פולחן האישיות, רואה עצמו רשאי „לגנות מה שראוי לדעתו לגינוי ולהוקיר זה שראוי לדעתו להוקרה", ובתוקף זה הוא לא יימנע „מלהביע בקול ובשמבי, כל שעה שהוא רואה צורך בכך, מידת יראת־כבוד שבו ומידת הכרת תודה והערכה שבו למעשים ותופעות ולאישים – כן, גם לאישים – שערכם נעלה בעיניו". („פתחי שאו", ספטמבר 1961). תשובתו זו של אלתרמן מקובלת עלי, והיא עומדת, לדעתי, במבחן הכולל של דרכו כסופר פוליטי, ובכלל זה במקרה שלפנינו.

עם זאת אין להסיק מכך כאילו עמדתו של אלתרמן בפרשת לבון היא ללא־רבב. אדרבא: מי שלומד כהלכה את הקורפוס הנידון עשוי בהחלט לגלות בו נקודות־תורפה. יש, למשל, כמה סתירות פנימיות, שמהן אפשר להסיק על מקרים של „יישור קו" עם בן־גוריון. לדוגמא: אלתרמן משלים עם זיכויו של לבון על־ידי ועדת השבעה – אף כי הוא מסתייג מכך שאין זה גוף משפטי – אולם מאוחר יותר הוא נסוג מעמדה זו, כנראה בעקבות בן־גוריון. בלהט הפולמוס נמנע אלתרמן, במרבית המקרים, מלהודות אף במקצת הטענה; וכשהוא עושה כן – כגון בפרשת ההדחה של לבון ממשרת מזכיר ההסתדרות, שהיא עוולה ציבורית שאין עוררין עליה ואפילו בן־גוריון בספרו „דברים כהוויתם", מגער הוצבו ממנה) – הוא עושה כן, לטעמי, בקול ענות חלושה. גם התייחסותו של אלתרמן לרפ"י מעוררת כמה סימני שאלה, וקשה שלא לראות בה מידה של נאיביות וקוצר ראות פוליטי.

עם זאת, במרחק השנים, יש להבדיל עיקר מפני טפל: העיקר הוא התגייסותו המלאה של נתן אלתרמן לצידו של דוד בן־גוריון במערכה ציבורית קשה ולא־פופולארית למען עניין ולמען עיקרון שהם בנפשה של הדמוקראטיה. נדמה לי שההתפתחויות שחלו מאז במשפט הישראלי ובעולם המושגים המשפטיים של החברה הישראלית – בצד הגילויים הפנקסניים אודות פרשת לבון הכלולים בספרים רבים שפורסמו בשנים האחרונות בעניין זה – כל זה מחזק את ההכרה בדבר צידקת התביעה הבן־גוריונית שעמדה ביסוד המחלוקת על פרשת לבון. נסיים בזה שנביא מדבריו של משה בן־זאב, לשעבר היועץ המשפטי לממשלה, שדרש לאחרונה בנושא של ועדת חקירה במסגרת הרצאה שהושמעה לרגל פתיחת אירועי שנת בן־גוריון (הדברים פורסמו לא מכבר ב„דבר"). בין היתר אמר בן־זאב:

„...(בן־גוריון) לא הצליח להביא לידי חקירה של „העסק ביש" עצמו או של הסתעפויותיו השונות באמצעות ועדת חקירה, המורכבת משופטים, ואף הותקף קשות על הדרישה שהציג בעניין זה. אך הוא גרם לכך, שלתוך הצמרת המשפטית־פוליטית של המדינה חדרה ההכרה, שלעתיד לבוא חייבת להתקיים הפרדה גמורה בין הרשויות, ועל הממשלה להימנע מליטול לעצמה תפקידי בירור והכרעה בעובדות שנויות במחלוקת כדוגמת „ועדת השבעה" בפרשת לבון; תפקידים כאלה מן הראוי שיתבצעו ב„ועדות חקירה משפטיות"... פוליטית היסטורית היה זה ודאי נצחונו המאוחר של דוד בן־גוריון במלחמתו העקבית בעניין פרשת לבון".

ואני מבקש להוסיף: גם של אלתרמן.

(הרצאה שהושמעה בכנס על יצירתו של נתן אלתרמן, שהתקיים ב־20.11.86, בבית בן־גוריון בת"א. הכנס נערך מטעם אוניברסיטת בן־גוריון בנגב והמרכז למורשת בן־גוריון)

גולה רוחנית

(המשך מהעמוד הקודם)

המערבי". כגולת הכותרת מכריז הוא כי „יציאת מצרים־המערב אין משמעותה שלילת המערבי, שולל – או לא שולל טוב. מכריז הוא על אחרות ולפתע רואה הוא לפניו חזון, או חזון לאומי־אוניברסאלי. חדש של היהודיות: „אין הכוונה לשיבה אחורנית... אחרות זו היא נסיון אוניברסאלי... היום היהודים הם מולידים עידן חדש, יצירה של היסטוריה חדשה. הם נושאים בעולם את עתיד הבריאה... האחרות היהודית, טרם ראתה אותה עינו של אדם. אחרות נבואית". הקיצור: ימות המשיח, מבלי שיאמר לנו במה אחרות זאת תשיג את הגאולה השלמה.

★

המדובר הוא בקבוצה (שאינה קבוצה מאוד מגובשת, בכשר ביטויה. מבטאים הם את התפתחויות היהדות החדשה – כל אחד על פי דרכו. כאן אתאכזר כלפיהם, דווקא משום שהם רוגלים באידיאולוגיה הנאמרת בעניין אני יהודי ללא הסתרת. מוצאי אני צופני ללא גלוריפיקאציה של אחרותי, שידעה אתמול את הבצאתי מן המחנה לספר מכות השואה אני באה על מורשת עמי בקודים הגדולים, ללא ידיעה אנטימית של מורשת זאת; אני מצדד במדינת ישראל, גם אם לא קיימת, אך לא קיימה עדיין את התקוות שתלו בה אני תומך בכל הציונים המוסריים והנבואיים של היהדות, בעולם המושחת שבו אנו חיים. מה שלא נאמר בוודאי אלה, ייאמר כאן על ידי, ומתוך ממוקדי כיהודי, כציוני, כמיוסם הצמא לכל תרומה שכל אינטלקטואל יהודי יכול, והיה יכול להביא למהיבתנו השרויה עתה במשבר רוחני די עמוק. כאן בא הוויכוח האילם של הוגים כגים אלה, לחיפוש עצמי: טוב לי בפאריס, טוב לי בגולה, טוב לי באחד מקרים שאני לעתים מקיש. צמאנו השואגת אל הכמבע מלשורת את עמי. מעדיף אני – עם כל שאר הרכה שבין צירותי – לחיות בגולה – וזהו זה.

רומאן חדש של אהוד בן עזר

בימים הקרובים עומד לראות אור רומאן חדש, השישי במספר, של אהוד בן עזר, „לשוט בקליפת אבטיח", בהוצאת דבבולד־קניג. זהו רומאן על נעורים במושבה ארצישראלית, בסוף שנות הארבעים, ואחדים מגיבוריו כבר הופיעו בבגרותם, ברומאנים קודמים של בן עזר, ובכך הוא משלים מחזור בן ארבעה רומאנים, על פי סדר התרחשותם: „לשוט בקליפת אבטיח", „אנשי סדום", „לא לגיבורים המלחמה" ו„הסקס הנפשי".

דירות

וילות ובתים

קבלנים וציבוריים

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

שכרון

חולון – בת־ים

ת"א–יפו

דירות למכירה

למשרד פרסום

דרוש/ה **ביצועיסט/ית**

עם נסיון מוכח של שנתיים לפחות

לפנות בטלפון 03-622540

החל מיום ראשון לריקי

עירית יבנה
למחלקה לשרותים חברתיים
דרושים

* **עובדים סוציאליים** לטפול כוללני ועובדים קהילתיים במשרות חלקיות
* **רופא שיניים** להפעלת מרפאת שיניים קהילתית

בפרטים נוספים לפנות: למחלקת שרותי רווחה 08-439811

דרוש

לולן

לעבודה בארץ דוברת אנגלית באפריקה.
בחברה בינלאומית בניהול ישראלי.

הכישורים הדרושים:

* נסיון בניהול לולים כולל פטימים או מטילות בקנה מידה גדול במשך 10 שנים רצופות לפחות.
* ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
* גיל 35-55.

למועמד מתאים ינתנו תנאים כספיים נאותים. המגורים הם בשטח החווה. בעקרון, השהייה בארץ השרות היא ללא משפחה

לעובד תנתנה 4 חופשות מולדת לשנה.

המעונינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון. לת.ד. 6533 תל־אביב. רק מועמדים מתאימים יענו.

סודיות מובטחת

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרושים

1. **מרפאים בעיסוק** למשרות מלאות וחלקיות בתחום שיקום פיזיקלי של מבוגרים, טיפול בילדים וטיפול בחולים בבי"ח כללי.
2. **רוקחים** לחלוקה וייעוד בעין כרם והר־הצופים.
3. **טכנאי רנטגן** מוסמכים, למשרות מלאות או חלקיות
4. **שיננות וסייעות** מוסמכות עם תעודה מוכרת ממשרד הבריאות.
5. **מזכירה דו־לשונית** עם ידע בהדפסה (אנגלית/עברית)
6. **מהנדס מכונות** בעל נסיון של 5 שנים לפחות בתכנון ואחזקה מעליות.

המעונינים יפנו בכתב לאגף כח אדם, קרית הדסה, ת.ד. 12000 ירושלים או בטלפון 447156, 02-446226 בימים א'-ה' עד 13:00

עמינח
למפעלנו בניר־צבי (ליד רמלה)
דרוש **מנהל מתפרה**
לנהול מתפרה (כולל גזירה) בהיקף של כ־20 עובדים.
* מספר שנות נסיון בתפקיד
* רצוי בוגר מכללת שנקר
יועדפו מועמדים הגרים באזור.
* 5 ימי עבודה בשבוע.
המעונינים יפנו טלפונית למח' כח אדם – עמינח. טל. 08-220-777

לרכבריה חדרה דרוש
מנהל/ת מכירות
בעל רכב חובה
ת.ד. 619 נתניה

לחברה יצרנית
דרושה
מזכירה
+ הדפסה
+ ידע באנגלית
לעבודה מעניינת, תנאים טובים למתאימה
טל. 03-9234326

צ'מפיון מוטורס (ישראל) בע"מ
יבואנים כלליים של פולקסוואגן אודי
במחסן חלפים ארצי
דרושה
פקידה טכנית
בעלת נסיון של שנתיים
בניהול מלאי במחשב.
נא לפנות לגב' יפה טלפון 785111

למפעל רמה בע"מ בקצרין
דרוש
חשמלאי תעשייתי
לעבודת אחזקה במפעל בעל ציוד מתוחכם.
העבודה במשמרות.
תנאי שכר טובים,
מגורים באזור הכרחיים.
06-962202

בר טל דרושים
תעשיות מתכת בע"מ
ריהוט אלקטרוני • מבלטים •
1. **מזכירה / פקידת מכירות**
2. **מבנאים**
משרה מלאה 5 ימים בשבוע
בת־ים. אזור תעשיה. טל. 5515951

למפעל סריגה
בבית־שמש, דרושים:
סורגים מקצועיים
במכונות עגולות,
לעבודה במשמרות.
פרטים, טל: 02-917357-8

למשרד אדריכלים
דרושים
אדריכלי פנים
בעלי נסיון רב
טל' 03-269312, 03-256354

לחברת יבוא
בענף המכוניות
לעובד שבבי חדש
איש מכירות
עם נסיון
טל. 03-370386

אם את סרגנית
בעלת מכונת סריגה ביתית
ומעוניינת לעבוד בזמנך ובבית
התקשרי 03-772745
בימים א, ב, ג, 8.00-11.00

לחברה בענף האלקטרוניקה
דרוש
מחסנאי אלקטרוניקה מנוסה
לניהול שוטף של המלאי, כולל הכנת ערכות לייצור.
נא לפנות בכתב
לת.ד. 39334 תל־אביב 61392

לדון לי בגדי ים וחוף
דרוש
איש מכירות
נמרץ ובעל הופעה.
עדיפות לבעלי נסיון
בתחום ההלבשה
התחתונה 03-823285

FIAT
דרושים
למוסך המרכזי ברמת החייל
* **פקידי קבלה**
* **מחסנאים/מפט"ים**
נא לפנות למנהל המוסך
03-83181

גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית
למשרד פרסום
תנאים מעולים
טל. 03-321686

קרוסל חפצי נוי בע"מ
רח' תבל 20 ר"ג טל. 7516180-1
דרושים
1. **מזכירה** למח' יבוא כולל טלקס
2. **מנהח"ש** סוג שלוש + מחשב
3. **עוזר למחסנאי**
נסיון קודם הכרחי.

עירית תל־אביב־יפו

לעירית ת"א־יפו דרושים
נהגים
בעלי רשיון נהיגה מעל 15 טון,
יוצאי צבא עד גיל 26, לעבודה במשמרות.
המעוניינים יפנו למחלקה לכיבוי־אש רח' בזל 35, ת"א או בטלפון מס' 5462222 – לתאום ראיון.

מכבי
לקופת חולים
רופאים כלליים
למרפאות הקופה בפתח תקוה
וברמת השרון במשרה מלאה
עם 3-4 ימי פיצול.
מהמועמדים נדרשת התמחות
של רפואה פנימית או משפחה,
או נסיון מעשי של 3 שנים
בעבודה בבית חולים.
רופא קרדיולוג
(שסיים התמחות) ל־2-1
משרה במכון הקרדיולוגי
ברעננה שעות עבודה גמישות.
לפנות טלפונית לישראלה –
03-915312

"אלפא־נת" מחשבים ותקשורת דרושים
1. **טכנאי שירות P.C.**
עם נסיון לעבודה, במעבדת החברה
2. **איש מכירות**
למערכות P.C. עסקיות
3. **איש מכירות**
לאולם התצוגה בתל־אביב אחה"צ
4. **קלדנית**
בעלת נסיון, לעבודה במערכת מלאי "חשבשבת"
תנאים טובים למתאימים, כולל אפשרויות לקידום
לפנות בכתב־יד בלבד לת.ד. 23142 תל־אביב 61231, לציין פרטים אישיים, נסיון והכשרה מקצועית.

למפעל טכסטיל במרכז הארץ
דרוש:
"מנהל שיווק – מכירות"
כישורים:
1. נסיון מסחרי, שיווקי בענף הטכסטיל בארץ.
2. הכרת שוק החנויות הקמעוניות ורשתות השווק בארץ.
3. יכולת טובה בניהול מו"מ מסחרי.
התפקיד כולל:
★ פיתוח תחום השווק
★ איתור יעדים חדשים
★ אחריות לתפעול מערך סוכני מכירה.
נא לפנות בצרוף קורות חיים, השכלה, נסיון קודם ומשכורת מבוקשת אל ת.ד. 4061 רמת־גן.
(סודיות תשמר בקפידה).

לבית הבראה "מרגוע לעובד" באשקלון דרושים
* **מנהל חשבונות ראשי.**
* **פקידת קבלה מקצועית.**
* **גנן ראשי.**
על המועמדים המתאימים לפנות למרכז קופ"ח, רח' ארלוזורוב 101 ת"א, לח' קפלן קפון, טל' 03-433442

דרוש
איש אחזקה
בעל רקע טכני
העבודה במשמרות — בת"א
טל. 03-382580, 03-378277

דרוש לב.ג. "יצרני בדים"
אורג
לעבודה ב־2 משמרות
טל': 03-471245-6
לבקש את משה.

למשרד רואה חשבון
דרוש
מבקר בעל נסיון
טלפון: 614866

ל"מגן ביהודה"
אנשי מכירות
פעלתניים + רכב עם נסיון מוכח במכירות, רווחים מרהיבים
טל. 03-5516021 03-5519536
למקיימים יתרון

לחברת בנין והשקעות בת"א
דרושה
מזכירה
בעלת נסיון
לפרטים טלפון 03-371087

למפעל תעשייתי חדיש בראשון לציון
דרושים
מבקרי איכות (למשמרות)
דרישות המשרה:
1. בוגרי בית ספר מקצועי ארבע־שנתי.
2. נסיון בעבודה דומה בתעשייה – יתרון.
3. עבודה בשלוש משמרות.
להתקשר 03-9612919 בין 8.00-15.30

דרושה אחראית לתפעול מחשב דיגיטל 11/23
בעלת נסיון וידע בקלדנות לשבוע עבודה מלא בת"א
שעות העבודה 07.30-16.00
טלפון: 03-656416

לת.מ.א
דרושים מסגרים
לייצור יחידות מיזוג אויר + עוזרים
להתקשר החל מיום ב'
לטל' 03-5516377 לאבי

לחברת שיווק
דרוש
איש מכירות
בתחום הרדיו
וטלויזיה במעגל סגור.
★ ניסיון של 3 שנים
★ בעל רכב
ב.ק. בע"מ
ארלוזורוב 29 תל־אביב
03-653716-7

■ ליבוליך תקשורת אנשי התקנה ושרות יוצאי חיל הקשר רשיון נהיגה מאזור רמת-גן תל-אביב מלפור. (#10640) 499588

פקידים/ות

■ קלדנית (ממוק) מנוסה, רצוי בהעברת חומר ... (#11034) 03-298877 ,8.00-14.00

■ תמלילנית, כתבנות, מזכירות ... 03-774212 (#9784) 03-774831

■ מזכירה ... 03-240207-8 (#12368)

■ 52 ש"ח לשעה ... (#12387)

■ פקידה, הדפסה ... (#9671) 03-203852-3

■ פקידה כתבנית עברית/אנגלית ... (#9656) 03-7517187

■ להברת מבצר ... 052-556110 (#9644)

■ מבצעי שיווק לתחלוקת ... 03-7515350 (#6608)

■ דרוש פורש לסבלנות ... (#7400) 03-822040

■ למשרד בתי"א דרוש פקיד ... 03-337273, (#6586) 03-336892

■ לממשק שלוח, דרושים/ות ... 03-240969 (#6542)

■ ליקוירוס שרותי ביא, דיזנגוף 155 תל-אביב 03-240291-2 ... (#9469)

■ משקרות עובדים ... 03-236220 03-258936 (#9434) 03-222184

■ להברת לשרותי ... (#7614) 03-221214

■ להברת היולנואי ... בורדות אקבטרה. (#7583) 03-237457

■ ... תל-אביב 235229, חדרה: 03-238804, פ"ת: 063-35905, נתניה 03-919904, ראשל"צ 053-30272, הרצליה 03-941773, רמת-חן 052-545166, קריתנח 055-31520, חולון 051-881203, רחובות 03-846253 (#7606) 03-437678

■ אנשי מכירות ... 03-297741 (#8555)

■ דרוש דפס מולטילים ... (#7081) 03-836869

■ תרומה בכסף ... (#7565)

■ ... 052-31568 (#7043)

■ ... 03-281391 (#7015) 03-283548

■ דרוש בחור לעבודה ... (#7426) 03-831491

■ ... (#7424) 06-767085

משרדים

■ למכירה מבנה בית קטן ... 03-862064 (#9446) 03-864803

■ ... 03-612192 (#7506)

■ ... 03-658454 ... (#10728)

■ ... 03-825557 (#9732)

■ ... 03-264637 (#9703)

■ ... 03-838339 (#9670) 03-820650

נתניה

דירות

אשדוד

הצעות עבודה

מבני תעשיה

■ 1100- ש.ח. להורדת ... (#10841)

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

■ להשכרת אולם תעשיה 240 מ"ר ... בבני-ברק 03-456902 03-456882 (#10839)

חנויות

■ להשכרה בבאר-שבע ... 03-8631021 ... 03-8618383 (#9756)

מגרשים

דירות למכירה 3-3½ חדרים

■ ... 03-5525731 (#7689)

ביקוש דירות

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות בשכ"ח

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

עסקים

■ ... 792271 (#8724)

רכב

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

פינה חמה ללב"י

הקרן למען בטחון ישראל

השבוע

התרומה הגבוהה
עירית יבנה והמתנ"ס תרמו את ההכנסות מארוע למען לב"י
7,200 ש"ח

התרומה המרגשת
אברהם אריאב ואברהם אביטל תרמו להולדת הנכדה נורית
100 ש"ח

התרומה הצעירה
תלמידי בית-ספר תלם חולון – תיכון למקצועות המינהל תרמו
300 ש"ח

היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י

קרן לב"י רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל-אביב 64734

הלוח הכללי

הד כפול ומכופל

חוק ההעסקה שווה בעבודה תשמ"א 1981

אופל

אלפא רומיאו

■ אלפאתרומאו ספרינט 1.6, 85
02-523976 ,02-521586
(#10872)

אמריקאיות

ביקוש עבודה

מכוניות

■ האם ניסית למכור את כלי רכבך המשומש? לא הצלחת? אנו נקנה ממך את מכוניתך וניבאה עבורך מכונית חדשה אפשרות לתשלומים בכל סוגי המכוניות. 1987 בהספקה מהירה, "אורלי" בעיים בהרצליה 70 ת"א 03-293005 03-283984
(#11064)

■ דרוש מלגזן/ מחסנאי למחסן עצים בת"א 03-371547 03-381617
(#10919)

■ לבית ספר מכבי בת"א רישיון לחשמל דמוכרנית (#7123) 03-376184

■ "ימקנ'גל" השכרות רכב: פורד מודיום 85, מינג 584 פורד 85/ 83 בהבצאה ביטאר 86 03-810245 (#7096)

■ בקיש 1987 5 דלתות, אוריונאטית 1600 מצויק חדשה אפס קילו, מסירה מיידית. 03-283984-5 (#6874)

■ 80 ראשונה 1985 מיניו 17.800 ק"מ בחדשה! 052-547558 052-545693 (#6966)

אאודי

אוטוביאנקי

עובדי מחסה

■ לתעשיית ברגים תולון מחסן מכונה להחזקה המכיר על דרוש ידע ברזגיות, כרי כום חרמוני. 03-808925 (#7415)

■ רוגנים סי.אי.2. לעבודה קבועה כל השנה תנאים מר־ בים טלפון 379585 (#10585)

עובדי מוסך

■ למוסך ישראלי דרושים מכונאי רכב בעל 839892 (#7501)

שומרים

פנסיונרים

שליחים

סוכנים — מקדמי מכירות

■ דרוש איש מכירות (סוכן) עצמאי ומבונה ארכב לשיווק באזור המרכז לציביקה 03-662958 (#11058)

■ לחברה מובילה לייצור כלי מטבח לתעשיה מקוים/ות ברחבי הארץ. נסיון עדיפות, יצור לקוחות למתאימים ת.ד. 1040 חולון (#10738)

■ להברת מתנה שירותים דרושה סוכנת מכירות מנוסה ארכב, בשעות 053-899426 03-283993 בטלפון (#7258)

נהגים

מחסנאים

מוכרים/ות

פועלים/ות

עובדי נקיון

■ למשרד איגוד ונשוקט המקצועי על המשימות באזור המרכז דרושים פועלי בקיון. (#9445) 03-444272

■ מסגרי מסגרות, פקידי השכר ירושלים מעולה לעבודה. מ־ 03-240207-8 (#6465)

■ מתנורות, מסמכות מזמינה 03-240207-8 (#10713)

■ לרלוקה קבלני חשמל דרושים חשמלאים 03-381015 03-384186 (#10657)

עובדי יהלומים

ספרים/יות

שרטוט וגרפיקה

חשמל ואלקטרוניקה

■ ליקרו"ד שירותי בייא, דיזנגוף 155 תל־אביב 03-240291-2 דרושים חשמ־ לאים מוסמכים עם ידע באלקטרוניקה ועוזרי חשמל־ אים (#9486)

■ מנהגי אקסקלוסיבי (#6220) 03-637724

■ למפעל גדול דרוש גזרן בעל נסיון תנאים מוב׳. 5 ימים בשבוע + ביטוח־פנסיה 03-826257-3 (#10609)

■ מכנאי הקבוצה עם נסיון להתקשר בייס ריב (#7105) 03-614565

■ להברה בינלאומית בר־ רמת־גן דרושה מזכירה עם 3 שנות נסיון עם קשרי בינלאומית. (#9579) 03-219043

■ מקודת עובדת שלמות שמונת ימים... 03-240207-8 (#6477)

■ לאוטנת עובדת... דרושים... 03-265852-3 (#9669)

■ לקבוצת המודיעוני בעזר לינה מודיעין וק ארנצל 03-7511627 ,03-7510173 (#9554)

■ להבר״ח המכב׳ 3 לעבודה (#6619)

■ לאומנה... פקידות... 02-919061 (#5265) 03-919174

■ מזכירה למחלקת שיווק למפעל גדול בחולון נסיון ב־ ניהול משרד והשפה עברית אנגלית 03-240207-8 (#6919)

■ קלדנית (מדך) מנוסה בתוכנית הראשונה ה/ אר פולשות ביינוני אוחק אנו מחפשים. אנו מציעים לך עבודה במקצועה מבוקשת ומעניינת... בן־יהודה 12 ת״א א׳־ה׳ 03-298877 08.00-14.00 (#6873)

■ מקידת רכש תייל מנוסה לחברה גדולה בתל־אביב (אנגלית ברמה גבוהה) + טל׳ 03-240207-8 (#6458)

■ מעסיל/ת מלקם עברית אנגלית למשרה קבועה 03-240207-7 (שכר גבוה) (#6381)

■ למבת ראשי בעל נסיון במסעדת ערוצים באו המרכז (#12367) 03-225529

■ לדירה הרצל 119 ת״א 03-839151 תפורות מקבני (#11033)

■ למפעל לייצוא דרושה פקידת בעלת נסיון אנגלית תקשורת תעבודות תוכנה (#10654)

■ תכנת בגרונות, עם ניסיו־ ן בניהול משרד, להקופה ממ־ ושכת, בשכר גבוה. בן־יהודה 12 ת״א, א׳־ה׳ 8.00-14.00 03-298877 (#10630)

■ לאומנת אקספורטיים דרוי עם תרגומים בעלת ניסיון וי־ כולת תפירה דוגמאות. (#10644) 03-829895

■ לאומנת פריק מוכרי ילדים דרושה/ת מדליבוביות מנוסה תנאים טובים 03-656606 (#10754)

■ לוגוטק־אוטרזין רושנגן דרושה קלדנית/מעולה עם ניסיון בניהול מלאי, 5 ימי עבודה בשבוע, להתקשר מ־ 03-7511627/9 יום א׳־ה׳ (#9768)

■ נקבנית על מחשב אי.בי.אם לעבודה בתקופות עבודה משרה מלאה, 5 ימי עבודה 6 שעות 03-5513882 03-5516888 (#5263)

■ לאוטנת פסח דרושים תוספות בתחיות במקום מובחרים מוסדים. 03-654200 (#7035)

מחשבים

עוזרות ומטפלות

■ מקודת יוצא מנוסה ליום עבודה ארוך, לתקופה מ־ מרוכזת, ידע באנגלית, עברית. בן־יהודה 12 ת״א, א׳־ה׳ 8.00-14.00 03-298877 (#7077)

■ להברה מסחרית בת"א דרושה פקידה מנוהלת כולל שליחויות. 03-332656, 03-336488 (#9435)

■ לפרסום אראלי מקידה מנובחרת הנוון ידע אנגלית... (#9123) 03-235288

■ לחברת אלקטרוניקה דרושה למשרה מלאה מתוכ־ ניתה / מזכירה שפת אם אנגלית, הדפסה על מעבד תמלילים להתקשר לאביבה (#7546) 052-541122

■ דרושה מזכירה רצינית ונבונה לעבודות משרדיות (#7278) 03-831491

■ פקידה+ נסיון בהנהלת ח״ש יום שלם באזור תל־אביב. (#6993) 03-375788

הלוח הכללי
השבועי והשביעי!

הכ:1 מן הארכיון

הלוח הכללי

פולקסווגן

פיאט

פיז'ו

אופנועים וקטנועים

■ יזמים אופנועים מגוון חלפים ואביזרים לכל דגמי מחוזי המשווקים בארץ (#6268) 03-372476

איתור רכב גנוב

ביקוש רכב

השכרת רכב

חלקי רכב משומשים

רנו

סימקה-קרייזלר

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

[illegible]

■ מרכז מורשה סובארו בירושלים 03-805858 (#7438)

מרצדס

סובארו

לנציה

מסחריות

וקסהול

טלבוט

טנדרים

ג'יפים

דטסון

וולבו

■ מורד מגדבודי 1960 לאי מגמוש 02-863989 (#7228)

■ אופטה 1978 במצב נדיר+ מערכת משמע 17.80 (#5190) 03-903450

אנ.ס.יו.

ב.מ.וו.

הלוח הכללי

הד כפול ומכופל

הלוח הכללי · ידיעות אחרונות · הלוח הנפוץ ביותר · ראשון ב"דבר" בבוקר

לחברה תעשייתית ברעננה
דרוש
מנהל חשבונות סוג 3
בעל מספר שנות נסיון.

בדבר פרטים נא להתקשר טלפון: 03-297111 מיום א'

מוסד ממלכתי באזור תל אביב מחפש:-
מנתח אותות

לנתוח מדעי של אותות פיסיקליים תוך שמוש בציוד מדידה חדשני מגוון וממוחשב ובשיטות מתמטיות והנדסיות מתקדמות.

* העבודה נעשית במעבדה משוכללת, והתפקיד כולל שימוש בציוד מדידה אנאלוגי וסיפרתי מתקדם ובמערכות עיבוד ותצוגה ממוחשבות.
* הנסיון מלמד שבעבודה זו מצליחים, ומוצאים עניין, בעלי כושר אנאליטי, תפיסה טכנית טובה וכושר ריכוז.
* המשרה מוצעת לבעלי תואר ראשון או שני בפיסיקה או במדעים מדוייקים.
* נסיון קודם לא הכרחי, עדיפות לקצינים צעירים – אפשרות קידום.

מועמדים ישלחו קורות חיים ל-"מנתח", ת.ד. 10248, ת"א (מיקוד 61102)

★ ★ ★

אופטיקה אנו
דרושים שותפים להצלחה

* אופטומטריסט
* אופטיקאי
* מוכרות

תנאים מעולים ואפשרויות קידום למועמדים המתאימים
טל. 03-233180

למוסד ציבורי גדול
דרושות
עובדות נקיון
לשעות אחה"צ.
נא לפנות: 03-431796

יחידת האבטחה במסופים בגבול ישראל-מצרים
דרושים
בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני

שכר: עד 1,000 ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.

הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי). ★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחוייבו בעדשות מגע רכות) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (ערבית-יתרון).

הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.

ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, רח' בן-יהודה 77, תל-אביב, קומה ג', בימים שלישי ורביעי, 10-11.2.87, בין השעות 09.00-13.00.

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו-3 תמונות.

אקספרטים
משאבי אנוש לטכנולוגיה בע"מ
מיסודה של משאבי אנוש גיוס והערכת מנהלים בע"מ

למפעל העוסק בתחום חומרים המיועדים לתעשיית האלקטרוניקה
דרוש
מנהל מפעל

התפקיד: ◻ ניהול מפעל לייצור.
◻ קליטת טכנולוגיות חדשות מחברה אמריקאית.
כישורים: ◻ רצוי מהנדס כימי, פולימרים.
◻ נסיון מוכח בניהול ושווק.
מקום מגורים: צפון הארץ.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101. סודיות מובטחת.

מנהלים בע"מ
איוש וניון מנהלים ועובדים בכירים
בית אסיה, ת"א 65241 טל. 03-680728 ת.ד. 4665 ת"א 61048

לקונצרן תעשייתי
דרוש
מנהל מצבעה

ניהול אגף יצרני המבצע צביעה, אשפרה והדפסה של בדים. האגף מורכב מיחידות יצרניות רבות, שונות זו מזו בטכנולוגיה ובתהליכים.

ביצוע התפקיד דורש הבנה טכנית גבוהה בנושאים מגוונים (רצויה השכלה בנושאי מכונות או כימיה), ראיית התהליך כולו ושילוב פעילות האגף בפעילות של ס"ה המפעל.

התכונה המרכזית הנדרשת לתפקיד – כושר ניהול גבוה, מעל למקובל של אנשים ומערכות.

***מקום העבודה** – הגליל המערבי.*
מגורים באזור – חובה.

המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665, תל-אביב 61046

סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

למוסד ממלכתי
דרושים
קציני מילואים
ליחידה מיוחדת העוסקת במשימות בלתי שגרתיות

אנו מציעים:
★ עבודה מעניינת בצוות צעיר ומגובש
★ תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים
★ קביעות בעבודה
★ אפשרויות לקידום

כישורים נדרשים:
★ גילאי 21–28
★ השכלה תיכונית מושלמת (עיונית או מקצועית)
★ בריאות תקינה
★ רשיון נהיגה

● המעונינים העונים בכל הדרישות לעיל, יפנו בכתב: לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד – 61392) עבור ה', ויצרפו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים, כולל מס' ת"ז וטלפון.

– פניות מתאימות ייענו –

קופות בשמות
אותיות דביקות
שעונים
בת זוג
בן זוג
הכרויות
שוק המציאות
שרותים כלליים
תכשיטים
פוליש ונקיון
אסטרולוגיה
מסיבות ואירועים
מחשבים
ציוד תקשורת
ציוד בנין
ציפוי אמבטיות

■ "זאבי" חידוש אמבטיות בביתך, בכל הארץ ובאחריות. 052-78862, 02-638282, 04-526622 (#11072)

צילום
בתי אבות
חקלאות
טרקטורים
טלויזיות
בתי כנסת
סירות
מזגני אויר
מכונות תפירה
ריפוי והרזיה
וידאו טייפ
מערכות קול
מכונות כתיבה
חיות בית
הלבשה והנעלה
כלי נגינה
הלוואות
רוצים לקנות
רהיטים
מקררים

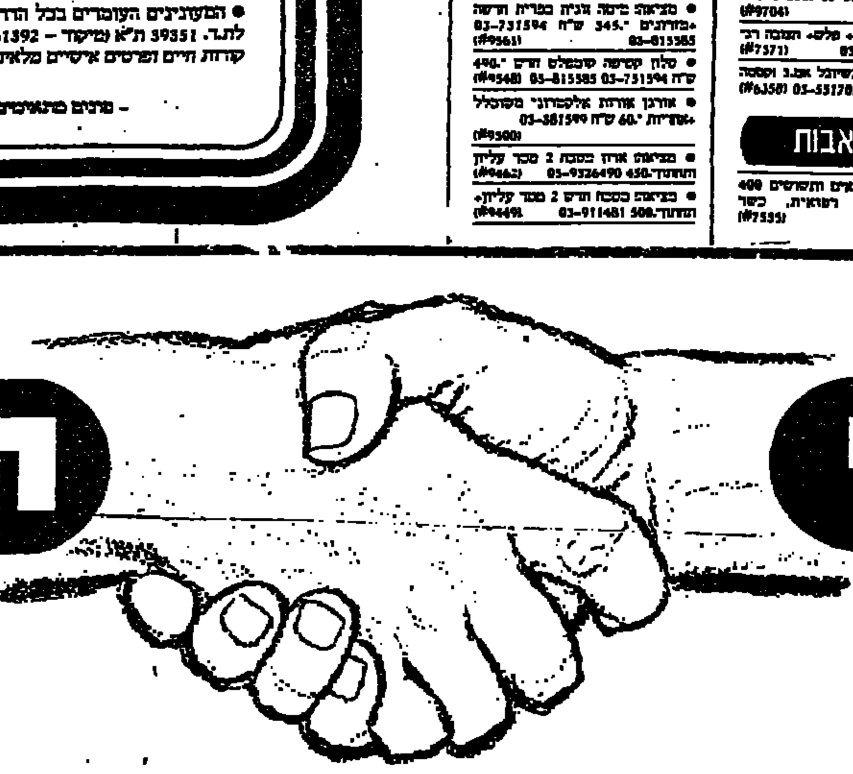

הלוח הכללי · הד כפול ומכופל

קולנוע „אל־קודס" מציג / דני רובינשטיין

מצחיק עד שרוצים לבכות

עזמי בק, טיפוס עלוב ומצחיק, הוא יועץ משפטי שאינו נכנע ללחצים המופעלים עליו, מתפטר מתפקידו וממשיך להלחם בשחיתות בחברה הערבית עד שהוא נדרס מתחת לגלגליה. „הדו"ח" הוא סרט סורי יוצא־דופן, שחרג ממסה־הייצור של תעשיית סרטי „הרומנים למשרתות" הערביים

ידיד הזמין אותי לצפות בסרט מעניין שהוקרן בקולנוע „אל־קודס" במזרח ירושלים. אולם הקולנוע עומד שנים ארוכות ללא שיפוצים: רוב המושבים שבורים וחלקם אף נעקרו ממקומם. תמורת תוספת של שני שקלים לכרטיס מביא הסדרן כיסאות פלסטיק מאולם הכניסה וכך אפשר לשבת איכשהו. בדרך־כלל מציג קולנוע „אל־קודס" – כמו בתי קולנוע ערביים אחרים – סרטי קרטה או סרטי אהבה זולים, והקהל הקבוע והמועט מורכב מנערים משועממים.

הציבור הערבי מדיר רגליו מאולמות הקולנוע מכמה סיבות. אחת מהן היא שרבים חוששים לצאת בערב. גם המבחר שמספקת הטלוויזיה לצופים הערבים הוא מצומצם יחסית. תוכניות הטלוויזיה הישראלית, בערבית, משעממות בדרך־כלל; הטלוויזיה הירדנית, על שני ערוציה, מביאה חומר לא טוב בהרבה משלנו; וגם הטלוויזיה הסורית, הנקלטת היטב בשטחים, איננה מושכת את הצופים. משפחות ערביות עושות איפוא מאמץ לרכוש מכשירי וידיאו, ואם לשפוט לפי שגשוגן של ספריות הווידיאו הרבות, הנמצאות בכל פינה במזרח ירושלים ובערים ערביות אחרות, הרי הצפיה בסרטים בבית ממלאה כמעט לגמרי את מקומם של בתי־הקולנוע הערביים.

חרף התנאים הלא נוחים, היה כדאי ללכת לקולנוע „אל־קודס". הוצג בו הפעם סרט מיוחד. זהו סרט שהופק בסוריה בשנה שעברה (1986). יש לו תוכן חברתי־פוליטי והוא בהחלט יוצא דופן על רקע ה„סיפורים למשרתות" שמייצרת תעשיית הסרטים הערבית (בעיקר המצרית, שחלק ממנה מקרינים אצלנו בטלוויזיה בימי שישי). סרט זה מיוחד גם בכך שייצרו אותו בדמשק, ומי שמבין את העגה המקומית (הפלסטינית) – קל לו יותר מאשר עם העגה המצרית השלטת ברוב גדול של הסרטים הערביים.

שמו של הסרט הוא „הדו"ח" („אל תקריר"). ביים אותו דוריד לחאם, על־פי תסריט של המשורר מוחמד אל־מאגוט. הסרט זכה בפרס ראשון בפסטיבל הסרטים בקאהיר ובביקורות נלהבות בעתונות הערבית (בעיקר באירופה). יוצרי הסרט כוכבים בעולם הערבי גם בזכות קומדיות שהפיקו בעבר, והסרט „הדו"ח" אכן אף הוא להיות הצגה משעשעת ומצחיקה של החברה והמשטרים הערביים. „מצחיק עד שרוצים לבכות", נכתב באחד העתונים. ואכן זה סרט מצחיק וחריף לבדי.

הסרט מספר על פקיד בכיר (סורי) בשם עזמי בק (התואר המסורתי־תורכי „בק" נמצא בשימוש עממי גם במשטרים הערביים המהפכניים). עזמי בק הוא יועץ משפטי, שתפקידו לאשר או לדחות בקשות שונות של הציבור והוא מוצג כקריקטורה של פקיד יבש, קפדן וחסר פניות. משעשע לראות את המוני הפונים אליו וכיצד הוא דוחה אותם בסיבות בירוקרטיות שונות. אפילו את בתו היפה, המבקשת להתארס, הוא דוחה, מכיוון שעל התיק ועל המסמכים לא הודבקו הבולים המתאימים. עזמי בק הוא הגון ונאמן, הוא עובד בקפדנות על הוצאות התפריט של כל מנה ומנה בארוחה חגיגית שהוגשה בקבלת פנים למשלחת זרה. כאשר הוא שומע, ששר בממשלה עומד להגיע למדינה – הוא דורש שלא יכינו לו קבלת פנים עם ארוחה חגיגית.

יום אחד מקבל עזמי בק פניה מקבלן בניין, המבקש לבנות מלון ולפתח שטח מכרם המיועד לפארק ציבורי. היזמים המושחתים אף הניחו בשטח קו מים שמקורו בכפר שכן ומבקשים לערוך שם טקס חגיגי גדול. עזמי בק מסרב לאשר את הוצאות חגיגת „פתיחת הבריכה". הוא דוחה את כל הפניות אליו בעניין זה – את הצעות השוחד, את נסיונות הפיתוי באמצעות צעירה יפהפיה, שהיא גם שכנתו, ואפילו באמצעות בקשות הממונים עליו, ובכללם השר והמנכ"ל – חבריהם של היזמים המושחתים. הלחץ המופעל עליו הולך וגובר, ועזמי בק מחליט להגיש את התפטרותו. הוא בטוח שבכלל יבקשוהו לחזור בו, מכיוון שהוא יקר ולמוכר החוק ורק טובת המדינה והציבור נגד עיניו. אך לתדהמתו, איש אינו עושה דבר וההתפטרות מתקבלת.

וכך יוצא עזמי בק בלוויית מזכירתו הנאמנה לכתוב את „הדו"ח" (שם הסרט) על הנעשה במדינה. בעזרת פנקס רישומים ומצלמה הוא מבקש לתעד את השחיתות והעבירות על החוק. קטעי הגילויים שלו מבדחים. הוא רואה, למשל, נהגים שעוברים באור אדום ברמזור ובין השאר תופס מכונית שרד מפוארת. „של מי המכונית?", שואל עזמי בק והנהג עונה: „של השר לענייני יצוא". עזמי משתומם: מהמדינה לא מייצאים כמעט כלום, אז מדוע צריך השר מכונית כזאת? הוא רודף אחריו בעזרת נהג מונית, וזה, כך מתברר, הוא פרופסור באוניברסיטה שנאלץ להשלים את משכורתו הנמוכה בעבודה נוספת. בדרך הם מתנגשים במשאית גדולה. נהג המשאית מתעצבן וצועק: „איזה מין נהג אתה?" נהג המונית עונה: „אני מרצה באוניברסיטה". מתוך חילופי הצעקות מתברר, שנהג המשאית הוא נשיא האוניברסיטה.

עזמי בק מתעד את המציאות המושחתת: את ההוללים במועדוני הלילה ואת הבטלנים בבתי־הקפה. בשדה התעופה הוא פוגש אנשים בעלי השכלה גבוהה, אשר בורחים מן המדינה, ובחנויות הפאר הוא מוצא נעליים במחירים מרהיבים. בעוד שבחנויות המזון מתגודדים האנשים בתור. בין השאר הוא מתעד גם את האפיזודה הבאה – שני פרחחים, בני עשירים, שרדפו אחרי נערה, דרסו ילד בנהיגה פרועה, ובבית־המשפט הוא מגלה שהשופט הוא איש מושחת. הנערים טוענים: „נסענו מהר מכיוון שרצינו להספיק להצטרף לפעולת התאבדות בדרום־לבנון". בדברי הסיכום שלו מאשים השופט את אבי הילד שנדרס, על שעיכב את נסיעתם. (זה הקטע היחיד בסרט שיש לו נגיעה לישראל).

המסר של הסרט עולה באופן ישיר פעם אחת – כאשר עזמי בק מצלם במצלמתו את חיי ההוללות הערבים, מבזיקות על המסך לפתע תמונות אחרות. תמונות של שכונות עוני, של הרכבות בירדות, של ילדים רעבים, של מחנות אוהלים ופליטים.

אחרי שעזמי בק סיים את כתיבת „הדו"ח", הוא מבקש להביא אותו לראשי המדינה. אבל דווקא באותו יום, מכונסים הללו באצטדיון הלאומי וצופים בתחרות כדורגל. הוא מתפרץ למגרש עם תיק "הדו"ח" עב הכרס בידיו, אבל איש לא שם אליו לב מלבד השופט, המבקש ממנו לא להפריע למשחק. קהל משולהב ושחקנים, שמחליפים ביניהם מהלומות, דורסים אותו לבסוף ברגליהם. המשחק נגמר; האצטדיון ריק ובפינה מוטל עזמי בק פצוע, אולי מת, בגדיו קרועים, משקפיו מרוסקים וסביבו מפוזרים ניירות הדו"ח והתמונות שצילם על השחיתות והעבריינות בחברה הערבית, שאינן מעניינות איש.

עזמי בק, הלוחם לתיקון החברה הערבית, מוצג בסרט כביורוקרט מטופש ונלעג. אין הוא דון־קישוט המדמה לעצמו אויבים, ואין הוא מיכאל קולהאס הנלחם בעד הצדק ומוכן לשלם בעל כך כל מחיר שבעולם. עזמי בק הוא טיפוס עלוב ומצחיק, אולי תולדה של עשרות שנים, שבהן ניסו אחרים להקן את החברה הערבית ואת המשטרים הערביים: ניסו ונכשלו.

ביקורת חברתית ונסיונות תיקון הם נושא נפוץ אצל האינטלקטואלים הערבים. יש המנסים לטפל בה בצורה גסה ובוטה, כמו המשורר העיראקי הגולה מוזאפר נואאב והסורי נזאר קבאני; ויש המטפלים בה בצורה מעודנת יותר, כמו הסופרים המצרים הפופולאריים. אלה גם אלה כותבים סיפורים ושירים ומחזות ויוצרים סרטים. אך גם אם יצירות אלה עוברות את מחסומי הצנזורה במדינות הערביות, השפעתן מוגבלת ביותר. בני השכבה העשירה והמושחתת במצרים נקראים „החתולים השמנים". גם כאן, בגדה המערבית, אפשר למצוא תופעה דומה, אף כי בקנה־מידה מצומצם יותר. בני־הטובים הלומדים במכללות הפלשתיניות שמעייניהם נתונים למכוניות, לבוש ובילויים, מכונים „נערי קס־קס".

חרף ההצגה הפשטנית של הנושא והמשחק התיאטרלי מדי, היה מעניין לצפות ב„הדו"ח" משום שהפקה מסוג זה בדמשק היא נדירה, ועוד יותר נדיר לראות זאת בירושלים.

שישי־אישי / אהוד מנור

30 שנה ב־45 סיבובים בדקה

הצלחתו הנוכחית של „ריט פטיט" – בביצועו של זמר הנשמה ג'קי וילסון, שנפטר לפני שלוש שנים – שהיה להיט כבר לפני 30 שנה, מעידה על כוח המשיכה הגדול הטמון עדיין בשירת הנשמה השחורה

בשנות החמישים המאוחרות, כשהייתי תלמיד בית־ספר תיכון בחיפה, התמכרתי למוסיקת הרוק־אנ־רול, שהייתה אז בחיתוליה המקפיצים. נהגתי להשקיע את כל חסכונותי הצנועים ברכישת תקליטיהם של חלוצי הרוק, שמחירם היה גבוה במיוחד כיוון שהיו אלה, בדרך כלל, תקליטי יבוא. איש לא יכול היה לעצור אותי במירוץ אחר תקליטיהם של ריצ'ארד הקטן, ביל היילי, ג'רי לי לואיס, אלוויס פרסלי והמופלאים האחרים.

את התקליטים נהגתי לרכוש בתשלומים, וזאת בעקבות הסדר מיוחד שהשגתי עם בעליה של חנות תקליטים בחיפה (ברח' הרצל, לא רחוק מקולנוע „ארמון"). בכל שבוע הפקדתי בחנות לירה אחת (שנחסכה מדמי הכיס שלי), ובמשך חמישה־עשר עד עשרים שבועות, עד שכוסה מחיר התקליט, הייתי יכול רק להביט בתקליט המבוקש, אך לא להשתמש בו.

חולשה של ממש פיתחתי לתקליטונים (אלה הסובבים במהירות של 45 סיבובים בדקה ומכילים שני שירים), אותם גיליתי יום אחד בתל־אביב, בבתי־הקפה הישנים שכבר הספיקו בינתיים להיעלם מנופה של הטיילת. בבתי־קפה אחדים פעלו מכונות־תקליטים אמריקאיות („ג'וק בוקס), מאלה אשר בעזרת אסימון יכולת לבחור בשיר (מן המבחר המוצע שהשתנה מדי פעם) ולשמוע אותו.

בעקבות שיחה עם אחד מבעלי בתי־הקפה, הסכים זה למכור לי את התקליטונים שלא היה להם ביקוש בקרב באי בית־הקפה, ואת אלה שכבר נמאס להם לשמוע. עוד באותו יום רכשתי שם תקליטון ש„בכשל" בטיילת: השיר „ריט פטיט" של ג'קי וילסון. השיר וקולו של הזמר חדרו לליבי בהאזנה ראשונה, ועד סוף השמינית לא הוסר התקליטון הזה מעל ה„פטיפון" שלי.

חויה רחוקה זו חזרה להעסיק אותי לאחרונה, כאשר במשך שבועות אחדים ניצב השיר בן השלושים, בביצועו המקורי, בראש מצעד הפזמונים הבריטי, והוא זכה גם אצלנו להצלחה מרשימה ולהשמעות רבות. ורק עכשיו, בשנת 1987, יודעים שבועוני הפופ הבריטיים לספר לי שג'קי וילסון היה בעל אחד מקולות הנשמה הטובים ביותר שהיכרנו.

ג'קי וילסון עצמו כבר לא יכול ליהנות מן המהומאות הרבות: הזמר, שנולד ב־1934 בעיר דיטרויט, מישיגן, בארה"ב, וידע כ־50 להיטים, נפטר לפני כשלוש שנים, לאחר שבמשך תשע שנים שכב ללא הכרה בכמה בתי־חולים.

הקריירה של ג'קי וילסון הגיעה אל סופה כאשר התמוטט, בעת הופעה, על בימת ה„קאזינו הלאטיני" בעיר קאמדן, ניו־ג'רסי, בספטמבר 1975. הוא היה אז בן 41, ובעקבות התקף־הלב שקע ב„קומה" ונזק חמור נגרם למוחו. בבתי־החולים הפרטיים בהם שהה לא היה מסוגל ליצור קשר עם הסובבים אותו, ובינואר 1984, בגיל 49, נפטר בבית־החולים.

ימי העיכתו ומותו היו ניגוד משווע להופעה הבימתית המלהיבה וגדושת המרץ שלו (לא פחות מג'יימס בראון). אבל שלא כבני דורו, ג'יימס בראון וסם קוק, התאפיינה הקריירה של וילסון בפוטנציאל עצום שלא מומש, אולי משום שידע, להתאים את קולו למגוון רחב של סגנונות, ולא התרכז בסגנון ה„ריתם־אנד־בלוז" והרוק.

ג'קי וילסון. הרגשה מתוקה.

שוב כמו ג'יימס בראון, היה וילסון, בנעוריו, בדיטרויט, מתאגרף חובב: הוא ניסה לשלב איגרוף וזמרה עד שאמו ציוותה עליו לפרוש מן הזירה. מן הזירה לקח אתו, אל הזמרה, את גמישותו ואת שריריו המפותחים שהפכו לחלק חשוב מהמופע הבימתי שלו.

במשך שנים אחדות הופיע במסגרת להקות שונות, וב־1957 החתימה אותו חברת „בראנסוויק" על חוזה הקלטות כסולן. הוא חיפש חומר מתאים ופנה לעזרת ידיד וותיק שהכיר בזירת האיגרוף, בארי גורדי. גורדי, שניסה עד אז את כוחו בעיסוקים שונים, ניסה לעניין זמרים שחורים בשירים שכתב. וילסון בחר ארבעה משיריו וכולם היו ללהיטים: „ריט פטיט", „להיות נאהב", „דמעות בדידות" ו„לכן אני אוהב אותך".

הצלחת שיריו של וילסון עודדה את בארי גורדי להקים חברת תקליטים, „מוטאון", ולהיטיה הראשונים של החברה, שהיתה עתידה לעשות היסטוריה והיסטריה, הוכיחו בלחניהם, במילותיהם ובהפקתם המוסיקלית את שיריו של וילסון. מוזר, ובעיקר חבל, שגורדי לא העביר את וילסון ל„מוטאון" – צעד שהיה מבטיח, בלי ספק, את עתידו המוסיקלי של הזמר הרב־גוני.

רק ב־1966, בעקבות מיפגש מוצלח עם מחברים ומפיקים שחורים וצעירים, קיבלה הקריירה של ג'קי וילסון תנופה חדשה, והניבה שירים כמו „יותר ויותר גבוה" (להיט משני עברי האוקיאנוס האטלנטי ב־1967 וגם ב־1969), ו„יש לי הרגשה מתוקה" (שראה אור ב־68', הפך ללהיט ב־72' וחזר על הצלחתו ב־75'). את ההקלטה הטובה האחרונה שלו עשה בשנה 1972, בשיר נשמה פופי, „לימדת אותי ללכת".

הצלחתו הנוכחית של השיר „ריט פטיט" (והצלחתם החוזרת של שיריו האחרים), אינה צריכה, בעצם, להפתיע, אם מביאים בחשבון את מצבו הלא מלהיב של הפופ הלבן, ואת כוח המשיכה הגדול הטמון עדיין בשירת נשמה שחורה מלאה היוניות והשראה כמו זו של ג'קי וילסון.

יש לכם בכלל מושג כמה אני נרגש ושמח כאשר אני שומע את צלילי „ריט פטיט" בוקעים, שוב ושוב, מחדרה (הנעול) של בתי בת ה־15?

„אנה ואני" ודין התנועה. דן שביט, שיחה / מירי פז

„הזמן דילל את האיכות"

„הקליפה עוד מתפקדת היטב: מנגנונים של עזרה הדדית וכל זה. אך מי שמכיר את המערכת בפנימיותה יודע עד כמה נעשים הדברים בחירוק שיניים" – דן שביט, סופר וספר חדש

מבין גיבורי הרומן האחרון שלו, „אנה ואני", חביבה על דן שביט דמותו של דניאל; עליו הוא אומר: „בדניאל מחלחלת תבוסה, והוא אינו מוצא טעם אמיתי לקיום אחר". אף שדניאל, כשאר הדמויות ברומן, הוא גיבור עירוני, מודה שביט כי הוא מצא בקיבוץ השראה הן לאיפיון הדמויות ברומן והן לטיב היחסים ביניהן. תחושת התבוסה ואי הטעם שבקיום, גם בקיום האחר, משותפת לדניאל העירוני ולשכבה גדלה והולכת בחברת הקיבוץ. בשיחה מוקדמת, כשהזכרתי את עזיבתו של עמוס עוז, שהקיבוץ היה בעיניו „הפחות רעה מבין האפשרויות", אמר שביט שנדמה לו שהוא מבין את טעם הנטישה, גם זה שעוז לא דיבר עליו. דן שביט נזהר בדבריו. פצעי אוהב. דן שביט, צייר וסופר („באוטובוס האחרון", „אווה ואברהם" , „מסע לשבעה קולות", „שיחות עם בן־אהרון" „אנה ואני"), חבר קיבוץ כפר סאלד, זכה בפרס היצירה על־שם ראש הממשלה לוי אשכול. זו מלגה המאפשרת לו להתפנות שנה אחת לכתיבה. את השנה הזאת בחר לעשות בעיר. ההחלטה, הוא אומר בחיוך, התקבלה במוכידות הקיבוץ. לא היה צורך באסיפה.

הקיבוץ הקצה לו ימים ליצירה בצמוד לעבודתו כמורה ומחנך בבית־הספר, והקצה לו סטודיו, הבית הראשון שהוקם בכפר סאלד. אבל את „אנה ואני", הרומן האחרון שלו, כתב לפני כשנה, כששימש בתפקיד האחראי והייצוגי של מזכיר המשק. „יש בי נטיה לפעילות ציבורית", הוא מסביר. „אך כשפנו אלי שאקבל את התפקיד, היססתי. אני הרי מתהלך עם התבוננות די ביקורתית על הקיבוץ. ובכל זאת קיבלתי את 'דין התנועה'. עם זאת, לא הייתי מוכן לוותר על הסיפור שכבר נרקם בתוכי, והוא כרוך היום ברומן 'אנה ואני'. הייתי גונב שעות וכותב בתנאים הבלתי נוחים ביותר שאפשר להעלות על הדעת".

הביקורת שיש לו על הקיבוץ נוגעת גם למעמדו של היוצר בקיבוץ. „אמנות עדיין נחשבת אצלנו לבטלנות. בחצר שלנו עדיין מרחף סימן שאלה על תועלתו של האמן והסופר. מה זה נותן לתפוקה של הקיבוץ – ישאל המוסכניק או איש ענף הכותנה. זה היה הישג אדיר כשהקיבוץ הפך את הפירמידה המסורתית ואנשי האדמה והייצור הפכו לעילית ולא אנשי הרוח, אך נדמה לי שהרחקנו לכת, ולא בטובתנו. טבנקין דיבר על אחדות חיי המעשה והרוח. הבעיה היא שחיי הרוח מקופחים, ואני לא מסיר את הכובע בפני חברה שהתרגלה לראות באיש הרוח בטלן או חצי־בטלן.

„אינני רוצה להישמע כמי שיורק אל הבאר שממנה הוא שותה. אני משתדל לומר בזהירות. זו ביקורת של אוהב, והרי בצידה אני קשור מאוד אל המקום שבו נולדתי", אוהב אותו ואת אנשיו. אלא שמכרסמים בי ספקות. האם הקיבוץ לא מתקיים כיום על בסיס אנטי־סטטי? האם עדיין הוא ממלא את היעדים שהציבו מקימיו? האם היומרה לחיי שיתוף אינטנסיביים כל כך אינה תובענית מדי? התביעה לחיי שיתוף מחייבת אנשים להיות בעלי רמה רוחנית, רגשית ואינטלקטואלית גבוהה מאוד ודורשת הסבלנות והסובלנות.

„אני נוטה לחשוב שאדם לא נולד לחיות חיי שיתוף אינטנסיביים. ככל שחולפות השנים יש דילול בחומר האנושי של הקיבוץ. קבוצות הבראשית היו מורכבות מאנשים ברמה אנושית גבוהה ביותר. הזמן דילל את האיכות והשיתוף נראה לי כפוי ולא משאת נפש. מעטים עוזבים ואלה שנשארים קשורים אל המקום בכוח האנרציה, ואולי מחמת העצלות וחוסר ההעזה.

„כל מהפכה חברתית גדולה מגיעה לשלב של ריאקציה על עצמה, ובחברה שחוללה אותה מתחיל לתסוס רקבון דקדנטי. מבחינת היוצר יש משהו יפה בדקדנטיות הזאת. היא אולי חומר גלם נהדר למשוררים ולסופרים. קשה להתעלם מן ההתפוררות, אף שמשתדלים שתישאר סמויה. נאחזים בצפורניים בבדל אמונה שהנה עוד מקיימים את החברה האנושית היפה. אבל כבר מבחינים בזרמים האחרים. אתה רואה את דור הוותיקים מחוללי המהפכה והם עייפים ואולי מובסים. רבים מהם עושים לעצמם חשבון נפש קשה. תחושה של כשלון מרחפת על היצירה היפה הזאת. אתה רואה את מי שעזבו את סיר הבשר הבורגני באירופה למען האידיאל, ועתה, בערוב ימיהם, הם מנהלים בתוך הקיבוץ, תוצר האידיאל שלהם, אולי את אותו אורח חיים זעיר־בורגני. הצעירים מלאים אי־נחת. לגבי דידם, הקיבוץ הוא מקום סגור מדי שאין בו גירויים מתאימים לאנשים צעירים. הוא תובעני ואנכרוניסטי. הצעירים מבקשים לכבוש עולם והקיבוץ גודר להם חצר קטנה ותמוכת אופקים; לא 'חברה אחרת', אלא עיירה קרתנית דחוסה מדי, דביקה מדי.

„נדמה לי שהחברה הקיבוצית מצויה בשלב בין־ערביים. שאלה שאין לי תשובה עליה: האם אחרי השלב הזה תבוא החשכה. אבל שיקרה אצלי כבר משהו. מרטין בובר אמר שהקיבוץ הוא 'אי כשלון למופת', אך לא אמר 'הצלחה'. אני הקטן כבר לא כל כך בטוח. לא בטוח אם לא מתחלחל כאן כשלון. הקליפה עוד מתפקדת היטב: מנגנונים של עזרה הדדית וכל זה. אך מי שמכיר את המערכת בפנימיותה יודע עד כמה נעשים הדברים בחירוק שיניים. האנשים בטוחים שכל אחד מהם נותן לפי יכולתו, אבל לזולת יש תמיד ספק. יש הרבה חשדנות הדדית עטופה בחברה־למניות חביבה.

„לפעמים אני מוצא נחמה בכך שיש איזו התכוונות אמיתית בחיי הקיבוץ. אבל ההתכוונות הזאת יכולה ליצור גן־עדן ויכולה להיות חממה למחנק חברתי נורא. אנחנו מנסים להפיק את המיטב האפשרי, אך הולכים ונשחקים".

במגירת לא־לפירסום־עכשווי של דן שביט מונח כתב יד של רומן שעלילתו מתרחשת בלילה האחרון שלפני פירוק הקיבוץ. „המשכון שלי עם הקיבוץ", הוא אומר, „יהיה המשימה הקשה והמורכבת ביותר שאקח על עצמי. אני דוחה אותה כבר כמה שנים".

דן שביט. ספר חדש.